NŐK LAPJA EVKÖNYV

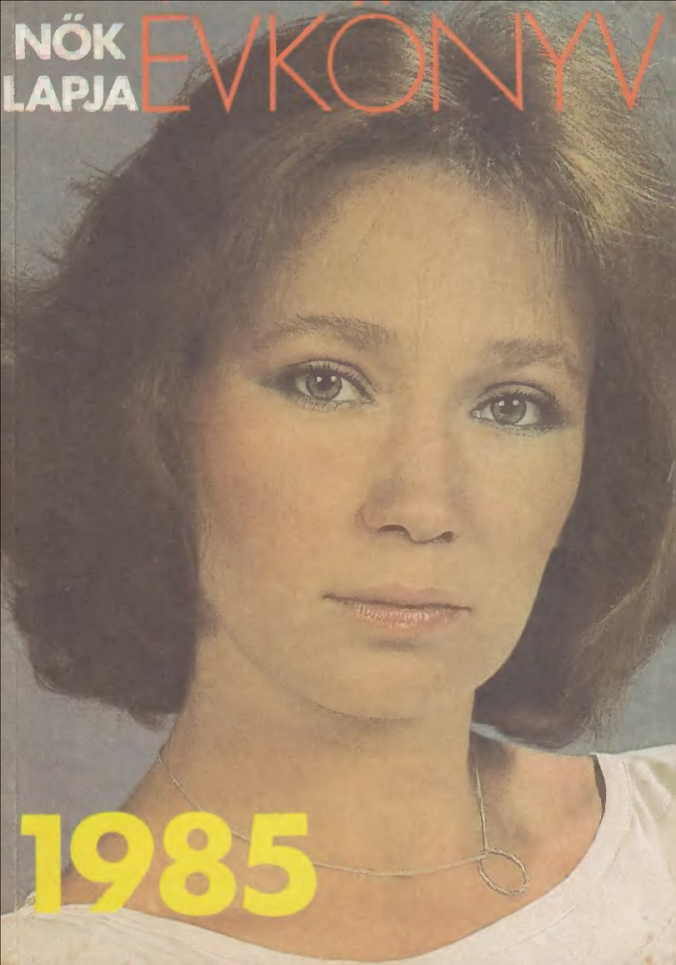

1985

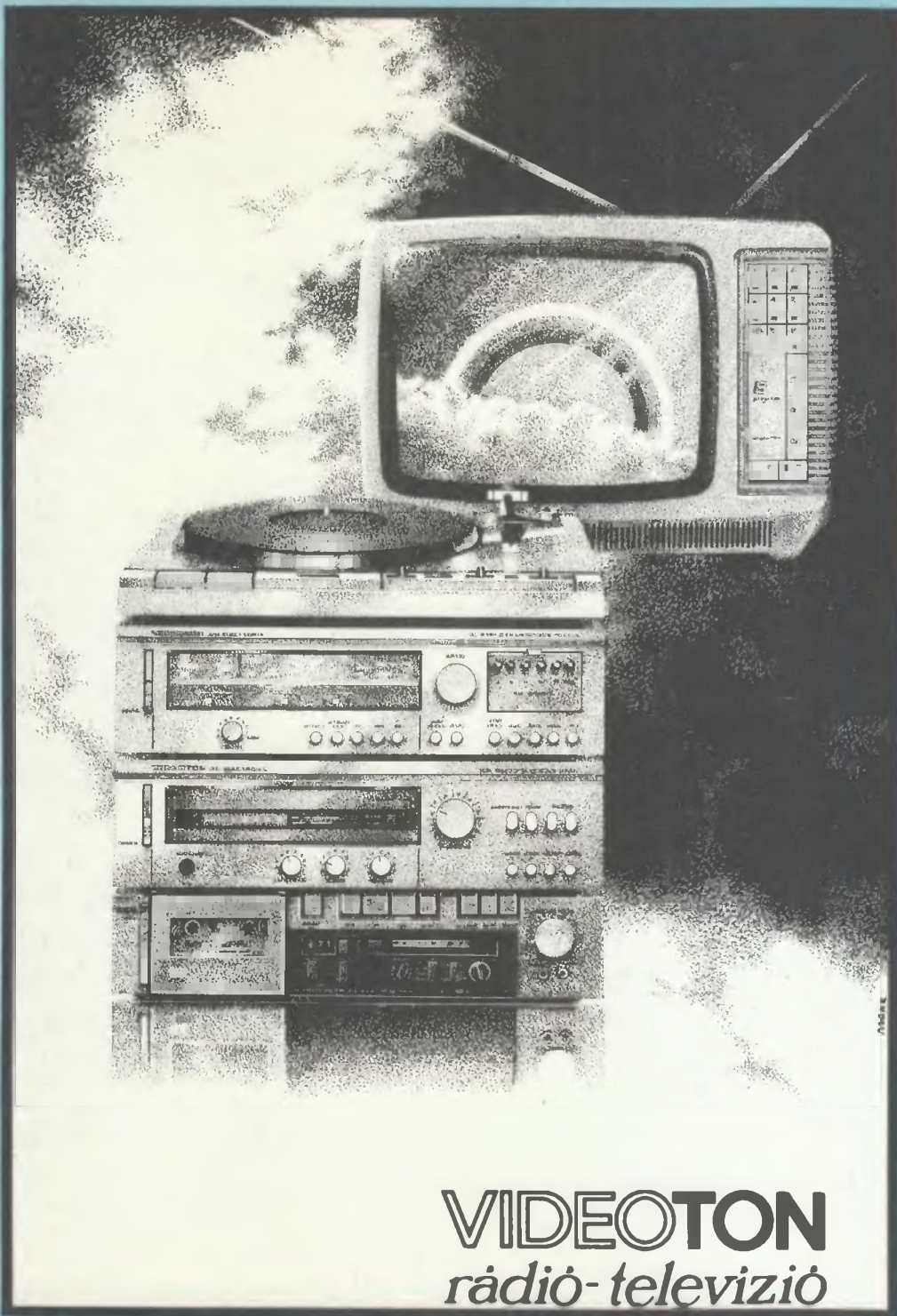
VIDEOTON
rádió-televízió

NŐK LAPJA

ÉVKÖNYV

1985

Címképünk: Fekete Zsuzsanna felvétele
Szerkesztette: Németi Irén. Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Till Imre vezérigazgató.
Készült: 400 000 példányban, rotációs ofszetnyomással

84.1887 Athenaeum Nyomda, Budapest 1984
Felelős vezető: Szlávik András vezérigazgató

JANUÁR

1 K **Újév**
2 Sz Ábel
3 Cs Genovéva, Benjamin
4 P Titusz
5 Sz Simon
6 V **Boldizsár**

7 H Attila
8 K Gyöngyvér
9 Sz Marcell
10 Cs Melánia
11 P Ágota
12 Sz Ernő
13 V **Veronika**

14 H Bódog, Vidor
15 K Lóránt
16 Sz Gusztáv
17 Cs Antal, Antónia
18 P Piroska
19 Sz Sára
20 V **Fábián, Sebestyén**

21 H Ágnes
22 K Vince, Artúr
23 Sz Zelma, Emerencia
24 Cs Timót
25 P Pál
26 Sz Vanda
27 V **Angelika**

28 H Károly, Karola
29 K Adél
30 Sz Martina
31 Cs Marcella, Petur

Holdtölte	7-én 03 17
Utolsó negyed	14-én 00 28
Újhold	21-én 03 29
Első negyed	29-én 04 30

FEBRUÁR

1 P Ignác
2 Sz Karolina, Aida
3 V Balázs

4 H Janka, Ráhel
5 K Ágota
6 Sz Dorottya, Dóra
7 Cs Tódor
8 P Aranka
9 Sz Abigél
10 V Elvira

11 H Bertold, Marietta
12 K Lídia, Lívia
13 Sz Ella, Linda
14 Cs Bálint
15 P Kolos, Georgina
16 Sz Júlianna, Lilla
17 V Donát

18 H Bernadett, Konrád
19 K Zsuzsanna
20 Sz Aladár, Álmos
21 Cs Eleonóra
22 P Gerzson
23 Sz Alfréd
24 V Mátyás

25 H Géza
26 K Edina, Sándor
27 Sz Ákos
28 Cs Elemér

Holdtölte	5-én 16 20
Utolsó negyed	12-én 08 58
Újhold	19-én 19 44
Első negyed	28-án 00 42

MÁRCIUS

1 P Albin
2 Sz Lujza
3 V **Kornélia**

4 H Kázmér
5 K Adorján
6 Sz Leonóra, Inez
7 Cs Tamás
8 P Zoltán
9 Sz Franciska
10 V **Ildikó**

11 H Szilárd
12 K Gergely
13 Sz Krisztián
14 Cs Matild
15 P **Nemzeti ünnep**
16 Sz Henrietta
17 V **Gertrúd**

18 H Sándor, Ede
19 K József
20 Sz Hubert, Klaudia
21 Cs Benedek
22 P Beáta, Izolda
23 Sz Emőke
24 V **Gábor**

25 H Irén, Irisz
26 K Emánuel
27 Sz Hajnalka
28 Cs Gedeon
29 P Auguszta
30 Sz Zalán, Izidor
31 V **Árpád**

Holdtölte	7-én 03 14
Utolsó negyed	13-án 18 35
Újhold	21-én 13 00
Első negyed	29-én 17 12

ÁPRILIS

1	H	Hugó
2	K	Áron, Ferenc
3	Sz	Buda, Richárd
4	Cs	Felszab. ünnep
5	P	Vince
6	Sz	Vilmos
7	V	Húsvét
8	H	Húsvét
9	K	Erhard
10	Sz	Zsolt
11	Cs	Leó
12	P	Gyula
13	Sz	Ida
14	V	Tibor
15	H	Anasztázia, Tas
16	K	Csongor
17	Sz	Rudolf
18	Cs	Andrea, Aladár
19	P	Emma
20	Sz	Tivadar
21	V	Konrád
22	H	Csilla, Noémi
23	K	Béla
24	Sz	György
25	Cs	Márk
26	P	Ervin
27	Sz	Zita
28	V	Valéria
29	H	Péter
30	K	Katalin

Holdtölte	5-én 12 33
Utolsó negyed	12-én 05 42
Újhold	20-án 06 23
Első negyed	28-án 05 26

MÁJUS

1 Sz **Munka ünnepe**
2 Cs Zsigmond
3 P Tímea, Irma
4 Sz Mónika, Flórián
5 V **Gyorgyi**

6 H Ivett, Frida
7 K Gizella
8 Sz Mihály
9 Cs Gergely
10 P Ármin
11 Sz Ferenc
12 V **Pongrác**

13 H Szervác
14 K Bonifác
15 Sz Zsófia, Szonja
16 Cs Mózes
17 P Paszkál
18 Sz Erik, Alexandra
19 V **Ivó, Milán**

20 H Bernát
21 K Konstantin
22 Sz Júlia, Rita
23 Cs Dezső
24 P Eszter
25 Sz Orbán, Márk
26 V **Fülöp, Evelin**

27 H Hella
28 K Emil, Csanád
29 Sz Magdolna
30 Cs Janka, Zsanett
31 P Angéla

Holdtölte	4-én 20 54
Utolsó negyed	11-én 18 35
Újhold	19-én 22 42
Első negyed	27-én 13 57

JÚNIUS

1 Sz Tünde
2 V Kármen, Anita

3 H Klotild
4 K Bulcsú
5 Sz Fatime
6 Cs Norbert
7 P Róbert
8 Sz Medárd
9 V Félix

10 H Margit
11 K Barnabás
12 Sz Villő
13 Cs Antal, Anett
14 P Vazul
15 Sz Jolán, Vid
16 V Jusztin

17 H Alida, Laura
18 K Arnold
19 Sz Gyárfás
20 Cs Rafael
21 P Alajos
22 Sz Paulina
23 V Zoltán

24 H Iván
25 K Vilmos
26 Sz János, Pál
27 Cs László
28 P Irén, Levente
29 Sz Péter, Pál
30 V Pál

Holdtölte	3-án 04 51
Utolsó negyed	10-én 09 20
Újhold	18-án 12 59
Első negyed	25-én 19 54

JÚLIUS

1 H Tihamér, Annamária
2 K Ottó
3 Sz Kornél
4 Cs Ulrik
5 P Emese, Sarolta
6 Sz Csaba
7 V Apollónia, Cirill

8 H Edgár, Teréz
9 K Lukrécia
10 Sz Amália
11 Cs Nóra, Lili
12 P Izabella
13 Sz Jenő
14 V Őrs

15 H Henrik, Roland
16 K Valter
17 Sz Elek, Endre
18 Cs Frigyes
19 P Emília
20 Sz Illés
21 V Dániel

22 H Magdolna
23 K Lenke
24 Sz Kinga
25 Cs Jakab, Kristóf
26 P Anna
27 Sz Olga
28 V Szabolcs

29 H Márta, Flóra
30 K Judit
31 Sz Oszkár

Holdtölte	2-án 13 09
Utolsó negyed	10-én 01 50
Újhold	18-án 00 57
Első negyed	25-én 00 40
Holdtolte	31-én 22 42

AUGUSZTUS

1 Cs Boglárka
2 P Lehel
3 Sz Hermina
4 V Domonkos

5 H Krisztina
6 K Berta
7 Sz Ibolya
8 Cs László, Oszvald
9 P Emőd
10 Sz Lőrinc
11 V Zsuzsa, Tiborc

12 H Klára
13 K Ipoly
14 Sz Marcell, Özséb
15 Cs Mária, Marina
16 P Ábris, Ábrahám
17 Sz Jácint
18 V Ilona

19 H Huba
20 K Alkotmány ünn.
21 Sz Sámuel
22 Cs Menyhért
23 P Bence, Fülöp
24 Sz Bertalan
25 V Lajos, Patricia

26 H Izsó
27 K Gáspár, Zoárd
28 Sz Ágoston
29 Cs Beatrix, Erna
30 P Rózsa
31 Sz Erika

Utolsó negyed	8-án 19 30
Újhold	16-án 11 06
Első negyed	23-án 05 37
Holdtölte	30-án 10 28

SZEPTEMBER

1 V Egyed, Egon

2 H István, Rebeka
3 K Hilda
4 Sz Rozália
5 Cs Viktor, Lőrinc
6 P Zakariás
7 Sz Regina
8 V Mária, Adrien

9 H Ádám
10 K Erik, Honória
11 Sz Teodóra, Igor
12 Cs Mária
13 P Kornél, Ludovika
14 Sz Szeréna
15 V Enikő

16 H Edit
17 K Zsófia, Hajnalka
18 Sz Diána
19 Cs Vilma, Vilhelmina
20 P Friderika
21 Sz Máté
22 V Móric

23 H Tekla
24 K Gellért
25 Sz Eufrozina
26 Cs Jusztina
27 P Adalbert
28 Sz Vencel
29 V Mihály

30 H Jeromos

Utolsó negyed	7-én 13 17
Újhold	14-én 20 24
Első negyed	21-én 12 04
Holdtölte	29-én 01 09

OKTÓBER

1 K Malvin
2 Sz Petra
3 Cs Helga
4 P Ferenc
5 Sz Aurél
6 V Brunó, Renáta

7 H Amália
8 K Koppány, Etelka
9 Sz Dénes
10 Cs Gedeon
11 P Brigitta
12 Sz Rezső, Miksa
13 V Kálmán, Ede

14 H Helén
15 K Teréz
16 Sz Gál
17 Cs Hedvig
18 P Lukács
19 Sz Nándor
20 V Vendel

21 H Orsolya
22 K Előd
23 Sz Gyöngyi
24 Cs Salamon
25 P Blanka
26 Sz Dömötör
27 V Szabina

28 H Simon
29 K Nárcisz
30 Sz Alfonz
31 Cs Farkas

Utolsó negyed	7-én 06 05
Újhold	14-én 05 34
Első negyed	20-án 21 14
Holdtölte	28-án 18 38

NOVEMBER

1 P Marianna
2 Sz Achilles
3 V Győző

4 H Károly, Karolina
5 K Imre
6 Sz Lénárd
7 Cs Okt. Szoc. Forr.
8 P Zsombor, Gotfrid
9 Sz Tivadar
10 V Réka

11 H Márton
12 K Jónás
13 Sz Szilvia, Szaniszló
14 Cs Alíz, Klementina
15 P Albert, Lipót
16 Sz Ödön
17 V Hortenzia, Gergő

18 H Jenő
19 K Erzsébet
20 Sz Jolán
21 Cs Olivér
22 P Cecília
23 Sz Kelemen
24 V Emma, Flóra

25 H Katalin
26 K Virág
27 Sz Virgil
28 Cs Stefánia
29 P Taksony
30 Sz András, Andor

Utolsó negyed	5-én 21 07
Újhold	12-én 15 21
Első negyed	19-én 10 04
Holdtölte	27-én 13 43

DECEMBER

1 V Elza

2 H Melinda, Aurélia
3 K Ferenc
4 Sz Borbála, Barbara
5 Cs Vilma
6 P Miklós
7 Sz Ambrus
8 V Mária

9 H Natália
10 K Judit
11 Sz Árpád
12 Cs Gabriella
13 F Luca
14 Sz Szilárda
15 V Valér, Johanna

16 H Etelka
17 K Lázár
18 Sz Auguszta
19 Cs Viola
20 P Teofil
21 Sz Tamás, Izidor
22 V Zénó, Anikó

23 H Viktória
24 K Ádám, Éva
25 Sz Karácsony
26 Cs Karácsony
27 P János
28 Sz Kamilla
29 V Tamás

30 H Dávid
31 K Szilveszter

Utolsó negyed	5-én 10 02
Újhold	12-én 01 55
Első negyed	19-én 02 59
Holdtölte	27-én 08 31

NÉVNAPOK

Ábel jan. 2.
Abigél febr. 9.
Ábrahám aug. 6.
Achilles nov. 2.
Ada dec. 24.
Adalbert szept. 27.
Ádám szept. 9., dec. 24.
Adél jan. 29., dec. 24.
Adolf febr. 11., máj. 11.
Adorján márc. 5.
Adrián júl. 7., szept. 24.
Adrien márc. 5., szept. 8.
Afrodité aug. 6., 7.
Ágnes jan. 21.
Ágoston máj. 28., aug. 28.
Ágota jan. 11., febr. 5.
Ákos febr. 27.
Aladár febr. 20., márc. 11.
Alajos jún. 21.
Albert nov. 15.
Albertina ápr. 29.
Albin márc. 1.
Albina dec. 16.
Alexandra márc. 18., 20.
Alfonz aug. 2., okt. 30.
Alfréd febr. 23.
Aida jún. 17.
Alíz nov 14.
Álmos febr. 20.
Alpár jan. 2.
Amália júl. 10., okt. 7.
Amarilla jún. 1.
Ambrus dec. 7., 20.
Anasztáz aug. 17.
Anasztázia ápr. 15.
Andor márc. 4., máj. 21., júl. 17., nov. 10., 30.
András febr. 4., máj. 21., júl. 17., nov. 10., 30.
Andrea ápr. 18., okt. 17.
Anett júl. 26.
Angéla jan. 17., máj. 31.
Angelika jan. 27.
Anikó jún. 2., júl. 26.
Anna jún. 2., júl. 26.
Annamária júl. 26.
Antal jan. 17., jún. 13., júl. 5.
Antónia jan. 17., jún. 13.
Apollónia júl. 7.
Aranka febr. 8.
Arisztid ápr. 27.
Ármin máj. 10.
Arnold jún. 18.
Áron ápr. 2.
Árpád márc. 31., dec. 11.
Artúr jan. 22.
Attila jan. 7.
Auguszta márc. 29., dec. 18.
Aurél okt. 5.
Aurélia dec. 2.

Babett júl. 4., dec. 4.
Balázs febr. 3.
Bálint febr. 14.
Bánk jan. 17.
Barbara dec. 4.
Barnabás jún. 11.
Beáta márc 22., máj. 9.
Beatrix júl. 29., aug. 29.
Béla ápr. 23.
Bella aug. 31., szept. 1.
Bendegúz jan. 11.
Bence aug. 23.
Benedek márc. 21.
Benjámin jan. 3.
Benö márc. 31.
Bernadett febr. 18.
Bernát máj. 20.
Berta aug. 6.
Bertalan aug. 24.
Bertold febr. 11.
Bettina aug. 6., okt. 8.
Bianka aug. 10., okt. 25.
Biborka ápr. 6.
Blanka okt. 25.
Bódog jan. 14.
Boglárka aug. 1.
Boldizsár jan. 6.
Bonifác máj. 14., jún. 5.
Borbála dec. 4.
Boriska dec 4.
Botond dec. 25.
Brigitta okt. 11.
Brunó okt. 6.
Buda ápr. 3., szept. 1.
Bulcsú jún. 4., dec. 12.

Cecília nov. 22.
Celesztin ápr. 6.
Cézár febr. 26., ápr. 15.
Cintia júl. 6., okt. 20.
Cirill júl. 7.
Csaba júl. 6.
Csanád márc. 1., máj. 28.
Csilla ápr. 22.
Csongor jan. 13., ápr. 13.

Dalma júl. 12.
Dániel júl. 21.
Daniella júl. 21.
Dávid dec. 29., 30.
Demeter okt. 26.
Dénes ápr. 8., okt. 9.
Dezsö máj. 23.
Diana jún. 10., szept. 18.
Dolóresz szept. 14.
Dominika aug. 4.
Domonkos aug. 4.
Donát febr. 17.
Dorina szept. 3.
Dóra febr. 6.
Dorottya febr. 6.
Döme szept. 27.
Dömötör okt. 26.

Edda szept. 26.
Ede márc. 18., okt. 13.
Edina febr. 26.
Edit szept. 16.
Edgár márc. 10., júl. 8.
Edmond nov. 16.
Edvard okt. 13.
Edvin okt. 4., 12.
Egon júl. 15., szept. 1.
Egyed szept. 1.
Elek júl. 17.
Elemér febr. 28.
Eleonóra febr. 21.
Éliás febr. 16., júl. 20.
Ella febr. 13.
Ellák jún. 8.
Elöd okt. 22.
Elvira febr. 10.
Elza dec. 1.
Emánuel márc. 26.
Emerencia jan. 23.
Emese júl. 5.
Emil máj. 28.
Emília júl. 19.
Emma ápr. 19., nov. 24.
Emöd aug. 9.
Emöke jan. 29., márc. 23.
Endre febr. 4., máj. 21., júl. 17., nov. 10., 30.
Enikö szept. 15.
Erhardt ápr. 9.
Erik máj. 18., szept. 10.
Erika aug. 31.
Erna jan. 12., aug. 29.
Ernö jan. 12.
Ervin ápr. 26.
Erzsébet júl. 8., nov. 19.
Eszter máj. 24.
Etel jan. 30.
Etelka okt. 8., dec. 16.
Eufrózina szept. 25.
Eugénie júl. 13., szept. 16.
Éva dec. 24.
Evelin febr. 12.

Fábián jan. 20.
Fanni márc. 9., okt. 4.
Farkas aug. 23., okt. 31.
Fatime jún 5., aug. 24.
Felícián jún. 9.
Félix jún. 9., nov. 20.
Ferdinánd máj. 30.
Ferenc ápr. 2., máj. 11., jún. 4., okt. 4., dec. 3.
Fidél ápr. 28.
Flóra jún. 19., júl. 29.
Flórián máj. 4.
Franciska márc. 9., aug. 21.
Frida máj. 6.
Friderike szept. 20.
Frigyes júl. 18.
Fruzsina jan. 1., jan. 10.
Fülöp máj. 1., 26., aug. 23.

Gábor márc. 24.
Gabriel febr. 10.
Gabriella dec. 12.
Gál okt. 16.
Gáspár jan. 6., aug. 27.
Gedeon márc. 28., okt. 10.
Gellért szept. 24., 25.
Genoveva jan. 3.
Georgina febr. 15.
Geréb márc. 16.
Gergely márc. 12., máj. 9., 25., nov. 17.
Gerö szept. 24., okt. 10.
Gertrúd márc. 17.
Gerzson febr. 22.
Géza febr. 25.
Gizella máj. 7., 8.
Glória ápr. 11.
Gotfrid nov. 8.
Gothárd máj. 5.
Gotlib márc. 6.
Grácia aug. 21.
Gréta jan. 19., jún. 10.
Gujdo márc. 31., szept. 12.
Gusztáv jan. 16., aug. 2.

Gyárfás jún. 19.
Gyöngyi okt. 23.
Gyöngyvér jan. 8.
György ápr. 24.
Györgyi ápr. 24., máj. 5.
Gyözö nov. 3.
Gyula ápr. 12., máj. 27.

Hajnalka márc. 27.
Hanga febr. 9., máj. 18.
Hanna máj. 24., 30.
Hedvig okt. 17.
Helén aug. 18., okt. 14.
Helga okt. 3.
Hella máj. 27.
Henrietta márc. 16.
Henrik júl. 15.
Herman ápr. 7.
Hermész aug. 28.
Hermina aug. 3.
Hilda szept. 3.
Honória szept. 10.
Hortenzia nov. 17.
Huba aug. 19.
Hubert márc. 20.
Hugó ápr. 1.
Hunor ápr. 24., szept. 30.

Ibolya aug. 7.
Ida ápr. 13., szept. 6.
Igor szept. 11., nov. 1.
Ignác febr. 1., okt. 23.
Ildikó márc. 10.
Ilka nov. 3.
Illés júl. 20.
Ilma ápr. 18.
Ilona aug. 18.
Imola máj. 13.
Imre nov. 5.
Ince júl. 28.
Ingrid szept. 2.
Ipoly aug. 13.
Irén márc. 24., jún. 28.
Iréneusz jún. 28.
Irina okt. 20.
Irisz márc. 25.
Irma máj. 3.
István aug. 3., 20., szept. 2., dec. 26.
Iván jún. 24.
Ivett máj. 6.
Ivó máj. 19.
Izabella júl. 12.
Izidor márc. 30., ápr. 4., dec. 21.
Izolda márc. 22., jún. 6.
Izsák máj. 15., dec. 20.
Izsó aug. 26.

Jácint júl. 3., 16., aug. 17.
Jakab máj. 1., júl. 25.
Janka máj. 30.
János jan. 27., 31., febr. 8., márc. 8., máj. 6., jún. 12., 24., 26., júl. 12., aug. 9., 29., nov. 24., 26., dec. 27.
Jenö júl. 13., aug. 19.
Jeromos júl. 20., szept. 30.
Joakim aug. 16.
Johanna dec. 15.
Jolán jún. 15., nov. 20.
Jónás nov. 12.
Jozefina nov. 14.

Józsa jún. 24., nov. 14.
József márc. 19., ápr. 7., 30., aug. 27., szept. 18.

Judit júl. 30., dec. 10.
Júlia febr. 16., máj. 22.
Julianna febr. 16.
Juliánusz jan. 9.
Jusztin jún. 16.
Jusztina szept. 26.

Kálmán okt. 13.
Kamill júl. 18.
Kamilla dec. 28.
Kármen jún. 2., júl. 16.
Karola jan. 28.
Karolina febr. 2.
Károly jan. 28., nov. 4.
Katalin ápr. 30., nov. 25.
Kázmér márc. 4.
Kelemen jan. 23., nov. 23.
Keresztély ápr. 3.
Keve jan. 8.
Kinga júl. 24.
Kitti ápr. 30., nov. 25.
Klára aug. 12.
Klaudia márc. 20.
Klementina nov. 14.
Kleofás szept. 25.
Klotild jún. 3.
Kocsárd ápr. 19.
Kolos febr. 15., okt. 30.
Konrád febr. 18., ápr. 21.
Konstantin máj. 21.
Konstantina szept. 19.
Koppány okt. 8.
Korinna okt. 22.
Kornél júl. 3., szept. 13.
Kornélia márc. 3.
Kozma szept. 27.
Kreszcencia ápr. 19., júl. 15.
Kristóf márc. 15., júl. 25.
Kriszta jún. 4.
Krisztián márc. 13.
Krisztina júl. 24., aug. 5.
Kunigunda márc. 3.
Kunó nov. 12.

Lajos aug. 19., 25.
László jún. 24., aug. 8.
Laura ápr. 11., jún. 17.
Lázár dec. 17.
Lea márc. 22.
Lehel aug. 2.
Lénárd nov. 6.
Lenke júl. 23.
Leó ápr. 11.
Leona jan. 4., ápr. 11.
Leonóra febr. 23., márc. 6.
Levente febr. 13., jún. 28.
Lídia febr. 12., ápr. 8.
Lili júl. 11.
Liliána júl. 27.
Lilla júl. 27.
Linda febr. 13.
Lipót nov. 15.
Lívia febr. 12., dec. 3.
Lóránt jan. 15.
Lotár jan. 27.
Lőrinc aug. 10., szept. 5.
Luca dec. 13.
Lúcia dec. 13.
Lucian jan. 8.
Ludmilla szept. 17.
Ludovika szept. 13.
Lujza márc. 2.
Lukács okt. 18.
Lukrécia júl. 9.

Magdolna máj. 29., júl. 22.
Malvin okt. 1.
Manó márc. 26.
Marcell jan. 9., 16., aug. 14.
Marcella jan. 31., aug. 14.
Margit jan. 19., jún. 10.
Mária febr. 11., márc. 25., aug. 15., szept. 8., 12., dec 8.
Marianna ápr. 27., nov. 1.
Marietta febr. 11., márc. 25., aug. 15.
Mário dec. 31
Márk ápr. 25.
Márkus ápr. 25.
Márta júl. 29.
Martina jan. 30.
Márton nov. 11., 12.
Máté szept. 21.
Matild márc. 14.
Mátyás febr. 24.
Medárd jún. 8.
Melánia jan. 10., dec. 31.
Melinda dec. 2.
Melitta márc. 10., ápr. 1.
Menyhért aug. 22.
Mercédesz szept. 24.
Mihály máj. 8., szept. 29., nov. 8.
Miklós szept. 10., dec. 6.
Miksa okt. 12.
Milos nov. 26.
Milán máj. 19.
Mónika máj. 4.
Mór márc. 20., okt. 25.
Móricz szept. 22.
Mózes máj. 16.

Nándor máj. 30., okt. 19.
Napsugár júl. 3.
Nárcisz okt. 29.
Natália dec. 9.
Nikolett szept. 10.
Nimród aug. 31.
Noé ápr. 22., dec. 24.
Noémi ápr. 22.
Norbert jún. 6.
Nóra júl. 11.

Olga júl. 27.
Olivér nov. 21.
Olívia dec. 3.
Ond jún. 10.
Orbán máj. 25.
Oresztész júl. 3.
Orsolya okt. 21.
Oszkár júl. 31.
Oszvald aug. 5.
Ottília dec. 12., 13.
Ottó júl. 2.
Ottokár júl. 2.

Ödön nov. 16., 18.
Örs júl. 14.
Özséb aug. 14.

Pál jan. 15., 25., ápr. 28., jún. 26., 29., 30.
Pálma máj. 18.
Paszkál máj. 17.
Patrícia ápr. 28., aug. 25.
Patrik márc. 17., ápr. 28.
Paula jan. 26., márc. 9.
Paulina jún. 22.
Péter jan. 28., febr. 23., ápr. 29., jún. 29., aug. 1., szept. 9., okt. 19., dec. 9.
Petra okt. 2.
Petronella máj. 31. júl. 13.
Piroska jan. 18.
Piusz máj. 5., júl. 11.
Pongrác máj. 12.

Rafael jún. 20., okt. 24.
Ráhel febr. 4.
Rajmund jan. 23., aug. 31.
Ramona aug. 31.
Rebeka szept. 2.
Regina szept. 7.
Réka nov. 10.
Renáta okt. 6.
Renátó ápr. 23.
Rezső ápr. 17., nov. 7.
Richard ápr. 3.
Rita máj. 22.
Róbert máj. 13., jún. 7.
Rókus aug. 16.
Roland jan. 16., máj. 20.
Román febr. 28.
Róza aug. 30., szept. 4.
Rozália szept. 4.
Rózsa aug. 30., szept. 4.
Rudolf ápr. 17., nov. 7.

Salamon okt. 24.
Samu aug. 26.
Sámuel aug. 21.
Sándor febr. 26., márc. 18.
Sára jan. 19.
Sarolta júl. 5.
Sebestyén jan. 20.
Simon jan. 5., okt. 28.
Soma júl. 3.
Stefánia nov. 28.

Szabina okt. 27.
Szabolcs júl. 25., 28.
Szandra márc. 18., márc. 20., máj. 18.
Szaniszló nov. 13.
Szeráf szept. 14.
Szerafina okt. 12.
Szeréna szept. 14.
Szervác máj. 13.
Szibilla ápr. 29., szept. 10.
Szidónia jún. 23., aug. 23.
Szigfrid febr. 15.
Szilárd márc. 11.
Szilárda dec. 14.
Szilveszter dec. 31.
Szilvia nov. 3., 13.
Szonja máj. 15., júl. 1.
Szörény jan. 8.

Taksony márc. 10., nov. 29.
Tamara jan. 26., dec. 29.
Tamás márc. 7., dec. 21., 29.
Tarján máj. 26.
Tekla szept. 23.
Teodora szept. 11.
Teofil dec. 20.
Teréz júl. 8., okt. 3., 15.
Tibold júl. 1.
Tibor ápr. 14., aug. 11.
Tiborc aug. 11.
Tihamér júl. 1., dec. 16.
Tilda júl. 6., aug. 31.
Timea máj. 3.
Timót jan. 24.
Titánilla febr. 6., 11.
Títusz jan. 4.
Tivadar ápr. 20., nov. 9.
Tóbiás jún. 13.
Tódor febr. 7.
Toszka máj. 5.
Töhötöm jún. 17., szept. 2.
Tünde jún. 1.

Ubul júl. 9., 19.
Ulrik júl. 4.
Ulrika aug. 6.
Upor szept. 17.

Valentin febr. 14.
Valentina júl. 15.
Valér dec. 15.
Valéria ápr. 28.
Valter júl. 16.
Vanda jan. 26.
Vazul júl. 14.
Vencel szept. 28.
Vendel okt. 20.
Vera jan. 13., júl. 9.
Veronika jan. 13., júl. 9.
Vid jún. 15.
Vidor jan. 13.
Viktor szept. 15.
Viktória dec. 23.
Vilhelmina szept. 19.
Villő jún. 12.
Vilma szept. 19., dec. 5.
Vilmos ápr. 6., jún. 25.
Vince jan. 22., ápr. 5.
Viola dec. 19.
Virág febr. 10., nov. 26.
Virgil nov. 27.
Virgília jan. 31.
Virginia szept. 13.
Vivien dec. 2.

Xénia jan. 24.

Zádor márc. 16.
Zakariás szept. 6.
Zalán márc. 30.
Zelma jan. 23.
Zénó dec. 22.
Zenóbia okt. 28., 30.
Zita ápr. 27.
Zoltán márc. 8., jún. 23.
Zóra jún. 19.

Zsanett máj. 30.
Zsigmond máj. 2.
Zsófia máj. 15., szept. 17.
Zsolt ápr. 10.
Zsombor ápr. 21., nov. 8.
Zsuzsanna febr. 19., aug. 11.

Illyés Gyula

ÜTKÖZET ELŐTT

Már megint meg is gereblyézte
veteményezést ez a kis nő
a frissen tűzdelt nád-palánk közt.
Lépeget benne, javítgatja
ez évi építkezését akár — no lám! — az is,
arrébb a megtért költöző madár
Oly elégedett, ő is, a kis asszony
abban, amivel — mára — kész lett; úgy tekintget,
hogy meg tudná most ülni körben
az udvar fáit, a szomszéd tetőket
akár nyolc-tíz kikölthetővel, ő is. —
Így lépeget, biztosan, de
hova lettek, hol is maradtak
a szárnyak (hátáról a szárnyak!) Fölbocsát
egy-egy mosolyt a fákra. Elsimít még
egy göröngyöt, egy gödröcskét. Kitart,
ki ő — s csak ő — szemben a kéklő dombsorok
mögött nyüzsgő atom-
stratégák táborával.

TÍZ ESZTENDŐ TÖRTÉNETÉBŐL

Mexikóváros—Koppenhága—Nairobi.

Három földrész, három ország fővárosa. Képzeletbeli utazásunk nem a térben, inkább az időben történik, Közép-Amerikától Kelet-Afrikáig, — tíz esztendeig tart.

1975-ben az Újvilág legrégebbi városában tartották az ENSZ első nők világkonferenciáját. A történelemben először világviszonylatban tárgyaltak a nők helyzetéről.

Korunk követelményévé vált,

hogy a világszervezet — a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség kezdeményezésére — reflektorfénybe állítsa a női egyenjogúság kérdését, hogy felhívja a kormányok figyelmét: foglalkozzanak következetesen az egyenjogúság elvi és gyakorlati kérdéseivel. A világ égető gondjai összefonódnak a nők sorsának alakulásával. Az emberiség fele nő. Ellentmondásos, hogy korunkban a világ asszonyainak jelentős része még mindig jogfosztott, annak ellenére, hogy a világ anyagi és szellemi értékeinek több mint egyharmadát nők hozzák létre és nagymértékben hozzájárulnak hazájuk előrehaladásához.

Évszázadok hagyományait nem lehet egy tanácskozáson megszüntetni, a megkülönböztetés felszámolásának a stratégiája viszont megtervezhető. A mexikói nyilatkozat és a világ-akcióterv erre hivatott. E dokumentumok leleplezik az egyenlőtlenség valódi okait is. A női egyenjogúság kivívása minden államban a társadalmi haladás része.

A Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség világszerte nagyrabecsült elnöke

Ülésezik a nők státusával foglalkozó ENSZ-bizottság. Középen Letlela R. Shahani

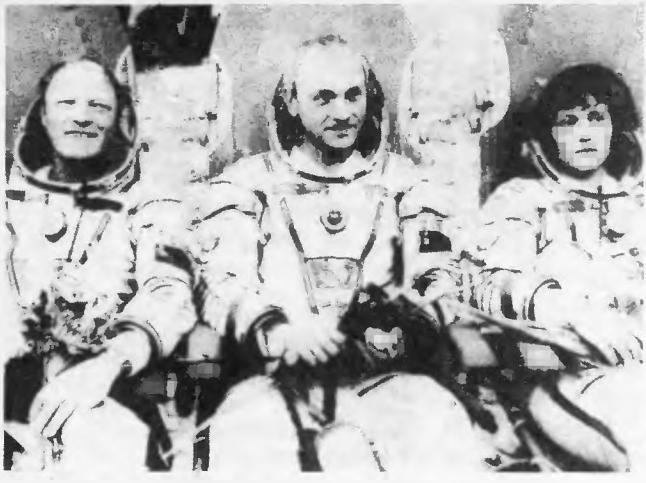

Szovjet űrtrió. Szvetlana Szavickaja másodszor járt az űrben, s az első nő, aki kilépett a nyílt kozmoszba

Egyenlőség, fejlődés, béke

— e jelmondatban az alapvető célok bennefoglaltatnak. A mexikói ENSZ-dokumentumokat nem lehetett sutba dobni, mert a nők évéből átléptünk a nők évtizedébe. Jogilag majd minden ország deklarálta az egyenjogúságot, ezt tagadni nagyon népszerűtlen lenne, de ténylegesen sokhelyütt nem, vagy csak részben valósult meg.

Félidőben, 1980-ban „számadásra" került sor Koppenhágában. Foglalkoztatás, egészség, oktatás —, az ENSZ a konferencia figyelmébe e három témakört ajánlotta. A kormányküldöttek számos eredményről adtak számot. (Új törvényekről, a szakképzés érdekében tett erőfeszítésekről stb.) Az eredmények annak is köszönhetők, hogy a nők fokozták harcukat jogaikért. De van olyan ország, ahol a nők helyzete rosszabbodott. A munkanélküliség, az infláció, a katonai kiadások növekedése súlyos terheket jelent és növeli a nők hátrányos helyzetét.

A nők elleni megkülönböztetés

minden formájának a felszámolásáról szóló ENSZ-konvenciót a világszervezet tagállamainak egyharmada még nem ratifikálta. Ez a konvenció részletesen meghatározza a nők jogait, a kormányok feladatait, és felelősségét e téren.

A Szovjetunió, a szocialista országok e fórumokon érzékeltették: országaikban arra törekszenek, hogy a teljes egyenjogúság jusson érvényre. A nők tevékeny részesei a társadalmi és a gazdasági fejlődésnek s a közéletben is tért hódítanak. A nőkérdés nem különülhet el a fejlődés általános folyamatától.

Tüntetések, munkát követelő asszonyok . . .

Nyugat-Európában és a világ más részén a gazdasági helyzet romlása, a válság nehezíti az egyenjogúságért folyó küzdelmet. A női dolgozók, a fiatalok a recesszió első áldozatai, őket érinti elsősorban a munkanélküliség. Többnyire szakképzetlenek, „nélkülözhetők". És ma is él még az a nézet, a nőnek nem fontos munkát vállalni, mert „nem a nő a családfenntartó". Pedig napjainkban általában a feleség viszi haza a házaspár fizetésének negyven száza-

lékát — írja a Figaro című francia polgári lap.

A nők lehetőségei a tőkés országokban kedvezőtlenek, képzettségük alacsonyabb színvonalú a férfiakénál, szakképzettségük nem átváltható, kevésbé szervezettek, mint a férfiak. Munkakörülményeik, előrejutási esélyeik, bér és jövedelmi viszonyaik a férfiakénál rosszabbak.

A modernizálás, a termelés automatizálásának

a térhódítása új problémákat hozott. Kevesebb és képzettebb munkaerőre van, (lesz) szükség. Hol helyezkedjenek el a feleslegessé vált munkásnők? A korszerűsítéssel karöltve szakképzésre, átképzésre lenne szükség. Akár tízezer szerelőrobot is dolgozhat majd az NSZK szerelőcsarnokaiban, az évtized végére, s munkások tömegét teszik ezáltal feleslegessé. Különösen a nők állásai kerülnek veszélybe. Az NSZK-ban a foglalkoztatottak 24 százaléka nő, arányuk a szerelőcsarnokokban 44 százalék.

A részmunkaidős foglalkoztatási forma világszerte növekszik. A részmunkaidősek több mint háromnegyede nő. Jóllehet a részmunkaidős foglalkozás megkönnyíti a nők kettős feladatának jobb összehangolását, de egyben konzerválja is kedvezőtlen helyzetüket. A tőkés országokban ezáltal a női munka bérezése rosszabb a férfiakénél, kirekesztődnek a szociális juttatásokból, nehezebb az előmenetelük.

A szocialista országokban

a női foglalkozások elkülönülése mérsékeltebb, mint a tőkés országokban. A szociálpolitikai intézkedések lehetővé teszik a nők munkavállalását, a gyermekek elhelyezését. Csökkentek az iskolázottság színvonalkülönbségei, e téren az NDK kimagasló eredményeket ért el: a 20—30 évesek 78 százaéka már szakképzett. A hagyományos pályaorientációt nehéz megszüntetni, az egészségügyi, a pedagógiai és a kulturális pályák egyre jobban elnőiesednek.

Sally Ride, az első amerikai űrhajósnő

Csen Mu-hua asszony államtanácsos, a Kínai Népköztársaság külkereskedelmi minisztere Veress Péter külkereskedelmi miniszterrel

Egyenlő munkáért — egyenlő bért követelnek a düsseldorfi dolgozók

Hely a tetőn

Amíg a nők az ország vezető, határozatot hozó testületeiben csak „mutatóban" vesznek részt, hathatós javulás nem várható, — állapította meg az ENSZ. E téren van némi javulás.

Néhány látványos jelenség: két európai ország kormányrúdjánál nő áll, Nagy-Britanniában Margaret Thatcher és Jugoszláviában Milka Planinc. Az északi Izland és a földközi-tengeri Málta elnökévé nőt választottak. Már nem nóvum, hogy egy nő tárcát kap a kabinetben.

A szocialista országok parlamentjeiben a képviselők egynegyede, egyharmada nő, míg a tőkés országokban többnyire a tíz százalékot sem érik el. Néhány látványos pozíció elnyerése nem jelenti azt, hogy a nők valóban nagyobb számban szólnak bele a vezetés munkájába.

800 millió írástudatlan él Földünkön. Kétharmaduk nők. Azokban az országokban, ahol a gyarmatosítók, a népelnyomók uralmának lerázása után a haladás, a demokratikus fejlődés rendszere érvényesült, a nők helyzete gyorsabban javul. Jó példa erre Kuba, ahol az oktatási forradalom segítségével példátlan gyorsasággal számolták fel az analfabetizmust.

Etiópiában tíz éve buktatták meg a császárságot, Nicaragua öt esztendeje szabadult meg Somoza diktatúrájától. Az írástudatlanok aránya a korábbi 95 százalékról 50 alá csökkent Etiópiában. A közép-amerikai országban, minden nehézség ellenére dinamikus felnőttoktatás folyik.

Éhség. Élelmezési válság

Afrikaszerte. E földrészen asszonyok millióit egyetlen kérdés foglalkoztatja: lesz-e mit enni adni a gyerekeknek? A „fekete földrész" 24 országában a szárazság következtében katasztrofálissá vált az élelmezési helyzet. Az elmúlt tíz évben az egy főre jutó élelmiszertermelés tíz

Hamit Szamatov a második világháborúban hadirokkanttá vált. Hazatérve orosz, ukrán, belorusz, tatár, örmény árvagyerekeket vett magához. Felesége 13 különböző nemzetiségű gyermek anyjává vált. Szanobar mama pilafot kínál

százalékkal csökkent. A helyzet kritikus.

Anakronisztikus jelenség: ma több nő ölti magára a csadort, a fekete, egész testet beborító leplet, mint tíz esztendővel ezelőtt. Teszik ezt az „iszlám szellemében", van aki önként, mások a helyzetből fakadó kényszer hatására.

Indiában a szélsőséges nézeteket valló, szeparatista törekvésekkel fellépő szikhek kihasználták a nők hiszékenységét. Amritszárban, szent városukban asszonyok segítségével, „öngyilkos meneteket" szervezve próbálták megakadályozni a rendteremtést. A reakció mindenütt számít a maradi nőkre. San Franciscóban a demokrata párt elnökjelölő konvenciójának idején a városban véres összeütközésekre került sor, az „Erkölcsi Többség" nevű jobboldali szervezet követelte az iskolai imádság kötelezővé tételét, a terhességi megszakítás betiltását.

Sikerül-e lefékezni

a demográfiai robbanást? 770 millióval több ember él ma Földünkön mint tíz esztendővel ezelőtt. Jelenleg közel 5 milliárd, 2000-ben több mint 6 milliárd fő lesz a világ népessége. Előrejelzések szerint Földünk lakossága 2100-ig több mint 10 milliárdra szaporodik, s ekkor stabilizálódik, egyensúlyba kerül a születések és az elhalálozások száma.

A népesedés kérdése a világ egyik legnagyobb problémája. A „fekete földrész" asszonyai átlagosan 6—7 gyereket szülnek ma is. Az ezredfordulóra Földünk népességének 80 százaléka a fejlődő országokban fog élni. A fejlett tőkés és európai szocialista országokban viszont a népesség gyarapodásának üteme rendkívül mérsékelt.

Nagy egyenlőtlenségek tapasztalhatók. A fogamzásgátlók főleg a fejlett országokban terjedtek el, — a világon mindössze mintegy 300 millió pár használja — számos országban hozzáférhetetlenek, tilosak és ismeretlenek. A legnépesebb országokban — Kínában, Indiában — óriási erőfeszítéseket tesznek a hathatós családtervezés érdekében.

Példátlan kitartással, bátorsággal

gyakran nem csekély áldozatvállalással küzdenek korunkban a nők a békéért. Az amerikai rakétatelepítés ellen fellépő asszonyok kivívták a békeszerető emberek tiszteletét. Számos új kezdeményezés született, ilyen például a több országon át haladó békemenet, vagy egy-egy bázis előtt a „letáborozás". Neves tudósok, orvosok, írók hallatják szavukat, lépnek fel egységesen, figyelmeztetik az emberiséget a nukleáris kor, az esztelen fegyverkezési hajsza beláthatatlan veszélyeire.

Negyven éve béke van Európá-

Csadorba burkolt asszonysereg

A fekete földrész asszonyai a hátukra kötött kisgyerekkel dolgoznak

ban. A múlt emléke kötelez. A szovjet asszonyok minden fórumon, minden alkalmat megragadva szenvedélyesen védik a békét. Náluk nagyobb áldozatot senki sem hozott. 20 millióan vesztették el életüket . . .

Leticia R. Shahani

az ENSZ főtitkárhelyettese, a nairobi világkonferencia főtitkára, s a bécsi ENSZ központ szoros kapcsolatot épített ki a konferencia nemzeti előkészítő bizottságaival.Nemzeti, regionális és nemzetközi szinten világszerte felmérik, mit tettek az egyenjogúság megteremtéséért, kiteljesítéséért, a nők élet- és munkakörülményeinek jobbításáért, hogyan valósultak meg az ENSZ ajánlásai.

1985 júliusában kerül sor a kenyai fővárosban az évtized záróaktusára. A világkonferencián áttekintik a megtett utat. Napirendjén két fő téma szerepel: 1. Mi valósult meg a tízéves tervből, milyen eredmények születtek, milyen nehézségek gátolták a női egyenjogúság elérését? 2. A jövőre vonatkozó feladatok meghatározása. A főtitkár reméli, hogy a politikai nézetek különbözősége ellenére széles körű, jó ajánlások készülnek majd Nairobiban.

A nők évtizede lezárul. Nem lesz másik dekád. Mégsem tekinthető befejezettnek az ügy, a nőkre vonatkozó ENSZ-programot folytatni kell. Reméljük, az ezredfordulóig jelentős haladást érünk el.

Szilágyi Éva

KIS KÉPES KRÓNIKA

Ismét elmúlt egy év, tele derűs és nyugtalanító, felemelő és szomorú pillanatokkal. Változó világunk — a nagyvilág és hazánk — egy-egy pillanatát állítják meg képeink.

JANUÁR

A Budapest Sportcsarnokban folyó Műkorcsolya Európa-bajnokságon a jégtánc verseny aranyérmese az angol Torvill—Dean kettős lett

Stockholmban magasszintű konferencia kezdődött, mely az európai bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekkel valamint a leszereléssel foglalkozik. A világbéke szempontjából kiemelt fontosságú eseményen felszólalt Andrej Gromiko szovjet miniszterelnök-helyettes, külügyminiszter

Csaknem három hónappal eltűnésük után ismét visszakerültek a Szépművészeti Múzeumba az elrabolt kincsek, Raffaello, Tiziano, Giorgione képei

FEBRUÁR

A brit kormányfő, Margaret Thatcher hivatalos látogatáson tartózkodott hazánkban. Ellátogatott a szentendrei László-telepre is, melynek lakásai angol technológiával készültek. Ez alkalommal kereste fel a Szommer család otthonát is

Magyarországra látogatott Javier Pérez de Cuellar, az ENSZ főtitkára. Tárgyalásait követően feleségével együtt ellátogatott a szentendrei Kovács Margit múzeumba is

79 éves korában szülőfalujában elhunyt a Nobel-díjas Mihail Solohov, „a kozákság írója"

Elhunyt Jurij Andropov, az SZKP főtitkára, államfő. A Szovjetunióban országszerte — így a moszkvai Lihacsov Autógyárban is — gyászgyűlésen emlékeztek meg munkásságáról

Jurij Andropov utódjául Konsztantyin Csernyenkót választották

MÁRCIUS

Budapest vendége volt a csehszlovák miniszterelnök, Lubomír Strougal, aki Lázár György miniszterelnök meghívására kereste fel hazánkat. Programjának része volt a látogatás a Híradástechnikai Szövetkezetbe.

Kádár János, az MSZMP KB első titkára Belgrádban tárgyalásokat folytatott Dragoszlav Markoviccsal, a JKSZ KB elnökségének elnökével

Március 16-án megkezdődött a Budapesti Tavaszi Fesztivál. A Fesztivál kiemelkedő programja volt a Győri Balett vendégszereplése

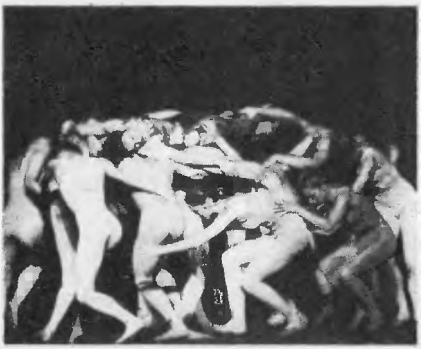

Budapest volt a helyszíne a fedettpályás atlétikai EB-nek. A magasugrásban a szovjet Bikova 203 cm új világcsúccsal lett Európa-bajnok

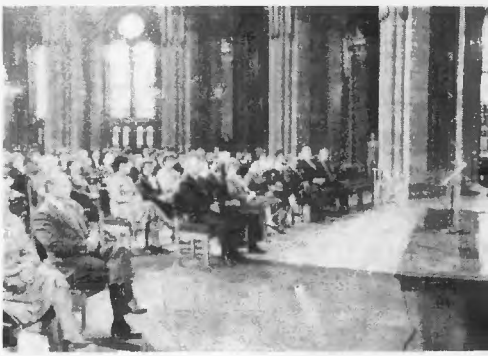

A nemzetközi nőnap alkalmából a Parlamentben kitüntetéseket adtak át a termelő munkában és a mozgalmi életben kiemelkedő tevékenységet végzők számára. Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke üdvözli a kitüntetetteket

ÁPRILIS

Meghalt Vankóné Dudás Juli, a népművészet mestere

KIS KÉPES KRÓNIKA

Születésének 200. évfordulója alkalmából megemlékeztek Kőrösi Csoma Sándor életművéről, Tóth Tamás által készített szobrát állították fel a budapesti X. kerületben

Kádár János, az MSZMP KB első titkára fogadta Andrej Gromikót, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagját, a Szovjetunió miniszertanácsa elnökének első helyettesét, külügyminisztert, aki hivatalos baráti látogatáson tartózkodott Magyarországon

Budapesten felavatták az új Országos Mentőbázist, a XIII. kerületi Róbert Károly körúton

A hivatalos látogatáson Magyarországon tartózkodó Bettino Craxi olasz miniszterelnök járt a vácszentlászlói Zöld Mező Termelőszövetkezetben is. Képünkön: látogatóban Laki József tsz-gazda otthonában

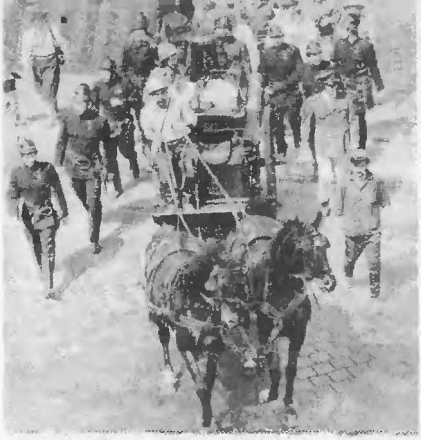

Az idén először végeztek tűzvédelmi mérnökök az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskolán.

Május elején megnyílt a Skála Metró Áruház. Átadásával a Marx tér elnyerte átépítése utáni végső arculatát

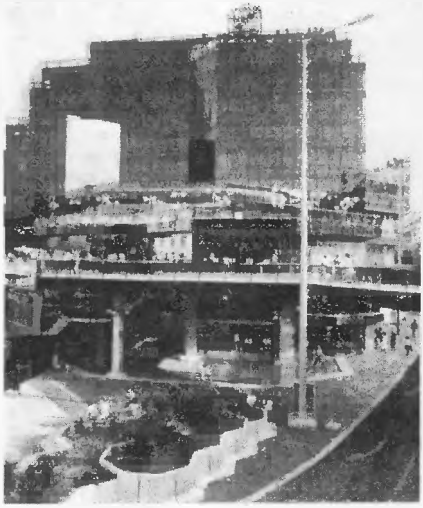

MÁJUS

A tavaszi BNV nagydíját nyerte el a Számítástechnikai Koordinációs Intézet Proper 16/A professzionális személyi számítógépe

JÚNIUS

Moszkvában ülést tartott a KGST-tagországok legfelső szintű értekezlete, melyen meghatározták az együttműködés további formáit. Képünkön a magyar küldöttség látható: Lázár György miniszterelnök, Kádár János, az MSZMP KB első titkára és Havasi Ferenc miniszterelnök-helyettes

KIS KÉPES KRÓNIKA

Egy padovai tömeggyűlésen, beszédének megtartása közben rosszul lett és néhány nap múlva meghalt Enrico Berlinguer, az Olasz Kommunista Párt főtitkára. Utódjául Alessandro Nattát választották

Hosszú betegség után elhunyt Ferencsik János, kétszeres Kossuth-díjas, kiváló művész, az Operaház főzeneigazgatója, a magyar zenei élet kiemelkedő alakja

JÚLIUS

Két kitüntetés. Fischer Annie háromszoros Kossuth-díjas, kiváló művész a Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetést kapta.
Tolnay Klári kétszeres Kossuth-díjas színművésznőt a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntették ki

Kádár János, az MSZMP KB első titkára látogatást tett a Habselyem Kötöttárugyárban, megismerkedett a gyár életével és gazdasági eredményeivel. Képünkön Gyebroszky Andrásné vezérigazgató kalauzolja a vendéget.

Krónikánkat 1984. június 30-ával zártuk.

BOLDIZSÁR IVÁN

Március tizenkilencedike

(Részlet)

Anyámnál a Pozsonyi úton

Felszálltam a villamosra és elmentem édesanyámhoz a Pozsonyi útra. Megkíséreltem megnyugtatni, nem nagy sikerrel. Nem sírt, nem panaszkodott. Várt már, az erkélyről lesett. Be sem kellett csöngetnem, már kinyitotta az ajtót. Azon sem csodálkozott, hogy gyalog mentem fel az ötödik emeletre. Nem akartam, hogy a házmesterné meglásson. Nem mintha beárult volna. Azt csak később tudtuk meg, hogy a németek sok házmestert beszerveztek, főképpen sváb származásúakat. De a miénk tisztességes asszony volt. Mégis féltem, ha keresnek, elkottyintja, hogy szoktam ide járni. Vagy rá is ijeszthetnek.

Édesanyámmal sohasem beszéltem féllegális állapotomról. Mégis tudta, hogy gyakran nem alszom otthon. Később megvallotta, miért nem firtatta. Élt a gyanúperrel, hogy — így mondta — „van egy kis barátnőd". Amikor elmondta, negyvenöt végén vagy negyvenhat elején lehetett, nevettem is, szörnyülködtem is. Hogyan képzelhette anyám? Rajta volt a nevetés sora: „Apád fia vagy."

Március 19-én mosollyal fogadott. Gyakorolhatta, amióta onnan fentről meglátott az utcán, mert igen lötyögősre sikerült. Húgom már nem volt otthon, nem is láttam aznap. Anyám sem kért a megnyugtatásból. „Tudnod kell, hogy minden percben reszketek érted és imádkozom, mint amikor a fronton voltál." Nem találkoztam egész életemben emberrel, akiben az önfeláldozó szeretet és a kérlelhetetlen akaraterő ilyen elválaszthatatlan ötvözetben forrt volna össze. „Ha valami történik veled, odaköltözöm hozzátok." Tudtam, hogy ez nagy áldozat volna. Szerette a környéket, ismerte a házban mindenki, a környéken a fűszeres és a boltosok. Hány éves is volt akkor? Hatvanöt. Hat évvel fiatalabb, mint én most. Az ember a szüleit mindig sokkal öregebbnek képzeli önmagánál. Most, amikor róla beszélek, most sem tudom magam az ő akkori korába belegondolni.

Nem kell majd odaköltöznie, mondtam. Mert azt is tudtam, hogy akkor még, házasságunk első éveiben, nem kedvelte a menyét. Nem

is a személyét, még azt se, hogy idegen. Valahogy úgy képzelte mindig, hogy ha már apa nélkül nőttem fel, apa-pótló apóst szerzek házasságommal. Francia apósomat nem is ismerhettem meg: negyvenháromban halt meg, Gascogne-ban, az első háborúban szerzett betegsége vitte el a második alatt.

Ha ezen a március 19-i vízválasztón visszatekintek életemre, megint torkomon akad a szó. Végül is éppen a nemzeti tragédia hozta közel egymáshoz édesanyámat és feleségemet. Amikor novemberben lecsuktak, Josette mindjárt érte ment, hogy ne kelljen egyedül maradnia egyiküknek se. Az aggodalom, a szenvedés, a kimondott és az elhallgatott közös szavak, fohászok, istenkáromlások és imádságok hozták össze a két asszonyt. De akkor csak tárgyilagosan, mintha nem az édesanyámmal, hanem katonatársammal vagy összeesküvő bajtársammal beszélnék, tájékoztattam mennyi pénzem van, menynyi kinnlevőségem, kit kell keresnie nagy bajban.

A szomszédok mégis megláthattak, mert bejöttek és azt mondták, hogy az utcán mindenféle járőrök cirkálnak, igazoltatnak és a katonaköteles korbeli férfiakat összefogdossák. Később kiderült, hogy ez akkor, ilyen formában nem volt igaz, de a rémhíráradat, amely elözönlötte a várost, elkezdődött. Idézőjeles, rettegő tréfával úgy mondtuk, hogy a rémhír olyan hír, amely holnapra igaz lesz. Ez is olyan hír volt, ami holnapra holnaputánra igaz lett.

Az „Ellenállás"

Sokáig tervezgettük, de végül csak negyvennégy október elején jelent meg az első szám. Azt a címet adtuk neki, hogy ELLENÁLLÁS. Szabályos kézirat-lap volt, hektográffal, az akkor szokásos lila színű, sokszorosító géppel sokszorosítottuk, ezt Palotai Kovács Károly és a csoport egy másik tagja, Kiss Sári végezte a bankban, ahol ők ketten dolgoztak.

Hogy március 19-én a csoportból ki volt jelen, arra már valóban nehéz emlékezni, de valószínűleg ott volt az a szűkebb kör, amely később a lap szerkesztésével, írásával, leírásával, sokszorosításával és terjesztésével foglalkozott. Tehát biztosan ott volt Czimer József, azaz „Csirizes János". Ott volt „Bém apó" és „Bem anyó", akiknek valódi nevét csak a felszabadulás után tudtam meg, Bauer Miklós és felesége Judit. Bauer grafikus volt, és számos kitűnő okiratot készített, illetve hamisított, illetve nem hamisított, azok valódiak voltak. Valószínűleg ott volt aznap is egy Galambos nevű fiú. Tudtuk, hogy szervezett munkás, azt is, hogy illegális Kommunista Párthoz van kapcsolata. Javarészt ő vitte el a sokszorosított példányokat. Egyszer — nem tudom elkerülni, hogy egyik szavamat a másikba ne öltsem, és azért az időrendet fel ne borítsam, de azért keretnek megmarad a március tizenkilencedike — egyszer Déry Tibor kezébe is nyomtunk, már októberben ötven vagy nyolcvan Ellenállást, hogy legyen szíves kéz-

besítse ki. Nem tudtuk, hogy az a szikár arcú, magas homlokú férfi, aki meg-mo gjelent a Klotild-palotában, Déry Tibor. Nekem valami derengett, hogy láttam, 1932-ben, amikor Ber inben voltam, de nem ismertem sz mélyesen. Déry Steiner Gézát kere te, és az ő révén kapcsolódott la zán a csoporthoz. A lap egyik első : számában azt írtuk egy vezércikkben (én írtam), Mire várunk címmel, hogy most eljött az idő: a magyarságnak tennie kell valamit. Mindent el kell követni, szóval, tettel, tollal, amíg lehet rábeszéléssel, amikor már nem lehet dinamittal, hogy megszakítsuk a kapcsolatot a németekkel, a gyűlölt fasizmussal, az embertelenséggel. Kérjünk fegyverszünetet a Szovjetuniótól és a nyugati szövetségesektől.

Késő délután a Gül Baba utcában

Március 19-én a délután első felét a Klotild-palotában töltöttem. Megállapodtunk abban, hogy most még óvatosabbnak kell lennünk, de voltaképpen egyikünk sem változtatott az életmódján. Kétszer-háromszor hazatelefonáltam. Semmi újság. Közben Kovács Imre telefonált Szabó Zoltánnak. Megbeszélték, hogy hat órakor találkozunk a Gül Baba utcában. Elek Péter és Zeke Zoltán is itt lesz. Fiatalok voltunk, harminc-harmincegy évesek. Nagyon szerettünk élni. Úgy is éreztük, hogy még van dolgunk ezen a világon. Ilyesmiről máskor nem beszéltünk. De a német megszállás napján nem lehetett elkerülni. Olyasfélét mondogattunk, hogy a hályogkovács-lelkület ellenére ott hagyjuk a fogunkat. Ezért megállapodtunk abban, hogy ha valamelyikünk lebukik, mi a dolga a másiknak, a többinek, amíg az szabadon mozog. Hova menjen, mit mondjon feleségnek, szülőknek, hol szerezhet, ha kell, egy kis pénzt. Baráti végrendelkezés volt ez. Azután azon törtük a fejünket, hogyan lehetne az oroszokkal kapcsolatot teremteni. Beszámoltunk egymásnak arról is, amit Horthyék fegyverszüneti próbálkozásaiból tudtunk. Megittunk egy pohár bort is.

Este: otthon

Este nyolckor otthon voltam és leültem a rádió mellé. London is, Moszkva is csak este tízkor küldött hírmagyarázatot Magyarország német megszállásához. Amíg Londont hallgattam, jutott először eszembe, hogy bombázni fogják Budapestet. Eddig megkíméltek bennünket. Valami értelme mégis volt a hintapolitikának. De rosszul csinálták, átkozottul rosszul! Nem Isztambulban és Lisszabonban és talán még Londonban is kellett volna tapogatózni, de elsősorban Moszkvában. Horthyék nem tudták, nem is akarták átugrani saját sötét múltjuk árnyékát.

Éjfélig beszélgettünk a feleségemmel. Elhatároztuk, hogy túléljük. És még legalább két gyereket akarunk.

RADNÓTI MIKLÓS NAPLÓJÁBÓL

1942. július 5.

Sárga karszalagot kapunk és katonasapkát. Holnap tífuszoltás. Mély közönyben élek. A sárga szalagot hordom, még „büszke" sem vagyok rá, mint sokan itt. De nem is szégyellem. Jobb lenne büszkének lenni . . .

Július 6.

Oltás. Kivisznek Ukrajnába? Az oltást a szív fölé adják, előtte jóddal lemossák a bőr felületét. Színjelkép. Sárga folt a bőrön is. Utána erősen vérzek, érbe szaladhatott a tű. Mint Krisztus vonulok, kibontott inggel, vérző mellel.

Bakancs és kötszer kiosztás. Negyvennégyes bakancsot adnak, kihallgatáson kell kérnem, hogy a sajátomat viselhessem. Délután szemle. Az alezredes beszél: „Az Önök fajtájában olyan erős a megvesztegetés szelleme, hogy az minden emberi képzeletet felülmúl. Óva intem magukat minden kísérlettől, Margitkörútra kerülnek stb . . ." A keret-altisztek némán állnak körülöttünk. Újabb „faji tulajdonsággal" ékesítve, díszlépésben vonulok el.

Július 7.

Az altisztek berohannak a szállásra — „vigyázz! Senki a helyéről el nem mozdul, senki a zsebébe nem nyúl, nem érinti a holmiját! Értik?" „Tíz percig állunk majd „leülhetnek, de senki sem mozdul!" Egy félóra múltán kihordatják a szerelvényünket az udvarra. „Mindenki a szerelvénye mögé áll!" Mögé állunk. „Hátra arc!" — süvölt a vezényszó. Megfordulunk. Az altisztek megrohanják a sorokat, kibontják a hátizsákokat, takarókat és motoznak. A zsákok tartalmát a földre öntik. Engem H. tizedes motoz, hallom, hogy halkan szitkozódik, „hogy lehet valakinek ennyi kacatja". „Forduljon meg!" Megfordulok. „Ez mi?" „Arany János költeményei, az a Toldi például!" „Minek?" „Olvasni." A Toldi Szerelmének már leszakította kotorászás közben a címlapját, látom. Tűnődik, majd elviszi megmutatni. Csikorgatom a fogam. Visszahozza. Az egész „motozás" eredménye egy feltűnően nagy, több színben világító zseblámpa. Elkobozzák. Egy szerb nyelvtan. Elkobozzák. S egy biztosítási matematikus bajtársnál egy óriási paksaméta számítás. Elkobozzák, napokig tart míg visszakapja.

Különös karácsonyok

Életem első tudatos karácsonya volt. Az utolsó békebeli karácsony. Gyönyörű nagy csillogó fa volt Vásárhelyen, nagyanyáéknál. Még csak hárman voltunk unokák, viszont rengeteg nagyanya, nagybácsi és nagynéni volt jelen. Csodálatos ajándékokat kaptunk, játékot, könyvet, babát és én egyszerre nagyot visítottam, mert megláttam azt, ami csak az enyém lehetett. „Japán baba! Az enyém!" Honnan tudtam, hogy japán a baba? Csakugyan. Sárga selyemruha volt rajta és kék selyemszalag óriási masnira kötve a derekán. Sötét hajában csillogó hajtűk, lábán facipő. De itt véget ért a stílusosság, mert maga a baba kék szemű volt, amelynek következtében és azonnal elkereszteltem Trudi babának. Imádtam. Még hosszú évekig. Már iskolába jártam, amikor szegény Trudinak úgy elvástak belső gumiszervei, hogy a feje állandóan féloldalra billent. Képtelen voltam megigazítani, holott többször súlyos műtéteket végeztem rajta. A dolog roppantul bántott, s így egyszer szinte véletlenül beledugtam egy tollszárat. A tollszár remekül megtartotta a fejet, de tudtam, hogy nem szabad igazán játszani vele, mert a legcsekélyebb mozdulatra kiesik a tollszár, és minden kiderül. Ez az önbecsapás, mint lelkiállapot, akkor először fordult elő nálam. Azóta egyre gyakrabban. Még most is úgy hívom, Trudi baba-dolog, ha tudom, hogy csak egy tollszár tart valamilyen illúziót. Többnyire csak a saját tollam.

✶

A következő karácsonykor már háború volt. A fa kicsi volt, két nagybátyám uniformisban, a hölgyek feketében és sírtak. Mikor anyámat megkérdeztem, hogy ez mit jelent, azt felelte: „Jancsi bácsi elesett az orosz fronton". „És miért nem kel föl?" — kérdeztem én, és egy rettenetes pofont kaptam. Ez volt az első. de nem az utolsó, amit gyors válaszaim valamelyikéért kénytelen voltam lenyelni.

✶

A harmadik karácsony. Tizenöt éves voltam. Az ünnepre hazautaztam, és szokás szerint elkészültem arra, hogy dolgozataimat és egyéb műveimet még aznap este megmutatom a szüleimnek. Ez volt az első év, hogy sikerült elérnem akkori vágyaim netovábbját, rajziskolába járhattam Jaschik Álmosékhoz. Csodálatos dolog volt. Műhely-levegő, a tanár úr előadásai, középkori szerzetesek iniciálé művészetéről, perspektíva és világítás, és közben természetesen aktrajz is. Először férfiak, mert az könnyebb. Büszkén és boldogan tettem apám elé Jelinek úr gótikus aktjáról készült vázlataimat. Apám megnézte, zavartan megcirógatta a bajuszát, majd így szólt:

— És mondd, kislányom, te ezt természet után rajzolod? Különben ne is mondd . . . Mert ha emlékezetből, az még nagyobb baj!

✶

Az a karácsony, amelyikre ezután a legjobban emlékszem, már körülbelül tíz évvel később volt. Elvált asszony voltam Pesten, kezdő újságíró és kerámikus. Pénzem többnyire inkább csak absztrakt fogalom volt. Ezen a napon is csak

utolsó pillanatban sikerült annyi pénzt összekaparnom, hogy másodosztályú jegyet vehettem Orosházára, éjszakai személyvonaton. De mindenáron meg akartam látogatni a kisfiamat, akit az Árvaszék az apjának ítélt. Miután az én „hibámból és vétkességemből" bontották fel a házasságomat. Indokolás (bizony isten, szóról szóra idézem a válóperi végzést) „A feleségemnek művészi hajlamai voltak." Megbűnhődtem értük. Egyébként ugyanezen a válóperi tárgyaláson kérdezték meg tőlem, óhajtom-e a férjem nevét továbbra is használni. Mire én visszakérdeztem: Mire?

Egyszóval akkoriban nehezebb volt elvált asszonynak lenni, mint manapság, kevesebben is váltak. Mindenesetre sikerült megszereznem a tizenkilenc pengőt, amivel leutazhattam és még egy pizsamát is, a fiamnak ajándékba. Tudtam, hogy tíz óra tájban fogunk megérkezni, a gyerek már aludni fog, és már előre örültem a kis meleg hónaljának, aminél fogva megfogom majd, hogy áttegyem az ágy túlsó oldalára. Délután hatkor indult a vonat a Nyugatiból, gőzfelhőben, óriási tolongásban, alig tudtam helyet kapni, hiszen minden diák ebben az utolsó pillanatban igyekezett hazajutni vidékre, és még jó néhány ingázó is. Befurakodtam a folyosóra, és egyszerre valaki megfogta a karomat. Mind a kettőt. Jancsi volt, életem első igazi szerelme. Amiből soha nem lett semmi. Mindazideig még egy csók se. Jancsi tizenkét évvel idősebb volt nálam, rettenetesen sokkal okosabb, és annak ellenére, hogy mindig legjobb barátjának tartott, úgy kellettem neki, mint a kukoricagölödin. Zsánere a ragyogó démoni nő volt, vagy a naiv ártatlan, hawaii vadleány. Én egyik se voltam, ugyanolyan voltam lányban, mint ő fiúban, csakhogy éppen nem a műszaki tudományok érdekeltek, csak a humaniórák. De ő ahhoz is értett. Gyerekkoromban tőle tanultam meg Adyt szeretni és Babitsot. Tőle tanultam modern német grafikát és egyáltalán mindent. Kivéve csókolózni, mert azt sohase tettük egymással. Mert az — szerintem — emberi méltóságunk rovására ment volna. Marha voltam. Ezt megbeszéltük ebben a füstös, gőzös, zsúfolt személyvonaton Budapest és Kecskemét között. Kecskeméten Jancsi elkezdett könyörögni, hogy szálljak ki vele Szolnokon és végre csináljunk egymással valami felnőttet.

— Nem lehet — mondtam. — Apám rettenetesen fölizgatná magát és a fiam sírna majd hiába.

— Emberi méltóság? — kérdezte Jancsi dühösen.

Egészen marha mégsem voltam,

úgyhogy Szolnokig már mindenesetre csókolóztunk.

— És most kiszállunk — mondta Jancsi. — Nem látod, hogy ki van írva, hogy Kordatik? Ez egy parancsoló mondat, ennek szót kell fogadni.

Láttam, csakugyan ki volt írva nagybetűkkel, hogy CORDATIC, ami egy gumireklám volt, de volt benne valami a -tatik, -tetik (szenvedő) igék parancsoló jellegeből.

— Nem lehet — mondtam kényesen. — Az apám . . . A kisfiam . . . Majd visszafelé. Holnapután hazajövünk, Pestre. Az egész év rendelkezésünkre áll.

— Marha vagy — mondta Jancsi őszintén, és tovább utaztunk. És aztán soha többé. Ez gyakran eszembe jut, valahányszor a fiam elfelejt eljönni hozzám valamilyen elodázhatatlan kötelessége mián.

Bajusz Pál rajzai

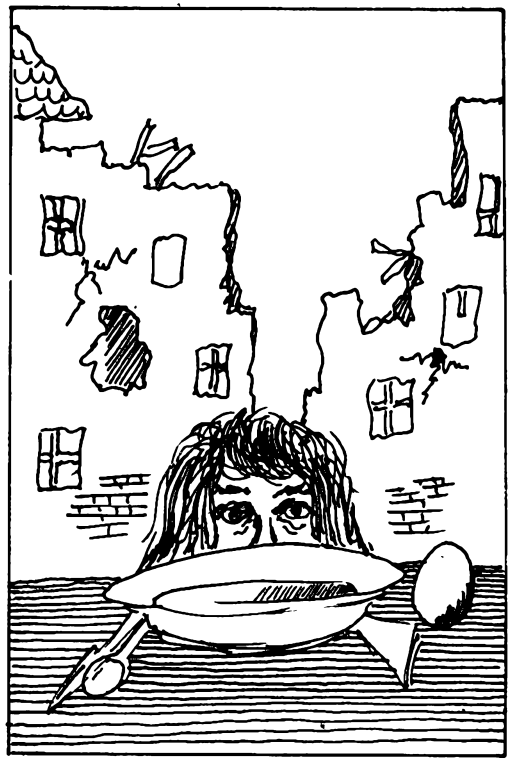

✳

1944 karácsonyán a férjemmel (aki akkor még nem volt a férjem) együtt dekkoltunk Luzsinszkyné Pálffy Andrea kis lakásában az Irányi utcában, míg a ház asszonya leányaival Győrbe utazott. Karácsony volt, ugyanebben a házban lakott volt barátnőjével illegalitásban Gombaszögi Frida. Amikor barátnőjénél forró lett a talaj, átszökött hozzánk. Én szépen pukkedliztem előtte és játszottam tovább a szobalányt, amit ekkor már egy fél éve megszoktam. Soha senki nem gyanakodott rám. Kivéve Gombaszögi Fridát. Meglátott és a következőt kérdezte:

— És te ki vagy, fiacskám, eredetiben?

Mondtam nyugodtan, tovább pukkedlizve:

— Schmidt Erzsébet, kezit csókolom.

— Az lehet — szólt Frici, majd hozzátette —, de hogy te nem vagy háztartási alkalmazott, fiam, az biztos.

Megkérdeztem: — Honnan tetszik tudni?

— Mert az igazi cseléd az kidugja a fenekét, ha bemutatkozik, te pedig leereszted a jobb válladat, amit csak íróasztalhoz szokott ember szokott tenni. Szóval ki vagy? — kérdezte Gombaszögi Frida, Miklós Andorné, az Est-lapok tulajdonosa.

Karinthy Frigyest idéztem, annak is Kemény Simon paródiáját:

— Voltam csillog-villog, hóka lovon csillag, voltam tejben kása, hej, csak egy nem voltam, budapesti lakos, Az Est munkatársa — szóltam és elbőgtem magam.

Karácsony este azonban már nem Frici volt a vendégünk, hanem Gombaszögi Ella, aki már nem ille-

galitásban lakott itt, hanem egy hatvani cukrásznő remek papírjaival. Úgy játszotta a cukrásznőt az óvóhelyen, hogy már mindenki recepteket tanult tőle. Karácsony este én is. Ellától ugyanis luxus-ajándékot kaptam. Szépen, ezüstpapírba csomagolva. Egy hagymát és egy tojást. S mindjárt el is magyarázta, hogy pirítsam meg a hagymát olajban, az van, tegyek hozzá egy kis szójalisztet, és azután üssem bele azt az egy darab tojást, olyan rántottát fogunk vacsorázni, hogy olyat aztán nem eszünk egy darabig! Nem is ettünk. A felszabadulásig egyetlen egyszer sem. De akkor már tudtuk, hogy nemsokára lesz. Nagyon szép karácsony volt!

✶

Nem saját történetem, csak elsőkézből tudom. Mária, dunántúli barátnőm karácsonyra feljött 44—45 történelmi karácsonyán Budapestre a szüleihez. Az utcában, ahol épp laktak, karácsonykor az utca egyik oldala már a szovjet hadseregé volt, a másik még a németeké. Mária barátnőm a mamájánál lakott, férje katonatisztként valahol a keleti fronton . . . talán még élt. Mária a harmadik gyermekét szülte volna, ekkor és az óvóhelyen meg is indultak a fájások. A mamája afféle konzervatív úriasszony azt mondta neki: — Mi jut eszedbe? Ilyenkor úrinő nem szül! Mária ugyan nevetett még ezen az anya-mondaton, de ahogy később elmesélte, abbahagyni nem tudta.

Rövidesen azonban rájött — harmadik gyermeke révén — hogy valami nagyon szabálytalanul történik vele, benne . . . Az édesanyja ekkor már nem volt konzervatív úriasszony, anya volt. Fölvette a kabátját, kiállt a kapuba a puskatűzbe, és mert tudott szlovákul, ezen a nyelven kezdett kiabálni: orvost! Egy orvost kérek! A lányom szül és meg fog halni! S ekkor egy pillanatnyit űzszünetben az orosz oldalon megnyílt egy kapu, kilépett egy fehérköpenyes alak kis táskával, átjött az orvos, néhány percre szünetelt a háború. Az orvos átért, melegvizet kért, levezette a szülést, aztán meghajolt és visszament a tűzvonalba. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy az akkori újszülött költő lett. Mária sajnos meghalt, helyette mondom most el ezt a történetet.

✶

Az utolsó történet nem is az enyém, hanem a férjemé. Wesselényi Miklós erdélyi volt. Ami kicsit mindig Tündérországot jelentett az én alföldi lelkemnek. Amikor ő még úrfikorát élte, természetesen gyakran járt vadászni. Mint tudjuk, az erdőn általános a nézet, hogy a medve szereti a mézet. Miklós is nagyon szerette az édességet. Így történt, hogy egy késő őszi napon váratlanul rengeteg piros málnát pillantott meg az erdőben. Nem bírt ellenállni, elkezdett torkoskodni. Egyszerre csak hallja ám, hogy a bokor másik oldalán is szedi valaki a málnát. Odanéz, és látja, hogy valami kis barna állat törtdeli a málnabokor ágait. Először kiskutyának nézte, és meg akarta cirógatni. Ekkor vette észre, hogy bocs az illető. De már kissé későn, mert az anyamedve is észrevette. A következő pillanatban ott állt vele szemben két lábon, ölelésre tárt karokkal. Az anyamedve ölelése pedig halálos szokott lenni. Nincs más hátra, le kell lőni szegényt, aki csak anyai kötelességét teljesíti gyermeke védelmében. Miklós lekapta a puskát a válláról, de egy pillanatig még szembenézett az anyamedvével. Nem tudom, mit láthatott meg a medve Miklós kék szemében, de valami olyasmit, ami részvétet, sajnálatot jelentett, tény az, hogy meggondolta a dolgot, négylábra ereszkedett, pofánvágta a kis bocsot, és elvonult vele. Ennek köszönhetem, hogy a férjem élve maradt és mégiscsak negyvenkét évet lehúztunk együtt.

Fedor Ágnes

MAGYAR TUDÓS – KELET VARÁZSLATÁBAN

Mivel még jól emlékszem az *élő* Germanus Gyulára — valamikor az ötvenes évek végén készítettem vele interjút a lakásán, de különböző fogadásokon is sűrűn volt találkozásom vele — hadd írjam ide bevezetőben: soha olyan mozgékony, tréfás kedvű és fürge észjárású fiatalt nem láttam még, mint ez a hetvenvalahány éves férfi. Aki pedig akkor már világszerte ismert tudós volt — akkor? évtizedekkel korábban is! —, egyetemi professzor és tekintélyes külföldi akadémiáknak is tagja, jónéhány nyelvben annyira járatos, hogy olyan tudósokat is meglepett tájékozottságával, saját anyanyelvük és irodalmuk számukra is ismeretlen mélységeinek feltárásával, akik „beleszülettek" abba a nyelvbe.

Ha Allah olyan kegyes lett volna, hogy mohamedánná lett magyar fiát még néhány évvel megajándékozza, most századik születésnapját ünnepeltük volna Germanus professzor úrnak. Akit a mohamedán világ Abdul Karimként, a „Kegyes Isten szolgája"-ként ismer. Így nekünk az ünneplés helyett a tisztelgő megemlékezés maradt.

Hadzsi Abdul Karim — a Mekkát járt Germanus

MESEMONDÓ A HÁZTETŐN

Saját bevallása szerint nem volt jó tanuló a középiskolában, főleg a természettudományi tárgyak hagyták hidegen. Az irodalom, a történelem, a zene annál inkább érdekelte, az önképzőkörben Berliozról és az ókori népek zenéjéről tartott előadást, s kisregényt is írt — A tüzérhadnagy címmel — egy pályázatra, amelyen ő nyerte el a húsz aranykoronás első díjat. Már akkor nem hagyta nyugodni egy fametszet. A Gartenlaube című folyóiratban látta: lapostetejű házak, félgömb alakú kupolák, az egyik háztetőn guggoló arabok hallgatják a mesemondót, felettük a félhold világít.

Először törökül kezdett tanulni, merthogy akkor még minden keletit töröknek hitt, s mivel ez a nyelv áll a legközelebb hozzánk, magyarokhoz. „Engem nem vonzott a

nyelvészet, mint öncél" — írta —, „én a keleti lelket kerestem, ahogy az irodalomban megnyilvánul. Érteni akartam a török-mohamedán költők gondolatait eredeti alakjukban. A török irodalmi nyelv azonban csak kisszámú török elemet foglal magában. A prózai és tudományos irodalom túlnyomó részben arab és perzsa szókincsből táplálkozik. Ezekkel a nyelvekkel és az arab írásjelekkel is meg kellene ismerkednem . . . Merész elhatározással nekilendültem. Két hét leforgása után könnyebb szövegeket eredeti arab-török írásban is megtanultam olvasni."

Az idős Vámbéry Ármin, a török tanszék professzora már nemigen járt be az egyetemre, de Germanust az első „próba" után tanítványául fogadta.

KUTATÁSOK ÉS KALANDOK

Kunos professzor a Keleti Akadémia igazgatója is volt, az ő révén jutott el Konstantinápolyba. Egy örmény könyvkereskedő-kiadóval ismertették össze egyetemi társai, tőle vásárolta a török irodalmi műveket, s az ő boltjában ismerkedett meg az Abdul Hamid szultán diktatorikus rendszeréből demokratikus kiutat kereső ifjútörök-mozgalom képviselőivel. Mivel az idő tájt több ország külön postahivatalt tartott fenn Konstantinápolyban, Germanus az osztrák—magyar postával érkezett külföldi újságokat, az emigráns ifjútörökök lapjaival együtt, átadta helybeli barátainak. Forradalmi tett volt ez akkoriban, s veszélyes is, mert az ország tele volt besúgókkal. Szalonikibe tett kirándulása után maga is gyanúba keveredett, s tíz napig élvezhette a szultán vendégszeretetét az egyik borzalmas börtönben. A kihallgató tisztek akasztófával fenyegették. Kinti barátai értesítették az osztrák–magyar főkonzult, s annak erőteljes fellépésére bocsátották szabadon.

Itthon fejezte be egyetemi tanulmányait, de már sorra jelentek meg tudományos dolgozatai, majd kutatásait Londonban folytatta. 1912-ben kinevezték a Keleti Akadémia török és arab nyelvi tanárának.

A világháború újabb „kalandokban" részesítette. 1915-ben megalakult a magyar Vörös Félhold bizottság (a Vöröskereszt mohamedán megfelelője ez a szervezet), amely gyógyszerrel, kötszerrel segítette a szövetséges Törökországot. Egy személyvonathoz kapcsolt, tífusz- és koleraszérumokkal megrakott tehervagont neki és török főhadnagy kísérőjének kellett a gyanakvással teli Balkánon át eljuttatni a címzettekhez. Hol itt, hol ott tartóztatták fel a szerelvényt, vagy le akarták kapcsolni a gyanús vagont, de Germanus valamilyen ügyes ötlettel mindig előrukkolt — a szállítmány végülis megérkezett.

A kíváncsi fiatal tanárt érdekelte, hogyan áll a hadihelyzet a Darda-

A Szaud-arabok viseletében

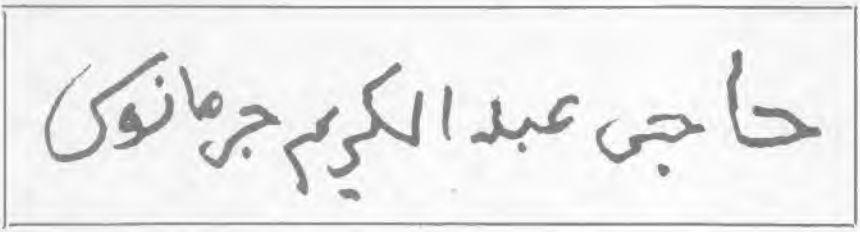

Germanus-autogram, régi arab írással

nelláknál, ahol az angolok próbáltak sikert elérni partra szállított csapataikkal. Figyelte a harcokat, esténként sebesülteket, halottakat cipelt maga is. Egy nap erős ütést érzett a fején; mire magához tért, angol szót hallott. Elmagyarázta a hadnagynak, persze angolul, hogy ő nem harcolt, mégis hogyan került ide, s mivel foglalkozik. Felajánlották, hogy elviszik Máltára — de onnan hogyan kerül majd haza? Végül megállapodtak: Germanus visszamegy a törökökhöz és a Vörös Félhold segítségével próbálja kinyomozni, mi történt az angol hadnagy ottani fogságba esett öccsével.

1918-ban a Fricsay Richárd vezetése alatt álló honvédzenekar törökországi — amolyan fegyverbarátsági — turnéjának szervezését bízták rá. Mindkettőjüket — Fricsayt és Germanust — kitüntette Mohamed Reséd szultán. Igenám, de Fricsaynak nagyon megtetszett egy másik rendjel, amelyet csak a harctéren tanúsított rendkívül hősies magatartás elismeréseként adományoztak. Addig noszogatta Germanust, míg az szólt Dsemál pasának, aki rögtön hivatta a szárnysegédjét és feliratta vele az adatokat. Mikor a harctéri érdem leírására került sor, kérdezték Germanust, hol tűnt ki bátorságával a katonakarmester. A játékos kedvű tanárnak eszébe jutott, hogy ez a zenekar a körúti Gambrinus vendéglőben szokott játszani. A díszes oklevélbe, Fricsay nagy megrökönyödésére, ez

Az Arab Tudományos Akadémia fogadásán, Kairóban

került: „A Gambrinus-fronton tanúsított hősies magatartásáért."

Széchenyi Ödön pasa — aki megszervezte a konstantinápolyi tűzoltóságot — török tábornoki egyenruhában kereste fel Germanus Gyulát. Elmondott neki egy anekdotát is. Londonban tanulmányozván a tűzoltás mesterségét, naponta kijárt az Állatkertbe is és jó falatokat dobált kedvenc medvéjének. A szomszéd ketrecnél ugyanígy kedveskedett egy idősebb úr a saját medvéjének. Múltak a hetek, s egyszer szóba elegyedtek. Az angol úr-

nak feltűnt, Széchenyi milyen jól ismeri Bécset és Budapestet. Megkérdezte, milyen nemzetiségű?

— Magyar vagyok.

— Volt nekem egy nagyon derék magyar barátom — mondta elgondolkodva az angol úr. — Fájdalom, tragikus módon meghalt. Gróf Széchenyi Istvánnak hívták.

— Én Széchenyi István fia vagyok.

— Én pedig Lord Beaconsfield, Anglia miniszterelnöke.

Miután kölcsönösen bemutatkoztak, tovább etették a medvéket.

SZANTINIKETÁNTÓL MEKKÁIG

John Galsworthy magyarországi látogatása nyomán megalakult a magyar Pen Club, titkárául Germanus Gyulát kérte fel a híres angol író. Két évvel később, a török forradalomról szóló könyvé elismeréseként, Musztafa Kemál — Kemál Atatürk — kormánya vendégül hívta meg a neves professzort. És 1929-ben felkérték a Rabindranath Tagore elnöklete alatt álló szantiniketáni egyetem mohamedán művelődéstörténeti tanszékének vezetésére.

Feleségével vágott neki a nagy útnak. Indiai tartózkodásuk sokrétű élményei inspirálták a professzor feleségét egy műfajilag rendhagyó, igen nagy sikert aratott könyv megírására. Olvasóink közül bizonyára sokan ismerik — a birtokomban lévő példány már a kilencedik kiadásból való —, szerzője G. Hajnóczy Rózsa és a címe: Bengáli tűz.

Szantiniketán neve magyarul: a béke hajléka. Kalkuttától mintegy száz kilométerre fekszik. A Nobeldíjas hindu költőnek, Rabindranath Tagorénak az atyja vonult ide vissza elmélkedni — fia itt alapította azokat az iskolákat, amelyekben az alapfokú oktatástól az egyetemig minden fokozat és ág képviselve volt. Germanuséknak hatszobás villát rendeztek be, s a magyar házaspár megérkezése után Tagore vacsorát adott a tiszteletükre szép palotájában — és hálásan emlékezett vissza magyarországi tartózkodására, arra, hogy Korányi professzor a balatonfüredi szanatóriumban kigyógyította kínzó szívbajából. Tegyük hozzá: Balatonfüred is méltó módon örökítette meg a nagy költő emlékét.

Nyolcvan levegős pavilonban, vagy a szabad ég alatt, többnyire naplemente után — amikor enyhült a forróság — folyt az oktatás. Az

Az ötvenöt éves hajósinas

Rabindranath Tagore, egyetemi diákokkal

indusok felfogása, mint Germanus megjegyezte, gyorsabb a miénknél, emlékezőtehetségük bámulatos: diákjai nem készítettek jegyzeteket, mégis minden szavára emlékeztek. És rendkívül békés természetűek. — Április végén, a tűrhetetlen forróság elől felmentek Dardzsilingbe, a Himalája gyönyörű üdülőhelyére. „Nem voltunk itt árvák" — írta Germanus. — „Számtalanszor meglátogattuk Kőrösi Csoma Sándor sírját."

India nagy egyetemeitől sorra jöttek a meghívások, előadások tartására. Delhiben tiszta moszlim környezetbe került. Akkor már úgy érezte, hogy a mohamedán lelket nem lehet csak könyvekből megismerni — át kell élni ezt a hitet. És amikor az ottani nagymecsetben ezrekhez szólt, megtette a döntő lépést: belépett az igazhívők táborába.

Indiából visszatérve, két munkás esztendő várt rá, majd 1934 őszén elindult, először Egyiptomba, hogy a híres Azhar egyetemen tökéletesítse tudását. Az egyetem sejkje lett. Majd útnak eredt a zarándokokkal Mekka felé. A mohamedán tudósok apróra kidolgozták a zarándok kötelességeit, nehezen teljesíthető magatartásbeli megszorításokkal, de neki erőt adott a tudat, hogy az egyetlen európai, s az egyetlen élő magyar, aki eljut a hitetlenektől szigorúan védett szent városba. Ott is alkalmazkodott az imák, a mozdulatok rendjéhez, hétszer bejutotta a távot — mezítláb — a megelőlt két domb között, s közben ottléte idején kikutatta a környék történelmi, néprajzi és földrajzi érdekességeit. Sőt . . . bejutott Szaud király sátrába is, akinek rokonszenvét megnyerte a mohamedánná lett európai. Pár hónap elteltével, vesződséges karavánúton elment Medinába is, a próféta sírjához. A mecset szigorúan elzárt fülkéjében — ahová csak három nyíláson át lehet bepillantani — pihen Mohamed, s a két első kalifa, Abu Bekr és Omár. A negyedik hely Jézusra vár, ha majd másodszor is leszáll a földre — közölték a helybeliek.

Germanus hadzsi lett, viselhette a Mekkát jártak zöld turbánját.

Tagore és Germanus

ÚJRA ÉS ÚJRA KELET FELÉ

Előadások a pesti egyetemen, országok földrajzi társaságaiban s rádióiban. Közben kitört a második világháború. Márpedig Germanust hajtotta a kutatás, a megismerés szenvedélye, ezért újra Keletre akart menni. Egyetlen módon lehetett eljutni oda: egy Duna-tengerjáró hajóval. Mivel ezek személyt nem szállíthattak, felvetette magát hajósinasnak. Az ötvenöt éves matróz kétízben is megmentette a hajót, felismerve két veszélyhelyzetet. Így lett elsőosztályú tengerész!

Bejrútban, Alexandriában, Kairóban többször meggyűlt a baja a bizalmatlan francia és angol hatóságokkal — utóbbiak még azt is „kiderítették", hogy Germanus német kém, mivel a neve is germán. Meglepve tapasztalta, hogy az angol gyarmatosítókkal szemben álló arab világ rokonszenve a hitleri birodalom felé fordult, amely ravaszul még rádiópropagandával is táplálta a „megszabadítóba" vetett hitet. A berlini rádióban egy bagdadi ember mondta az arab nyelvű híreket. Először felolvasott néhány verset a Koránból, majd például így folytatta: „Ezek után jelentjük, hogy ismét elsüllyesztettük a gyaurok harmincöt hajóját a tengeren és végigbombáztuk a gyaurok városait a szárazföldön. Allah segítségével meg fogjuk törni a gyaurok erejét és az Iszlám törvénye fog uralkodni a Földön."

Itthon a háború tizedelte az embereket. Germanus Gyulának is megvolt a maga halottja: tragikus módon elhunyt a felesége. „Özvegy lettem és éveken át szárnyszegetten, tétován jártam az élet sivár útján. Mikor már azt hittem, hogy mindennek vége, valakit mellém rendelt a sors" — írta. Újra megnősült.

1955-ben már ismét egyiptomi

Második feleségével Új-Delhiben, a Kutub Minár tövében

Hindu remete

A SZERZŐ REPRODUKCIÓI

MTI FOTÓ — FRIEDMANN ENDRE FELV.

Az Elnöki Tanács a Munka Vörös Zászló Érdemrendje kitüntetést [illegible] professzornak, őt és fél évtizedes oktatói, valamint az orientalisztika fejlesztése terén kifejtett tevékenysége elismeréséül. A kitüntetést Dobi István, az Elnöki Tanács akkori elnöke nyújtotta át

egyetemeken tartott előadásokat. Onnan Damaszkuszba hívták. A következő évben tagja lett az Arab Tudományos Akadémiának.

Újabb ünneplések sorozata Kairóban, Damaszkuszban, majd Indiában. Ismét ellátogathatott Szantiniketánba. Több régi indiai barátja már magas posztokra került és örömmel üdvözölték a réglátott Germanus professzort. Fogadta őt Nehru miniszterelnök is; jó néhány kérdésben kérte a tanácsát, javaslatait.

A következő meghívás Marokkóba szólt. Ezt követte egy újabb látogatás Irakban. És végül, mégegyszer, s utoljára: Mekka.

A mohamedán világ nagy tudósa, hazai és külföldi rendjelek birtokosa, számos tudományos társaság tagja színes és megható sorokkal fejezte be mekkai élményeinek leírását:

„A gép hirtelen iramodással szállt fel velünk, és egyszerre vörösbe borult a látóhatár, az ég, a tenger, bíborvörösre gyulladt körülöttünk a világ. Arábia küldte izzó napjának tüzes, forró üzenetét, utolsó búcsúját hűséges vándora felé . . .”

Marthy Barna

ACZÉL GÁBOR

Nyári vasárnap

A férfi virágot szedett. Ahogy a szárak tövét kereste, nagy keze el-elmerült a zöldben. Válogatott.

— Gyere, bekenem a hátad!

Nem válaszolt. Melegen sütött a Nap, és — maga sem tudta miért —, az asszony felszólítása idegessé tette.

— Jössz?

Lement a partra. Az asszony behunyt szemmel feküdt, mintha aludt volna. Eléállt, hogy árnyéka rávetődjön.

— Na! — mondta az asszony —, elveszed a Napot.

A virágot nem vette észre.

— Ezt neked hoztam — mutatta a csokrot a férfi. Az asszony felült, elvette a csokrot, rámosolygott a férfire, aztán azt mondta:

— Hasalj már ide. Egészen leégsz.

A férfi hagyta, hogy bekenjék a hátát olajjal. Aztán felkönyökölt.

— Valami bajod van? — kérdezte.

— Nekem?

A férfi úgy nézett körül, mintha keresne valakit.

— Igen — mondta éllel —, tőled kérdeztem.

Az asszony nylonba csomagolta a napolajat.

— Mi bajom lehetne? — mondta, és sóhajtott.

— Az istenit! Te akartál kirándulni, nem?

— Tudod, milyen nap volt tegnap?

— . . . Várj csak . . .

— A házassági évfordulónk. Az ötödik.

— Ne haragudj.

— Miért haragudnék? — Az asszony kipakolt a táskából. Elővette a vajat, kenyeret szelt, felbontott egy konzervet. — Együnk.

Ettek.

Szemben, vagy száz méterre tőlük, a kis szigeten srácok fejeltek. A férfi szívesen nézte volna őket, de nem akarta megbántani a feleségét. Érezte, hogy most beszélgetni kellene, de nem tudott mit mondani.

— Légyszíves, a sót.

— Tessék. Mire gondolsz?

— Semmire.

Ettek tovább.

— Szalonnát nem hoztál?

— Ilyen melegben?

— Tudod, hogy az én melómhoz kell a kalória.

Hallgattak.

A srácok odaát nagy fröcskölésssel belerohantak a vízbe.

A férfi becsattintotta a bicskáját és lesöpörte széles melléről a morzsákat.

— A múlt vasárnap nem voltál ilyen szótlan. — mondta az asszony. — Úgy látszik, a brigádod jobb társaság mint én.

— Gyere — mondta rövid hallgatás után a férfi —, átúszunk a szigetre.

— És ki vigyáz a cuccra? Az órád is itt van a táskádban.

A férfi legyintett egyet, feltápászkodott, majd lassú léptekkel a vízbe gázolt. Ahogy mélybe ért, elhagyta magát, a víz átcsapott a feje fölött. Az asszony utána kiabált valamit, de nem hallotta. Vitette magát az árral, élvezte a sodrást.

Később, amikor a parton visszafelé baktatott, kátrányba lépett és káromkodott

Szemben a srácok iszappal kenték be egymást. A férfi leült egy kőre, nézte a fiúkat, aztán kipróbálta, hogy ezen a parton milyen mélyre süpped a lába. Körbepillantott, a felesége nem látta őt a bozóttól, más meg nem volt a közelben. Hirtelen lehajolt, belemarkolt az iszapba és magára kente. Aztán még. Bekente a mellét, a lábát, a karját, még a fürdőnadrágját is. Vastagon. Iszapot kent az arcára és besározta a haját.

Megkerülte a bozótot, felment a dombra, hogy hátulról lepje meg az asszonyt.

Az asszony ugyanolyan mozdulatlanul feküdt, mint egész délelőtt. Behunyt szemmel, mintha aludt volna. A férfi mögélopódzott, hogy megijessze.

Hirtelen megállt. Az asszony sírt. Hangtalanul, de sírt. A férfi részvétet érzett, és magát okolta a könnyekért. Leült a felesége mellé, nyugtatóan súgta:

— Kedvesem . . .

Az asszony felült, nem lepődött meg, de a szeme villámlott.

— Te teljesen megőrültél! Nézd, milyen lett a takaró!

A férfi felugrott és belerohant a vízbe. Úszott, teljes erőből úszott, érezte, ahogy az iszap lemállik a testéről, úszott cél nélkül, de ösztönösen a kis sziget felé, szinte belefúrta magát a hullámokba . . .

Varga S. József

A KABÁT

Fenemód szereti azt a kabátot. Rendületlenül hordja, évtizedek óta. Mintha összenőttek volna, mintha egy második bőrréteg lenne rajta az a kabát. Estére kelve, midőn leveti, gyakran úgy érzi, nyúzzák; szabályosan fáj neki. Csupasznak, pucérnak érzi magát, s kopott dunyhája alatt lapítva azért várja a reggelt, hogy újra magára vehesse. És hogy kímélte, hogy vigyázta. Esőben, hóban inkább otthon maradt, hogy ne ázzon a kabát. S ha rossz időben kint felejtett valamit, amíg az asszony élt, őt szalajtotta érte, meg ne ázzon az a kabát.

Esténként gondosan lekeféli, szék hátára rakja, odaállítja az ágya mellé, hogy ha akarja, kezével tapinthassa. Mentsvára is az a kabát. Asszonyát régen eltemette, gyerektelenül öregedett, senkije. A roskatag ház az övé ugyan, de milyen meleget ád az a kabáthoz képest? A kabát az egyetlen hozzá tartozója. Pedig ami igaz, igaz: az a kabát régen nem kabát. Pontosabban: nem az, amelyik volt. Emberöltőnyi idő alatt ilyen-olyan anyaggal toldozta-foldozta, a gallér is más, a zsebeket célszerűen megmélyítette, a múlt évben meg rendkívüli dolgot cselekedett vele; neylon zsákkal kibélelte, azzal, amit a kiserdőben talált. Azóta pótolhatatlan is az a kabát. Vízhatlan, de roppant furfangos: mint egy esőkabát, de kifordítva; belül a vízhatlan réteg. Nem tud betelni vele, mint a régi szerelmesek, ha társas útra kelve újból egymásba habarodnak.

Mennyi derű forrása az a kabát. Pénteken fát vágott az udvaron, szakadó esőben. Mit neki? Észre sem vette. Vízhatlan a kabát. A szomszédok zárt ablakaik mögül vihogva lesték; vén bolond, teljesen elment az esze, pedig megvárná az a fa, nem vágja fel helyette más. Igen, de mit tudnak ők a belül lapuló neylon zsákról? Rég nem nevetett olyan jóízűen, mint ott, a favágító tuskónál. Mindezek után kézenfekvő; az öregember elégedett a kabáttal. Különösen, amióta a zsebeket megmélyítette. Azóta összkomfortosnak tekinthető, olyan célszerű. Nincs az a gyalogtúra, ami alatt tele tudná szedni préda emberek által eldobált drót darabokkal, rozsdás szegekkel, műanyag butykosokkal, csempe poharakkal. Mert az öregember kíméletlenül takarékos, neki semmi sem rossz. Minden jó lehet még valamire, adná tovább élete fő bölcsességét, de nem kíváncsi rá senki.

Időnként ritka jó napjai vannak. Ott a múlt hét szerdája. Két egész marharépát talált az Ökörélési dülőben, s lám, előrelátásának legyen

hála, nem csak hogy a marharépák befértek a zsebekbe, de még az a kétméteres huzal darab is eltűnt a kíváncsi szemek elől. Igen, ez fontos. Mert nem az a lényeg, hogy nagy az a zseb, hanem az, hogy egyszersmind útját állja a kíváncsi tekinteteknek. Igaz is, miért kellene tudni másoknak, hogy mi értéket szállít ő haza, mi mindent gyűjtöget, mint őszhöz közelítve a telhetetlen hörcsög. Az ő kincseit ne szagolják ki, ahhoz senkinek semmi köze, coki tőle, aki nem dolgozott meg értük.

A kabát e pillanatban ott lóg a mandulafán. Öreg gazdája felejtette ott, életében először. Mert átkiabáltak a túlsó domboldalról, hogy ócskások járják a falut. És ő mindenről megfeledkezett, rohant, ahogy bicegős lába engedte; ezt nem lehet kihagyni. János, a napszámos ott tüstént kedik a kabát körül. Bekapálja a szőlőt. János nem akárki. Napszámosnak napszámos, de utcai ruhájába öltözve tisztviselőnek vélhetnénk, különösen akkor, amikor belekapaszkodik diplomatatáskájának fogantyújába, s panoráma szemüvege mögül, tudós tekintettel kémlel szét maga körül. Csoda-e, ha rá sem hederít a kabátra? Észrevenni észrevette, mert ami nem tartozik szigorúan a szőlőskerthez, mindent észrevesz, akár egy szeget is. De a kabátra, hivatalnok külseje miatt nyilván rá sem hederít, azaz, hogy fintort vág. A kutyájának se adná oda, hogy rágni tanuljon rajta. Az ő szemében csípős, kellemetlen szagú rongy az a kabát.

Rémült kiáltás a domb aljáról:

János, Jánoskám!

A napszámos megáll, lehalkítja a kis rádiót, ami ott lóg az egyik karón, felegyenesedik, s midőn megpillantja a görnyedve kapaszkodó öregembert, sejti, nagy a baj, akkor szokta Jánoskámozni.

— Janikám, egyetlen Jani fiam, te! — óbégat az öreg, mint a fába szorult féreg, s lógó nyelvvel közelít.

A napszámos nyugodtan, méltóságteljesen:

— Ehun e, István bátyám. Lassabban, nem szaladok el —, kapáját émeli, hogy a másik könnyebben célba találjon.

Az öregember a napszámoshoz érve rémülten mereszti a szemét, tekintete körbe-körbe jár, ajka mozog, motyog valamit, s arcán rettenetes csapás nyomai látszanak.

— Hol a kabátom? — dobbant János előtt, s megsápadva kiabál: — Elvitték, elhurcolták, megloptak, kisemmiztek a gazemberek. Kiraboltak! Jaj nekem, teremtő Istenem, jaj. Jani fiam, ergye a faluba, mondasd be a hangosbeszélőbe, hogy segítsenek, mert menten meghalok — reménykedve les a napszámosra, s látni, ha e nehéz pillanatban nem történik valami kedvező változás, tehetetlenségében elkönnyezi magát, s ne adj' Isten, elterül, akár végérvényesen.

— Mit jajgat — ripakodik rá a napszámos, teheti, ilyen napszámos ínséges időben melyik gazda meri kikérni magának ezt a hangot — vak is maga, nem csak sánta? Ott lóg az a rongy a mandulafán — kapájával a helyes irányt mutatja.

— Istenem, teremtőm — sóhajt hálaadón az öreg, megpillantva a kabátot, s üdvözült arccal trappol érte. — Itt vagy, aranyoskám? Tudtam, hogy megkerülsz, nem hagyod el a te jó gazdádat, akinél arany életed van —, becézi, babus-

gatja a kabátot, s közben kutató kezét végighúzza a napszítta szöveten, gyakorlottan, mint fegyver után kutató rendőr a tévé-krimiben.

Kabátban jön vissza, kisimult arccal. A napszámos neveti:

— Ezért nyervogott, ezért a rongyért?

Az öreg higgadtan, de rosszallóan:

— Rongy? Ez teneked rongy? Tudod te, Jani, milyen érték egy ilyen vízhatlan kabát a mai világban? Mindent tud — és sorolja a kabát eléggé nem becsülhető értékeit.

— Rongy. Nekem aztán papolhat.

Az öreg, irgalomra várva:

— De ha tudnád, mi van benne.

— Pénz?

Az öreg elszörnyülködve:

— Annak takarékban a helye. Hanem ezt nézd meg, fiam — azzal újságpapír bugyrot vesz elő a zseb mélyéből, óvatosan, mintha hímes tojás volna, s bontja. — Ehun van e — tárja a csodálkozó napszámos elé a csomagocskát. — Szögek — kiált győzedelmesen. — Két kilóra való. Új házhoz se kell több. Ez a valami, Jani fiam. Az anyag. Az a sokérő.

A napszámos rábámul a meggörbült, rozsdás szögekre, röhint, utána szól:

— Jó lesz magának koporsó szögnek. István bátyám, ha majd megkapja a behívót — fölfelé bök, az égre — maga tán nem is az életet sajnálja, hanem azt a sok kacatot, amit összehordott.

Az öreg közbeszól:

— Jani fiam —, kihúzza magát, jelezve, nem akármit akar mondani. — Tanuld meg, ez se kacat, meg amit hazahordtam, az se. Minden jó lehet még valamire — adja tovább élete fő bölcsességét, végre meghallgatják. — Hanem —, görbe ujjával bozontos szemöldökébe túr, de egyelőre nem mondja ki, amire gondol. Igaz is. Mond valamit ez a Jani. Úgy beszél, ahogyan ő érez. Hányszor, de hányszor gondolt rá, mi lesz azzal a temérdek értékkel, ha majd ő lecsukja a szemét.

Úgy, úgy —, szólal meg később röstellkedve — jól mondod. Nem is az árnyékvilágot, hanem azt a sok drága értéket sajnálom.

A napszámos neveti:

— Tudja, mi kellene magának?

Az öreg mohón néz, mint nagy télben cinege a szalonnára.

— Micsoda, te? Mondjad már, Jani fiam.

— Megmondom. Egy hátizsák. Abba aztán szépen belepakolhat és átcipekedhet vele a másvilágra.

Az öreget mint kinyilatkoztatás érik a szavak. Hogyhogy ő eddig erre nem gondolt? Ha mindenét át nem is vihetné, de legalább a legértékesebbjét. Ott lennének azok is, odaát, vele. És pénzbe se kerülne az a hátizsák. Ott az a fájintos sátorlap, amit még az első háborúból menekített, és hogy óvta, hogy kímélte azt is.

— Hanem te —, mered a napszámosra — rám adod azt a hátizsákot, ha majd már meghalok?

— Én igen, csak mit szól hozzá Szent Péter, hogy maga még oda fel is hátizsákkal megyen?

— Azzal te ne törődj! Az az én dolgom. Bízzad rám! Szóval rám adod?

— Rá, ha mondom.

Az öreg sebesen kezet nyújt, indul. Hátát mutatja, s még azon is látszik; tettre kész. Tenni kell valamit, hogy ne kerüljön ebek harmincadjára az a sok érték, amit összehordott.

János csak áll, s nehéz munkától megkeményedett lelke e ritka pillanatban teret követel magának. Bolond vénember, gondolja szánalommal, s tekintetével a távozót követi. Olyan, akár egy rozsdás, girbegurba szög. De az a szög meg jó lehet valamire. De a vénember?

Lemondón legyint; belopakodott fejébe az elmúlás. Nehezen hajtja fejét ismét a munka jármába.

EGY HOSSZÚ NAP KRÉTA SZIGETÉN

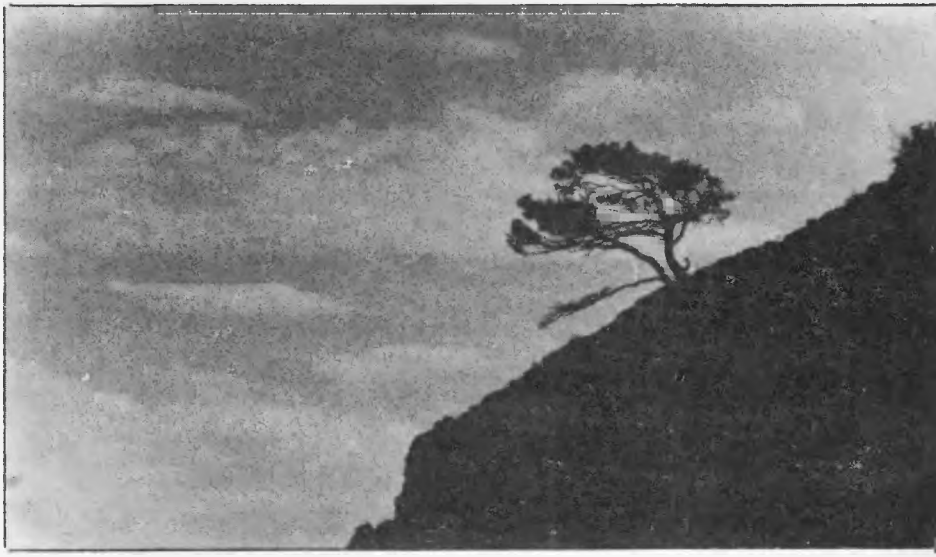

Naplómból: . . . *már unjuk ezt a helyet, csak nem merjük beismerni. Korán reggel óta tanulmányozzuk az útikönyvet. Átszeljük a hegyeket és Kréta-sziget déli partjaihoz megyünk.*

Ezen a köves fennsíkon, kőkerítések mögött kőházak sorakoztak. Csenevész olíva- és fügefák barátságos árnyékot vetettek a falakra és a néhány négyzetméternyi konyhakertekre. Sehol egy ember. Az utca a főtéren ér véget. A tér hűvösségben pihent. Egy mondabeli platánfa gyűjtötte maga köré az egész falut. Vajon mi telepedett meg itt előbb, a fa vagy a falu? Akárhogy is, most a platán alatt emberek ültek. Mint mindenütt Kréta szigetén, itt is, a falu egyetlen kávéháza a legnagyobb fa árnyékában talált helyet. Lassan, mondhatom, ünnepélyesen, megkerültük a háborús emlékművet és megálltunk. Csend és mozdulatlanság fogadott. Olyan volt az egész, mint egy régi fotográfia. Hat-hét egyenes testtartású férfi ült ott és minket figyelt. A kezük girbe-görbe somfa boton pihent. A szemükben sem meglepetés, sem a harag, sem türelmetlenség. Szakállas arcukból nem lehetett megállapítani korukat. Mintha itt ülnének évtizedek óta és némán fogadnák a faluba érkezett idegeneket. Nem tudom, mennyi idő telhetett el, amikor éreztem, hogy mégsem állhatunk itt örökké. Kiszálltam a kocsiból és tettem néhány lépést.

— Kaliszpera — üdvözöltem.

— Kaliszpera — válaszoltak.

Minthogy ezzel az üdvözlettel a görög szókincsem elfogyott, megálltam.

— Ela, ela! — intett felém a legidősebb, fehér szakállú férfi és egy üres székre mutatott.

— Köszönöm — motyogtam és én a kocsihoz fordítottam a fejemet.

— Madam ela! — ismét megszólalt az öreg. — Teodoru! — kiabálta. Az alacsony kőépületből fiatal férfi bújt elő és egy széket hozott ki. Az öreg mondott még valamit, majd megint a székek felé intett. A feleségem bizonytalanul belépett a félkörbe és leült. Gyűrött fehér nadrágjában furcsán festett a sötét ruhákba öltözött, csizmás krétaiak között. Szótlanul néztünk egymásra. Már sajnáltam, hogy kiszálltunk, amikor újból megjelent Teodoru — egy nagy tálcával a kezében. Nyolc csésze forró, gőzölgő fekete kávét és ugyanannyi jégbehűtött ouzo-t hozott. Nem tudtuk mire vélni a dolgot, tanácstalanul fészkelődtünk. Ekkor megszólalt Teodoru. Angolul. Lassan és érthetően: — Kosztakisz, a legidősebb ember a faluban — az öregre mutatott — rendelte, nem lehet visszautasítani!

Felemeltük poharainkat és sűrű bólintások közepette felhörpintettük az édes és erős pálinkát. Újból feltámadt a csend. Amíg szertartásosan szürcsöljük a feketét, Teodoru ismét megjelent tálcájával, rajta újabb nyolc pohár pálinkával.

— A falunk elöljárója rendelte — mondta. Az egyik pipázó ember felénk bólintott.

Már tudtuk, nem lehet visszautasítani. Megittuk. Amikor Teodoru kihozta a harmadik rundot is, amellyel az öreg öccse kedveskedett, már nem tiltakoztunk. Megszegve a csendet, feleségemmel megpróbáltuk megérteni a kialakult helyzetet. Esteledett. Hosszú út állt még előttünk. De milyen út! A kilátás — még legalább három Teodoru-forduló . . . Az itteni vendéglátás törvényeinek ismeretében cselekednünk kell. Mégpedig gyorsan! Én rendeltem. Így talán három kupicával kevesebbet iszunk. Most az öreg szólalt meg, Teodoru fordított:

— Látom H betű van a kocsin. Hungaria?

— Igen — válaszoltunk.

— Valamikor Osztrák—Magyar Monarchia volt, ugye?

— Igen.

— Ferenc József volt a császár. Az utolsó, mert jött a háború.

A pontatlansága elenyésző volt.

Azután részletesen elmesélte nekünk Magyarország legújabb történelmi korszakát a két világháborún keresztül napjainkig.

— . . . Most kommunista ország. Mondd meg nekik Teodoru, hogy nálunk a szocialisták vannak kormányon. Nem mondhatom, hogy jól csinálnak mindent, de legalább az elsők, akik igyekeznek.

Elhallgatott. Lefényképeztem őket. Nem tiltakoztak. Mintha észre sem vették volna, mit csinálok. Búcsúzkodni kezdtünk. Elcsodálkoztak: „Hova mennek?" „Vissza Hania-ba."

— Az északi partra ilyen későn? — kérdezte az öreg. — Itt kell maradni, majd holnap folytathatják útjukat!

Nemet intettünk. Sőt felajánlottuk, hogy ha valakinek dolga vagy kedve van, velünk jöhet. Az öreg komolyan vette.

— Teodoru, mondd meg nekik, hogy köszönöm, de mostanában nem akad dolgom a városban.

— Mikor volt ott utoljára? — kérdeztük.

Arcok egy régi fotográfiából

— Tizenhét évvel ezelőtt — válaszolta tömören.

Kezet fogtunk. Mivel találkozásunkkor nem mutatkoztunk be egymásnak, megmondtam a nevemet: „— Teodor vagyok!" Indulni akartam. Az öreg egy mozdulattal megállított. Teodoru máris ott termett.

— Ha jól értettem, Teodor a neved. Magyarország katolikus ország, a te neved pedig görögkeleti. Te nem vagy magyar! Persze, hogy nem. De hogy magyarázom meg? Úgyis elkéstünk. Most a feleségemnek nyújtott kezet.

— Ilona vagyok — motyogta. Az öreg elégedetten elmosolyodott: „— Ő magyar!" — Felemelte a botját búcsúzóul.

Majdnem sötét volt, amikor beszálltunk magyar rendszámú kocsinkba. (Különben a feleségem sem magyar. Alla a neve, de nem akartunk több bonyodalmat...)

Visszafelé az út már nem tűnt olyan veszélyesnek. Az ouzo hatására bátran ereszkedtünk a tengerhez. A sötétség segítőkészen takarta el a valóságot.

Hora Szfakion egyetlen „bulvárját" pislogó lámpák jelezték. A taverna még nyitva volt. Frissen sült hal illatozott.

A halat éppen zamatos, gyantás borral öblögettük, amikor két ismerős alak közeledett hozzánk. Holland utasaink voltak. Végző egyetemisták, akik idefele jövet örültek nekünk, felkéredzkedtek hozzánk. Megkérdezték, hogy vissza tudjuk-e vinni őket az északi partra? Itt nem tetszik. Unalmas. Éppen igent akartam mondani, amikor a feleségem megelőzött.

— Ma már nem megyünk tovább. Itt alszunk.

A fiatalok elbúcsúztak.

— Miért mondtad, hogy itt alszunk? — kérdőre vontam.

— Miért, nem emlékszel, mi volt a kocsiban idefele jövet?

— Nem. Mi volt?

— Mikor elmeséltük nekik, hogy honnan jövünk, azt válaszolták, nagyon tetszett Hungary, de Bukarestbe sajnos nem tudtak betérni, mert sietni kellett a dunai komphoz, amelyik Bulgáriába visz. Észre sem vettem. Újra nekivágtunk a hegyeknek. Északra.

Naplómból: *...Elfáradtunk. Abba a micsoda faluba még egyszer el kellene menni. Még egy hosszú nap telt el. Kár! Utólag megkerestük a baedekerben; a falu neve: ANAPOLISZ*

Radevszki Teodor

BÁBA MIHÁLY

Minden olyan szép

Lajos leugrott a kocsiról, hátra szaladt.

– Hapsikám, gyerünk – kiáltott a teherautó végében kuporogva alvó Pirókra.

Pirók lerázta magáról az álmosságot, leszökkent, mint a macska, leguggolt, felállt, aztán mégegyszer, hogy izmaiban eltompuljon a zsibbadtság. Nyújtózkodott, széles mellét kifeszítette, teleszívta levegővel.

– Kezdhetjük.

Egy buggyos-nadrágú, csizmás ember közeledett.

– Ez lesz a főmufti! – intett a pirospozsgás arcú paraszt felé Lajos.

– Aha. De jöhetne fürgébben is.

– Nem lehet, hapsikám, mert elhagyja azt a szépséges, gömbölyded hasikáját – vihogott.

Pirók már nem válaszolhatott, mert a csizma cipőjük előtt állt.

– Aggy'sten. Maguk a Szállító Vállalat?

– Nem. Mi csak a vállalat roszszul fizetett alkalmazottai vagyunk – szellemeskedett Lajos.

– Szóval maguk. Értünk a szóból. Hatszáz láda primőr. Az állomásra.

– Rendben, bátyám – mondta most már komolyabban Lajos –, de elkéne egy kis segítség. Hamarabb végeznénk.

— Lesz — bólintott a parasztember. — Lesz, de maguk csak kezdjék el a szállítást.

— Jól van. Gyerünk hapsikám — tapsolt Lajos és nagyot füttyentett hozzá. Pirók már ugrott utána, a parasztember meg kissé csodálkozva tolta feljebb homlokán a kalapját és fejét csóválta.

A két fiú már egy fél esztendeje dolgozik együtt, jóban, rosszban megértik egymást, pedig eleinte kétszer is egymásnak ugrottak és az egyik a másiknak akkor sem segített volna, ha az beleszakad. Munka után mostanában meg együtt állnak be a talponállóba, hogy megigyák a pohár sört, aztán együtt mennek lányok után cserkészni. A régi civakodásokat elfelejtették.

A ládák ott tornyosodnak az út mellett megrakva salátával, retekkel, hagymával. Kettőt emelnek fel egyszerre és viszik a kocsihoz, a plattra dobják és mennek vissza a következő párért.

— Hapsikám ugorj fel, rakjad hátra, majd én hordom.

— Rendicsek, apafej, — ugrott fel Pirók a teherautóra és a felcsúsztatott ládákat vitte hátra.

Szó nélkül dolgoztak. Amikor megrakták a kocsit, mindketten beültek a vezetőfülkébe. Lajos a kormánykerék mögött zöttyent le. Az út rossz makadámút volt, a volán ugrált, meg kellett feszíteni a karját. Az állomáson két ember várta őket. Itt már könnyebb volt, a munka is gyorsabban ment. Az üres kocsit Pirók vezette visszafelé. Nem volt még vezetői igazolványa, ezért Lajos csak ilyen elhagyott helyen engedte a kormányhoz. Lajos tanítgatta és próbálta rábeszélni, hogy vizsgázzon le.

— Nem vagy tökkel ütött, és lesz papírod. Ha majd akad szabad hely, beugrasz pilótának. Csak nem akarsz „kisegítő munkaerő" maradni? — csipkedte Lajos.

— Akar a fene — legyintett dühösen Pirók. — De nem megy az a fene KRESZ.

— Ugyan. Van időd, bevágod. Meg gondold csak el, hány tábláról tudod már, hogy mit jelent, meg hogy hol állhatsz meg, hogy fordulj jobbra, balra!

Pirók tanult is szorgalmasan, de vizsgára nem mert jelentkezni. Hetek óta nagy a hajsza, békén hagyta Lajos is.

A segítség csak akkor jött, amikor már másodszor fordultak. Egy szeplős lányka állt a ládák mellett, tizenhat, talán tizenhét esztendős lehetett. Tarka női gönceit férfi zakó takarta be. A két fiú tekintete összevillant.

— Téged küldtek segíteni?

— Engem.

— Na, ülj le és pihenj — nevetett Pirók.

— Menjen már, mit pihenjek. Ha nem akarják, hogy segítsek, megyek vissza ládát rakni. Csak nem lesem itt a napot, hogy lemenjen.

— Te már a napot is lesed, hogy lemenjen, az anyád szemit — lépett közelebb Pirók. — Leshetnénk együtt?

— Jó, majd még meggondolom — villant a lány szeme.

— Hapsikám, gyerünk — tapsolt Lajos. — Gyere te is — intett a lánynak. — Hogy hívnak?

— Bori.

— Bori? Micsoda név! Boriska, Borika! Az igen. De nem Bori! — kacagott Lajos. — Na, gyerünk.

Pirók a kocsin volt, Lajos meg a kislány hordta a ládákat. A megrakott kocsi indult az állomásra. Bori nem ment velük, ott maradt a ládák mellett. Mire visszaértek, egy fél kocsiravaló ládát rakott pontosan az út szélére, úgy, hogy csak adogatni kellett felfele.

— Ne bomolj, mit cipekedsz itt. Pihenj addig — szólt a lányra Lajos.

Bori szeplős arca pipacsvörös lett.

— Hagyjanak már engem békén azzal a pihenéssel, — mondta mérgesen.

Felkapott két ládát és úgy vágta hátra a kocsiba, hogy nyekkent, reccsent a deszka. Pirók felszisszent.

— Ejha, csak szét ne verd ezt a tragacsot.

— Maguk is olyanok, mint a mi volt brigádvezetőnk.

— Miért?

— Mert az is azt mondta mindig, hol az egyik, hol a másik lánynak, hogy pihenjen. Aztán meg huppozott, ha nem akartak vele pihenni, a fene a pofáját.

A két fiú hangosan felkacagott. Bori nem törődött velük, dolgozott tovább. A ládák emelgetése, a sok hajlongás kiszívta erejüket és elvette a kedvüket. Homlokukon veríték gyöngyözött, az ing hátukra tapadt. Az állomástól a visszafelé utat is hallgatva tették meg. Ebédszünetet sem tartottak, mert szerettek volna korán végezni és még alkonyat előtt beérni a telepre.

— Te, hapsikám, nem fogynak ezek az istenverte ládák — vakargatta tarkóját Lajos.

— Hogyne fogyna, hiszen nem hozzuk vissza.

Bori a ládák mellett állt, amikor lefékeztek.

— Hoztak még ide? — nyitotta ki a fülke ajtaját Lajos.

— Hoztak. Amit közben a lányok teleraktak.

— Na, mit mondtam! — kiáltott Lajos mérgesen.

— Miért? Baj talán? Maguk fuvarosok, maguknak mindegy, hogy mennyit fuvaroznak, fizetjük.

— Az igaz. De az is igaz, hogy akkor most szünetet tartunk. — nevetett Pirók.

Bori vállat vont. Ha szünet, hát legyen szünet. Letett egy ládát és a szélére kuporodott. Magasszárú gumicsizmájáról kapargatta a sarat. A fiúk álldogáltak, cigarettáztak, hallgattak. De hamar megunták a csendet, beszélgetni kezdtek a lánynyal. Bori bent lakott a szüleivel a faluban. Két éve jár ki dolgozni a téeszbe és jól keres. Csak ruhára költ, a többi pénze a bankban van. Nem sok, tízezer.

— Mennyi? — kérdezte hitetlenkedve Pirók.

— Mondom, hogy tíz.

— Azt a jó mindenit — csettintett ujjával. Egy fillért nem tudott eddig félretenni, pedig jól keres ő is. Itt meg ez a kis csitri tízezret tett a bankba.

— És apád nem veszi el?

— Apám? Mért venné? Keres ő is.

— Hol dolgozik?

— Itt. Hiszen ismerik. Ő beszélt magukkal.

A két fiú megzavarodott: hogy az a buggyos nadrágú paraszt lenne az apja, akiről tettek is egy-két megjegyzést a lány előtt?! Eldobták a cigarettát, véget vetettek a szünetnek, dolgoztak tovább. Amikor az utolsó ládát is kocsira rakták, Bori összeveregette a tenyerét és megkérdezte:

— Bevisznek?

— Be. Ha nem félsz attól, hogy két oldalt melegítünk.

— Jaj, menjenek már, mit huncutkodnak annyit — csapott Bori tettetett haraggal a levegőbe és beült Lajos mellé. Pirók az ajtóhoz szorult, de testének bal fele nagyon is érezte a lány testének melegét.

Az állomáson Bori is segített lerakodni.

— Az irodáig elvihetünk — mondta Lajos, amikor végeztek.

— Az irodában nincs senki, minek mennek oda?

— A papírokat kell aláíratni.

— Azt apám csinálja az meg nem ül az irodában. Ha nincs otthon, anyám megmondja, hová menjenek.

— Akkor gyerünk — nevetett Lajos. Pirók erre csak kacsintott.

A buggyos nadrágú paraszt fogadta őket a küszöbön. Bementek a szobába, az öreg leültette őket. Bori közben eltűnt, csak egy negyed óra múlva libbent be tálcát egyensúlyozva. Alig ismertek rá. Fekete nadrág feszült rajta meg élénksárga pulóver, lábán kis csattogó papucs. Pirókék tekintete összevillant. Ha nincs ott az öreg, felkiáltanak: „az anyja szemit, odasüss!", de így csak pislogtak egymásra meg az eléjük tett borra, pogácsára.

— Tessék, kóstolják meg. Jaj vagy jöjjenek csak, mossanak kezet — mondta a kislány.

— Menjenek csak, menjenek — biztatta őket az öreg is.

Bori sürgött-forgott körülöttük: szappant adott a kezükbe, a lavorba friss vizet öntött, törülközőt készített nekik. A fiúk lestek jobbrabalra, kissé meglepte őket a tisztaság, a rend. Bori míg rájuk várt, rendezgetett, egy percig sem tudott nyugtón maradni.

Lajos keserves képpel ült vissza az asztalhoz. Nem nyúlt a pohár után.

— Tessék csak, egészségükre.

— Vezetek, nem lehet.

— Az más — koccintotta poharát az asztalhoz az öreg. — Az más. Hanem beszélhetnének bent a központban a főnökükkel, hogy ne küldjenek mindig másokat. Magukat küldjék. Maguk már ismerik itt a dörgést. Ha mást küldenek, akkor újra meg újra meg kell magyarázni mindent. És nem mindig van nekem időm. Na, hát egészségükre.

— Egy fél pohárral — intett Lajosnak Pirók vigyorogva.

— Igaz is, egy korty nem árt meg,

eszik rá egy kis pogácsát és meg se érzik — biztatta Bori is.

Pirók felhajtotta a poharát, aztán Lajos poharából a bor felét a magáéba öntötte.

— Hogy ne vesszen kárba — nevetett.

Könnyűnek és frissnek érezte magát, mintha egész nap csak heverészett volna. Már érezte, hogy ereiben szétárad a bor melege. Nézte a lányt, aki ott állt az asztal mellett, könnyedén, mintha a levegőben lebegne.

— Az utcán nem ismertem volna meg.

— Miért? — nézett rá Bori.

— Hát, hát így olyan más — mutogatott, gesztikulált Pirók.

— De most már megismer — kuncogott Bori —, mert látott így is, meg úgy is.

— De *amúgy* még nem láttam! — bökte a levegőbe ujjait Pirók és hangosan nevetett.

— Amúgy a feleségét nézegesse — csattant fel Bori.

— Ha lesz, nézegetni is fogom, így is, úgy is, meg amúgy is — fészkelődött kacagva Pirók.

Az öreg csak mosolygott, állát dörzsölgette. Hogy huncutkodnak — gondolta —, hát csak huncutkodjanak. Felemelte a poharát. Lányos apa, hozzászokott a poharazgatáshoz, meg a fiúk ugratásához. Amíg jönnek, mennek a fiúk, közöttük ül, de ha majd csak egy jön mindennap, akkor kimegy a konyhaszobába. Így volt, amikor a másik lányához jártak, míg férjhez nem ment. És tudja, hogy így lesz ezzel a kicsivel is.

Lajos feszengve ült, integetett Piróknak, hogy induljanak, mert késő lesz. Pirók nem akart mozdulni. Olyan jól érezte magát, hogy akár reggelig elüldögélt volna poharazgatva.

— Köszönjük a vendéglátást. Sajnos mennünk kell — állt fel Lajos. Pirók is felállt. Amikor búcsúzkodtak, valamit súgott a lánynak. Bori nevetgélt, csapkodott a levegőbe.

— Jaj, menjen már, maga nagy betyár.

Lajos mérgesen kapcsolta be a motort. Pirók lecsavarta az ablakot, integetett.

„Kicsit szomorkás a hangulatom máma" — énekelte kajánul Pirók és hátravetette magát az ülésen.

— Megbolondultál? De jó kedved van! — fordult felé Lajos. — Csak azt szeretném tudni, hogy mitől?

— Mitől? Apafej, hát nem láttad azt a nádrágot? Amikor búcsúzkodtunk, öregem, megsimogattam. Égette a tenyeremet, olyan meleg volt. És olyan kemény, ruganyos, hogy... csettintett Pirók. — Mit lógatod az orrodat? Melóztunk egész nap, hogy beleizzadtunk. Kell egy kis lazítás. Ej, öregem, olyan szép a világ! Minden olyan szép! — mondta kicsit halkabban és hátrahajtotta fejét.

Érezte a bor ízét, ereiben a lüktető vér zsongását, és amikor lehunyta a szemét, ismét látta a kis lány kipirult, szeplős arcát, fekete, feszes nadrágját, sárga színű pulcsiját.

— Te berúgtál! Na, nézzék a nagylegényt, megiszik két pohár bort és összevissza locsog, mint egy eszeveszett, — nevetett Lajos, de érezte, hogy ebben a nevetésben nincs győzelem.

Pirók belekaszált a levegőbe.

— Beszélj csak, beszélj. Kicsit szomorkás a hangulatom máma... — aztán egészen más tónusban: Minden olyan jó, csak állj ide mellém...

Egész úton dúdolt.

Amíg be nem értek a telepre, egy szót sem szóltak egymáshoz.

MILYEN CSALÁDAPA A MAGYAR FÉRJ?

Ezt kérdezte tőlem egy külföldi. Azt hittem, könnyű lesz a válasz. Hiszen elég sok embert ismerek, s a kérdéskörrel kapcsolatos benyomások ha nem is fogalmazódnak meg mindig, de mozaikképekként bennem vannak, s bármikor áttekinthetők, előhívhatók, gondoltam. Csakhogy a kép sehogysem akart összeállni, túl általános a kérdés, amit feltettek nekem. Végül három hívószó segített, köréjük csoportosítva próbálok választ adni a kérdésre, a teljesség igénye nélkül.

Házimunka

A szociológiai vizsgálatok szerint a férfiak a háztartási munkákra, illetve az ehhez kapcsolódó családi kötelezettségekre felhasznált teljes időnek csak a 22 százalékát vállalják magukra. Talán nem árt kitérni a munka fogalmára. A közgondolkodásban általában meglehetősen szűk értelemben használják — azaz munkát az végez, aki aktív munkaerőként fizetés ellenében szegődik el. Pedig ugye ezen kívül is rengeteg munka adódik még, fel sem érdemes sorolni. A háztartás fenntartásához például egész sereg más jellegű időrabló feladatot és az aprómunkák sokaságát kell elvégezni. Különösen akkor, ha nem csak két ember alkotja a családot. A főzés, takarítás, mosás, bevásárlás, kerti munkák, állatok ellátása, ügyintézés, gyerekek testi ellátása, gyerekekkel való foglalkozás nap mint nap visszatérő feladatok.

Tapasztaljuk, hogy sok család életkörülményei változtak úgy, hogy a változás jelentős munkamegtakarítással is jár: nem kell a tüzelőt behordani, fát vágni, vizet hozni annak, aki a régiből modern lakásba költözött. Azonban egyelőre kevés jele mutatkozik annak, hogy ez az időegység sok szabadidővé, a családdal eltöltött aktív pihenéssé alakulna.

A munkahét megrövidült, a legtöbb helyen minden szombat sza-

bad. De ennek következtében a másodállások és a mellékmunkák gyakoribbak lettek. Elsősorban a férfiak vállalhatnak a hétvégeken külön munkát — a nőé a család gondja. A férj, ha segít is emellett otthon, munkája a bevásárlás és az alkalomszerű takarításra, gyerekek óvodába vitelére, hazahozatalára korlátozódik. (Ismeretségi körömben egyetlen férfi van, aki rendszeresen vállalja otthon a takarítás oroszlánrészét.)

A sok magánerős építkezés következtében az utóbbi években nagyon megnőtt az igény a kőművesek, szerelők, mindenféle iparos iránt. Egy mesterember a hétvége két napján megkeres kétezer forintot. Erre a plusz keresetre nagyon sok helyen szükség van — nem luxusigények kielégítésére, de a jobb lakás, jobb életkörülmények biztosítása miatt. A hagyományos férfi-női szerep ezért aztán lassan változik.

A házassági kohézióról szóló tanulmányában Varga Károly szociológus igen lényeges összefüggést mutatott ki. Szoros kapcsolatot talált ugyanis a nemzeti válási arányszámok és aközött, hogy a családos kereső férfiak munkanapokon menynyi időt töltenek otthon.

Gyerekek

A gyerekek talán anyagiakban nem, de lelkiekben nagyonis hiányt szenvednek az olyan családban, ahol az apa nem részeges, de rendes, becsületes és a családjáért olyannyira mindent megtesz, hogy nap mint nap késő estig dolgozik. A hét végén pedig önmagát nem kímélve robotol, hogy mennél előbb elérje, amire vágynak, s teljes figyelmével arra koncentrál. Csakhogy más szempontok is léteznek. A felnőtté válás egyik fontos mozzanata az azonosulás, amikor a gyerek a vele egynemű szülőhöz akar — akaratlanul, még akkor is, ha a látszat ennek éppen az ellenkezőjére utal — hasonlítani. Pszichológusok a megmondhatói, milyen rossz hatással van, ha a fiúgyereket szinte kizárólag csak a család nőtagjai veszik körül. Megtörtént eset: az apa, mint mindig, reggel gyorsan bekapta a reggelit, ingerülten közölte a gyerekekkel, hogy már megint rendetlenség van az asztalon, a cipők nincsenek kipucolva, s máris rohant a munkába. A kisebbik gyerek utánanézett, s azt kérdezte az anyjától: anya mondd, miért kell nekünk egy apa?

Az ország egyik óvónőképző intézetébe tavaly egy fiú jelentkezett. Óvónő, illetve óvófiú akart lenni. Nagy volt a tanácstalanság, ilyenre még nem volt példa az utóbbi évtizedekben. (Csak a múlt században, amikoris többségükben férfiak voltak a tanítók, de még az óvók is.) A fiút végülis felvették, nagyon meg vannak vele elégedve, s ő változatlanul az óvodai munkát érzi hivatásának. A gyerekek cseppet sem csodálkoztak, azonnal elfogadták és megszerették. Ez ma még kuriózum.

Kiderült, hogy amióta a nők tevékenyen részt vesznek a társadalmi munkamegosztásban, ez a tény még nem bomlasztja fel és nem szünteti meg a hagyományos férfi és női szerepek elkülönülését. H. Sas Judit szociológus érdekes kísérletet végzett nagycsoportos óvodásokkal. A hagyományosan női és férfi szerepekre jellemző játéktárgyakat tett eléjük: seprűt, szatyrot, virágot, pólyát, hőmérőt, ruhakefét, szöget és kalapácsot, autót, újságot, könyvet, pénzt, orvosi műszert, cipőtisztító eszközöket, töltőtollat. Meg kellett

mondaniuk a gyerekeknek, hogy melyik tárgy ezek közül Zsuzsi babáé, és melyik Tomi babáé. Az ötéveseknek csak kevesebb mint 30 százaléka gondolta úgy, hogy ezek a dolgok egyformán lehetnek fiúé és lányé is. A többség gyorsan szortírozott: söprűt anyukának, kalapácsot apukának. Az emberi tulajdonságokkal hasonlóképpen történt: erős, bátor és kezdeményező — ezzel a döntő többség a fiúkat ruházta fel.

A gyerekekkel végzett vizsgálat azt bizonyította, hogy az egyes családban, és általában a társadalomban milyen mélyen élnek a nemek szerepeit, a személyiség vonásait hátrányosan megkülönböztető beidegződések. A gyerekek válaszaiból arra is lehetett következtetni, hogy az őket körülvevő felnőttek életén átsüt: hiába dolgozik anyuka, és hiába fog seprűt apuka, ez még nem biztos, hogy a nemek természetesen kijelölt helye, csak amolyan kényszerhelyzet, amely mögött elütő normák és más értékrendszer húzódik. Viszont figyelemre méltó, hogy az értelmiségi családoknál a legkevésbé kötöttek nemhez a különböző munkák.

Autó

A Nők Lapjá-ban évekkel ezelőtt megjelent egy cikk: Kié a kocsi? címmel. Arról volt benne szó, hogy sok családban van autó, de az sokhelyütt csak a férj kényelmét szolgálja, mert a feleség továbbra is cipekedik a piacról, maga viszi a szennyest a patyolatba és buszozik a gyerekkel az óvodába. Még akkor is, ha neki is van jogosítványa. Nagy vitát kavart a cikk, sorra érkeztek a levelek a szerkesztőségbe, pro és kontra. Kiderült, hogy az autó kapcsán egy-kettőre napvilágra kerülnek a családi konfliktusok. A dühös férfiakra jellemző egy mérnök levele: „Tisztelem az újságírónőt, amiért ekkora magabiztossággal kikel a szegény, elnyomott nők védelméért. Akiket mi gonosz férjek nem engedünk volánhoz. De azért kíváncsi volnék, például önöknél ki jár szervízbe és ki bütyköli otthon azt a kocsit? Talán Ön, a tollhoz szokott finom kacsóival, hosszú lakkos körmeivel? Na ugye . . . szóval olajos, benzines, mocskos legyen csak a férjuram? Tessék mosni, javítani, olajcserét elvégezni, kereket cserélni, gumit ragasztani, kocsi alá bújni, s ne csak a tiszta, csillogó autóban akarjanak pompázni! Ez sajnos minden autós feleségre jellemző, az enyémre is. Jogokat követelni, ez az amihez maguk nők kiválóan értenek. A kötelesség a férfiaké — természetesen." A levél megjelenése után más férfiak is tollat ragadtak, kikérve maguknak a mérnök elveit. Ők nem érzik saját tulajdonuknak a kocsit, hangoztatták, ebben egyhangúság van.

Másik idézet: „Volt akinek az ura bundát ígért, ha megszerzi a jogsit. Hogyisne! Nem ettünk mieszet. Hogy folytatódjon az a nyomorult, kocsi előtti életünk? Inkább járok busszal és cipekedek, mint egy málhás, és áldom az autót, hogy van. Gördüljön csak vele a férjem, amennyit akar." Aláírás: egy volt részeges felesége.

Mit mondhatunk végül is? A férfiak, valljuk be, sokat őriznek még a családon belüli egykori kiváltságaikból, melyekre még akkor tettek szert, amikor a nők otthon voltak és nem jártak munkába.

M. É.

MEŠTROVIĆ

A modern művészeti látásmód kialakítói lassan klasszikusokká válnak, pedig közönségünk még alig szokott hozzá formaképzésükhöz. Közéjük tartozik századunk egyik legnagyobb szobrásza, a horvát Meštrović is. Világszerte sok követője támadt, nyomában új mesterek hada nőtt ki. Kifejezésmódját ma már nem érezzük forradalmian újnak, hiszen szerves folytatója volt ő a régi korok művészeti örökségének; szellemében az antik szépségeszményhez áll közel. A zűrzavarokkal teli XX. század első felében az előző kor stíluskonvencióit összetörte ugyan, de monumentális, mindig emberi léptékű alkotásai mégis az újból megtalált harmóniát, a szépséget, a mediterrán szellem győzelmét hirdetik.

Elképzelhetetlen mélységekből indult. Egy kis horvátországi falucskában, Vrpoljében született százegy éve, 1883. augusztus 15-én. Környezetét Krleža, a nagy jugoszláv író így jellemezte: „Mindezek a nyomorult zagorjei, progorjei és kalniki falvak, erdők, szurdokok szétszórt települései sok-sok katasztrófát éltek át történelmi múltjuk folyamán. Mert az, hogy az európai tengerek partjain hatalmas birodalmak támadtak és omlottak össze, hogy időközben új földrészeket fedeztek fel, s hogy az élet alapjaiban megváltozott, az jeltelenül múlott el ezen a vidéken, semmi, de semmi köze nem volt az itteni élethez. (. . .) A népköltészet és a hagyományokhoz való ragaszkodás jelentette számukra a belső függetlenséget, a keresztény valláshoz való ragaszkodás az európaiságot az iszlámtörök asszimilációval szemben.” A nemzeti hagyomány és a Biblia Meštrović egész munkásságára rányomta bélyegét. A hegyi pásztorfiút hazája felszabadításának magasztos célja irányította Splitben, 1900-ban az irodalmi és művészeti klubba, melynek tagjai rögtön felismerték rendkívüli tehetségét és segítették őt tanulmányaiban. Bécsben az Akadémián Wagner mesterkeze alatt végzett a századfordulón. Az új idők szellemének megfelelő modern formákat kereste a szecessziós művészeti törekvésben, először Bécsben, utána Párizsban. Első időszakában készült erőteljes, szimbolikus tartalmú művei már 1911-ben megszerezték számára a nemzetközi hírnevet és a római világkiállítás nagydíját. Lángoló hazaszeretete, haladó politikai magatartása és „lázító” művészeti tevékenysége miatt azon-

Anyám, 1909

ban távoznia kellett az Osztrák—Magyar Monarchia területéről, s ezzel kezdődött — kevés megszakítással haláláig tartó — kálváriája. Itália fogadta be, műveivel onnan hívta fel a figyelmet elnyomott hazája sorsára.

Első korszakában alkotott műveinek legtöbbje portré vagy szimbolikus alkotás. Tolsztojról készített világhírű portréja a legjobbak közül való — öreg muzsikként ábrázolja az idős, magába forduló írót.

1907-ben nemzeti pantheont akart létrehozni az 1389-ben elesett koszovói (Rigómező) hősök emlékére: „A népi és nemzeti eszmék fejlődésének szintézisét akartam adni, szoborban és épületben kifejezni történelmünk legnagyobb pillanatainak emlékét és jellegzetes fázisait." A témát „a Koszovói hősi énekek" népköltészeti ciklusból merítette. A „Koszovói leány" című relief egy szerb Kanizsai Dorottyát ábrázol, aki a csata után „forgatta a véres daliákat, amelyiket életben találta, megmosdatta hűvös hideg vízzel,

Vestalka, 1917

áldoztatta hűvös vörös borral, táplálgatta hófehér kenyérrel." A pantheonból csak néhány mű készült el.

Az első világháború alatt külföldön élt. A háború elleni tiltakozásul kezdte el szimbolikus „Jézus élete" című dombormű-ciklusát, amelyet a a második világháború után fejezett be.

A háború után visszatért hazájába. Zágrábban, az Akadémia professzoraként egész művésznemzedéket nevelt fel, spliti palotája ma emlékmúzeum. A két világháború között Európa legnagyobb szobrászai közé tartozott, kiállításait Londontól New Yorkig óriási siker kísérte.

1918—30 között készültek életnagyságot meghaladó, zenélő nőket ábrázoló figurái, érdekes kompozícionális megoldásokkal, mint a „Távoli akkordok" lantos nőalakja. Gazdag érzelmi skála, egyéni kompozíció, bravúros technikai megoldások teszik felejthetetlenné a húszas években készített szobrait. A drámai

Emlékezés, 1908

Távoli akkordok, (1918—1920)

Gyermekét felajánló anya, 1927

Horvát történelem, 1932

Keresztelő Szent János, 1914

expresszivitás és különleges felfogás emeli ki 1927-es Gyermekét felajánló anyáját és monumentális emlékműveit (Marko Marulič).

Az 1932-es Horvát történelem című szobra a nemzeti múlt hatalmas jelképe. Az egyiptomi írnokok testhelyzetében, népviseleti ruhában ábrázolt, távolba néző tekintetű, nyugodt, hatalmas asszonyalak, ölében a glagolita bibliával a múlt és jövő titkainak őrzője. Arca a művész anyjának arcvonásait viseli.

A nyugodt alkotókorszaknak a börtön vetett véget. 1941-ben a fasiszták letartóztatták, öt hónap múlva sikerült kimenekülnie, ismét Itália fogadta be, utána Svájcba, a második világháború után pedig Amerikába emigrált. Először a New York-i Syracusa Egyetem, majd az indianai Notre Dame egyetem professzora lett, 1962-ben bekövetkezett haláláig.

A zágrábi börtönből kiszabadulva Rómában néhány vallásos témájú művet alkotott, a Michelangelo hatását tükröző Nagy Pietàt és késői korszakának legjobb portréját, XII. Pius pápa arcmását (1942). A Nagy Pietà a második világháborúban elpusztult embermilliók emlékműve lett. Az 1946-os Jób alakja ugyancsak tiltakozás minden embertelenség, szenvedés ellen.

Marko Marulić, 1924

Az Újvilágban nem talált rá önmagára, folyton hazavágyott. Utolsó művei a portrészobrokon kívül már elvesztették a rá oly jellemző drámai hevületet. A hontalan művész a világhír csúcsán, de hazájától távol nem tudott megújulni. Sok hányattatás után, élete végén így írt: „Nem tudok és nem akarok panaszkodni a világról, hiszen a művész különállása elhivatottságából, természetéből következik. Éljen bár száműzetésben vagy szülőföldjén, el kell fogadnia sorsát és meg kell találnia a maga belső nyugalmát.

Nem számít az, hogy milyen messzire dobta életem fáját a sors, idegen földekre, gyökereim az éltető nedvet mindig a hazai rögből szívták . . .”

Brestyánszky Ilona

Imádkozó asszony, 1917

LÉDA ÉS CSINSZKA

Haláluk 50. évfordulójára

Nehéz sors a múzsa sorsa. Teremtő szenvedély ragadja a halhatatlanságba, időtlenné vált alakja megmarad, de úgy, amilyennek a költő, a művész látta; önmagáról, örökérvénnyel nem szólhat, néma gyermek, bár tehetség talán bujkált benne, de annyi csupán, hogy mást indítson alkotásra.

Ady Endre két múzsája egyazon esztendőben halt meg, 1934-ben, ötven évvel ezelőtt. 62 évet ért meg az egyik, 40-et a másik, de valódi létüket akkor élték, amikor a költő szerelmének fénykörében fölragyogtak. Amíg a nap rájuk sütött. „Általam vagy, mert meg én láttalak, s régen nem vagy, mert már régen nem látlak" — írja Ady Lédának. A többi gyász és gyötrelem.

Ők ketten merőben ellentétes jelenségek. Valamilyen közös vonás, vonzás mégis kellett legyen bennük, hiszen még a versek is egymásra rímelnek: „Add nekem a te szemeidet (Hogy vénülő arcomba ássam,) Hogy én magam pompásnak lássam" — így szól Lédához a költő, majd évtizeddel később Csinszkához emígyen: „Már vénülő kezemmel fogom meg a kezedet, / Már vénülő szememmel / Őrizem a szemedet."

Világra rácsodálkozó szempár volt mindkét asszonyé; költészet iránt fogékony, érzékeny lélek lakozott bennük, ez lehetett vonzásuk közös titka. De másban csakugyan nem hasonlítottak.

Léda volt az „Asszony", a felnőtt, az érett, Csinszka a „kislány"; és miként ez gyakran megesik olyan férfiakkal, akik ifjúságuk idején maguknál idősebb párhoz kötődnek, az ifjúság vonzását viszont saját estéjük közeledtén érzik, Ady életében is elsőnek tűnik fel a „piros-fekete glóriás" asszony, és a sír küszöbén a „drága kicsi társ".

Léda

Mivel a költő életét rövidre mérte a végzet, 41 évének felnőtt korszakaiban sincs messze a kezdet és a vég, s ha „Léda asszony zsoltáraira" gondolunk, a versek tükrében aligha sejtjük, hogy mindössze 31 esztendős volt a váradi Vénusz, amikor tíz esztendőre magához láncolta a nagyonis csapongó kedvű, 26. évében járó újságírót, aki akkor még inkább harcos publicisztikájával tűnt fel, semmint a századvégi epigon-költészet elhasznált köpenyébe burkolódzó verseivel.

Talán a világon sincs még egy költő, akinél akkora lenne a távolság a zsengék és az érett alkotások között; aki olyannyira rejtené korai verseiben a sasszárnyakat, mint Ady. Az óriási, döntő változás, mely-

nek során az epigonok követőjéből a modern magyar költészet lángeszű megújítója válik, a Léda korszakra esik. És bár ez a fordulat bizonyára nélküle is bekövetkezett volna, hiszen a tehetség adva volt, mégis ez a szenvedély izzítja a nagy érzéseket, ez sugallja a szerelemről — a magyar lírában először — elmondottakat, ebben kovácsolódnak az új formák, az erőteljes jelképek. Léda csakugyan „múzsa", egész lényével ihlet, nevel, alakít.

Az érmindszenti fiú számára Nagyvárad a Város, úgy toppan be oda, mint a nomádok Bizánc tornyai alá, és az akkor már fél Európát bejárt asszony maga a nagyvilág. Semmi kétség: a fiatalember jól megalapozott klasszikus kultúrát hozhatott a magasszintű gimnáziumokból, ám a modern szimbolizmus szelleme és hatása még aligha jutott el a Szilágyságba. Eljutott azonban Nagyváradra, ebbe a pezsgő szellemiségű kereskedővárosba, s ott is leginkább abba a nagypolgári körbe, amelyhez Diósi Ödönné, Brüll Adél (neve megfordításával nevezte őt Lédának Ady) tartozott.

Nem volt gazdag lány Brüll Adél, csak annak látszott. A „fenn az ernyő, nincsen kas" életmód előfordult polgári körökben is: a fiatal lány olyan, mint szép kép aranykeretben omlatag falon: 12 szobás lakásban él, nevelőnők veszik körül, utazik, a huszárok lovardájában tanulja megülni a lovat, bálozik és tündököl; de amikor a család vagyoni helyzete végképp megrendül, szerelem nélkül adják férjhez a jómódú, ám lenézett gyümölcskereskedő balkáni és párizsi üzlethálózatot kiépítő fiához, aki viszont megértéssel és türelemmel áll a tőle olyannyira különböző asszony mellett, akkor is, amikor lángol az Ady—Léda szerelem, de akkor is, amikor az Elbocsátó szép üzenet kegyetlenül gyönyörű soraival végetér. Egyoldalú véget: Léda sohasem heveri ki sem a veszteséget, sem a búcsúvers kemény csapását.

„Százszor sújtottan dobom ím feléd / Feledésemnek gazdag úr palástját. / Vedd magadra, mert lesz még hidegebb is" — magára vette, sebzetten, összetörten. De nem felejtett: élete hátralévő két évtizedét az emlékezés töltötte be, annak a fiúnak az emléke, aki mellette lett felnőtt és költő, akit ő vitt Párizsba, akinek ő mutatta meg a világot, s az új líra csúcsait, akit ő **ébresztett** önmagára, és **szabadított ki** a provincializmus láncaiból. **Egyetlen** évtized viharos-háborgó **boldogságáért** („Héja nász az avaron") Léda a hátralévő évek könnyeivel **fizetett**.

Amikor Ady és Léda egy nagyváradi kávéházban 1903-ban megismerkedik, már 9 esztendős az a kislány, aki még nem sejti, mi vár rá, miféle kitüntető, ám súlyos terhet tartogat számára a jövő.

Félárva, nagyanyja neveli, özvegységében komorrá keseredett apja kerüli, nem tudja megbocsátani, hogy születése anyja életébe került. Magányos, szorongó, álmodozó, szeszélyes gyermek a „csucsai várkisasszony", sokat olvas, verseket ír, és végtelenbe nyúló, furcsa, rajongó, irodalmi ihletettségű leveleket. Később apja svájci internátusba küldi, ott kerül a kezébe a sokat emlegetett (és sokat szidott) hazai költő könyve: gondol egyet, levelet ír a rokon léleknek vélt ismeretlennek.

„A hiúság az a köntös, amit utoljára vet le a lélek, még a legnagyobb is" (Tacitus) — a költő sem kivétel, sőt; hiúságának hízeleg a rajongó csitri, válaszol hát a levélre.

Közben „ifjú karok kikötőjében" vesztegel, sokféle betegség gyötri, érzi korai őszét, szervezetét pusztítja az alkohol, vágyódni kezd a maga ifjúsága után, az élet dele különben is meghozza a gyermekkor vonzását, a nosztalgiát, a régi otthon utáni vágyat, és a levelezés nyomán mindinkább úgy érzi, hogy a 16 éves süldőlány soraiból a szülőföld üzen. Hiszen ez a gyermek ugyanúgy fűzi mondatba a szavakat, mint odahaza az Ides. A megismerkedés már csak megerősíti a lelkek levélbe szőtt barátságát; a kis Bon-

Ady Endre édesanyjával és feleségével a világháború idején

cza Bertuka (akivel majd Csacsinszky-nek és Csacsinszkának becézik egymást, innen a Csinszka nevezet) gyönyörű szőke, kékszemű kis virág, csupa élet, rajongás, ámulat.

És a körülmények — csupa romantika. Szép a hazai táj, szép a csucsai vár, barátságos a nagymama, kedvesen fogadja a jeles vendéget. A háttérben ott magasodik a zord atya árnya, ő bizony nem örül a halhatatlan vőnek, és ez nem is csoda. Hagyján, hogy nem kedveli a költőket, s az ő bohém-komédiás világukat, hagyján, hogy a költő szegény, s hogy 17 évvel vénebb a kislánynál, node ami szörnyű: abban a betegségben leledzik, amelyet az idő tájt leginkább rettegtek.

A helyzet annál kalandosabb: az ifjú pár szökik, és hamarosan megformálódnak a házastársi szerelem legmeghittebb, legbensőségesebb magyar versei. Ezek már a Halottak élén c. kötetben látnak napvilágot, a legérettebb, utolsó korszakban. Köröskörül háború pusztít, a próféta-költő rettegve néz a jövőbe. Kedélyére ólomsúllyal nehezedik a népe sorsát faggató félelem, és a saját romló állapota. Egy vigasz van már csak, egy fénysugár: a fiatal feleség, akit „cifraszűrrel" lehet betakarni az „összebúvó félelem óráiban", akit illanó élete végén „mégis megvárt", s akire utolsó perceit bízza: „De ha megyek, sorsom te vedd el, / Kinek az orkán odaadta, / A te tűrő, igaz kezeddel."

Csinszka hűséges ápolónő. A röpke boldogság után ez jut neki: a viharos kedélyű, súlyos beteg, a halálra sebzett oroszlán gondozása. Maga is túlérzékeny ideg-góc: nem könnyű a feladata. De helytáll híven.

1912-ben írta az első levelét, 1919-ben már özvegy. 25 éves. Gyötrődve, kínlódva, betegségeket hordozva férjhezment ugyan még egyszer (Márffy Ödön festőművészhez) de kiegyensúlyozott és boldog nem lett többé. Ugyanaz az év ragadta el, amelyik Lédát; lánya lehetett volna.

Bozóky Éva

HUNYADI ISTVÁN

A TÜZESSZEMŰ MELIZÁN

Pantallónadrágos diák voltam azon a nevezetes vakáción, fejcsóváló kamasz a felnőttek zavaros ügyeiben. A férfi-nő kapcsolatra gondolok, amit homályos célozgatások vettek körül. Fölpattant egy álcázott ajtó, melyet zárva tartott a szülői titkolózás. Jóféle életiskolába íratkoztam abban az apró, Duna menti helységben. Először találkoztam asszonyi huncutságokkal. Ezek a tisztes családanyák nem dugták véka alá alkalmi föllobbanásaikat. Nem egyszer hajszál választotta el őket vágyakozásaik fölöttébb ingerlő megvalósításától. Megütődve hallgattam fecsegéseiket, leginkább csak elképzelt gáláns kalandjaikról, melyeket maguk se vettek komolyan. Azért mesélték, hogy falhoz állítsák, vagy bosszantsák a társaságbeli szépasszonyokat. A szőke Pichlerné – nagydarab bécsi nő – vitte a prímet ínycsiklandó esetei szellőztetésével. Ilyeneket mondott:

– Képzeljétek, egy jóvágású, fess jogszigorló környékezett meg múltkoriban. Egyenest a képembe vágta: „Ha magát látom, Valika, az jut eszembe, de jó lenne kihámozni a melltartójából. Egy szemhúnyást se alszom mostanában."

Az alig fölserdült tüzesszemű Melizán is résztvett hegyi csavargásaikon. Falusi ártatlanság volt ez a formás, filigrán termetű lányka. Községi kocsmáros apja a legalkalmasabb kezekre bízta a fruskát, úgynevezett „finom társaságra", ahol csak épületes dolgokat tanul.

Nem mertem Melizánhoz közeledni. Annyit engedtem meg magamnak, hogy közelében foglaljak helyet a hátizsákkal. Nekem egyedül ő számított a vidáman kacarászó fehérnépség között. Lestem, hogy kedvére tegyek valamiképp. Egyformán villogtak mindenkire sötéten izzó szemei, ide-oda repdesett a válláig érő, fekete hajfürtje. Némán ereszkedett a fűre szomorkás arcával, simogatásra ingerlő gömbölyűségeivel.

Jópajtásom volt Pintér Kari, a velem egykorú gazdalegény, hozzá fordultam hát kényes dolgaimmal. Ritka éles ítéletű, ragaszkodó cimborám volt Kari, jóllehet iskolázatlan. Okos könyvekből, eldobált újságokból szedegette műveltségét.

Koraesti órákban kerestem meg. A magas jászolba púpozta éppen a szénát két kávéfoltos tehenüknek. Arcára tapadva figyeltem, mit szól őszinte beszámolómhoz.

– Totál beléestem én a Melizánba. Nem tudom, hogyan mondhatnám el neki. Mihelyt szemtől-szembe kerülünk, elhülyülök.

Egyszeribe ködös lett Karcsi ábrázata. Meglepetten pislogott felém a simlédéres sapkája alól. Jéghideg

zuhanyként hatott rá, amiket hallott.

— Nemcsak neked tetszik a lány, pajtás. Akad annak minden ujjára. Rossz helyen kereskedel — vakargatta az üstökét.

Önhitt fölényességgel csattantam rá:

— Ostobaság! Azt hiszed nemet mondana, ha megkérném a kezét? Ragyogó állásom lesz, ha lematuráltam. Apám nem dobálózik az ígéretekkel. Amit ő mond, az szentség.

— Kari ügyet se vetett rám, újból a szénázáshoz fogott. A válla fölött vetette oda:

— Elkéstél vele, komám. Melizán már választott. Novák Sandri a jegybelije.

De engem se a kukoricában találtak. Itt az alkalom, hogy érdemeimet megcsillantsam.

— Le is csaphatom a kezéről, nem gondolod? Érek annyit, mint az a falusi bunkó! — heveskedtem, de meg is bántam rögtön.

Nagyot villantak Karcsi szemei, ahogyan visszafordult. Laposan mért végig. Közibük való az a legény, a Sandri.

De nyájas maradt a hangja. Ki akart józanítani.

— Megpróbálhatod, Péter. Az a legény nem fogja engedni, ami az övé. Melizán nem neked való. Fölsülnél vele. Kinevetnek.

Nem fogott rajtam az okítás. Tizenhét éves voltam, fülig szerelmes ráadásul. Nem ismertem még a falut.

— Az még elválik — legyintettem.

Nem került szóba ezután a Melizán ügy.

Az alvégen botlottam össze az én hollófürtű szerelmemmel. Testes szatyorral közeledett a maróti úton. Tüstént odacsatlakoztam.

— Segíthetek Liza? Szívesen viszem a csomagját.

Felém se nézett, továbbment. Ennyit vetett felém:

Köszönöm. Jobb ha magam viszem. Itt lakom a közelben. Ki akartam tépni a kezéből.

— Adja csak, ne ellenkezzen.

Sértetten préselte egymásra ajkát. Szikrázó szemmel méregetett, szorította a szatyrot. Erőszakkal kellett kitépnem.

Álltunk egy ideig egymással szemben, de dühösen fújtatva, ő pulykavörös ábrázattal. Ha elengedem a szatyrot, gyávának tart — jutott eszembe.

— Nem szólhatnak bele — mondtam — kettőnkre tartozik. A kiugró házfal legsarkába húzódott. Nem az az angyali szelídség volt Melizán, akit megismertem. Sziszegve dobta a képembe:

— Tegye le a csomagot és takarodjék! Senkise kérte a segítségét. Szégyellje magát!

Megragadta a kabátomat és felém kapott a körmeivel.

Letettem a földre a tasakot.

— Talán ezt mégse kellett volna — hebegtem.

Futott a csomagjával, mint akit kergetnek. Eltűnt egyik házkapuban. Leforrázva álltam az útközépen. Tisztogattam kalapomról a port. Lerepült huzakodás közben.

Nap mint nap a kocsmájuk előtt ólálkodtam, hátha megpillantom a kis Lizát. Nehezen viseltem el a kudarcot azon a vakáción.

Karcsi barátom figyelmeztetett:

— Óvatosabb lehetnél, Péter. Lesnek rád a Novák fiúk cimborái, hogy alaposan eldöngessenek.

Velem jött, elkísért mindenhová. Szótlanul, sötét képpel haladt az oldalamon. Félszájjal, kurtán fogadta, ha a legények ráköszöntek. A nadrágzsebbe süllyesztette öklét, mint aki a legrosszabbra készül. Itt nem ismerik a tréfát szoknya ügyben.

A csengve kacarászó Pichlerné megkérdezte:

— Mi van Melizánnal? Nem mutatkozik a kirándulásokon. Magának tudnia kell.

— Miért éppen nekem?

— Vele látták a faluban, ne tagadja. A madárka elrepült. Azt hiszem, megijesztette.

Sikítva kacagott, ahogyan eddig, ha odaszúrt éles nyelvével.

— Nono, kisfiú, azért nem kell kétségbeesnie. Van elég magának való fruska, hamar vígasztalódhat.

A Vadállókövek alá ruccantam ki reggelenként, hogy kiszellőztessem sötéten rámtörő emlékeimet. Liza vérvörös arca ugrott be mindig, a dühös vadmacska, ahogy utoljára láttam. Pedig nem akartam rágondolni. Visszajövet a templomtér felé igyekeztem.

Csődület ácsorgott a kocsma előtt. Kisebb csoportokban tárgyaltak valami szokatlan eseményt. Az asszonyok sopánkodva rántották homlokukra a fejkendőt. A hajórév irányába mutogattak. Egyszerre többen is jajgattak, bozsékoltak. Szót se értettem az egészből.

Karcsihoz nyitottam be a konyhába. Sapkáját szemére húzva ült, elengedve magát, mereven bámult a sarokba. Lehajtott feje, akár az ólom, föltámasztott öklén nyugodott.

— Mi történt? — ragadtam meg a karját.

Sokáig hallgatott, azután rámemelte sötét, zavaros tekintetét.

— Melizán... beleveszett a folyóba. A Novák gyerekkel ültek a csónakban, ketten... Elkapta őket a forgó... Iszonyú az ilyenfajta vég, Péter...

Feje az asztallaphoz koppant. Zokogott. Mindkét öklével a halántékát ütötte. Öklendezett, csuklott.

Gyakran megfordulok a házuknál ma is. Melizán nevét nem szabad kiejteni. Idős szülei tudják. Ha mégis fölemlíti valamelyik szomszéd, falfehéren ugrik föl és kifordul az ajtón.

Liza szülei már nem élnek. A kocsma-bejáraton meglepő fölirat látható: *MELIZÁN-panzió.*

ÚJHÁZY LÁSZLÓ

HIÁNYÉRZET

Nézem az égrehajigált galambokat,
és nincs mit kezdeni,
elhagyatottságot sugároz
rám a sárga,
mindenhol messzeség.

Nézem
az égrehajigált galambokat,
és szájukban
a hiányzó olajágat.

„A nagy ember számára semmi sem túl kicsi"

Ha hivatalos kiküldöttként az ember hosszabb ideig külföldön dolgozik, jócskán érkeznek látogatóba otthonról vagy máshonnan barátok, ismerősök, rokonok. Így volt ez ötéves hollandiai tartózkodásom alatt is. Mindig jólesett a meghitt beszélgetés otthoni dolgainkról, mutatnivaló pedig éppenséggel bőven akadt a kis Hollandiában. Úgyszólván minden, még a Hágától legtávolabb eső nevezetességet is egy nap alatt meg lehet tekinteni.

Az ég óvjon attól, hogy turisztikai pillanatképet adjak Hollandia ékességeiről; az legalább egy kötetre való írást és fotót igényelne. Csupán egyetlen, valószínűleg kevéssé ismert, lebilincselő és nem is tanulság nélküli útvonalról szeretnék szólni.

Első ízben egy holland ismerősöm kalauzolt el Zaandámba és a Zaanse

Schans-ba (a Schans-ot szhansz-nak ejtik és sáncot jelent, aminek azonban semmi nyoma). Attól kezdve, ha csak mód volt rá, én is elvittem oda vendégeinket. Amszterdamtól mintegy 20 kilométerre északra, a Zaan folyó partján fekszik az elbűvölő, tulajdonképpen skanzen jellegű kis település, a Zaanse Schans. Jellegzetessége abban áll, hogy a Hollandiában általánosan elterjedt téglaházak helyett itt már évszázadokkal ezelőtt fagerendákból építkeztek. A házak külső falait zöldre festették és fehér, jellegzetesen holland stílusú oromzattal díszítették. Fából e tájakon azért építkezhettek, mert az erdőben szegény Hollandia már a XVII. században a Zaan folyón ideúsztatott, főleg skandináv eredetű farönkökből ácsoltatta a hajókat messzi földön híres flottája számára. Itt a folyó partján egymás mellett sorakoztak a hajóépítő műhelyek. Oly becses hírnévre tettek szert a bennük készült hajók, hogy 1697-ben Péter orosz cár inkognitóban jó néhány hónapra ideutazott, hogy elsajátítsa a hajóépítő mesterséget. A szomszédos Zaandam városkában áll még a szegényes kis faház, ahol lakott, a főtéren pedig a nevezetes „inasnak" emelt szobor.

A Zaan folyó lapos, tengerszint alatt fekvő partjain nem utolsósorban a hajóépítés szükségleteit szolgálva az 1600-as években több mint 700 szélmalom működött. Jelentős részük fűrészmalom volt, de vízkiemelő-, olaj- mustár és lenmagörlő malom is tarkította a sík tájat.

A ma is álló díszes kis házakból ítélve a hajóépítés jól jövedelmezhetett. Gondozott külsejük persze nem annak köszönhető, hogy sértetlenül vészelték át az évszázadokat. Pusztított itt árvíz, tűzvész és háború, az eredeti faházakból és szélmalmokból csak kevés maradt. Ám 1948-ban a környékről idetelepítettek néhányat a jellegzetes házakból, és nem csekély anyagi támogatással mintegy harmincat eredeti formájukban helyreállítottak. Ellentétben a nálunk ismert skanzenekkel, ezek a házak lakottak, a környéken dolgozó emberek élnek bennük. A helyreállítással együtt a házikók belsejét modernizálták, a lakók — némi műemléksegély ellenében — kötelesek az otthonuk külsejét, a kiskerteket tisztán, rendben tartani. A Zaanse Schans tehát nem a múltat konzerváló holt múzeum, hanem eleven lakott település.

Gyakorlatias hollandokról lévén szó, az idegenforgalom is természetesen megkapja a jussát. Egy régi csűrben faklumpát - kelendő szuvenirt — farag a mester. A még működő mustármagőrlő malomban tetszetős kerámiaedényben frissen készített mustárt vásárolhatnak az idelátogatók. Csekély belépti díjért megismerkedhetnek egy hajdani gazdag kereskedő lakásával, kétszázegynéhány éves berendezésével, még régebbi dísztárgyaival együtt. Mintha egy Rembrandt vagy Van Staade enteriör kelt volna életre! Az érdeklődő turista betérhet egy 1750-ben épült faházba, melynek utcai részében 1887 óta szatócsbolt működött. Tulajdonosa az az Albert Heijn volt, akinek nevét ma azok a jókora ABC-üzletek viselik, amelyek egész Hollandiát behálózzák. Itt kezdte sikeres karrierjét az első Albert Heijn. Az üzlet, eredeti berendezésével és árukészletével úgyszólván működőképes állapotban tekinthető meg. A régi olajlámpáktól a süvegcukorig, a kétkerekű kávéőrlőtől a hústároló szekrényig és földművelő szerszámokig minden a régi idők emlékét őrzi. Az üzlet homlokzatára két sárgarépát és egy kínai tealádikót festettek, jelezvén, hogy szivar és tea is kapható. Van még azonkívül a Zaanse Schanse-ben régiségbolt és nyomdaműhely, ahol — tisztes összegért — szitanyomatokat készítenek korabeli metszetekről. S van még péknúzeum és teaház is.

Az idegen, akit bűvöletbe ejt a békés, zöldesarany fényben úszó, ezüstösen csillogó folyótól átszelt táj, mégis jobban teszi, ha elszakad a Zaanse Schans-tól és a zaandami Péter cár házikóba igyekszik. A vá-

rosszéli utcácskában ugyan nem roskatag fakunyhót talál, hanem klaszszikus stílusú szürke kőépítményt. 1865 és 95 között ugyanis, először I. Vilmos holland király, akit dinasztikus szálak kötöttek az orosz cári családhoz, majd utódja, végül pedig III. Sándor és II. Miklós orosz uralkodók rendeleteire egyre masszívabb védőfalakat emeltek a történelmi emlékhely köré. Ennek köszönhetően ma Hollandia legrégibb, 1637-ben épült faházaként tartják számon.

A kőfalakon belül már igazi roskatag fakunyhóba lépünk. A gondnok tört orosz nyelven, de bámulatos tárgyismerettel és a hollandoknál szokatlan lelkesedéssel kalauzol. Kiderül, hogy a háború alatt egy németországi gyárba hurcolták, ott ismerkedett meg a hitleristák foglyaként dolgozó fiatal orosz leánnyal. A háború után összeházasodtak és itt telepedtek le, Péter cár házának tőszomszédságában. Leányuk most Leningrádban egyetemi hallgató.

A cár, aki az akkori idők szerinti korszerű birodalommá akarta fejleszteni az elmaradott Oroszországot, 1697 augusztusában hajón érkezett Zaandam-ba, Péter Mihajlov álnéven. Amint partra lépett, ismerősre talált bizonyos Gerrit Kist személyében, aki korábban Szentpétervárott a cár szolgálatában asztalosként dolgozott. Péter ragaszkodott hozzá, hogy Kist szegényes hajlékában szálljon meg. Még érkezése napján elszegődött hajóácsinasnak az egyik hajóépítő műhelybe. Korabeli tanúk szerint valójában nem az ácsmesterségre, sokkal inkább a hajók tervezésének, építésének fortélyaira volt kíváncsi. Mindazonáltal az emlékszobor a fiatal „inast" ácsmunka közben, szekercével a kezében ábrázolja. Péter cár 1698-ban újra eljött Zaandamba, majd 1717-ben harmadszor is,

Zöld-fehér házsor a Zaanse Schans-ban

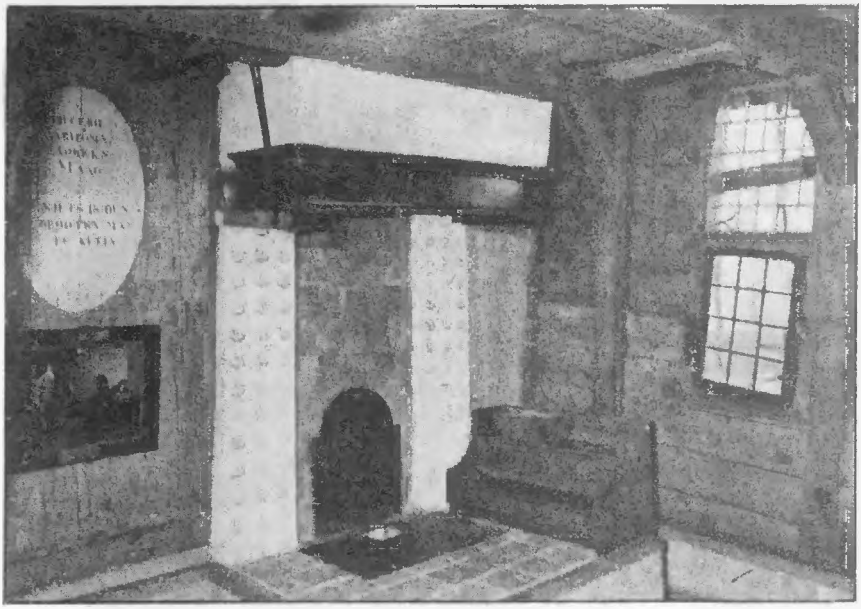

A hazikó tűzhelye, mellette a Napoleon szavait idéző tábla

ezúttal hitvesével és népes kíséretével. Akkor már nem a régi fakunyhóban, hanem a város egy tekintélyes kereskedőjének házában lakott. Ez alkalommal is meglátogatta Gerrit Kist-et és — legalábbis a régi feljegyzések tanúsága szerint — holland nyelven beszélgetett el az egyszerű és természetesen kíváncsiskodó városlakókkal.

Az 1825. évi nagy árvíz idején megdőlt szegényes faház kis szobából és konyhából állt. Az akkor még ugyancsak nyomorban élő nép építkezési szokásaihoz tartozott, hogy a konyha falához jókora szekrényt ácsoltak, annak alsó részében tárolták a burgonyát, fölötte helyezték el a fekvőhelyül szolgáló polcszerű ágyat. A nyirkos, hideg éjszakákon a szekrényajtókat behúzták, melegen tartva alvót és burgonyát egyaránt.

A szekrény-ágy méreteiből ítélve nem lehettek valami magas növésűek az akkori hollandusok. Meg is kérdezzük, hogyan férhetett el a majd két méter magas Péter cár a szűkre méretezett fekvő alkalmatosságon. Cinkosan ránk kacsint a gondnok barátunk: úgy tartja a fáma, hogy nem sok éjszakát töltött saját ágyában az ifjú és vérmes Péter cár. Korabeli tárgyak, festmények, csempeburkolatú tűzhely és olyan különleges karosszék (Péter itt-tartózkodása idejéből), amelynek támláját fordítva helyezték el, hogy az ülő kényelmesen melegíthesse hátát a tűznél. Mindez hitelesen idézi vissza a majd háromszáz évvel előtti időket. No meg a neves vagy annúgy ismeretlen látogatók „névjegyei": a falra vagy az ólomüvegből készült kis ablaknégyzetekre karcolt nevek, dátumok. Az egyszerű halandók a falécekbe vésték a nevüket. A híresebb és gazdagabb látogatók briliáns gyűrűjükkel az ablaküvegeken tudatták az utókorral, hogy itt jártak, Péter cár egykori hajlékában.

A Péter cár ínaséveinek emlékére emelt szobor Zaandamban

Napóleon is méltónak tartotta a kis faházat arra, hogy látogatásával megtisztelje. Akkor mondott szavai külön fatáblán ékeskednek orosz és holland nyelven. Ma is megszívlelendők: „A nagy ember számára semmi sem túl kicsi."

Az emlékbe itt hagyott évszázados dísztárgyak, írókészletek, pipák, feketére oxidálódott ezüst koszorúk és egyházi méltóságok által ajándékozott kegytárgyak mind a régi világ embereinek a nagy cár iránti hódolatát jelképezik. Mérhetetlenül több azonban azoknak az ajándéktárgyaknak a száma, melyeket a mai idők szovjet látogatói hagytak itt emlékül: Amszterdamban partra szálló matrózok hajómodelljei, szovjet sportcsapatok zászlócskái, orosz turista csoportok matrjoska-babái, a leningrádiak berámázott fotója városuk híres jelképéről, Péter cár Néva-parti lovas szobráról. És sorolhatnánk szinte a végtelenségig, a vendégkönyvbe bejegyzett megható sorokat, szovjet és más nemzetiségű látogatók tollából. Tiszteletadás ez a hazája számára újat és jobbat meghonosítani igyekvő uralkodó iránt is.

Bebrits Anna

Két szék közül...

A férfi árgus szemekkel figyelte a virágárusnő mozdulatait, hogyan emeli ki az öles vázából és forgatja ujjai között a hosszúszárú, tűzpiros rózsákat.

— Azt ne tegye közé, hervadt — mutatott az egyikre.

— Ugyan, miért lenne ez hervadt? — fintorít mindjárt az eladónő. — Egyszerre kaptam valamennyit.

— Inkább ott, mellette, azt a másikat.

— Ahogyan a kedves vevőnek tetszik — bólintott mosolyogva, de közben a pokol fenekére kívánta a válogatós pasast. — Kész vagyunk?

— Igen. Pontosan ennyi kell.

A biztonság kedvéért mégegyszer utána számolt, huszonháromig. Elégedetten intett, becsomagolhatják.

— Gyönyörű csokor, — dícsérte saját munkáját a nő — boldog lesz, aki kapja.

— Remélem.

Két utcasarokkal odébb lestopolt egy taxit. Bemondta a címet, hátradőlt a műbőr ülésen, arca boldogságtól ragyogott. Végre itt a nagy nap! Azért nem hitte volna, hogy alig hat hónap alatt minden elintéződik. Pontosan egy éve ismeri Enikőt. A régi titkárnője, Piri gyermekszülési szabadságra ment. Ezért a belkeresektől odairányították hozzá azt az ártatlan szőke szendeséget, aki aznap töltötte be huszonkettedik évét. Mintha egy gömbvillám gurult volna végig azon a faburkolatos hivatali szobán, s egyenesen az ő szíve közepébe csapott. Legszívesebben ki se eresztette volna többé a halványkék ruhába öltözött, gépírónőnek maszkírozott elvarázsolt tündért. Vértolulást kapott, amint diktálás közben odahajolt barackvirág arcához. Nem is látta, mit kalimpál az írógépen, két vagy három s-el írja azt, hogy értelmesen. — Megfelel? — kérdezte a személyzetis. — Majd néhány nap múlva végérvényes választ adok, — mondta ő, holott első perctől tudta, ez a megfelelő. Ez kell neki! Hogy gépíró — titkárnőnek? Nem, nem. Kicsi madárkának, tündérkének, napsugárkának, hogy beragyogja erősen őszülő, sőt kopaszodó, halántékát. És ez a sors-adományozta csodálatos érzés kölcsönös lett: „Nekünk találkozni kellett, valahol, valamikor...” Az a barackbársony bőre, liliom teste, igézetes pillantásai, azok a szép, nyúlánk vonalak, ahogyan keresztülrakta egymáson a lábait. És hamarosan azok a vad, szerelmi csatározások, csókok, ölelések. Két feledhetetlen éjszaka egy egri kiszálláskor... De attól kezdve tartotta magát a lány; Nekem ez kevés. Mindenestől akarlak, vagy elválnak útjaink! — Igen. Igaza van, nem lehet itt hazudozni. Együtt kell járják az élet útjait, mindörökre. Azért azt nem hitte volna, hogy Klári, a felesége ennyire megértő lesz. Igaz, ott kellett hagyja neki a lakást. Ragaszkodott hozzá — ez a válás ára. Valójában méltányos is, húszévi házasság után. Majd lesz valahogy, csak szerez egy másikat, kapott is ígéretet. Persze, OTP és várni kell néhány hónapot, de addig ellesznek Klárival egy fedél alatt.

De most mit felhőzné boldogságát ilyen anyagias ügyekkel, hiszen alig egy órája szabad. Éppen csak megszáradt az aláírás a válóperes határozaton.

A sofőr hátraszólt: — Kérem, megérkeztünk. Rekettyés utca húsz.

Palatetős, kertes villa előtt álltak. Az utcán végig családi házak, gondosan nyírt orgona sövények, futórózsa lugasok. Olyan hivatalnok féle telep, nyilván a két világháború között épült. Említette is egyszer Enikő, hogy régi hivatalnok családból származik. Megkereste a csengőt a „Harapós kutya" tábla mellett és becsöngetett. Várt. Újból megnyomta, hosszasabban. Szaporán kezdett verni a pulzusa; mégis csak furcsa érzés lánykérőbe jönni. Csalódottan vette tudomásul, hogy nem Enikő nyitott ajtót, hanem egy magas, szikár, középkorú férfi. Nyilván az apja. — Kihez van szerencsém? — kérdezte az, miközben tetőtől talpig vizslatta a vendéget.

— Nyíri Károly vagyok. Gondolom nem ösmeretlen a nevem ön előtt?

— Valóban. A lányom beszélt már önről.

Végre Enikő is megjelent apróvirágos sárgaselyem ruhában, karján retiküllel.

— Ah, milyen meglepetés! Éppen vásárolni indultam az ABC-be. Ha öt percet késel, nem találsz itthon.

— Nem tudtam tovább várni. Túl vagyok a nagy eseményen.

— Igen? Végérvényesen? — érdeklődött elnyújtott, furcsa hangsúllyal a lány.

— Végérvényesen.

Betessékelték a hatszögletes, üvegerkélyes nappali szobába. Leült. Ölébe ejtette a rózsacsokrot. Kellemetlen csend feszült körülöttük.

Nem tudta, hogyan kezdje a mondókáját.

Végül Enikő apja törte meg a csöndet: — Minek köszönhetjük az igazgató úr látogatását?

— Én, kérem, ... azért jöttem... Azért jöttem, hogy megkérjem Enikő kezét.

— Vagy úgy!

A szigorú, szikár ember arcán híre hamva sem volt az örömkitörésnek.

— Igen. Mi ketten megbeszéltük ezt már egymással.

— Szabad érdeklődnöm, hány éves az igazgató úr? — kérdezte ridegen az apa, miközben kutatva vizsgálgatta vőjelöltjét.

— Hány éves vagyok? Fontos ez? Ötvenhét múltam.

— Szóval ötvennyolc lesz?

— Igen. Ősszel.

— Én ötvenöt vagyok. És nem mernék mégegyszer nősülni.

— Egészséges ember vagyok, testileg, lelkileg — kezdte a magyarázkodást.

De az apa, mutatóujját felemelve, félbe szakította.

— Ön kissé idős. Nem javaslom ezt a házasságot.

Felemelkedett a székről. Láng borította el az arcát. Esdekelve tekintett szépséges szerelmére.

— De mi már megállapodtunk, ugye, Enikő?

A lány földre szegezte tekintetét, úgy válaszolt.

— Ne haragudjon, Károly, én is meggondoltam.

Meggondolta. És ráadásul magázta is.

— Nem leszel a feleségem?

— Nem.

— Hiszen miattad váltam el!

— Ne haragudjon. Meggondoltam magam.

— Hát ez szép... Most mi legyen?

Enikő a vállát vonogatta.

— Természetesen, a lányom másik munkahelyet fog keresni — válaszolt helyette az apja.

Szőnyi Gyula rajzai

Köszönés nélkül támolygott ki a házból. Akkor érezte ennyire megalázva magát, amikor húszéves korában Újpesten az üzemvezető kirúgta a gyárból azzal, hogy elrontott egy fontos műszert, ostoba tök, az ilyen menjen aszfaltot seperni. Ám akkor tudta, hogy nem a szakmai képességével van a baj, hanem ez a fizetség, amiért legutóbb ő is sztrájkolt. De most? Mi hát a bűne? Miért pártolt el tőle ez a lány? Mi a baja? Ki értheti?

Észre se vette, hogy még mindig kezében a huszonháromszálas rózsacsokor. — Tényleg röhögnivaló vagyok. Legalább hagytam volna ott.

Első pillanatban egy árokszéli kukába akarta dobni, de aztán átvillant az agyán valami.

Szerencséjére néhány perces gyaloglás után elkapott egy taxit. A lakására vitette magát. Zsebe mélyéről előhalászta a kulcsot, s az ajtózárba illesztette. Illetve csak próbálta, próbálgatta, de sehogy se sikerült. Mi a nyavalya történt ezzel a kulccsal? Elcserélte volna? Nem, dehogy, a régi, Országházát ábrázoló nikkel lapocskán fityeg most is mind a három kis kulcs. Újból kísérletezni kezdett. Hiába. Éppen csöngetni akart, amikor az ajtórács mögött kinyitotta az ablaktáblát az exfelesége.

— Szervusz, Klári. Nem nyitja a kulcsom a zárat.

— Ezt nem is fogja — felelt álnok szelídséggel a nő. — Ugyanis új zárat szereltettem fel.

— Mi baj volt a régivel?

— Az, hogy te is ki tudtad nyitni.

— Na és? — ütődött meg e rejtélyes kinyilatkoztatáson.

— Nem szeretném, hogy idegenek járkáljanak a lakásomban.

— Én csak nem vagyok idegen neked?

— Teljesen idegen vagy.

Olyan vérfagyasztó hidegen mondta ezt, hogy Nyíri Károly e napon másodszor kapott vértolulást.

— Idegen? — dadogta — Húszévi házasság után?

— Az ember érzelmeit nem az

évtizedek kötöttsége, hanem a szív mindenkori lobogása motiválja... Téged idézlek, drágá, volt férjem.

— Nem emlékszem, hogy ilyen hülyeségeket mondtam volna.

— Mondtál te még olyanabbakat is.

— Na, jó. Ezt majd odabenn megbeszéljük.

Az asszony nem sok igyekezetet mutatott arra, hogy kinyissa az ajtót. Nyíri egészen elképedt.

— Klári! Talán be sem akarsz engedni?

— Úgy, ahogy rebeged, édesem. Tudtommal, enyém a lakás, így hát azt engedek be, akit akarok.

— Tudtommal megegyeztünk, hogy egyelőre itt lakom.

— Van róla papírod?

— Ej, ne butáskodj. Különben is olyan sok megbeszélni valónk lenne még.

— A válóperes bíró előtt már mindent elmondtál. Nem értjük meg egymást. Nem tudunk együtt élni. Gyerekünk nincs, akit nevelni kéne. Szerelem se köt bennünket. Idegenek lettünk egymás számára...

— Nem igaz, Klári! Nem lettünk idegenek. Még helyre lehet hozni mindent. Lásd, virágot is hoztam neked.

Előrántotta háta mögül a virágcsokrot, s az ablakhoz tartotta.

Az asszony meghökkent egy pillanatra e gáláns gesztustól. Nagy, dióbarna szemében szánalom látszott.

— Nyisd ki, Klári. Lásd be, különben sincs hova mennem.

Az utóbbit kár volt mondania, nagyon kijózanítólag hatott az asszonyra.

— Szóval, csak lakást akarsz? — kérdezte élesen és önkéntelenül szorosabbra gombolta magán feketevirágos, sárga pongyoláját. Nincs több kitárulkozás. Semilyen tekintetben.

— Elég nagy ez a lakás, ketten is elférünk.

— De nem velem.

— Pedig azt hittem, még szeretsz egy kicsit.

— Mondd, Karcsikám, normális vagy te? Azt hitted, könnyek között várom visszatérted? Ha éppen tudni akarod, soha se voltam ilyen elégedett, kiegyensúlyozott, mint most. Gatyát nem mosok, délután nem kell lélekszakadva hazafelé loholnom, hogy frissen, forrón tálaljam a vacsorádat. Sétálok, mozizok, fodrászhoz járok.

— Valamikor szerettél, Klári. Emlékezned kell a szép éjszakáinkra.

— Hát arra a célra még akad egyszer-egyszer egy tőled fiatalabb férfi is, ha éppen úgy akarom. Nem mindenki néz át rajtam, mint ahogy te tetted mostanában. Vannak, akik egy negyvenkétéves asszonyt még izgalmasnak tartanak.

— Ha úgy akarod, nem fogok beleszólni az életedbe. Jópajtásként is élhetünk együtt.

— Az kéne neked. Csakhogy velem nem élsz sehogy. Illetve, nem élek én veled. Hogy mi a véleményem rólad? Inkább hallgatok. Ezennel volt szerencsém, Nyíri igazgató elvtárs úr!

Szikrázó szemekkel becsapta az ajtó-ablakot. Aztán hirtelen újból kinyitotta;

— Ha pedig zaklatni fogsz, rendőrt hívok!

Nyíri Károly homályos tekintettel meredt a lakásajtóra, amelyen húszesztendeig járt ki, be, jókedvűen, rosszkedvűen, sikerek fényében, tekintélye teljében, s amely mögött mindig tártkarokkal várták. Amelyet most végleg bevágtak az orra előtt.

— Hálátlan ringyó! — sziszegte a foga közt. — Ilyen hamar elfelejtette, milyen kis senkiből emeltem fel a társadalmi ranglétra eme fokára.

A liften asszonyok jöttek. A harmadik, negyedik szomszéd. Furcsán végig méregették.

— Klárikára vár talán, Nyíri úr?

— Nem, nem — legyintett hanyagul. — Látogatóba készülök valahová.

S mintegy igazolásul, meglóbálta a rózsacsokrot.

Most aztán hová? — tűnődött a körút forgatagában. Még aludnia sincs hol. Vegyen ki szállodai szobát? Egy éjszakára megteheti. Na, de egy igazgatói fizetésből nem telik arra, hogy rendszeresen szállodában lakjék. Szülei már nincsenek, hogy haza menjen. Bekopogtathatna egyik másik barátjához — esetleg. De hogy kiröhögjék? Sajnálta magát nagyon, hogy így járt Enikővel, meg Klárival. Ezek szerint mindegyik hazudott? Oh, ezek az asszonyok! Mit nem adna egy igaz, szerető szívért.

Margit! — csapott hirtelen a homlokára oly hevesen, hogy a mellette elsétáló fiatal pár nyilván ütődöttnek nézte. Margit. Igen, ő szerette, minden feltétel nélkül, önmagáért. Még a háború alatt, a gyárban ismerkedtek össze, meg a mozgalomban. Nőnek nem volt valami szép, sőt jelentéktelen, seszínű, vézna, sápadt teremtés. De micsoda jellem! Milyen szép emberi magatartás. Önzetlen és nagylelkű volt mindig. Megértette azt is, hogy ő reprezentatívabb feleséget akar, olyat, aki segíti ívelni magasodó röptét.

— Köszönöm a tíz évet — mondta akkor Margit. — Jó volt, szép volt, szerettelek. Tudom, hogy ezen túl csak rossz lenne. — Igazán harag nélkül váltak el. A régi szoba-konyhás lakást ott hagyta neki, akkor már úgyis kiutalták számára a körúti háromszobást, ahova beköltözött Klárival. Minden évben írt neki hálából két lapot. Egyet újévre, egyet Margit-napra. Ha véletlenül összetalálkoztak, barátian elbeszélgettek. Klári is tisztelte Margitot, soha se mondott rosszat vagy sértőt róla. Ámbár tudta, hogy nagylelkű lehet, ez az a nő, akire nem kell féltékenykednie. Mi lenne, ha felkeresné? Igaz, legutóbbi névnapjára nem írt neki. Elfelejtette. Enikő miatt. De hát majd csak megérti. Margitnak lelke van.

Irány — Újpest.

Furcsa szorongást érzett a szíve táján, ahogy rákanyarodott a taxi az Árpád útra. Régen járt erre.

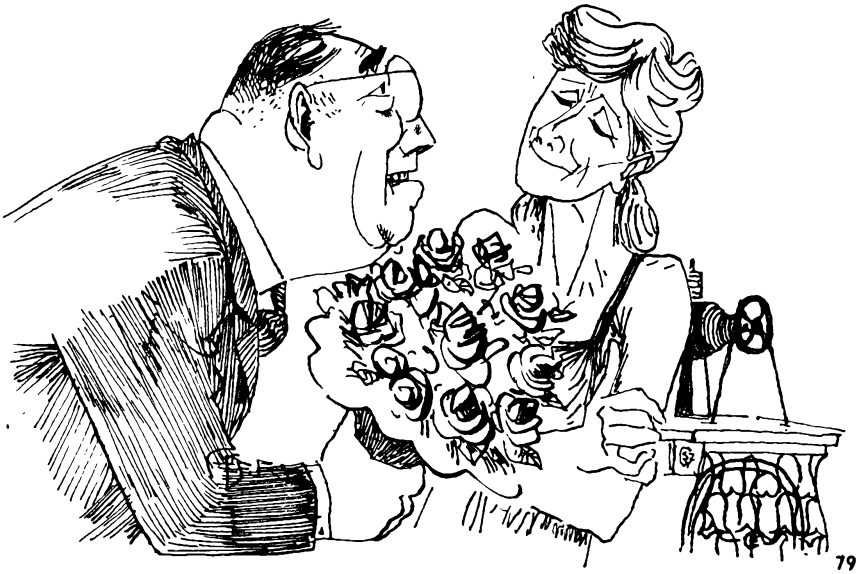

Mennyi új ház, megannyi hatalmas szürke doboz. El se tudna igazodni köztük gyalogszerrel.

– Állítólag jövőre ezeket is bontják – jegyezte meg a sofőr, amikor bekanyarodott a keresett utcába.

Igen, itt még minden változatlan. Legfeljebb még rozzantabbak, kopottabbak a házak, mint húsz évvel ezelőtt. Megértek egy városrendezésre. Sajátos arculat? Az. És mekkora sajátos kényelmetlenség. Ezt csak akkor tudja az ember, ha már nem lakik benne.

A negyvenes számnál megállította a taxit, fizetett, aztán kétszer, háromszor elsétált a földszintes, hatablakos, szürke ház előtt. Itt, ez a szélső a Margit ablaka. Hajdanában, a gyárból jövet, este tíz után, hármat koppantott rá az öklével, ez volt a jel, amelyre Margit melegre tette a vacsorát. Alig állta meg, hogy jelt ne adjon ismét.

Besétált a nyitott kapun. Még megvolt a kis virágoskert a sárga futórózsával meg a zöldre festett, kopott, rozsdás csaposkúttal, amelynek öntözésre használták a vizét. Lám, most is tartanak macskákat, kettő is tova iramodott lépése zajától, hátra, a deszka budik felé.

A konyhából világosság áradt és monoton gépzümmögés. Bekopogott, benyitott. A konyha közepén varrógépe mellett ült Margit, s tarka blúzokat gépelt össze.

– Karcsi! – kiáltott fel. Hangja skálája meglepetésről, örömről, csodálkozásról, hitetlenkedésről tanúskodott.

Nem vártál, ugye?

– Hát most igazán nem.

Ebből érthette úgyis, hogy máskor igen, hosszú időkön át, éjszakákon és nappalokon át és mindig és mindig – csak momentán e pillanatban nem várta a hihetetlen álmot. Tudtam én – gondolta – Margitnak lelke van.

Ülj le már, ne álldogálj itt olyan szárnyaszegetten, mint egy idegen madár – ocsúdott meglepetéséből az asszony és előhozott egy fehér, támlás konyhaszéket.

– Nem tudtam eljönni a névnapodra, gondoltam, most kipótolom a mulasztást. Hát akkor sok örömet, boldogságot és fogadd e csokrot.

– Köszönöm, Karcsi, kedves tőled, hogy nem felejtettél el. Csodás ez a csokor – ámuldozott a lángoló rózsák láttán. – Ennyi pénzt költeni rá!

– Megérdemled. Rágyújthatok?

– Persze. Sajnos, nem tudlak megkínálni, most se szívok.

Nyíri Károly fújta a füstöt és vizsgálgatta az asszonyt, aki füle mögé fésült szürkés-ezüst hajával, sápadt arcával, vértelen ajkával, lilamintás fekete otthonkájával olyan volt, mint egy hervadt őszirózsa – tavasz évadján. Hogy megöregedett, – gondolta, s eszébe se jutott, hogy nagyjából egyidősek.

– Nyugdíjba mentél?

– Igen. Két évet ráadolgoztam még az időmre, aztán úgy gondoltam, mit törjem magam a hajnali utazásokkal? Nem is a munka, hanem az az örökös rohanás fárasztott. Ismersz, soha se késtem, még öt percet se.

– Igen, te mindig nagyon rendes voltál – kapaszkodott bele a gondolatba, mert nem tudta, hogyan kezdje mondókáját. – Mások baját is mindig megértetted.

Az asszony kutatva nézett rá. Szóval, valami baj van? Miért is gondolta, pillanatra is, hogy saját semmit mondó személye csábította ide volt férjét.

– Történt veled valami?

– Hát igen. Történt... Valójában egészen hihetetlen történet, olyan, amilyenre álmában nem gondolna az ember.

– Hivatali ügy?

– Szerencsére, nem.

– Hát csak azért gondoltam, mert a múltkoriban valami olyat

hallottam, hogy nyugdíjazni akarnak.

— Ki terjeszt ilyen hülyeségeket? — ugrott fel idegesen — Még hogy én fölösleges lennék? Ki az aki ennyire irigykedik rám?

— Áh, nem érdekes — legyintett az asszony s átment a szobába, hogy valami italt hozzon.

Nyíri Károly tekintete utána kúszott. Odabenn kínos rend, tisztaság. Középen a világítós rekamié, körül a fal mentén a jó erős, sötétbarna kombinált szekrény.

— Látom, azóta se vettél bútort.

— Minek vettem volna? — kérdezte csodálkozva az asszony. — Ettől jobbat, erősebbet ma se kapnék. Ezt még kisiparos csinálta. Emlékszel, hol vettük?

— Persze.

Az asszony megérezte, hogy a téma nem érdekes, hát nem folytatta az emlékezést.

— Likőrt vagy pálinkát?

— Valami jó erőset.

— Búfelejtőt? — kérdezte, mert megsejtette, hogy a férfi látogatásának célja nem az ő névnapi köszöntése.

— Azt.

Egyhajtásra lehúzta a cseresznyét s közben arra kellett gondolnia, hogy ez az idétlen, vastagfalú pálinkáspohár is abból az időből való, amikor összeházasodtak. S hogy mennyire nincs ízlése Margitnak a finomabb dolgokhoz. Bezzeg a másik kettő, Klári meg Enikő tudták, mi a szép, mi a jó, mi a drága.

— Szóval, mi történt?

— Elváltam Kláritól.

Margit egy darabig hallgatott, aztán megkérdezte;

— Te váltál el Kláritól, vagy ő tőled?

— Hát, én. Én váltam.

— Miért? Vagy... kiért?

— Nézd, Margit. Ahogy mondják, nem lehet az ember fábul... Közbe jött valaki. Gondoltam, jobb a válás.

— Te tudod, Karcsi.

— Adj még egy pohárral abból a cseresznyéből. Ma mondták ki a válást.

— Úgy. És mi a terved a továbbiakban? Megnősülsz?

— Eszembe sincs! Élvezem a szabadságot.

— Továbbra is együtt laktok?

— Otthagytam a lakást Klárinak. Ihatok még?

— Hogyne. Igyál csak... De közben megmondhatnád, miért is kerestél fel.

Nyíri letette a poharat és kezébe fogta az asszony májfoltos, keskeny kezét.

— Arra gondoltam, te vagy az egyetlen, aki megértesz... Aki befogadsz. — S hogy az asszonynak véletlenül se támadjanak vérmes reményei, gyorsan hozzá tette. — Persze, csak lakónak. Elalszom itt a régi rekamién.

— A rekamién? Nem, Karcsi, arról szó sem lehet!

Nyíriben egy világ omlott össze.

— Te is elküldesz, Margit?

Ezek szerint én vagyok az utolsó menedéke — értette meg azonnal az egykor kisemmizett asszony.

— Nem küldelek el. Csak arról nem lehet szó, hogy együtt aludjunk a szobában. Én adok a híremre, nevemre.

— Még mindig ilyen prűd vagy?

— Nem akarom, hogy kibeszéljenek... Viszont — mert nekem lelkem van — folytatta enyhe gúnnyal — a sezlont kihozhatjuk ide a konyhába a sparherd mellé. El fogsz férni rajta kényelmesen.

— Az is jó lesz — legyintett Nyíri. — Ideiglenesnek gondoltam úgyis.

— Persze. Én is. Adok párnát, paplant, lepedőt.

— Kösz. Igazán szép tőled, Margit.

— Ennyit megtehetek. Te meg havonta fizetsz, amíg itt leszel... ezerötszáz forintot. Mert ugye, a nyugdíj, az nem sok. És nekem is élni kell valahogy.

Szebelkó Erzsébet

PEST-BUDAI KALAUZ
A REFORMKORBÓL

Leány „roth", vagyis piros pruszlikban

1832. május 3-án egy ifjú bajor építész érkezik a rohamos fejlődésnek induló magyar iker-fővárosba. Munkát, képességei kifejtésének lehetőségét reméli, a Münchenben és Bécsben eltöltött tanulóévek után a nagyvárossá fejlődő Pesten próbál építészi karriert csinálni. Először Pollack Mihály irodájában kap rajzolói munkát, aztán Hild Józsefhez kerül. Ám a nagy magyar építészek mellett nem tud előbbrejutni. Megpróbálkozik még önálló rajziskola alapításával, de föltehetően kevés sikerrel, mert a harmincas évek végén elhagyja Magyarországot, számunkra nyoma vész.

Ha pályája Magyarországon csalódásokkal teli is, egyáltalán nem biztos, hogy a tehetsége hiányzott. Talán inkább a szerencséje. Hányan kallódhattak el jó képességű emberek a sors kedvezőtlen alakulása folytán! Nagy tervei voltak — Duna-hidat akart építeni még Széchenyi előtt —, a halhatatlanságra törekedett az idegen földön, és mégis meghalhatott *volna* anélkül, hogy egy lélek is emlékezne rá.

Meghalhatott, elfelejtődhetett volna, ám mégsem így történt. Míg Pesten működött — szinte csak mellékesen — vázla-

Bokréta-ünnepség a pesti Duna-parton

tok, rajzok sorát készítette a város lakóiról, életükről, viselkedésükről, ruháikról. Nem akarta az embereket ilyennek vagy olyannak bemutatni. Lerajzolta őket úgy, ahogy látta, tört magyarsággal néha még azt is följegyezve, mit mondtak éppen. Vázlatfüzete fönnmaradt, egyedülálló *dokumentumként* a korabeli Pestnek. Akarva-akaratlanul riportere lett korának, aki ráadásul szinte minden figyelmét a népnek szentelte, magyar, tót, román, jász, kun parasztoknak, a korabeli rajzolók által elhanyagolt néprétegeknek.

A történelem kavargó korszakain át fönnmaradt a vázlatfüzet, de a szakembereken kívül alig-alig tudott róla valaki — mindaddig, míg a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár százötven év után ismét ki nem adta. A művész, *Max Paur von Felix* munkássága tehát másfél évszázad után elérte célját. Ő maga már nem fogadhatja büszkén köszönetünket rajzaiért, a segítségért, hogy sétát tehetünk vele reformkori fővárosunkban.

Benesik Gábor

Utcatakarító rabok.
„Istenem", sóhajtott föl az egyik,
amit aztán Paur
gondosan rá is írt képére

Lámpahordó fúcska
– a kivilágítatlan városrészekben
a módosabb polgárokat kísérte este

„Magyar Werbung"
— vajon elment-e
a legény katonának?

„Ungarische Werbung",
vagyis magyar toborzó

Rakparton lustálkodó parasztlegények.
„Német zimer (címer)?" — kérdezi az egyik,
egy hajó zászlaját figyelve,
mire a másik meg sem fordulva feleli;
„Igen" — amint a képen olvasható

„Könnyűvérű hölgyek"
a Vízivárosban

Legény
bokrétás kalapban

MI BUGYOG A BAGYONLÉBEN?

Találkozásaim Lőrincze Lajossal

Megfigyeltem barátaimnál, régi egyetemi társaimnál. hogy azokat a tanárainkat, professzorainkat, akiket különösen szerettünk, becsültünk, soha sem emlegetjük, csak a vezetéknevükön. Kardos Lászlót soha sem úgy idézzük, hogy „emlékszel, amikor műfordítói szakszemináriumon a Kardos..." Mindig úgy, hogy a Kardos professzor úr, a Bárczy professzor úr, a Waldapfel professzor úr. Lőrincze Lajos *a* Lőrincze tanár úr volt. Bár neki, mint címzetes egyetemi tanárnak is kijárt a professzori titulus, ő valahogy vasárnapi nyelvművelő ötpercei lévén barátibb lett, ismeretlenül is ismerősebb, amitől ő „csak" tanár úr volt.

Az egyetem sok nyelvtudományi tanszéke közül az egyik speciális szemináriumot hirdette Lőrincze Lajos vezetésével. A tanár úr mint vendég járt be az egyetemre, hiszen főállása a Nyelvtudományi Intézetben van. Lőrincze? — csillant fel a szemünk. Személyesen? Lelkesen iratkoztunk fel a listára, hogyne mennénk hozzá tanulni ifjú megváltói édes anyanyelvünknek.

Az első szeminárium nem aratott osztatlan sikert. Legalábbis bennem nem. Azt már elfelejtettem, melyik volt az a szó, amelyet ízeire szed-

tünk, ragját, képzőjét, szótövét, hangzóit, két órán át vezettük visszsza finn-ugor őseihez, ősmagyar kori elődeihez, egy szó, mint száz, én a magam részéről untam. A második foglalkozás is hasonlóan zajlott le, a harmadiknál már megérlelődött bennem az elhatározás: én innen megyek. Eléggé el nem ítélhető módon, a nyelvtudomány egyik Credónak beillő pillanatában a Piszkos Fred, a kapitányból eszembe jutott Fülig Jimmy levele a királyhoz; „Mondom, unalmas itt minden és csendes, úgy, hogy azonnal Honkongba megyek, mert ott sincs semmi dolgom. És az ilyesmit én elintézem." Mert, hogy én azt hittem, Lőrincze tanár úr óráin arról lesz szó, hogy üsd, vágd az idegen szavakat és karddal rohanunk nyelvünk tisztaságáért a vártákra, mert nyelvünket veszély fenyegeti, mint Szigetvárt egykoron a török, s én majd tanár úr félévi kurzusa után, mint lobogó szövétnek világítok, nyelvtudományunk egén. De nem. Másról van szó.

Honkong helyett a büfében vártam ki az óra végét, és ez így ment hétről hétre. Mígnem egyszer a folyosón oda jött hozzám Lőrincze tanár úr. Kedves, nefelejcskék szemével rámnézett és azt mondta.

— Magát már régen nem láttam a szemináriumon.

— Azért tanár úr, — vágtam rá — mert megbotlottam, elestem és kificamodott a bokám. Alig tudok járni még most is dagadt a lábam, épp hogy csak bicegek.

Lőrincze tanár úr néz, néz, majd kedves, halk, kicsit elnyúzott szavakkal ezt mondta.

— Hát... Ezért nem kell járni ilyen divatos cipőben.

A lábamra pillantok. Ott állok a tanár úr előtt „súlyos betegen", — kificamodott bokával — húsz centi magas, tűsarkú cipőben.

*

Férjhezmenésem után néhány héttel borzasztóan összevesztem a férjemmel. Az utcán sétálva meglátunk egy plakátot. Akkoriban játszották Budapesten Dürrenmatt drámáját, az Angyal szállt le Babilonba, vagy Babilonban címűt. Azért nem tudom pontosan, hogy ba, vagy ban, mert emiatt vesztünk össze. Férjem is, mint ebben az országban mindenki házi nyelvművelő, örökös nyelvőrségen van, de ez vőlegény korában még nem derült ki róla. Szóval állunk a plakát előtt, amikor valamelyikünk megszólal: ez a plakát rossz! Az angyal nem Babilonba szállt le, hanem Babilonban! De mondom az is lehet, hogy fordítva volt nyomtatva. A másikunk síkra szállt: a plakát jó, mert hol kérdésre ban, ben, hova kérdésre ba, be a helyhatározó rag. Na, de akkor is! — replikázott a másik. Nézd meg az igét! Azután ítélj! Szó szót követett. A végén már férjem kétségbe vonta bölcsész diplomám hitelességét, én pedig csodálkoztam, hogy két hónappal ezelőtt hogyan is lehettem olyan ostoba, hogy igent mondtam az anyakönyvvezető előtt.

Napokon át nem beszéltünk. Csak kerülgettük egymást. Aki ennyire rosszul beszéli édes anyanyelvét, azzal kár szót váltani, az jobb, ha ki sem nyitja szólásra a száját. Édesapám már nem bírta ezt a nyelvi feszültséget. Mentő ötlete támadt.

— Gyerekek! Hívjátok már fel Lőrincze Lajost mielőtt elváltok. Kérdezzétek meg tőle, hová szállt le az angyal.

— Én nem! — vágtam rá. Engem édesapám azért taníttatott, hogy tudjam. Nekem van igazam!

De férjemet édesapámnak sikerült rábeszélnie. Felhívta a tanár urat. Elmondta, hogy mi történt. Lőrincze tanár úr tűnődött, majd megkérdezte:

— Tényleg emiatt akartok elválni?... Egyébként más bajotok nincs?

— Nincs! — vágta rá nem túl meggyőzően a férjem.

— Gyerek van?

— Még nincs. De szeretnénk.

— Háát... akkor jó mind a kettő. Így is lehet mondani, meg úgy is.

Tizenhét évi házasság után tizennégy éves gyerekkel, bár még mindig nem tudjuk, hogy hová is szállt le az az angyal, Babilonba-, vagy Babilonban-e, de köszönjük tanár úr!

*

Pályakezdő újságíró koromban még mindig kifent szablyával rohangásztam védelmezni édes anyanyelvünket. Örömmel kaptam a lehetőségen, hogy interjút kérjek Lőrincze tanár úrtól. Felhívtam telefonon, de sehogy sem akart kötélnek állni. Aztán mégis csak sikerült rábeszélnem. A lakásán fogadott. Olyan ideges voltam, mintha vizsgázni mennék. Elvégre partnere kell, hogy legyek egy tudósnak. Ez pedig nem olyan egyszerű dolog. Úgy készültem, mint a szigorlatra. Elolvastam, átnéztem tanár úr könyveit, cikkeit, életrajzát, már-már úgy tűnt, el sem kell mennem hozzá, anélkül is megírhatom az interjút.

Tanár úr lakásának ajtajára valaki ráírta: Nyelvében él a nemzet!

Bevezetett a szobájába, s elmondta: azért nem lelkesedett az interjúért, mert nemrégiben nála járt valaki. Tanár úr szívesen fogadta. Mindaddig készséges volt vele, míg az első kérdés el nem hangzott.

— Tessék elmondani nekem, mi is volt tulajdonképpen az a magyar nyelvújítás.

Tanár úr szokott halk kedvességével elismételte a válaszát.

— Háát kedvesem... azt magának már az általános iskola hatodik osztályában meg kellett volna tanulnia.

Azóta nem szívesen fogad látogatót. Csak amikor elmondtam neki telefonban, hogy én vagyok a „babilonos", — akkor tárult ki előttem dolgozó szobájának ajtaja.

*

Lőrincze tanár úr álmodik. Nyelvtudományt álmodik. Mit is álmodna mást? Könyvszekrényének van egy kis fiókja, amelyben cédulákra felírva megtalálhatók nyelvi álmai. Itt bukkantunk rá a számomra legszebbre. Egyszer azt álmodta, hogy a Nyelvőr legújabb számát nézegette valakivel és ámulva látta az egyik cikk címét: „Mi bugyog a bagyonlében?".

Jót nevettünk ezen és amikor meg kérdezte, hogy kínálhat-e graepfruit juice-zal, megmagyarítottuk ezt a nyelvtörő szót. Bagyonlére kereszteltük.

De hogy a bagyonlé valójában mit is jelent, nem tudom. Tanár úr örökké huncutkodó fantáziája mel-

lett ez nem is csoda, hiszen egy fényképre a következő dedikációt írta: „... amint éppen azt bizonygatom, hogy valami igen nagyon bugyog a bagyonlében...”

Lehet, hogy a nyelvtudományra gondolt?

*

Kellemes, csendes humora mindig örömmel tölt el. Valahogy nem is hinném róla... Az embernek a tudósokról egészen más képzete van. Pécsett voltunk anyanyelvi konferencián. Az egyetem zsúfolt aulájában Lőrincze tanár urat kerestük egy kolleganőmmel. Nagy tömeg vette körül, a külföldi magyarok nagy találkozója ez, s mindenki igyekszik szót váltani, kezet fogni tanár úrral, hiszen ő a szervezője, eszmei irányítója ezeknek a konferenciáknak. Amikor melléje kerültünk, nézi, nézi a kolleganőmet. Tetőtől talpig szemügyre veszi. Látszik, hogy a ruháját figyeli.

— Mit néz tanár úr? Új a ruhám — igazítja meg szoknyáját kolleganőm — talán nem tetszik?

Tanár úr szemében kamaszos, huncut mosoly csillan. Lassan megcsóválja fejét és így szól.

— Nem... Vegyük le...

*

Tanár úr örök fiatal. Tanár úr fáradhatatlan. Tanár úr mindig szellemes és kedves. Debrecenben egy Kanadában élő magyar nő sírva bizonygatja nekem, hogy számára Lőrincze tanár úr jelenti a hazát. Mert amikor még itthon élt, a tanár úr vasárnapi nyelvművelő ötpercei alatt főzte édesanyja az ebédet, húsleves illata szállt a konyhában és ő *ezt* a hazát elveszítette.

Tanár urat ezer felé szakítják a konferencia résztvevői, estére már alig áll a lábán, de még vacsora után is lejön a műsorra. Mindenképpen örömöt akarok neki szerezni, hát elmesélem, mit mondott a kanadai asszony. Tanár úr figyelmesen hallgatja, majd kedves pajzán mosolyával megkérdezi:

— És mondja, legalább csinos az a nő?...

*

Valószínűleg tanár úrnak van a legkékebb szeme a világon és talán ő is a legszelídebb. Ennek ellenére bicskákat gyűjt. Van egy sokfiókos szekrénye, abban tartja gyűjteményét. Bűnömül senki ne vegye, de én ezeken a hogyishívjákokon az égvilágon semmi különöset nem találok, de hát mindegy, nem én gyűjtöm őket.

Tanár úr kék Volkswagenen jár, és hatalmas fekete aktatáskát cipel. Mindig érdekelt, milyen könyveket hurcol magával abban a bőröndnyi táskában.

Egyszer a rádióban találkoztam vele, a Pagodában üldögélt, felvételre várt. Beszélgettünk erről, arról, majd a nagy fekete aktatáskáért nyúlt. Na, most megoldódik a rejtély titka. Megtudom, mi van a táskában. Tanár úr egy ideig a zárral babrálgatott, majd kitárult a táska. S mi volt benne? Négy-öt szál vékony gépelt papír, egy bicska és egy alma.

Tanár úr kipakolta a táska tartalmát, a legújabb „ötpercest”, kicsattintotta a bicskát, elfalatozgatta vele az almát és pár perc múlva üres táskájával a stúdió felé ballagott.

Régóta sejtem én, hogy a férfiak nem érzik magukat egzisztenciának aktatáska nélkül.

Na, de egy ilyen nagy tudós?

Erőss Ágota

„Elzengett az őszi boros ének"

A szőlőt leszüreteltük, a mustot megittuk, a többi félig-bor állapotban gyűjti magába az erőt a jövő évi borhoz. Azt mondják, jó borunk lesz, a forró nyár megédesítette a szőlőt.

Mi van még hátra az őszből? Egy kis séta az avarral borított erdőben, búcsúkirándulás a hegyekben, üldögélés a játszótéren, csokor virág a halottaknak . . . Aztán menthetetlenül a tél következik.

Hiszen:

„Elzengett az őszi boros ének
megfülledt már hűse a pincének"

Babits Mihály írta Ősz és tavasz között című versében.

„Este van már, sietnek az esték
álnokul, mint a tolvaj öregség
mely lábhegyen közeledik halkan
míg egyszer csak ugrik egyet, s itt van."

f. j.

De addig még elgyönyörködhetünk a kopaszodó erdőben, az óvatlanul előbújó őzben, egy kettévágott fatörzs metszetében

És ha kisüt a nap . . .

Amíg az unokák eljátszanak a homokozóban . . .

NÁDOR ILONA FELVÉTELEI

A rossz idő is tart egy kis cigarettaszünetet

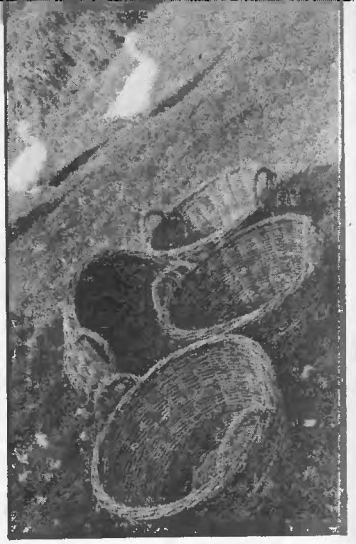

Kiürültek a kosarak, már a jövő évi termésre várnak

Az év utolsó virágait a halottak kapják

Odakint ősz, idebent tavasz

Leningrádi kaland

Szőnyi Gyula rajza

Az embernek már csak azért is érdemes külföldre utaznia, hogy megtudja: külzete alapján miként vélekednek róla honfitársai.

A leningrádi Európa Szálló meglehetősen telített éttermében ülök, és elmélyülten vacsorázom éppen, amikor egy házaspár állapodik meg az asztalom mellett. A férfi kézjelekkel érdeklődik, hogy leülhetnek-e? Az üres székek felé intek, és eszem tovább. Egész délután étlen-szomjan szaladgáltam a csodálatos Ermitázsban, olyan éhes vagyok, mint a farkas.

Helyet foglal asztalomnál a férfi meg a nő. Beszélgetni kezdenek. Magyarul. Rólam.

— Érdekes kobakja van ennek a hapsinak — állapítja meg az asszony. — Mit gondolsz, kicsim, kiféle-miféle lehet?

„Kicsim" tűnődve gusztálja érdekes kobakomat, én pedig szívszorongva fülelek.

— Tipikus tojásfej — mondja ki végül az ítéletet. — Ma reggel angol turistacsoport érkezett ide. Biztosan közülük való. Az angoloknál elég gyakori a tojásfej.

Kezemben megáll a kés és a villa, dermedten bámulok a tányérra. Nekem tojásfejem van?! Angol tojásfejem?!

— Figyeld csak — nevet fel halkan, finoman a nő —, már nem tömi a pocakját, csak néz bambán... Biztos most jutott eszébe, hogy amikor elindult Albionból, nyitva felejtette a lakásában a vízcsapot.

— Olyanok ezek, mint a gyerekek — magyarázza jóindulatúan a párja. — Csak gyarmatosítani tudtak, most meg már csak golfozni és teázni tudnak. Sok közöttük a teljesen műveletlen. Százat egy ellen, hogy néhány detektívregényen kívül ez a fickó sem olvasott még végig egyetlen valamirevaló könyvet sem. Ide sem kultúrálódni jött, hanem pöffeszkedni... Mit szeretnél enni?

— Csak valami könnyűt, kicsim — feleli szórakozottan a feleség, mert most figyelmét a ruházatom köti le. — Ízlése nincs, az biztos. Pesten én még munkába sem engednélek olyan nyakkendővel, amit ez hord. Szerinted mi lehet a foglalkozása?

Amaz vállat von.

— Az fix, hogy nem az eszével keresi a kenyerét. Ahhoz túl keskeny a homloka. És az idegei is nagyon ramaty állapotban lehetnek. Remeg a keze, a villával folyton a hús mellé bök. Nem sokáig húzza ez már. Mert otthon csak ül a klubjában, szívja a pipáját, eszi a véres sülteket. Az tesz be neki.

— Meg persze a töméntelen tömény ital. Ezek úgy isszák a viszkit, mint mi az ásványvizet — teszi hozzá szánakozóan a nő, és áthajolva az asztalon, mosolyogva int a terítékem mellett lévő étlapra, hogy elveheti-e.

— Plíz — felelem szomorúan, és keskenyhomlokú, angol tojásfejemet a sok viszkitől remegő kezeim közé temetem.

Kürti András

MARTHY BARNA

Szerencsejáték

Rokonok fogadtak be minket, a vihar elől kényszerből menekült kolozsváriakat Margit-körúti lakásukba. Ha tudtuk volna, hogy valahol, valakik — az eseményektől sodortatva, szándékosan vagy csupán parancsra, mindegy — a háború egyik legforróbb csatatereként karikázzák majd be térképükön ezt a környéket, a budai Várral egyetemben...

Az időpont: 1944. október 9.

Igencsak naiv hitünk szerint a németek most már gyorsan eltakarodnak, az oroszok addig üldözik őket, míg le nem teszik a fegyvert, a magyar katonák majd kilépnek a sorból, hogy a háborút simábban be lehessen fejezni, s az élet megy tovább — véltük akkor. Legalábbis október tizenötödikének délutánjáig, mikoris a rádió, adását megszakítva, ismertette a kormányzói proklamáció szövegét. Na, esetleg mégis igazunk lesz. Talán húsz perc sem telt el, s az ablakból láttuk, hogy a német Tigrisek fejvesztetten rohannak Óbuda irányába. Menekülnek! Menekülnek!

És most mi lesz?

Újabb parancs a rádióból: a honvédség még ne tegye le a fegyvert, a kormányzói utasítást nem úgy kell értelmezni. Aztán indulók. Meghogy: „Beregffy vezérezredes azonnal jöjjön Budapestre!" Ilyet még nem hallottunk: ki ez a Beregffy, hogy rádión át keresik? Kinek kell, s az illető miért nem hívja fel telefonon? Öt óra tájban jöttek ám visszafelé a német tankok, derűs legényekkel megtüzdelve. Kettő mindjárt oda is állt a Margit-körúti fogház elé. Mire meglett Beregffy, s együtt volt a tisztelt stáb, Szálasival egyetemben, csatazajt hallottunk a Széna-tér irányából. Órákon át. Másnap tudtuk meg, hogy a Várban védelemre berendezkedett testőrséget támadták meg a németek, az Ostrom utcán át a Bécsikapu irányába törve előre. A védők aknákkal is lőttek, az egyik becsapódás nyomát mindaddig lehetett látni az Ostrom utca 9. számú ház falán, mígnem teljesen elveszett a valódi ostrom nyomai között.

Másnap a félelem ráterítette köpenyét a városra.

* * *

Tizenkilenc éves voltam és másodéves bölcsész. Ha ilyen fiatalt nem visznek el katonának, akkor senkit sem. Engem nem fogtak be, a kísérletek a legforróbb napokban is kudarcot vallottak. Mikor Kolozsváron sorozták az 1925-ösöket, én már nem voltam ott, Budapesten viszont előbb vitték el őket, mintsem ide érkeztem volna. Aztán. Volt nálam egy orvosi igazolás arról, hogy szívbillentyű-elégtelenségem van. Ezt a betegséget jó anyám és a háziorvosunk még elsős gimnazista koromban találták ki, hogy tornából fel lehessen mentetni. Színjeles voltam, de rúdra mászni nem tudtam,

csak csüngtem az alján szótlanul. A sok jeles közé becsúszó „jó" a tornából, rontotta volna a szülői önérzetet is. Később minden orvos hitt az előző diagnózisnak.

Novemberben két, felkoncolással fenyegető parancs jelent meg. Az első a kapucinusok Fő utcai kolostorába (?!) hívogatott, ahol egy ismerős papi ember, úgy is, mint éppen főhivatású tábori lelkész, áldását adta kifelé vezető utamra. A másodikra nem mentem el, mondván, hogy a jelek szerint rosszul működik az adminisztráció, ha ennyiszer kell hivatkozni a felkoncolásra, amiről nem tudtam, hogyan csinálják, de félelmetesen hangzott.

Messianista-adventista-baptista, s mellesleg hungarista házmesterünk, aki sok szekta hittételeiből állította össze a maga mixelt vallását, december közepén azzal csengetett be, hogy még délután jelentkeznem kell a Tégla utca — ha jól emlékszem — 15-ben, háromnapi élelemmel, mert aki eddig mindent megúszott, azt viszik Égerbe, Csehországba. Nekünk már akkor is alig volt ennivalónk, a szűken adagolt jegyes holmikon kívül csak az volt a háznál, amit a Széll Kálmán téri piacon lehetett kapni: cékla, torma, káposzta, ilyesmi, no meg pár doboz májpástétom.

Hátizsákkal a hátamon, a Tégla utca sarkán még egyszer visszafordultam, hogy integessek az ablakban álló szüleimnek — a befogadó rokonok addigra eleget tettek a kiürítési parancsnak, de apám a vármegyei számvevőségen nem. Bement Endre Lászlóhoz(!) és közölte, hogy ő pedig marad. Ifjabbak kedvéért elmondom, hogy Endre László egykori államtitkárnak, meg Pest—Pilis—Solt—Kiskun vármegyei alispánnak csillaga igencsak fénylett a hungarista égen, ujjat húzni vele nem volt tanácsos — apám akkor főtanácsos volt a számvevőségen. Nagy cím, kis rang — ma: pénzügyi főelőadónak felel meg. Mindenesetre megmondta, hogy nem megy. Úgy látszik, Endre László megérezte, hogy dr. Marthy Dénessel nem fogja megnyerni a háborút. Ebben az egyben egyetértettek.

* * *

Sűrűbben kezdett verni a szívem, amikor odaértem ama bizonyos Tégla utcai ház elé. A kapu mellett tábla, felirattal: Nyilaskeresztes Párt—Hungarista Mozgalom II. kerületi székháza. Atyaisten!

Az első emeleti ajtón belépve, amolyan előszobafélében találtam magam. Túlfelén íróasztal, mögötte 15 éves forma kölyök, karszalaggal. Felállt, karját nekilendítette:

— Kitartás! Éljen Szálasi!

— Jónapot kívánok — mondtam én, mint egyszerű pártonkívüli.

— Oda — mutatott a jobb oldali ajtóra. — Este elmennek a Károly-laktanyába, aztán bevagonírozás, irány Éger.

Benyitottam. Kisebbfajta terem, négy-öt pingpong-asztallal. Ifjú párttagok játszadoztak a kaucsuklabdákkal. A fal mentén hozzám hasonló korú, sorsú fiúk, mellettük a földön egy-egy hátizsák. Nézték a játékot, falfehér arccal. Nyolcan voltunk. Hadseregkiegészítőnek ekkora kerületből, nem valami sok.

Néztem én is a játékot, aztán óriási ötletem támadt. A háti-

Szerencsejáték

zsákot tíz centivel odébb raktam, a kijárat felé, majd magam is úgy helyezkedtem. Így maradtam pár percig. Megismételtem a műveletet. Aztán ismét. Tudtam, hogy az ilyen apró mozgásokat, pláne szünetekkel megállítva, nem lehet érzékelni. Jó háromnegyedóra múltán az ajtónál voltam. Kinyitottam. Ha kint ül a nyilas Misi, azt mondom, pisilnem kell. Ha nem . . .

Nem volt ott. És én hazamentem. A házmesterrel közöltem, hogy mivel csak egy páran voltunk, hazaküldtek minket.

* * *

Karácsonykor kezdődött a Haláltánc.

December 24-én délután nagyszüleim és anyám még elmentek az éjféli misére — igen, a hadihelyzet miatt délután három órakor kezdődött a szertartás, a régi Szent János kórház kápolnájában, szemközt a katonai fogdával. (Ma már park van ennek is, annak is a helyén, a Széna téren.) Estefelé még felraktunk néhány gyertyát a karácsonyfát helyettesítő fenyőágra, de a csillagszórók fénye kintről jött, a budai égboltról.

Másnap, szikrázó napfényben megkaptuk az első aknasorozatot, iszkoltunk le a pincébe. Hírnök is jött, persze: a Széll Kálmán téren orosz tankok vannak! (Ez a tér nem véletlenül kapta új nevét Moszkváról.) Igen, egy harckocsi-ék beszaladt idáig az Olasz fasoron át. A pincesarokban gubbasztó R. mérnök, olyan negyvenes, bajszos, zömök férfi, hirtelen megélénkült:

— Az lehetetlen, kérem. Budapestet nem engedik át a németek. Megvédik a várost.

De a hírnök csak mondta, amit látott. Mire a mérnök:

— Akkor ezeket ejtőernyővel dobták le!

Ilyen ökörséget ritkán hall az ember, még tizenkilenc éves korában is, így hát alaposabban megnéztem magamnak azt a férfiút, aki a baromságot minden külső segítség nélkül állította elő.

— Csak a németek győzhetnek — mondta még, s azzal visszasüllyedt saját mélyértelmű gondolataiba.

* * *

Karácsony után pár napig már-már gyanús csend volt, egykét távoli dörrenés, géppisztolysorozat, más semmi. Hanem azon a decembervégi napon, amikor a németek legyilkolták a szovjet parlamentereket, megnyíltak a Pokol kapui és Budapest lakossága, bűnös és büntelen, kénytelen volt bevonulni rajtuk.

Naponta kétszer volt bombázás, négyszer aknatűz, a Svábhegyen felállított ágyúk hajnaltól napnyugtáig küldték gránátjaikat a Körútra és környékére. Máshová is, de a megkérgesedett halálfélelem kegyetlenül önzővé teszi az embert, mások hasonló sorsára nem gondol.

A bérház őslakói jól felkészülhettek az ostromra, isteni illatú kétfogásos ebédeket ettek — nekünk tán két hétre elegendő borsónk, babunk, lencsénk volt. Anyám sorra könyörgött a kedves lakótársaknak, hogy adjanak el nekünk valami kis lisztet, ezt, azt — a kérő szónak

alig volt foganatja. A II. emeleten lakó, iszonyatos köbtartalmú miniszteri tanácsos is ingatta a fejét: — Ugyan, asszonyom, csak annyi lisztem van, amennyit jegyre adtak. — Pár nappal később német katonák törték fel a lakásajtókat. Csupán a miniszteri tanácsos úr lakásából két zsák nullásliszt cipeltek ki. Majd bevették magukat az egyik lakásba, ettek-ittak, dáridóztak, minden lejátszott hanglemezt kettétörtek, dobták a tűzbe, melegedtek, no. Egy beszkártos kalauznő meg a barátnője segítettek nekik abban, hogy utoljára férfiaknak érezzék magukat.

Hogy a „minden magyar összetart" jelszó értelmezése körül némi bizonytalanság uralkodik, azt elsőízben 44 telén tapasztaltam. Az őslakók kiraktak minket az óvóhelyről a mosókonyhába, amely az udvarról nyílt, két hatalmas dróthálós ablakkal. Mivel a földszinten volt, biztonságérzetünk aligha nőtt. De csodák csodája, két ezredes-família követte az „erdélyi menekülteket", mondván, hogy nem bírják a pincebeli összezártságot, meghát a magas épület parányi udvarára nem eshet be semmi — vagy a tetőn robban, vagy valamelyik emeleten, mivelhogy sem akna, sem gránát nem pottyan le egyenesen az égből. Egyikük Baló Zoltán volt, feleségével és lányával — egy éve, a Magyar Nemzetből tudtam meg, hogy Baló Elemér kommunista színész atyjafia milyen rendkívüli tetteket hajtott végre a háború idején, lengyelek és más üldözöttek megmentésével. És valóban, a mi házunkban is volt egy lengyel házaspár, s ők és még egy lengyel fiatalember a mosókonyha szomszédságában húzták meg magukat. Antoniewicz barátom, a poznani lapszerkesztő — fia, Roland, Pesten újságíró és tévérendező — néhány éve a Valóságban írta le ittlétük kalandjait, névvel említve engem is, így hát ezúttal adom vissza a „kölcsönt".

* * *

Pest már felszabadult, amikor egy éjjel őrjárat riasztott fel minket álmunkból. Nyilasok és katonák. Igazoltatás. Nézik a személyi lapomat, meg az egyetemi diákigazolványt. Kérdik, járok-e egyetemre. Úristen! A bölcsészkar a Múzeum-körúton van, ott már szovjet katonák pátrujoznak, a hidak felrobbantva, s akkor ez a marha . . . Nem, nem, dehogy mernék ilyet gondolni, mindeniknél géppisztoly van. Mondom, hogy ugye ilyenkor, éjszaka . . . Nappal pedig hát a közlekedés meglehetősen bizonytalan . . .

— Akkor miért nem vállal munkát? — kérdi a legidősebb testvér. Most mit mondjak erre? A város a pincékben lakik, égnek a házak, mindenfelé és mindenünnen lőnek.

— Csak a Ganz Villamossági van itt a közelben, de ott azt mondták, hogy most nincs munka, majd szólnak.

Testvérek és katonák ebben megnyugosznak és elmennek.

* * *

Nagyanyám tüdőgyulladást kapott. A házbeli, civillé visszavedlett katonaorvos felírja a gyógyszereket — de hol van itt gyógyszertár? Megtudtuk, hogy pár házzal odébb, a pincébe költöztették a volt Statisztika-patikát. Igenám, de lőnek. A körút tele Pestről idemenekített tan-

Szerencsejáték

kokkal, páncélautókkal. Azok hasa alatt kúszom a házig, aztán úzsgyi, befelé. Megvannak a gyógyszerek. Mennék kifelé, de egy német uniformisba öltöztetett — vagy öltözött? — sváb legény a kapualjban megállít: a szemközti utcában már oroszok vannak, rám lőhetnek. Mire kimondja, a mai Mecsek cukrászda házának tetején robban egy akna. Most merre? Az üzletek között már nincsenek válaszfalak, minden csupa rom. A törmelék mögött kúszom a Jurányi utcáig, ott már „fedezve" vagyok, spuri haza.

Két héttel később meghalt a nagyanyám. Testét elrongyolódott szőnyegekbe csavartuk, vasalódeszkára csúsztattuk, spárgával többszörösen átkötöttük. Sírját apámmal ketten ástuk meg, a ház mögötti játszótéren.

Katonai „tiszteletadással" temettük. Dörögtek az ágyúk.

* * *

Elmászkáló pincetársak lódögre bukkantak, néhány testesebb férfiú behúzta az udvarba, hentes pincetársunk szakavatott mozdulatokkal vágta annyifelé, ahányan jelentkeztünk. Apám egy ócska, kihajított konyhaszekrényben száraz, penészes kenyeret talált. Bicskával lefaragtuk róla az enyészet zöld jeleit, majd kályhán megmelegítettük. Nekünk is volt kenyerünk!

Csakhát az öröm ritkán tart sokáig. Nyughatatlan házmesterünk, minden hadparancs továbbítója közli: a parancsnokság utasítása, hogy aki még nem katona, s 16 és 60 év közötti, jelentkezzék a Radetzky-laktanyában. A pesti parton már szovjet katonák, a laktanya pedig a budai parton, a Bem-szobor mögötti épület volt. A hozzá vezető utca a pesti oldalról végig belőhető, ráadásul kissé lejt is a part felé.

Apámmal hasra vetettük magunkat, s kúsztunk, mint az indiánok. Fejünk felett katonaindulókat fütyültek a golyók.

Irány az alagsor. Vagy kétszázan állnak már sorban. Apám — tartalékos hadnagy — előre megy, érdeklődni. Azzal jön visszza, hogy nagy baj van. Szálasi egykori védőügyvédje — aki nem tudta elérni, hogy a bíróság ne csukassa védencét a szegedi Csillagbörtönbe — szinte tajtékzik az egyik szobában: kutyateremtettézik a sok lógós miatt, majd ő megmutatja nekik (nekünk), éjszaka kiképzés, reggel bevetés a Rózsadombon. Ahol ugyebár meg kell fordítanunk a hadiszerencsét. No persze, a várbeli pince-nyomdából érkezett kétoldalas újságok — Dövényi Nagy Lajos szövegezésében — még mindig győzelmekről és közeli felmentésről szólnak, az ügyvéd testvér is nyilván erre fizet elő.

Felmegyünk. A földszinti ablakból látom, hogy az udvar túlsó sarkában, egy ajtó felett vöröskeresztes zászló leng. Ez az! A doktor bácsi megértően néz rám, meg se vizsgál, kiállítja az igazolványt szívbillentyű-elégtelenségről. De ezzel még jelentkeznem kell az első emeleten T. hadapród őrmesternél.

Az ő karján nyilaskeresztes karszalag. De látom az arcán, hogy úgy viseli, mint Bors Máté vagy Kloss kapitány a német

egyenruhát. Elolvassa az igazolást, egy sokszorosított szöveges űrlapra ráírja a nevemet. Pecsétet üt rá. Átadja: alkalmatlansági igazolás. Most kivételesen az sem zavar, hogy a cédula alján, ott a sztereotíp szöveg: „Kitartás! Éljen Szálasi!"

Apámat katonai szolgálatra osztják be. Ez a következőkből áll: reggel kilencre el kell mennie a Csalogány utca egyik bérházának üres lakásába és ott lenni délután négyig. Hat odmagával ez a feladata. Kártyáznak, beszélgetnek. Ezt csinálják egy hétig, majd az „alakulatot" felosztlatják.

* * *

Aki ma végigmegy a Mártírok útján, az akkori Margit körúton, tán el sem hiszi, hogy itt két hétig állt a front. A Vár felőli oldalon, ahol laktunk, a németek voltak az urak, a túloldal házaiban már szovjet katonák ütöttek tanyát. Megszűnt a bombázás, ágyúzás, aknatűz, hiszen az ellenfeleket legfeljebb harminc méter választotta el egymástól. Igenám, de a németek féltek. Tőlünk, civilektől. Minden tizenhat évesnél idősebb férfinak ötszáz méterrel hátrább kellett mennie a frontvonaltól — és befogadót találnia. Csakhát . . . Késő este, halott emberek és döglött lovak között, falromokon át caplattunk apámmal. Minden ház pincéjébe lementünk. Cipőpasztás dobozokból sikerített mécsesek imbolygó fényében nagykabátos, plédekbe bugyolált emberek ültek a padokon, s csak ingatták a fejüket: nincs hely. A Vár fölött lángok vörös fénye, az utcán halottat visznek a sarki „temetőbe", elől egy ember bakterlámpával, megfagyott lovak lába nyúlik ki a hó alól — kísérteties képek.

A Csapláros utcában egy házmesterné meg a lánya megszánnak minket. Ott maradhatunk. És enni is adnak. Valódi, főtt ételt. J. Teri, az akkori kislány már nyugdíjban van, de minden évben, február elején újra meg újra megköszönöm neki az életünket.

* * *

Február 12-én este szovjet tiszt jelent meg a mosókonyhában, a „csicskásával". Baló ezredes — milyen jól jött most az első világháborús orosz hadifogság! — szóba elegyedett vele. Tőle tudtuk meg, hogy a Várból aznap hajnalban kitört több tízezer németből csak párszáz jutott el Budakeszi táján a saját csapataihoz. Aztán a legény vacsorát hozott, illatától még most is kicsordul a nyálam: borjúpaprikás volt nokedlival és uborkasalátával. A gárdatiszt vacsora után elment, legénye engedélyt kért, hogy ott éjszakázhasson.

Vajon milyen ember? — búj kált bennünk a kérdés. Hiszen már annyi mindent hallottunk.

A legény bevette magát az egyik sarokba, pokrócot húzott magára, s a nagy csendben halkan énekelni kezdett. Szokatlan melódiák voltak, érthetetlen szövegek. Lágyan elnyújtott dallamok.

Baló Zoltán hallgatta egy ideig, aztán megszólalt:

— Hiszen ezek ortodox egyházi énekek.

Kérdezett valamit oroszul, s azonnal meg is kapta a választ.

A „csicskás" a kijevi bazilika kántora volt.

TÉLEN NYÁRON: TEA

Az emberiség egyik legrégebbi élvezeti italának így bókoltak időszámításunk előtti harmadik évezredben: „A tea gondolkodásra serkent és élesíti az elmét. Felfrissíti a testet és megnyugtatja a kedélyt".

Valóban, koffeintartalma (1,04—4,67 százalék) miatt serkentő hatású, megszünteti a fáradtságérzetet. Fokozza a gyomornedv-kiválasztódást is. Tartalmaz még értágító és vizelethajtó anyagokat, F és P vitamint, ásványi sókat és csersavat is. A kávéval ellentétben, még nagymérvű teaivás sem okoz rosszullétet, mert a benne lévő csersav fékezi a túl gyors élénkítő hatást.

Hogyan isszák?

A teaivási szokások nagyon különbözőek. A Szovjetunióban.például először esszenciát készítenek, és ehhez engedik a szamovárból a forró vizet. Az édességet — cukrot, lekvárt vagy cukrozott gyümölcsöt — nem bele teszik, hanem hozzá eszik. Egyes ázsiai nomád népek lisztet, vajat, bételt, sót, faggyút, fűszereket is kevernek a teába, de ez már nem folyadék, hanem téglaformára préselt, sokáig eltartható étel. A mediterrán országokban narancslevet öntenek a teába, az Egyesült Államokban jégbe hűtve, citromlével és cukorral szeretik. Az angolok cukrot nem, de tejet tesznek csészéjükbe. A frízek kandicukorral és tejszínnel isszák. Nálunk cukorral, citrommal, borral, rummal ízesítik.

A világ teafogyasztása évente körülbelül 500 millió kilogramm. Nálunk egy főre csak évi nyolc deka jut, ami elenyésző az angolok 9 kilogrammos, a hollandok 6 kilogrammos és a Szovjetunió lakosainak 5 kilogrammos átlagfogyasztása mellett.

Hogyan készül a jó tea?

Magyarul így mondjuk: teát főzünk. Pedig nem főzni, csak forrázni kell. Hogy a messzi földről érkezett illatos levelek teljes aromáját élvezhessük, ne térjünk el az évezredek óta bevált fogásoktól.

1. Mindig friss vizet vegyünk, és azt csak erre a célra használt edényben forraljuk. Ha erősen klóros vagy kemény a víz, forraljuk egy kicsit tovább.

2. Porcelán vagy keménycserép (nálunk a Városlődi Majolikagyár készít ilyeneket) teáskannát használjunk, de sohase mossuk ki tisztítószerekkel, elég a forróvizes öblítés. (A barna lerakódás csak javítja az aromát.)

3. Forró vízzel öblítsük ki a kannát használat előtt.

4. Tegyünk bele annyi kávéskanál tealevelet, ahány csésze teát akarunk és még egy kanállal.

5. Forró vizet öntünk a kannába.

6. Ízlés és teafajta szerint 3—5 percig hagyjuk lúgozódni a teát.

Ne használjunk teatojást: a szűk helyre összepréselt levelek nem fejthetik ki megfelelően a hatásukat. A kivehető szűrőbetét viszont praktikus.

Mióta a zacskós teák forgalomban vannak, még egyszerűbb a teakészítés.

Mit adjunk a tea mellé?

A bőséges angol reggeli elképzelhetetlen tea nélkül. Régi hagyományai ellenére cseppet sem vált korszerűtlenné, hiszen a mai táplálkozástudósok is azt ajánlják, hogy kiadós étkezéssel kezdjük a napot. (Sajnos, nálunk gyakran éppen fordítva van: sokan épphogy csak sebtében bekapnak valamit reggeli helyett.) Az angolok pirítóst, vajat, dzsemet, zab- vagy kukoricapehelyből készült kását, halat vagy sonkával sütött tojást esznek.

De nemcsak reggelire jó a tea. Napközben szomjúság ellen, a nyári hőségben éppen forrón a legjobb. A késői kiadós reggeli pótolhatja az ebédet is. Ha a délutáni tea mellé nemcsak aprósütemény kerül az asztalra, hanem kenyér, vaj, lekvár, sajt, szardínia és gyümölcs, mindez kitesz egy vacsorát is. Fontos, hogy a fogyókúrázók az Amolett keksz mellé igyanak is: például teát cukor nélkül.

Végül néhány nem mindennapi italrecept, mindegyikhez tea kell.

Fűszeres téli ital: fél liter vízzel leforrázunk két zacskó garzon teát. Ha elég erős, adunk hozzá mézet, szegfűszeget, reszelt citromhéjat, 4 deci vörös bort, fél deci rumot és egy rúd fahéjat. Újra felmelegítjük, de nem forraljuk, melegen tálaljuk.

Alkoholmentes teabólé (8 személyre): 1,5 liter víz, 10 kávéskanál tea, 100 gramm cukor, 2 csomag vaníliáscukor, 2,5 deci citromlé, 2,5 deci narancslé, 250 gramm eper, 300 gramm málna (mirelit is lehet a gyümölcs), 1 banán, 1 liter Deit, néhány jégkocka.

A kész teát leszűrjük, belekeverjük a cukrot és a vaníliáscukrot. Ha kihűlt, beleöntjük a narancs és citromlevet, a felengedett gyümölcsöt, banánkarikákat. Fél órát állni hagyjuk, hogy az ízek összeérjenek. Tálalás előtt öntjük hozzá a Deitet és a jégkockákat.

Tojásos tea (8 személyre): 1 liter víz, 12 kávéskanál tealevél, 8 kávéskanál cukor, 2 kupica rum 2 kupica konyak, 3 tojássárgája, 1/2 liter tejszín, őrölt szerecsendió.

A teát leszűrjük, kihűtjük. A többi hozzávalót összemixeljük, végül hozzáöntjük a teát, poharakba öntjük, és mindegyikbe 2 jégkockát teszünk. Tetejét megszórjuk szerecsendióval.

M. É.

CSALÁDOK, SORSOK, ÉLETEK

TÚL AZ ÉVTIZEDEKEN

Szép, fiatal barátnőmet igen rossz bőrben találom. Sápadt, sovány, szinte átlátszó. Tudom, nagyanyját gyászolja, együttérzéssel tekintek rá, de némi jóleső meglepődéssel is, lám, a mai harmincasok között is akad, aki ennyire kötődik az öregekhez. Hiszen a nagymama túl volt a kilencvenen, kettőjük között az időtávolság több mint félszázad, és mégis ennyire összehangolódtak, annak ellenére, hogy térben is mintegy 200 kilométerre laktak egymástól...

— Furcsa történet az enyém — meséli készségesen —, a történelem különös játékot űzött a családdal. Nagymama azonban erős asszony volt, győzött a sors felett, amely engem — minek szépítsem — másodrendű szerepre szánt.

— Hogyan? Miként? Miért?

— Apám fogságban volt már, amikor, közvetlenül a háború végén megszülettem. Előbb csak hírek jöttek a haláláról, majd hivatalos értesítés is. Anyám csak várt, várakozott, végülis férjhezment újra. Úgy mondják szépen, nyugodtan élt a család, mindaddig, míg egyszercsak betoppant apám. Nagyon pici voltam, de mégis emlékszem arra a délutánra. Őt akkor láttam először és utoljára. Anyám szörnyű vívódás után végül is új férjét választotta, apám pedig csalódottan, megbántottan távozott, és soha többé nem jelentkezett. A fájdalmas történet, melynek egyik szereplője sem volt vétkes, csupán áldozat, ezzel le is zárult volna, hanem a mostohaapám — derék, jószívű ember egyébként, eladdig semmi baja sem volt velem — miután látta a vetélytársát, féltékennyé vált. Felfedezte rajtam az apai vonásokat, vagy mi lelte, de ettől fogva nem szívelhetett. Anyám őrlődött a két malomkő között, s ki tudja, hogyan fordul a sorsunk, ha meg nem jön nagymama. De jött. Tüstént felmérte a helyzetet, csomagolta a holmimat, ellentmondást nem tűrően vitt magával.

És noha két szék közül a pad alá estem, két apa közül egyiknek se kellettem, mégis csodálatos gyermekkor jutott osztályrészemül. Nagymama és nagyapa lettek a szüleim — a távollétnek köszönhetően anyámékkal is megmaradt a barát-

ság, anyám mintha nagynénám lett volna —, nagymamáék lakóhelyén sok rokon, unokatestvér élt, dédelgettek, kényeztettek, felhőtlenül szép éveket töltöttem náluk, míg csak férjhez nem mentem. Az óriási kert valóságos paradicsom volt számomra, rettenetes arra gondolni, hogy abban a házban más fog lakni most már, abba a kertbe más ültet virágot, az az otthon elúszik az idő hullámain, és nem lesz hová hazatérni többé...

— Gyakran jártál haza?

— Hetenként. Azelőtt is, de mióta öt nap a hét, a férjem már pénteken nyergelte a sárgát, vagyis készítette a kocsit, és rohantunk haza hét végére. De ne hidd, hogy ez csak irgalmassági cselekedet volt, hűség, hála, ilyesmi, dehogyis, mi otthon éreztük jól magunkat, mert szerettük nagymamáékat. A bölcsességüket, a derűs nyugalmukat, nagymama leküzdhetetlen érdeklődését a változó világ iránt, fürge eszét, friss fantáziáját. Nem az évek számítanak, ki öreg, ki fiatal, ki hogy nézi, hogy éli az életet. Hanem az embereken múlik, kik mennyire tartoznak össze, s hogy kit, milyen veszteséggel sujt a halál...

LILI LAKÁSAI

Az utóbbi években valahányszor összefutok Lilivel, mindig éppen épít vagy költözködik. Ápolt frizuráján mészpor, a szeme vörös az álmatlanságtól, az alakja meg egyre karcsúbb, a kortársai elsárgulnak az irigységtől, ha ránéznek. Egyszer éppen épülő, pestkörnyéki házáról zengedezik himnikus lelkesedéssel, hogy de jó is lesz ott, csupa lomb, csupa madárdal, az a kis bejárás igazán semmi, feltétlenül megéri. Máskor a budai garzonról mesél, az lesz csak a földi paradicsom, aztán meg arról, hogy végre ezt is sikerült elcserélni, mert még jobb akadt.

Legutóbb volt pár percünk, beültünk egy presszóba, és őszintén megkérdeztem, hogy miként vett erőt rajta ez a heves vándorlás-láz? Mi űzi, mi hajtja?

— Jaj nekem — sóhajtott, — megülnék én már egy egérlyukban is. Rosszul vagyok, ha csomagot, bőröndöt látok. De mit tegyek? Azzal kezdődött, hogy megházasodott a fiam, férjhez ment a lányom. Hová költözzenek? Maradtak otthon, nagy a lakás, majd csak elférünk. Azám! El tudod képzelni, milyen az, amikor reggel hat felnőtt áll sorba a fürdőszoba ajtaja előtt? Este három asszony forog a konyhán! Aztán egyikhez vendégek jönnek, a másik rádiózik, a harmadik telefonál, a falak vékonyak, minden áthallatszik, utóbb még a gyermeksírás is csatlakozik a többi zajokhoz, végül minden felnőttnek szétmegy a feje, amikor munka után fáradtan hazatér... Megvoltunk mi békességben, csak éppen a bolondulás határán. Elcseréltük hát a nagy lakást két kicsire, a gyerekek kapták őket, mi meg elmentünk albérletbe, míg a kezünk munkájával felépítjük a telkünkön a magunk otthonát. Éppen csak beköl-

töztünk, éppen csak fellélegezhettünk, kezdtük élvezni a madárdalt, a rügyfakadást — máris bevágott a mennykő. Elvált a lányom. Hogy boldogul szegény két kicsi gyerekkel? Ötünknek az ő otthona is kicsi, a mi házunk is... Nosza eladtuk a nagy erőfeszítéssel megépített fészket, meg az ő otthonát is, megint nagyobb lakást vettünk. Mire az ügylet lebonyolódott, hiszen az ilyesmi nem megy se simán, se gyorsan, férjhezment a lelkem. Az együttlakást nem akartuk megint elölről kezdeni, elég erőpróba egy embernek két idegen gyermekkel megtanulni az apaságot, nem kell azt még anyóssal, apóssal tetézni, újra elcseréltük a nagy lakást két kicsire. Meg sem melegedtünk, elvált a fiam, hazajött, pilleágyon aludt a konyhán, ez is tarthatatlan, fogunkhoz vertük a garast, cseréltünk nagyobbra. Ha ő is újra nősül — rá se merek gondolni! Hát mi most már örökké vándorolni és koplalni fogunk?! Dehát mit is tehetnének szegény gyerekek?

Csakugyan, mit is? Legalább meggondolhatnák, kivel házasodnak...

KOLLÉGÁK

Elvált apa, két gyerekkel, amolyan „Krámer" figura, kiváló hozzáértéssel tölti be az egyedülálló szülő szerepét. Viszi az apróságokat iskolába, óvodába, mos, főz, mesél nekik, tanítgatja, sétáltatja őket, s hogy több ideje maradjon számukra, hirdetést tesz közzé: takarítónőt keres. Jelentkeznek néhányan, madárcsontú diáklányok, törődött anyókák, nem választja egyiket sem, még megsajnálná őket, s maga takarítana helyettük, aztán ott van, ahol a part szakad. Egyszer csak csöngetnek, jól megtermett férfiember körvonalait látja az előszobajtó üvege mögött. Itt a felmentő sereg! — sóhajt fel, ez a dalia bizonyára bírja a munkát! Nyitja a zárat, és ifjú kollégáját látja maga előtt.

Szőnyi Gyula rajzai

— Hát te?! — esik le az álla.

— A hirdetésre jöttem. Nem tudtam, hogy rólad van szó, de talán ez sem akadály...

Leülnek, kávézgatnak.

— Dehát mondd meg végre, miért akarsz te nálam takarítani?

— Nemcsak nálad. Minden délután takarítok, már csak a szombatom szabad. Rámbízhatod, értem a módját, már ebben is szakember lettem. Hogy miért? Elváltunk. A feleségem ragaszkodott a gyerekekhez, a lakás is az övé lett, a teljes felszereléssel együtt, pedig nem volt közös szerzemény, a szüleim vették, ők is rendezték be. De nem akartam vitát, így legalább szülőtársak maradhatunk, ha házastársak nem is. A fizetésem 40 százaléka a gyerekeké, a maradékból éppen csak létezem, még szeren-

cse, hogy otthon lakhatok, de azt már nem kívánhatom az öregektől, hogy el is tartsanak, hiszen egyszer már mindenüket rám költötték. Ha vasárnap el akarom vinni a gyerekeket valahová — elértem, hogy a volt feleségem minden héten ideadja őket —, akkor meg kell keresnem a zsebpénzre valót. A takarítás órabére magas, és nincs belőle levonás...

A két apa egymásra meredt, aztán keserű kacajban törtek ki.

Megállapodtak. Azóta a gyereikeik is összebarátkoztak, s előfordul, hogy míg az egyik takarít, a másik négy apróséggal járja a hegyeket.

HÁZASSÁGKÖZVETÍTÉS

Lipcsében élő barátnőm gyakran panaszolta, hogy legkisebb fia nem talál menyasszonyt. Négy nagyobb gyermeke rég házas már, unokái is sokasodnak, de a „kicsi fia" túl a harmincon még mindig csak keresgél, s mindhiába; rövid udvarlás után továbbáll, ez a lány se az igazi, az se, egyik nem elég okos, a másik nem elég házias, a harmadik nem gyerekszerető, a negyedik nem elég mélyérzésű, nincs a földön olyan lány, aki neki jó lenne. Az anyja meg kétségbeesik, mi lesz vele, ha agglegény marad?

Részvéttel olvasgattam barátnőm leveleit, végre gondoltam egy nagyot s merészet. Ismerek egy családot Thüringiában, abban a városban, ahol a fiú dolgozik. Igazi lányosház, ott örökké szól a zene, a család minden tagja más hangszeren muzsikál, ott szüntelenül zajlik az élet, sok vendég jár hozzájuk, s míg elfogyasztják az uzsonnakávét kuglóffal, meghallgatnak egy-egy kvartettet vagy néhány Schubert dalt. Ott aztán nincs se házibuli, se szabados élet, a kislányok sütnek-főznek, tanulnak, zenélnek; ők is, barátnőik is olyanok, mintha dédanyáink albumjaiból lépnének ki, és ha betéved hozzájuk az ember, mintha egyenest a 18. századba érkezne, időgépen. Megírtam barátnőmnek a címet, s mellékeltem egy kis hímzett terítőt: mondd, hogy nálam jártál, s tőlem hozol ajándékot.

Sűrű tennivalóim közepette aztán meg is feledkeztem róluk. Barátnőm rég nem írt, de a napokban esküvői értesítést hozott a posta. Onnan a lányos házból. Az ötlet bevált, ebből a mérhetetlen távolságból sikerült egymáshoz irányítani az egymáshoz valókat.

Ezt csinálja utánam a Négy Évszak, ha tudja!

Bozóky Éva

MINDEGY HOGY MI, CSAK MOZGÁS LEGYEN!

Jött és győzött nálunk is. Persze szószólóiról, Jane Fondáról meg Sydney Romeról is el lehet mondani, hogy jó reklámjuk a mozgalomnak. De csak múló divat, meg üzlet lenne az aerobic mögött? Úgy gondolom, hogy egy meglevő igény, talált magának egy formát.

Eleget halljuk, s látjuk is: sok nálunk a kövér ember, keveset mozgunk, egészségtelenül élünk, s az utca emberének vajmi kevés hely jut a sportlétesítményekben. Éppen ezért tűnt úgy, hogy a kocogás — olcsó, de kissé ráz — majd sok mindent pótolhat. Pótolhatja a zsúfolt uszodákat, az elérhetetlen teniszpályákat... De valahogy az emberek többsége nem tudta megszeretni. Talán, mert monoton, unalmas, s közben magányos az ember? Bár van egy igazán érdekes változata: a tájékozódási futás. Tavaly nálunk rendezték a tájfutó világbajnokságot, és ekkor sokan fel is figyeltek: jé, hisz ehhez nemcsak láb kell, hanem ész is! És az a jó, hogy bármikor elkezdhető, nem baj, ha valaki eddig nem gyakorolta, majd belejön.

Akárcsak az aerobic. Táncolni szinte minden nő szeret. Az aerobic torna és tánc is egyben, s a jó zenére mindez nem tűnik megerőltetőnek. A tanfolyamok gombamód szaporodtak, a Tipp című újság a fővárosban nyolc helyet sorol fel, de ennél sokkalta több van. Sportklubokban, szállodákban, fürdőkben iskolák tornatermeiben éppúgy, mint a kultúrházakban, művelődési otthonokban és lakótelepi klubokban. Ha az életkort nézzük; a mezőny széthúzódik a gyerekkor és a nagymamakor között. Aki magányosan szeret inkább tornázni, megteheti, hisz az utóbbi időben sok füzet, könyv jelent meg az aerobicról, sőt hanglemez és kazetta is kapható. Ezek alapján könnyedén el lehet végezni a gyakorlatokat.

Minden életkorban elkezdhető az emberi kultúra egyik legrégebbi testmozgásrendszere, a jóga. Nemcsak történelmi és indiai érdekesség, hanem szerte a világon elterjedt, mert ma is hasznos: az emberi test, a tudatműködés feletti uralom megszerzésének egyik legjelentősebb módszere, s mint ilyen a modern sport és testnevelés kiegészítője is. A fővárosban több helyen működnek jógatanfolyamok, de a könyvkiadás ezen a téren sajnos elmaradt az igényektől. 1970 óta nem jelent meg könyv a jógáról, pedig az utóbbi tíz évben népszerűbb lett mint valaha.

Divat vagy sem, tény az, hogy ma néhány elérhető és megfizethető sportolási lehetőség kínálja előnyeit. Csak az akaraterőnkön múlik, hogy tudunk-e aktívak lenni, ha szépségről, egészségről van szó. Tudunk-e legalább naponta, legkevesebb 20 percet testmozgásra szakítani? Ha igen, még mindig marad egy kérdés: mi lesz a férfipocakokkal? Maradnak ezentúl is mozdíthatatlanok, vagy talán megtanulják tőlünk, hogy nem törvényszerű harminc év felett az elhízás, a tespedtség?

mé.

A KOZMETIKUS TANÁCSAI

Minusz 15 kiló. „Fogyás jelgére . . . 162 cm magas vagyok, 35 éves. A két gyerekem megszületése után rengeteg felesleges kiló maradt rajtam. Most végre sikerült megszabadulnom 15 kilótól. Persze ez a fogyás látható az arcbőrömön is. Mit tegyek, hogy rendbe jöjjön a bőröm?"

A fogyás — főleg ha ilyen nagy mennyiségről van szó — természetesen meglátszik a bőrön is. Rugalmatlan lesz, a szem körül megnyúlik a bőr.

Célszerű ilyen esetben felkeresni olyan kozmetikai üzletet, ahol nemcsak kézi masszázst alkalmaznak, hanem iontophorézist, vagy más elektromos arckezelést is végeznek. Erre azért van szükség, mert ezek a gépek nemcsak a bőr felületét, hanem mélyebb rétegeket is érintenek, tehát bejuttatják oda a hatóanyagot, illetve az elektromos kezelés visszaadja az arc izmainak a feszültségét. A kozmetikus elmondja, hogy az Ön esetében milyen rendszeres kezelésre van szükség. A kezelés alatt sok salátát, retket és friss vitamintartalmú salátaféleségeket fogyasszon, amit az idény éppen kínál. Lehetőleg sokat sétáljon, kiránduljon, akkor is, ha nem süt a nap. Ha a rendszeres reggeli úszás nem megoldható, akkor otthon tornázzon reggelente 10 percet. A torna este is megismételhető. Először lehet, hogy nagyon nehéz lesz, de egy idő múlva már hiányozni fog, ha nem csinálja.

Reggel mindig enyhén sminkelje magát, mert ez kellemesebbé teszi az arcot, mint a sok festék. A smink menete: a szem és az arc mélyebb ráncait egészen világos alapozóval fedje be. A két orcaészre tegyen fel egy kis pirosítót. A szemhéjat világos színnel alapozza le, és a szem vonalát színes szemceruzával rajzolja meg. Ezt követi a száj festése.

A frizuránál törekedjék arra, hogy keretezze az arcát. Ebben az időszakban csak azokat a ruháit viselje, amelyekben nagyon kellemesen érzi magát és amelyek színeikben lágyítják az arcot.

„Pattanásos arcbőr . . . elnézését kérem, hogy fiú létemre a nőknek szóló lapban kérem tanácsát. 17 éves vagyok, kb. két éve tele van az arcom pattanásokkal. Egy ideig nyomkodtam ezeket, de most már egyre jobban látom, hogy még csúnyább lesz az arcom. Mit tanácsol?"

Kedves fiatalember! Nagyon helyesen tette, hogy jelentkezett. Tanácsom a következő: Budapesten és vidéken is vannak már úgynevezett férfikozmetikai szalonok. Itt az ön bőrét szakavatott kozmetikusok rendbehozzák. Ma már egyre többen az A vitaminos kezelést tartják a legcélszerűbbnek.

Az otthoni kezelésre olyan készítményeket tanácsos használni, melyek szárító hatásúak, tehát a faggyúmirigyek működését csökkentik. Jól használható a Fabulon tinicsalád: a folyékony szappan, a tonik és a hab. Mindhárom oldott formában ként tartalmaz, amely megakadályozza a túlzott faggyúmirigy-termelődést. Ezenkívül sok vitamintartalmú salátafélét egyen, és sokat tartózkodjon a levegőn.

Nagyon fontos! Ne nyomkodja otthon a pattanásait, mert ezzel csak ront az arcbőrén.

Törőcsik Magdolna

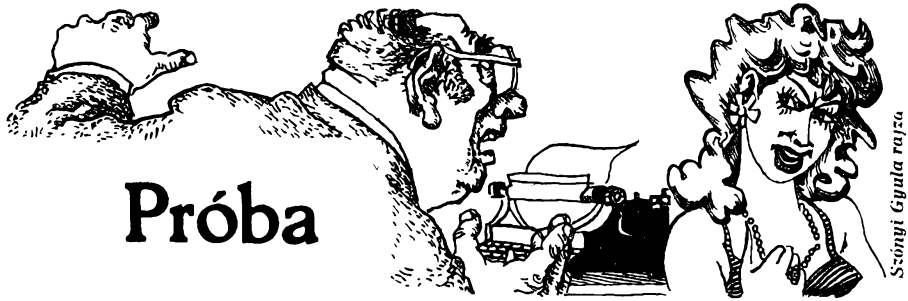

Próba

Szöngi Gyula rajza

— Hollai Marika vagyok — emelte rám ibolyakék szemét. — A közvetítőből küldtek ide. Tessék, az irataim.

— Pompás — mosolyogtam rá bátorítón —, vegye le szépen a kabátját, foglaljon helyet. Jókor jött, nekünk most égető szükségünk van megbízható irodai munkaerőkre.

Belelapoztam az igazolványokba.

— Amint látom, magácska a múlt héten fejezte be az adminisztrátori tanfolyamot. Következésképpen itt, a mi hivatalunkban csatlakozik az ügyviteli dolgozók hatalmas táborához. Szeretettel üdvözlöm.

— Nem egészen így van — helyesbített félénken —, ez nekem már a negyedik munkahelyem lesz.

— Nem tréfál?! Három nap alatt három munkahelye volt? Szinte hihetetlen.!

— Pedig ez a szomorú igazság — sóhajtott fel Marika. — Amint megkaptam a munkakönyvemet, rögtön igyekeztem elhelyezkedni. De a Lemezfonóban csak nyolc percig volt maradásom. Nem volt nagyobb szerencsém a Rosta és Subler Műveknél sem, másnap. Utána a harmadik próbálkozásom sem sikerült, a LECEX-ből az első negyedóra múlva már menekülnöm kellett.

— Miért?

— Mindhárom helyről — ugyanazért... Bocsásson meg, nehéz erről beszélnem... Kiábrándító, szörnyen kínos és ízléstelen dolgok történtek ... Persze, tudom, hogy ez nem általános, nem lehet minden férfi ilyen...

— Dehát, mégis, miféle férfiakról van szó?

— Azokról — válaszolta a kitörni készülő sírástól el-elcsukló hangon —, akik ennél a három vállalatnál a felvételeket intézik... és akik anélkül, hogy tőlem a legcsekélyebb bátorítást kapták volna... erre esküszöm... Durván rámtörtek, és azt akarták...

— Ne is folytassa, kartársnő — veregettem meg gyengéden a kezét —, helyettük is szégyellem magamat. Nyugodjék meg, nálunk ilyesmi nem fordulhat elő. Nem vagyunk angyalok, de minden emberi érzésből kivetkőzött dúvadak sem.

— Köszönöm — rebegte, miközben egy könnycseppet morzsolt el a szeme sarkában.

— Nem jár ezért semminemű köszönet. Ennek így kell lennie, mert így helyes. És most legyen szíves, üljön át a kis asztalhoz, tegyen be az írógépbe papírt. Csinálunk egy kis próbát.

Még ki sem mondtam az utolsó szót, Hollai Marika felugrott, és egy másodpercig rémülten nézett rám. Aztán magához szorítva kabátkáját, táskáját, felkapta az iratait, és szempillantás alatt az ajtónál termett. Csak amikor már a kilincsen volt a keze, akkor fordult újra felém.

— Hát maga is?! — lihegte, és virágszirom arcát eltorzította a gyűlölet. — Hát maga sem különb a többinél?!

— De kérem — csitítgattam —, félreértett valamit. Én mindössze egy levelet akartam diktálni. Hogy megtudjam, milyen fokon gépel.

— A többiek is pontosan ezt akarták — sziszegte vissza. — Gépelni, meg gyorsírni, meg kimutatásokat egyeztetni, ütögetni a számítógép gombjait! Hát már egyetlen igazi férfi sincs ebben az országban?!

Úgy vágta be maga mögött az ajtót, hogy kilazult a tok.

Kürti András

FÜMO

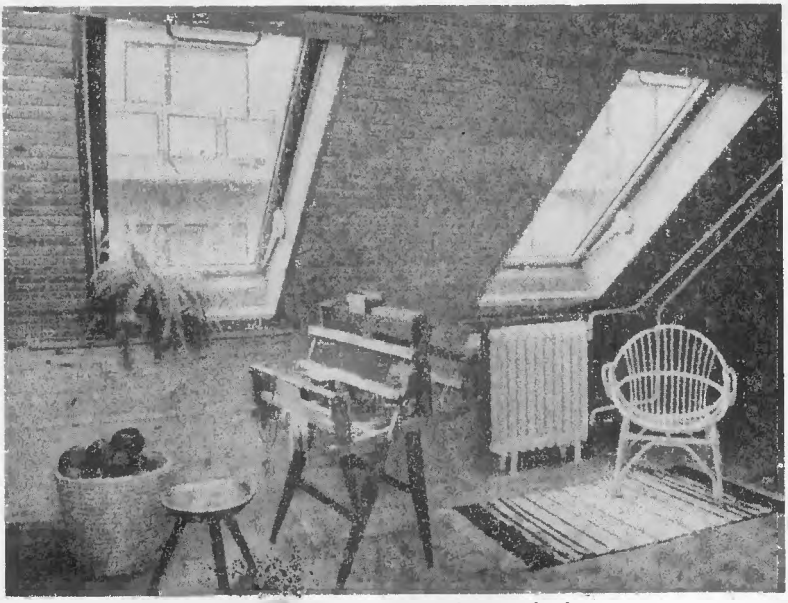

Tetőtér- és padlástérépítőknek ajánljuk:

a Tépa tetőablakot

A tetőablak fa alapanyagú, kívül horganylemezből hajlított profilokkal burkolt, hőszigetelő üvegezésű, csúszó és billenő szárnyműködésű ablakszerkezet.
A tetőablak 30—60 fokos hajlásszögű tetőfelületbe építhető be.

Méretválaszték: 85 × 115 és 85 × 150 cm.
Forgalomba hozza: a

***Metalloglobus Fémipari és Termelőeszköz Kereskedelmi Vállalat* fémépítőtermék-telepe**

Felvilágosítást ad: a

METALLOGLOBUS VEVŐSZOLGÁLAT
METALLOGLOBUS

Budapest XIII., Dózsa György út 57. Telefon: 208-420.

AZ ELEGÁNS
ÖLTÖZÉK
FONTOS
KIEGÉSZÍTŐJE:

A DIVATÉKSZER

Boltjainkban egész évben megtalálja
a ruhájához legmegfelelőbb
és egyéniségéhez illő gyöngyöt, gyűrűt,
karkötőt, kitűzőt, klipszet

Többféle színű és fazonú
divatékszerek között válogathat

ÓRA ÉS ÉKSZER KERESKEDELMI VÁLLALAT

Várjuk Önt
budapesti és vidéki
boltjainkban

KIS DIVATLAP '85

Ugye emlékeznek még a „réteges" divatra? Gönc hátán gönc volt, bokát takaró és térdet szabadon hagyó, fodros-bodros, bolondos. De hát azért divat, hogy változzon. Ám aki takarékosan akar gazdálkodni a pénzzel, legjobban teszi, ha divatosat, de egyszerűbb formát választ. Mert szép a tűzpiros plisszés ruha, ha havonként maximum egyszer öltjük fel. De mindennap: elviselhetetlen látvány. S nem jó minősítés, ha ruhája színéről ismerik meg az embert.

A mostani divat vonalai szerencsére leegyszerűsödtek. Visszatértek a klasszikus formák. A szoknya rendszerint lábszárközépig ér, vagy annál valamivel rövidebb. A váll széles, tömött. Jól teszszük, ha ez utóbbit nem visszük túlzásba. Igaz, a széles váll karcsúsít, de nem szép, ha alakunkat természetellenesen megváltoztatja.

Az alkalmi ruhák is jobbára rövidek. Operába, színházba sem igen öltjük már fel a hosszú ruhát, legfeljebb bálban, esküvőn viseljük. (De ott sem kötelező!)

A külföldi kirakatokban is leggyakrabban a nagyon egyszerű sportos kosztümöket, kabátokat látjuk. A sötétkék, a szürke, a keki színek dominálnak. A nyári divat még erősen tartja a fodros, romantikus vonalat, de megunhatatlanul szép és hordható az örökzöld ingruha is.

Az anyagok selymek, vásznak, a virágok színeiben tobzódnak, többnyire mintásak, de megtaláljuk a „színtelen" gézruhákat is.

Ami az árakat illeti: itt az ideje, hogy elvégezzünk egy varrótanfolyamot. Akik ezt megtették, örülnek, hogy változatosan és viszonylag olcsón, egyénien tudnak öltözködni. Egy nadrág, (elkészítésének szabásmintáját közöljük) vagy egy egyszerűbb ruha elkészítése nem ördögi mesterség. Nemcsak sikerélményt ad: hozzájárul külsőnk megújulásához.

Fiatalos és egyszerű fehér és sötétkék koktélruhák

ALKALOMRA

Kis fekete ruha
fehér virágdíszítéssel

Bézs színű ruha
selyemből
különleges övvel

Elegáns fekete
és ciklámen kompozíció

ALKALOMRA

Sárga és kék délutáni ruhák

A piros-fehér-fekete mindig elegáns

Minden alkalomra

Nagy divat a szürke és fehér

KABÁTOK ÉS NADRÁGOK

Nadrág és mellényegyüttes

Fehér kabát
fekete szegőzéssel

Divatos
nyári színek

KABÁTOK ÉS NADRÁGOK

A klasszikus mindig divat

Őszi-tavaszi
együttesek

Különleges csíkozású ruha és kabátka

KOMPLÉK

Kukorica-sárga fehér pettyes komplé

Fehér-fekete együttes

Még mindig divat a blézer

KOSZTÜMÖK

Piros-sötétkék szegőzésű kosztüm

Fekete szoknya, Eszterházy-kockás kabát

Jól hordható kiskosztüm

KOSZTÜMÖK

Fekete kiskosztüm

A fehér kihajtó mindig fiatalos

Sportos, elegáns a kockás és a szegőzés

Szürke-fehér kockás kiskosztüm

Fekete és szürke kombináció

Fehér blúz különleges fekete díszítéssel

KOSZTÜMÖK

ÜNNEPRE ÉS HÉTKÖZNAPRA

Szürke-fehér csíkos ingruha

A szürke-fekete és a szürke-piros variánsai

Elegáns nyári ruha

ÜNNEPRE ÉS HÉTKÖZNAPRA

Vidám színekben

Bézs színű ingruha fekete csíkokkal

Könnyű, vidám nyári ruha

Plisszés, fodros — csak ötven kilón alul ajánljuk

ÜNNEPRE ÉS HÉTKÖZNAPRA

Ötletek a csíkos és pettyes változataira

Vörös és fehér

Szürke-fekete kompozíció

KÉTRÉSZESEK

Szürke és fehér

Fekete szoknya, fehér fekete mintás blézer, piros blúz

Fehér szoknya, piros blézer

MERRE TART A NADRÁG-DIVAT?

Rövidül, bővül, nőiesedik egészen a szoknya-nadrágig

NÁDOR ILONA FELVÉTELEI

Kockás flanell szoknyanadrág. Szinte alig különbözik a szoknyától, legfeljebb lépésnél látszik, hogy mégiscsak nadrág. Kirándulók, kerékpározók jó hasznát veszik, mert bő, mint egy szoknya, de zárt mint egy nadrág: Nagyon könnyű megvarrni.

SZABÁSMINTÁJÁT a 146. oldalon közöljük

HÁZILAG KÉSZÍTHETŐ SZŐNYEGEK

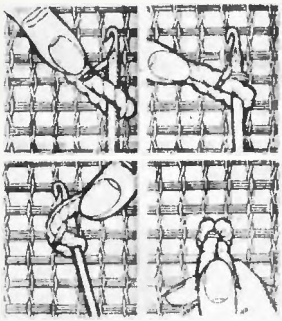

CSOMÓZÁSSAL, KERESZTÖLTÉSSEL

Két színes szőnyegmintát teljes nagyságban és két szőnyegről sarokrészletet láthatunk. A keretminta elhagyásával, a középmintáról kisebb méretet is készíthetünk. Tekintve, hogy a kongré alapanyag 100 cm szélességben kapható és ha ennél szélesebb méretre lenne szükségünk, úgy toldással segíthetünk. A toldásnál a lyukrészeket, kb. 5 cm szélességben, pontosan egymásra helyezve, összeférceljük. A szélszövéseket levágjuk. A dupla részen átcsomózzuk vagy keresztöltéssel átöltjük a munkát. Csomózásnál a szőnyegfonalat 6 cm hosszú, egyforma szálakra vágjuk. Az egyforma szálhosszúságot úgy érjük el, hogy a fonalat egy 3 cm magas, erős kartoncsíkra vagy lécre, egymás mellé tekerjük, majd az egyik oldalon felvágjuk. A csomók hurkolása készíthető nagyfejű horgolótűvel vagy fafogantyús

kanalas gépkötőtűvel. Dolgozhatunk tompahegyű merkelőtűvel vagy subatűvel is. A mintákat keresztöltéssel is készíthetjük. Ügyeljünk arra, hogy az alulról felfelé, a balról jobbra menő öltések mindig egy irányba haladjanak. Bármelyik módozatnál ajánlatos előre, egy 10×10 cm-es próba készítése, melyből kiszámíthatjuk a benne levő csomók vagy keresztöltések alapján, a készítendő darab méretét és fonalszükségletét. A kész szőnyeget a keskenyebb oldalakon, — nyers pamutfonallal — rojtozhatjuk vagy az alapszínű szőnyegfonalból, sűrűn egymás mellett körülhurkolhatjuk és bélelhetjük.

N. L.

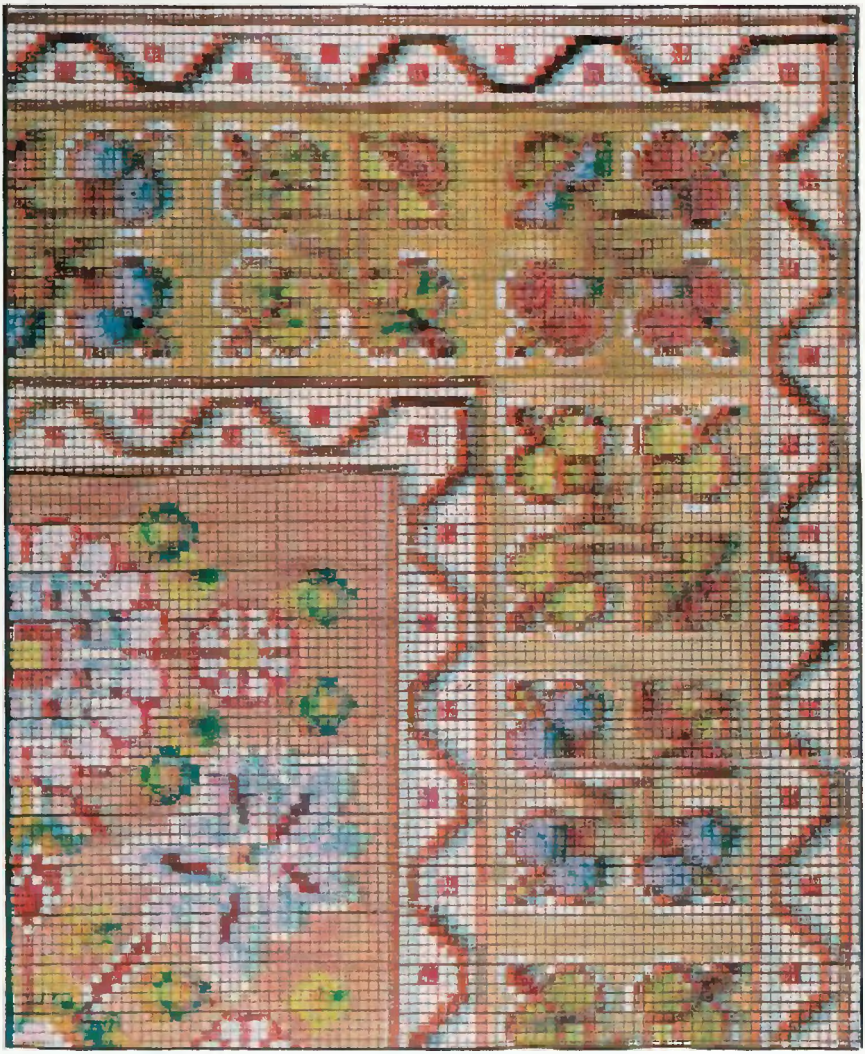

KÉZIMUNKA

LEÍRÁSUK A 147—153. OLDALON

Sokszínű

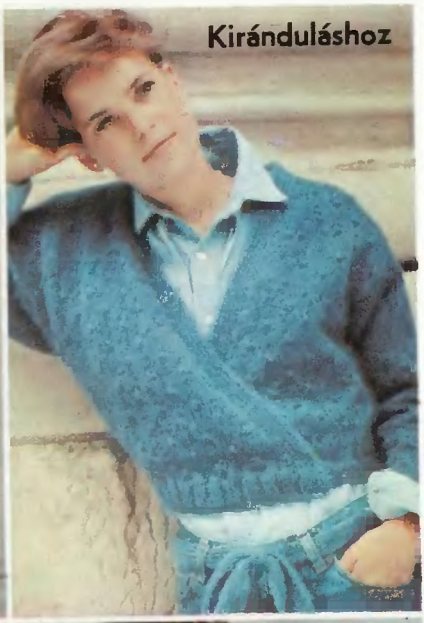

Kiránduláshoz

Nyári ruha fölé

Kardigánka

Mellény, csavart mintával

Hosszú ujjú, mégis szellős

CSAK JÁTÉK...

A motoros hajó anyaga fémlemez, a húszas években gyártották

1930 körül gyártották ezt a motorbiciklistát

Fémlemezből sajtolt zizegő-mozgó remekmű az 1900-as évek elejéről

Iskola — mégpedig korszerű, mert számos szemléltetőeszköz is lóg a falakon. Német gyártmány a múlt század végéről

Angol babaház, 1890

Elefánt utasával, 1880

„Ha valamit meg tudnak őrizni épségben száz évig, megérdemli, hogy múzeumba kerüljön" — a cinikusnak tűnő mondás természetesen nem a műtárgyakra vonatkozik. Inkább arra az újabban nálunk is megfigyelhető jelenségre, hogy a régiségeket kínáló boltok polcain feltűnik a cserépkorsó mellett a harminc éve még használt szenesvödör, a második világháborúból való gázálarc, a töltényhüvelyből készült öngyújtó, ismeretlen nagypapák és nagymamák fényképe — az ember nemcsak távoli felmenőket, hanem két-három nemzedékkel előbbi, közelmúltat is vásárolhat. És persze nagymama, mama babáját is.

Ám ha csak azoknak a játékok során tekintünk végig, melyeket az 1800-as évektől kezdve napjainkig gyártottak és használtak, elámulunk de nyugtalanság is elfoghat bennünket. Látszólag semmi nem változott — írja a *Grazia* című olasz lap —, de a Milánóban most (1984) tavaszszal megrendezett kiállítás egésze többet mond el, mint a játékszerek külön-külön.

Valaha a gyári játékok az egyszem gyerek számára a külvilágot helyettesítették. A korabeli gyerekektől és a felnőttektől eléggé elzárt polgárcsemete babáival játszhatta a köznapi élet kicsinyített mását. Ma azonban a játékszer egyike a szórakozását szolgáló eszközöknek, s egyenrangú társa a tévének, a görkorcsolyának, a magnónak — nem is említve az elektronikus „picergőket", melyeken búvár harcol a polippal, mikiegér oltja a tüzet, zajlik a tömérdek űrháború — egy tenyérnyi képernyőn.

A mai kislány, aki Barbival, ezzel a felnőtt arányú babával játszik, kortársának tekinti őt, ahelyett, hogy a hagyományos

A mozgatható paprikajancsi fából készült csaknem kétszáz évvel ezelőtt

A századforduló körül készült ez az angol zenélődoboz. A baba német gyártmány, körülbelül kileneven éves

családi szerepköröket utánozná azzal, hogy eteti, este lefekteti — ahogy a mamától látta. Gondoljuk csak el, hogy egy gyerek micsoda teljes világot képzelt a babája köré, *akit* tulajdonképpen megszemélyesített.

„Manapság inkább a versengést keresik. Még a tündérmesék is megváltoztak. Az űrhősök, akikért gyerekeink rajonganak, nem *találkoznak* valakivel, hanem *összecsapnak* vele — mondja a régi olasz játékok legnagyobb gyűjtője. Ő a „Hogyan játszottunk?" kiállítás szervezője és gondozója is.

A bemutatott másfél ezer játék kicsiben beszámol arról is, hogy miképpen változott meg a játékszerek célja. A múlt századi játék feladata az volt, hogy a gyereket hozzászoktassa a felnőttek világához. Fiúnak fegyver, kislánynak babaház — és mindenki a számára kiszabott pályára áll rá. Így lesz a gyerekből jó katona, illetve a családi tűzhely őre. Ez a gondolkodásmód sokáig hatott — a játékok aranykorának nevezték a játékgyártók —, miközben egyre tökéletesítették a porcelánbabákat, zenélő szerkentyűket, babakonyhákat. Ez a fellendülés századunk első harmadában éles kanyart vett azzal, hogy megjelentek az első lemezből készült autómodellek.

Persze a játékszer a gyerekpszichológus számára sokkal többet jelent, kiválasztása árulkodik a gyerek világképéről, lelki egyensúlyáról vagy éppen megoldatlan konfliktusairól. A játéktevékenység magyarázata sokféle lehet — zárul az olasz lap cikke —, de amikor egy kislány babája haját fésüli, egyszerűen csak utánozza a világot, mozdulata örök és komoly, s egyforma a világ minden népénél.

B. J. I.

MERRE TART A NADRÁG-DIVAT?

Rövidül, bővül, nőiesedik egészen a szoknyanadrágig

Még rövidebb
és még bővebb nadrág,
mint az előbbi,
világos drapp csíkos
szövetből.
Duplasorosan gombolt
rövid kabátja
egyszínű anyagból,
a legvilágosabb csík
színéből készült

Ez a most divatos
nadrághossz: a bokáig érő.
Felfelé bővül, bőségét derékban
levasalatlan
hajtások fogják össze.
A nadrág apró fekete-fehér
kockás szövetből készült,
a hozzá viselt blézer
ugyanolyan színű,
de nagykockás szövet.
Kiegészítője a zsebbe tűzött
pettyes fekete tüllkendő

Alul szűk szárú,
derékban
hajtásokkal
bővített,
bokán felül
végződő nadrág
barna szövetből.
Az egyenes
vonalú kabát
fehér alapon
barnacsíkos

A kockás szoknyanadrág szabásmintája

Fényképét a 136. oldalon közöljük

Mind a két képen ugyanazt a szoknyanadrágot látják; a kislánynak éppen olyan jól áll, mint a nagynak. Ezenkívül még több méretre jó a szabásminta (100 cm csípőbőségig bezárólag!), mert lefelé bővül, derekát pedig gumiházban futó megkötő szabályozza.

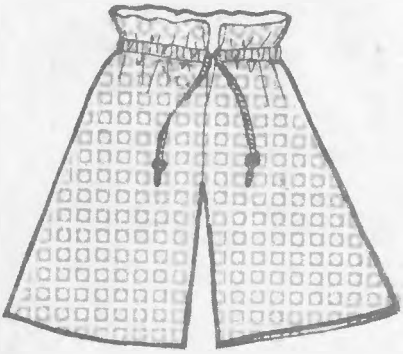

Hozzávalók: flanell, düftin, vékony szövet. Ha az anyag 100 cm (vagy annál szélesebb) kétszer a hossza+4 cm (felhajtásnak) szükséges hozzá. Az ennél keskenyebb anyagot össze kell toldani a szabásmintán jelölt oldalvonal mentén. Ebben az esetben négyszer a hosszát kell venni. Derekába 80—90 cm gumiszalag szükséges.

Szabásmintája: oldalt nincs elvágva, két darabból áll. Széleinél 1 cm varrásszélességet kell hozzáadni, alul 4 cm-t felhajtásnak. A derék eldolgozásához 14 cm-t, a derékmenetnek megfelelő hosszúságú ferdébe szabott pánt szükséges. (Jelzések a szabásmintán: EK=eleje közép, HK=háta közép

Elkészítése: először a nadrágszárak oldalát kell összevarrni, ezután össze- majd szétvasalni. Most kerül sor a két szár összevarrására. Ezt a varrást is össze- és szét kell vasalni. A nadrág elején a varrást 6—8 cm hosszan hagyjuk nyitva, hogy kényelmesebben lehessen belebújni. A nyílás két oldalát tűzzük meg géppel kistalpszélességben. A derékvonalra fektessük rá a 14 cm széles ferdepántot — színt színével összefordítva — gépeljük fel és vasaljuk le. Ezután a félbehajtott pántot hajtsuk vissza, készítsük el derékvonalon a gumiházat. Fűzzük bele a gumiszalagot, de a megkötő, ami kívül is látható, legyen a nadrág anyagából való rollniöv vagy hozzáillő színű fonalból sodrott zsinór. A szoknyanadrág alját ugyanígy kell felhajtani, mint a szoknyáét.

Soltész Nagy Anna

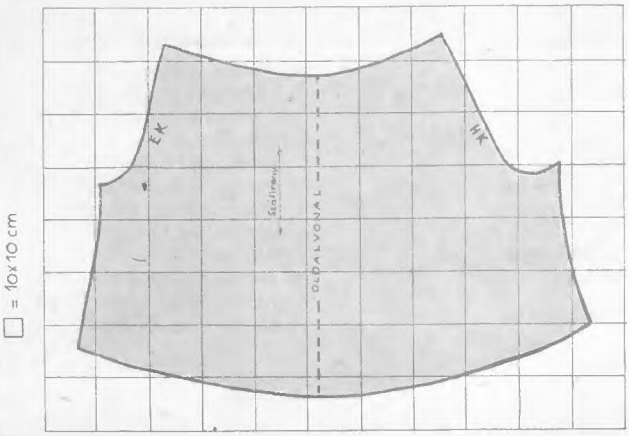

KÉZIMUNKA

Összeállította:
Beke Csilla

SOKSZÍNŰ

Mellbőség: 88—92 cm. **Anyaga:** 45 dkg égszínkék, 15 dkg középszürke, 10 dkg világosszürke, 5 dkg rózsaszín középvastag gyapjú- és 4 dkg világosszürke moherfonal; 4-es és 5,5-es tűvel kötjük. **Kötésminták: Patentkötés:** 1 sima, 1 fordított. **Sima dzsörzé:** színén sima, visszáján fordított. **Fordított dzsörzé:** színén fordított, visszáján sima. **Kiscsavarás: 1. és 3. sor:** 1 fordított, 4 sima, 1 fordított. **2. és minden páros sor:** simára sima, fordítottra fordított. **5. sor:** 1 fordított, 2 szemet póttűn a kötés mögé teszünk, 2 sima, majd simán kötjük le a póttűn levő szemeket is, 1 fordított. Az 1—6. sort ismételjük. **Nagycsavarás: 1., 3., 5., 7. és 9. sor:** 6 fordított, 5 sima, 1 fordított, 5 sima, 6 fordított. **2. és minden páros sor:** simára sima, fordítottra fordított. **11. sor:** 6 fordított, 5 szemet póttűn a kötés mögé teszünk, a következő 2 szemet simán összekötjük, 4 sima, majd simán kötjük le a póttűn levő szemeket, 6

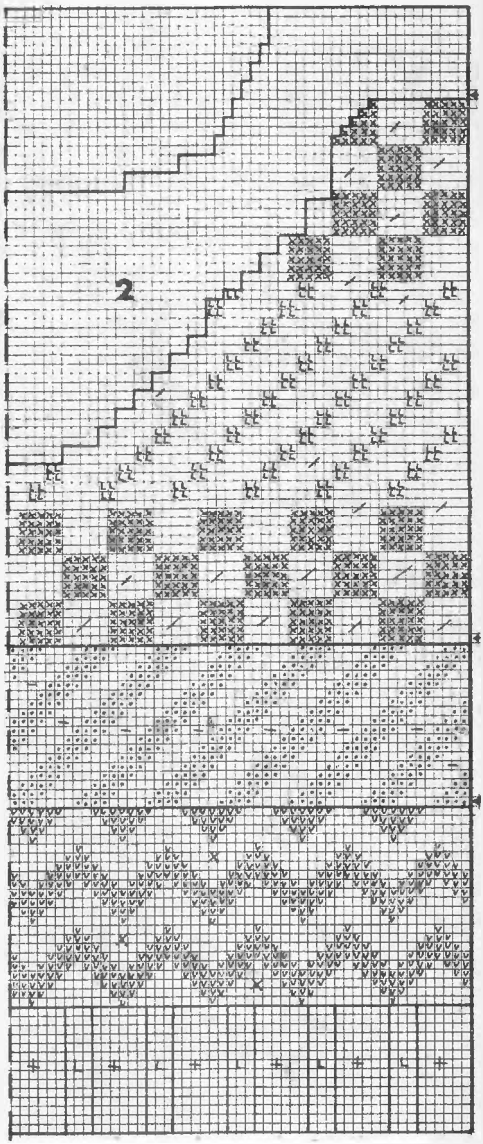

A háta és az eleje fele

fordított. **13. sor:** 6 fordított, 5 sima, a következő szemet lekötjük fordítottan és simán is, 4 sima, 6 fordított. **15. sor:** azonos az 1-vel. Az 1—16. sort ismételjük. **Kötéspróba:** 18 szem és 22 sor=10×10 cm.

Háta: 78 szemmel kezdjük. 4-es tűvel, égszínkékkel és patentkötéssel 5 cm-t kötünk, s az utolsó sorban 24 szemet szaporítunk. Innét az 5,5-es tűvel dolgozunk tovább, az ábrának megfelelően. A kiscsavarást a 75. sor középső 12 szeménél kezdjük el, két csavartminta kerül itt egymás mellé. Az utolsó sorban a szemeket egyszerre fejezzük be.

Eleje: a hátától csak a nyakkivágásban tér el, amit a 105. sorban kezdünk el kialakítani: 2 soronként 1×13, 1×6, 1×4 és 6×1 szemet kötünk le. A maradék szemeket egyszerre fejezzük be.

Ujja: 37 szemmel kezdjük. 4-es tűvel, égszínkékkel és patentkötéssel 3 cm-t kötünk, s az utolsó sorban 20 szemet szaporítunk. Innét az 5,5-es tűvel dolgozunk tovább, az ábrának megfelelően (a szaporítást is erről olvassuk le). A nagycsavarást a patentkötés utáni 1. sor középső 23 szemével. kezdjük el.

Összeállítás: a részeket összevarrjuk. A nyakkivágás szemeit 4-es körkötőtűre

Az ujja

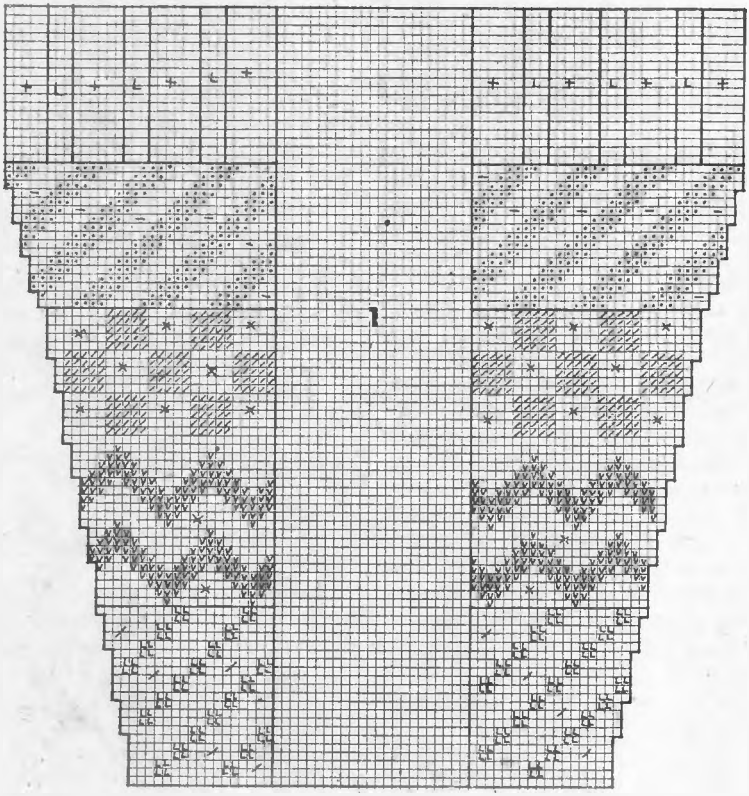

szedjük fel, s égszínkékkel és patentkötéssel 3 cm-t kötünk.

Jelmagyarázat:

∟ = rózsaszín, sima dzsörzé
∨ = égszínkék, sima dzsörzé
/ = égszínkék, fordított dzsörzé
× = középszürke, fordított dzsörzé
• = világosszürke, sima dzsörzé
— = középszürke, sima dzsörzé
+ = világosszürke, moher
1 = nagycsavarás
2 = kiscsavarás

KARDIGÁNKA

Mellbőség: 90—94 cm. **Anyaga:** 30 dkg középkék moherjellegű fonal, 3-as és 3,5-es tűvel kötjük. **Kötésminták: Patentkötés** 1 sima, 1 fordított. **Bordásminta:** 2 sima, 2 fordított. **Alapminta: 1. sor:** 7 sima, 1 csillag (3 szemet fordítottan összekötünk, de nem engedjük le a tűről, hanem előbb lekötjük simán is és még egyszer fordítottan.) **2. és minden páros sor:** fordított. **3., 5., 9. és 11. sor:** sima. **7. sor:** 2 sima *1 csillag, 7 sima, *tól ism. Az 1—12. sort ismételjük. **Kötéspróba:** 20 szem és 30 sor=10×10 cm.

Eleje: 50 szemmel kezdjük. 3-as tűvel és a bordásmintával 5 cm-t kötünk. Innét a 3,5-es tűvel és az alapmintával dolgozunk tovább, melynek 1. sorában 7 szemet szaporítunk. A továbbiakban a karlyuk felé eső oldalon 4 soronként 11×1 szemet szaporítunk, míg a másikon fogyasztunk: 2 soronként 19×1, majd 4 soronként 19×1 szemet. 20 cm hosszúságnál alakítjuk ki a karlyukat: 2 soronként 1×4, 1×2, 2×1 szemet lekötünk. 45 cm hosszúságnál a vállvonalhoz 1×8 és 2×7 szemet kötünk le.

Háta: 64 szemmel kezdjük. 3-as tűvel és bordásmintával 5 cm-t kötünk. Innét a 3,5-es tűvel és az alapmintával dolgozunk tovább, melynek 1. sorában 9 szemet szaporítunk. Ezt követően mindkét oldalon 11×1 szemet szaporítunk. 20 cm hosszúságnál a karlyukhoz 2 soronként 1×3, 1×2 és 2×1 szemet kötünk le. 45 cm hosszúságnál a vállvonalhoz 1×8 és 2×7 szemet, míg a nyakkivágáshoz 1×8 és 2×5 szemet kötünk le.

Ujja: 32 szemmel kezdjük. 3-as tűvel és a bordásmintával 5 cm-t kötünk. Innét a 3-as tűvel és az alapmintával dolgozunk tovább, s az 1. sorban 18 szemet szaporítunk. Az ujja bőségéhez 4 soronként 23×1 szemet szaporítunk mindkét oldalon. 44 cm hosszúságnál 2 soronként 3×1 és 3×2 szemet kötünk le, ugyancsak mindkét oldalon, majd a maradék 78 szemet egyszerre fejezzük be.

Összeállítás: a részeket összevarrjuk. Elkészítjük a mellvonal passzéját: 10 szemmel, 3-as tűvel, patentkötéssel 126 cm-es pántot kötünk, s ezt a kivágásba varrjuk. Kötünk két 130 cm hosszú pántot is, melynek egy-egy végét az elejecsúcsokhoz varrjuk hozzá. Megkötéskor a pántokat hátul, a derékon keresztezzük, majd elől kötjük masnira.

NYÁRI RUHA FÖLÉ

Mellbőség: 94 cm. **Anyaga:** 55 dkg és 5 dkg fehér műszálfonal, 4-es és 4,5-es tűvel kötjük. **Kötésminták: Patentkötés:** 1 sima, 1 fordított. **Alapminta:** 2 sima, 1 fordított. **Kötéspróba:** 21 szem és 22 sor = 10×10cm.

Háta: 114 szemmel kezdjük. Széltében: 4,5-es tűvel és az alapmintával kötjük. **Csíkozás:** 15 kék, ˣ1 fehér, 2 kék, 1 fehér, 25 kék, ˣtól 3-szor ismételjük, 1 fehér, 2 kék, 1 fehér, 15 kék. Végül a szemeket egyszerre fejezzük be.

Eleje: 114 szemmel kezdjük. 4,5-es tűvel és az alapmintával dolgozunk. Csíkozás: ˣ20 kék, 4 fehér, 2 kék, 4 fehér, ˣtól 1-szer ismételjük, 20 kék, 2 fehér, 2 kék, 2 fehér. Ezután 20 kék következik, amelynek 1. sorában a középső 4 szemet lekötjük, az utolsó előttiben pedig elkezdjük a nyakkivágást fogyasztani: 1×10, 3×2 szemet. Végül 1 fehér és 5 kék sor van, majd a szemeket egyszerre fejezzük be.

Ujja: 52 szemmel kezdjük. 4,5-es tűvel, kékkel és a patentkötéssel 2 cm-t kötünk. Innét az alapmintával dolgozunk tovább. Az ujja bőségéhez 6 soronként 8×1, majd 2 soronként 16×1 szemet szaporítunk mindkét oldalon. Csíkozás: 22 kék, 4 fehér, 2 kék, 4 fehér, 26 kék, 2 fehér, 2 kék, 2 fehér, 32 kék, 1 fehér, 2 kék, 1 fehér, 4 kék. Végül a szemeket egyszerre fejezzük be.

Összeállítás: a részeket összevarrjuk, az eleje és a háta két oldalán 11 cm-es sliccet hagyunk. Az elejénél lekötött középső 4 szem mindkét oldalán 21 szemet szedünk fel 4-es körkötőtűre és kékkel, patentkötéssel 2,5 cm-t kötünk. Ezután a nyakkivágásban szedünk fel 68 szemet 4-es körkötőtűre és kötünk 2,5 cm-t kékkel, patentkötéssel. Befejezésül az eleje és a háta alján, valamint a két slicc szélén 168—168 szedünk fel 4-es körkötőtűre, s kékkel, patentkötéssel 1,5 cm-t kötünk.

MELLÉNY, CSAVART MINTÁVAL

Mellbőség: 98 cm. **Anyaga:** 60 dkg kenderbarna gyapjúfonal, 4,5-es és 5-ös tűvel kötjük. **Kötésminták: Bordásminta** 2 sima, 2 fordított. **Lustakötés:** minden sor sima. **Csavartminta:** (25 szemből áll): 3 fordított, 8 sima, 3 fordított, 8 sima, 3 fordított; a továbbiakban minden sorban simára simát, fordítottra fordítottat kötünk. A 8—8 sima szemet először az 5. sorban, aztán pedig 10 soronként csavarjuk meg: 4 szemet póttűn a kötés elé teszünk, 4 sima, majd simán kötjük le a póttűn levő szemeket is. **Kötéspróba:** 15 szem és 27 sor = 10×10 cm.

Háta: 98 szemmel kezdjük. 4,5-es tűvel és a bordásmintával 6 cm-t kötünk. Innét 5-ös tűvel dolgozunk tovább a következő minta szerint: 14 szem lustakötés, csavartminta (25 szem), 20 szem lustakötés, csavartminta, 14 szem lustakötés. Egyenesen haladó oldalszélekkel dolgozunk, s a szemeket 72 cm hosszúságnál egyszerre fejezzük be.

Eleje: a nyakkivágás kivételével megegyezik a hátával. Ehhez 49 cm hosszúságtól váltakozva 4 és 6 soronként 11×1 szemet fogyasztunk, úgy, hogy mindig a 11. és a 12. szemet kötjük össze. Ezáltal a kivágás melletti lustakötés 10 szeme mindig megmarad, viszont a mellette levő csavartminta 8 szeméből 7, 6, végül 5 lesz.

Összeállítás: az oldalvonalakat és a vállakat összevarrjuk.

HOSSZÚ UJJÚ, MÉGIS SZELLŐS

Mellbőség: 88—94 cm. **Anyaga:** 60 dkg rozsdabarna műszálfonal, 3,5-es és 4-es tűvel kötjük. **Kötésminták: Patentkötés:** 1 sima, 1 fordított. **Alapminta:** fordított dzsörzé (színén fordított, visszáján sima). **Kötéspróba:** 20 szem és 28 sor = 10×10 cm.

Eleje: 43 szemmel az ujjánál kezdjük. 4-es tűvel és az alapmintával dolgozunk. 18 cm-nél kezdjük el az eleje hosszúságát kialakítani: 2 soronként 30×1, majd 1×10 új szemet szedünk fel az egyik oldalon (a másikon végig egyenesen haladó oldalszélekkel dolgozunk). 49 cm-nél (a munka visszáján) fogunk hozzá az azúrmintához: 72 sima, 1 ráhajtás, 2 szemet simán összekötünk, 9 sima. A színén továbbra is minden szem fordított. A következő sorban: 70 sima, 1 ráhajtás, 2 szemet simán összekötünk, 1 ráhajtás, 2 szemet simán össze-

kötünk, 9 sima. Ezzel a módszerrel növeljük a munka visszáján minden sorban a „lyukak" számát, mígnem 25 lesz. Ekkor elérjük a pulóver elejének a felezővonalát. Innét ugyanúgy dolgozunk, mint idáig, csak — visszafelé. Tehát 2 soronként csökkentjük a „lyukak" számát, s amit idáig szaporítottunk, azt most fogyasztjuk és fordítva.

Háta: azonos az elejével.

Összeállítás: a részeket összevarrjuk. Az ujja végén 42 szemet 3,5-es körkötőtűre szedünk fel és patentkötéssel 9 cm-t kötünk. Ezután az eleje és a háta alsó szélén szedünk fel a körkötőtűre 110 szemet és 14 cm-es pántot készítünk. Patentkötéssel 7 cm-t kötünk, majd a következő sor mintája: 3 szem patentkötés, x2 szemet összekötünk, 1 ráhajtás, 4 szem patentkötés, xtól ism. Végül ismét 7 cm-t kötünk. Befejezésül a fonalból övet sodrunk és a 14 cm-es pánt lyuksorába fűzzük.

KIRÁNDULÁSHOZ

Mellbőség: 88—92 cm. **Anyaga:** 50 dkg középvastag, bézs moherfonal kettős szála, 6-os és 7-es tűvel kötjük. **Kötésminták: Patentkötés:** 1 sima, 1 fordított. **Alapminta: Turbánkötés: 1. sor:** 1 sima, 1 szemet, mintha fordítottan kötnénk, leemeljük. **2. és minden további sor:** a leemelt szemet simán lekötjük, a következőt fordítottan leemeljük. **Fonott minta** (18 szemből áll): **1. és 3. sor:** 8 sima, 2 fordított, 8 sima. **2. és 4. sor:** 8 fordított, 2 sima, 8 fordított. **5. sor:** keresztezés jobbra (4 szemet póttűn a munka mögé teszünk, 4 fordított, majd simán kötjük le a póttűn levő szemeket), 2 fordított, keresztezés balra (4 szemet póttűn a munka elé teszünk, 4 sima, majd fordítottan kötjük le a póttűn levő szemeket). **6. és 8. sor:** 4 sima, 4 fordított, 2 sima, 4 fordított, 4 sima. **7. sor:** 4 fordított, 4 sima, 2 fordított, 4 sima, 4 fordított. Az 1—8. sort ismételjük. **Kötésminta:** 11 szem és 26 sor = 10×10 cm.

Háta: 89 szemmel kezdjük. 6-os tűvel és a patentkötéssel 8 sort kötünk. Innét 7-es tűvel dolgozunk tovább a következő minta szerint: 14 szem turbánkötés, fonott minta (18 szem), 25 szem turbánkötés, fonott minta, 14 szem turbánkötés. A szemeket 44 cm hosszúságnál egyszerre fejezzük be.

Eleje: a hátával azonos a nyakkivágás kivételével. Ehhez 30 cm magasságtól 1×5, 2×2 és 12×1 szemet kötünk le. A maradék szemeket 44 cm hosszúságnál egyszerre fejezzük be.

Ujja: 42 szemmel kezdjük. 6-os tűvel és a patentkötéssel 8 sort kötünk. Innét a 7-es tűvel dolgozunk tovább a következő minta szerint: 12 szem turbánkötés, fonott minta, 12 szem turbánkötés. Az ujja bőségéhez 6 soronként 13×1 szemet szaporítunk mindkét oldalon. A szemeket 36 cm magasságban egyszerre fejezzük be.

Összeállítás: a részeket összevarrjuk. A nyakkivágásban 128 szemet 6-os körkötőtűre szedünk és patentkötéssel 4 sort kötünk.

Ön is tudja már ?
A hét öt napján
este 8-ig várja vásárlóit a Sugár !

Hétfőtől péntekig
a Sugár minden szaküzlete
és szolgáltató egysége

ESTE 8 ÓRÁIG TART
nyitva

DR. CZOMA ANTAL

Ami a „KEDVES DOKTOR ÚR!"

Öt éve már, hogy a Nők Lapja olvasóinak egészségügyi vonatkozású kérdéseivel foglalkozom. Többezer levelet írtam a megadott címre és többszáz jeligés levélre válaszoltam az újságban. Sok jeligés levelet tettem el, amelyek közül néhányra most az évkönyvben válaszolok.

Többéves visszatekintés alapján megállapítható, hogy a levélírókat elsősorban a betegségük vagy a lehetséges későbbi betegségükkel kapcsolatos kérdések érdeklik. Örvendetesen emelkedett azoknak a levélíróknak a száma, akik nem betegek, de az egészséges életmódra törekedvén igyekeznek megelőzni a későbbi egészségkárosodásokat. Ezt szolgálja a szűrővizsgálatokra, a nemi betegségek megelőzésére, a korszerű fogamzásgátlásra és családtervezésre, a toxikus élvezeti cikkekre (alhokol, nikotin, feketekávé), az ideális testsúly elérésére, az egészséges táplálkozásra, valamint a testi és lelki állóképesség megőrzésére vonatkozó kérdések halmaza.

A távdiagnózis nehéz, de nem is az a célom, hogy a szükséges adatok, vizsgálati leletek nélkül erre vállalkozzam. Megfelelő empátiával (megértéssel, a másik ember lelkiállapotába való beleérzéssel) körül lehet határolni a panaszok eredetét, és a beteget meg lehet győzni arról, hogy érdemes szakorvoshoz fordulnia.

A levélírók egy része még nem járt az orvosnál (pl. azért, mert szégyell odamenni a panaszával). Vannak, akik már felkeresték az orvost, de nem kaptak kielégítő választ az őket érdeklő kérdésekre (nem minden orvos képes a betegének a személyiségét, szociális helyzetét, környezeti adottságait felmérni, és ezek figyelembevételével gyógyítani). Ezeknek szeretnék segíteni.

„GÁBOR"

édesanyja közvetíti a kisfia panaszait: „Nagyon nyugtalanít kisfiam állapota. Alvás közben sokat hányokolódik, ha felijed és nem vagyok mellette, akkor ordít. Nappal pedig, ha a hajunkat eléri, megtépi. Ilyenkor elvörösödik, pedig ki sem kap érte. Mindehhez hozzáteszem, hogy jó családi életet élünk."

Minden korosztálynak megvan a jellegzetes problémája. Az egészen kicsi gyermekek panaszait a szüleik jelzik. Gondos szülőre vall, ha ezekre felfigyelnek. Ha a szeretet, a gyermekkel való törődés, gondoskodás időtartama kiterjed a születéstől a felnőtté válásig, akkor a szülők mindent megtettek annak érdekében, hogy a gyermekük megőrizze a testi és lelki egészségét.

A kisfiú megváltozott magatartása ún. neuropátia tünete. Orvosilag így nevezzük az érzékeny idegrendszerű, nyugtalanabb csecsemők és kisgyermekek viselkedését.

Az érzékeny idegrendszerű csecsemők már újszülöttkorban nyugtalanul, felszínesen alszanak, a zajra, fényre könnyen felriadnak. Egyéves koruk után dühreakcióval hozzák a környezet tudomására, ha valamit nem kapnak meg vagy a vágyuk nem teljesült. Ennek egyik megnyilvánulása „Gábor" viselkedése.

Egészséges kisgyermeknél is az idegrendszer kóros működését válthatja ki valamilyen kedvezőtlen kör-

nyezeti hatás: a szülők következetlen magatartása, helytelen nevelési módszer (pl. az egykét túlzottan féltő szülői szeretet), a gyermek félelemérzete (pl. külön szobába helyezése miatt). A pszichés megterheléseket nem minden gyermek képes egyformán és könnyen elviselni, 1—3 éves kor között a gyermekek egyébként is hajlamosak a dühkitörésre: pl. a földre vetik magukat, vagy belelovalják magukat a sírásba, úgy, hogy elkékülnek.

Ebben a korban gyakori indulatmegnyilvánulások helyes nevelés esetén szórványosak és átmeneti jellegűek. Súlyos nevelési hiba következtében ezek a reakciók szokássá válhatnak. Időben fel kell figyelni a kezdeti tünetekre. Ez meg is történt.

Gyakran már gyermekgyógyász kideríthető a baj okát, máskor gyermekpszichológushoz vagy pszichiáterhez kell fordulni. Ide a gyermekgyógyász adhat beutalót.

Vannak olyan fiatal nők, akik miután anyává váltak, nem bírják el az anyasággal járó terheket. Ők maguk is anyai felügyeletre szorulnának, de mindenképpen pszichológiai segítségre van szükségük, ha azt akarják, hogy a gyermekük normális felnőtté váljon.

A nevelést már csecsemő- és kisgyermekkorban el kell kezdeni. Korán ki kell szűrni a nem megengedhető cselekedeteket. Ezek közé tartozik a szülők bántalmazása is. Az ilyen viselkedést nem szabad eltűrni semmilyen körülmények között sem. (Nemcsak visszatetsző, hanem káros is a gyermek jellemének a fejlődésére, ha egyenesen arra biztatják, hogy rúgjon bele vagy üsse meg valamelyik szülőjét.)

„MÁR MOST FÉLEK"

a végbélráktól, írja egy 32 éves olvasónk. „Szinte állandó gyulladásban van a végbelem, sokszor viszket, tompán fáj és néha vérzik is. Voltam orvosnál (sebésznél), aranyerem nincs. Egy kúp-kúrát kaptam, de az csak időszakosan segített. Félek, hogy komolyabb bajom van. Kérdésem: lehet-e az állandó gyulladás, viszketés, vérzés a végbélrák okozója?"

A végbélből származó vérzések leggyakoribb okai: aranyér- fekélyképződéssel járó vastagbélgyulladás, polip, de gyakran éppen a rák első jele is lehet.

A viszketés, vérzés gyulladást kísérő tünetek. Jelentősége magának a gyulladásnak van. Hogy lesz-e ebből rák vagy sem, azt nem lehet előre megjósolni.

Egy sajátos betegtípus lelkiállapotát jelzi a levél, akinél a ráktól való félelem, a karcinofóbia külön panaszokat okoz. Hasonló félelmi neurózis figyelhető meg néhány más krónikus betegnél is, ahol a tartós szorongást a betegség súlyosbodásától és a szövődmények kialakulásától való félelem váltja ki. Ezekre a betegekre jellemző, hogy panaszmentes időszakban, a betegség nyugodt szakaszában is a rettegés, a halálfélelem tölti ki az életüket, ezektől az érzésektől nem tudnak szabadulni. Nem tudnak igazán örülni semminek, a hangulatuk depresszív jellegű, és az első kudarc, esetleg félreértett diagnózis vagy a betegség tüneteinek a túlértékelése hatására is önmaguk ellen fordulnak. Hiány-

zik belőlük az a lelki tartalék, amely átsegíthetné őket a valódi krízishelyzeteken. Még inkább híján vannak az emberi tartásnak, méltóságnak, amely lehetővé tenné, hogy elviseljék a megpróbáltatásokat is.

A lelki erő, akaraterő ugyanúgy fejleszthető, mint a testi erő, gyakran azzal párhuzamosan, de attól függetlenül is pl. a tartós figyelmet, koncentrációt igénylő jóga vagy autogén tréning elsajátítása révén.

Tulajdonképpen már gyermekkortól meg kellene tanulni az önfegyelmet és szert kellene tenni az akaraterőre, de nevelési hiányosságok, negatív környezeti tényezők miatt ezek a tanulható képességek hiányzanak az egyénből. A gyakorlatban felnőttek kerülnek gyakrabban olyan helyzetbe, hogy a rájuk ható testi és lelki megterhelés meghaladja a teherbíró-képességüket. A testi kifáradást pl. maratóni futás után a passzív pihenés megszüntetheti. A lelki egyensúlyát vesztett embernél viszont a pihenés nem elegendő a regenerálódáshoz, sőt a probléma nem oldható meg csupán szorongásoldó vagy hangulatjavító gyógyszerrel. Aki a betegre úgy tud hatni, hogy kimozduljon a holtpontról, az — függetlenül attól, hogy hozzátartozó-e vagy ideggyógyász — pszichoterápiás készséggel rendelkezik.

Remélem, nekem is van olyan távszuggessziós képességem, hogy meg tudjam nyugtatni levélírómat. Jelenleg örülnie kell annak, hogy panaszmentes. Nem kell mindig a félelem árnyékában élnie. Bélpanaszai rendszeres orvosi ellenőrzést tesznek szükségessé, de egyúttal éppen ez a biztosítéka annak is, hogy az állapot változására időben fel lehessen figyelni.

Végül is melyek azok a panaszok, amelyek soron kívüli ellenőrzést tesznek szükségessé? A végbél daganatai székelési panaszokat, hasmenést, nyákos, véres székletet, bélgörcsöket okoznak. A tünetek mégsem jellegzetesek kizárólagosan a vastagbélrákra, mert kifekélyesedéssel járó vastagbélgyulladásban is előfordulnak. A végbél vizsgálata különítheti el a két betegséget.

„KÍVÁNCSI"

olvasónk írja: „Egyoldalúnak tartom, hogy mindig csak a magas vérnyomásról, annak ártalmairól, lehető következményeiről, szükséges felderítéséről és kezeléséről hallunk. Magam is — állítólag születési adottságként — de egész családom is alacsony vérnyomású. Mi emiatt szédülünk, fáj a fejünk. Nagyon örülnénk, ha egyszer tájékoztatást kapnánk az alacsony vérnyomásról is. Mitől van, mennyire ártalmas, vagy veszélyes, mit lehet elleni tenni?"

Ha a vérnyomás felső értéke (az ún. szisztolés vérnyomás) 100 Hgmm körül van, akkor beszélünk alacsony vérnyomásról. Az esetek többségében öröklött, alkathoz kötött sajátság, amely panaszt sem okoz. Az alacsony vérnyomású emberek ritkábban betegszenek meg érelmeszesedésben, és az átlagos életkoruk is magasabb. Az alacsony vérnyomás nem okoz az életfontosságú szervekben kóros elváltozásokat, önmagában nincs jelentősége. A vérnyomás hirtelen csökkenése szédülést, egyensúlyzavart, ájulásérzést okozhat.

A fejfájás, gyengeség, fáradékonyság, amelyet sokan az alacsony vérnyomásnak tulajdonítanak, a legtöbbször kifáradás vagy neuraszténiás betegség kísérő tünete — független a vérnyomástól.

A gyermekek vérnyomása is alacsonyabb, tehát az ember kezdetben a kisebb vérnyomáshoz szokott hozzá, számára ez a természetes.

A vérnyomás az életkorral fokozatosan növekszik, de ez a korral járó emelkedés szinte a szervezet öregedésének a függvényében történik, az érrendszer rugalmasságának a csökkenésével párhuzamosan. Ennek alapján érthető, hogy a kornak megfelelő, normális értéknek tartjuk, ha annyi az egyén vérnyomása 100-on felül, amennyi az életkora. A vérnyomás emelkedésével arányosan mégsem javul a szervek vérellátása, sőt a magas vérnyomás a szívet pluszmunkára kényszeríti. 160 Hgmm-en felül életkortól függetlenül is magas a vérnyomás.

A vérnyomás értékének durva, mechanikus beállítása az optimálisnak tartott 120—140 Hgmm-re (amely tulajdonképpen egy átlagérték), sok panasz forrása lehet. Hogy melyik a beteg számára kedvező érték, azt a kezelőorvosnak kell megállapítani.

A leírtak alapján a magas vérnyomás betegség, amely kezelendő. Az alacsony vérnyomás állapot, amely nem feltétlenül kóros, sőt a kezelése esetén a vérnyomást emelő gyógyszer mellékhatásai (idegfeszültség, szapora szívdobogás, gyorsult vérkeringés stb.) okozhatnak új panaszokat.

Az alacsony vérnyomást is kezelni kell, ha a testhelyzetváltozás (pl. fekvésből történő felülés vagy felállás) akár eszméletvesztéssel is járó vérnyomáscsökkenést okoz.

Az alacsony vérnyomás sokféle betegség, pl. tüdőgyulladás, szívinfarktus, mellékvesekéreg-elégtelenség kísérő tünete lehet. Ilyenkor is szükség lehet a vérnyomás gyógyszerrel történő helyreállítására, de az alapbetegség gyógyításával megszűnik az alacsony vérnyomás, és vele együtt mindazok a panaszok, amelyeket a magasabb vérnyomáshoz szokott szervezet rosszul tűr.

Levélíróm esetében a fejfájás, szédülés okát meg kell keresni, mert nem feltétlenül az alacsony vérnyomás számlájára írandó. Az alacsony vérnyomás alkati sajátság, amely több hozzátartozón is megfigyelhető. Az alacsony vérnyomás a szervek vérellátását biztosítja, ezért emelése a „normális" szintre nem feltétlenül kívánatos, de ennek megítélése a kezelőorvos feladata.

„SZÉNANÁTHA"

okoz tartós panaszt egy olvasónknak. „Három hónapos terhes voltam, amikor először a virágillattól prüszkölni kezdtem. Azóta szinte egyfolytában náthás vagyok (pedig kislányom már egy éves). Kb. 1 éve szagot sem érzek. Éjszaka, ha felébredek, 15—20-at tüsszentek. Kérem, írja meg, hogyan lábalhatnék ki ebből a szörnyű állapotból."

Levélíróm immunitása a terhessége idején kedvezőtlen irányba változott. Akinek szénanáthája van, az tulajdonképpen allergiás egy bizonyos anyagra — rendszerint virágporra —, amely az orr nyálkahártyájára, vagy a kötőhártyára jutva jellegzetes panaszokat okoz. Ennek egyik megnyilvánulási formája a levélben is említett, tüsszentési rohamokkal járó nátha.

Az allergiával több szakorvos találkozik: belgyógyász, bőrgyógyász, gégész, tüdőgyógyász stb. A betegség kutatásával külön tudományág, az allergiológia foglalkozik.

Valamilyen formában nagyon sok embernek van allergiás készsége. Látszólag egy szervre lokalizálódik, mégis az egész szervezet betegsége, a szervezet megváltozott reakcióképességét jelenti. Az allergiás mechanizmus során a sejtekből felszabaduló hisztamin sok szubjektív panaszt okoz, a tünetek kezelésének egyik hatásos módja éppen az ún.

antihisztaminok (Sandosten, Tavegyl stb.) alkalmazása.

Az allergiás érzékenység gyakran megállapítható bőrpróbák segítségével. Az allergiát kiváltó anyag a bőrbe juttatva kis mennyiségben is gyulladásos reakciót vált ki. Ennek alapján a kórok gyakran kiszűrhetők. Ezen alapul a gyógyítás lehetősége.

Az orr nyálkahártyáján az allergiát a legtöbbször virágpor, vegyi anyagok, mikrobák váltják ki. Ha ezeket sikerül eltávolítani vagy távoltartani a szervezettől, tartós panaszmentességet eredményezhet.

A szénanátha típusos esetben a virágpor belégzésével kerül a szervezetbe, az arra érzékeny embernél. Vannak, akik csak egy bizonyos virágporra allergiásak, míg mások többfajta virágporra érzékenyek, és tavasztól őszig folyamatosan náthásak.

Nem tudjuk, hogy miért lesz az egyik ember ugyanabban a környezetben allergiás, míg mások egészségesek maradnak. Nem ismerjük az érzékennyé válás folyamatát sem, vannak, akik gyermekkoruktól, míg mások felnőttkorukban válnak allergiássá. A gyermekkori allergia felnőttkorra megszűnhet, de ha az alsó légutakra is ráterjed, akkor asztmává fokozódhat.

Egy meghatározott földrajzi környezetben szinte megvalósíthatatlan, hogy a beteg elkerülje a virágpor beszippantását, bár esetenként a tartózkodási hely vagy a lakóhely megváltoztatása eredményes lehet. A szénanáthára hajlamos beteget a deszenzibilizálás módszerével is panaszmentessé lehet tenni. A kezelés során a beteg különböző virágporokból készült, fokozatosan növekvő töménységű oldatot kap a bőre alá. Az injekciósorozat hatására kialakul a szervezet immunitása, a virágporral szemben a túlérzékenység megszűnik. Nem lesz náthás a beteg akkor sem, ha a virágpor közvetlenül az orr nyálkahártyájára kerül. Deszenzibilizáló injekciósorozat baktériumokból is készül.

Az allergén (az allergiát kiváltó anyag) felkutatása nem mindig könnyű. Az eredményes kezelés csak hónapokig tartó injekciós kúrától várható. Ha levélíróm nem riad vissza a nehézségektől, akkor keresse fel a körzeti orvosát, aki allergiológiai szakrendelésre fogja irányítani.

Nagyon érdekes levelet kaptam egy édesanyától, aki a rá ható lelki terhek súlya alatt roskadozik. Legszívesebben az egész levelét közölném, mert szinte minden részlete egy kis környezettanulmány.

„ÖSSZEROPPANÁS"

jeligéjű levélíróm írja: „Megpróbálom röviden vázolni a „bajomat". Azért teszem idézőjelbe, mert sokan (talán Ön is) gondolhatják: ez se tudja, mit csináljon jó dolgában. Egy ún. hétköznapi család vagyunk, két kisgyerekkel. Még most érünk a középkorúság küszöbére. Nem élünk túl rosszul, látszólag harmonikus a házasságunk is, a családi életünk is.

Nemrég költöztünk új házba, amit OTP-segítséggel, szó szerint saját erőből építettünk. Nem túl fényűző a berendezés, de mi örülünk neki, mert mi vettük, és nem kell hálásnak lenni érte senkinek. Nincsenek nagy igényeink: tiszta ruha, lakás, normális étkezések, és hogy a gyerekeknek amit tudunk, megadjuk. És itt kezdődik a baj. Azt hiszem, nagyon eltávolodtunk tőlük és egymástól is

Türelmetlen vagyok a fiammal, kiabálok velük és néha a kezem is eljár, hiába igyekszem türtőztetni magam. Szegények lesik, hogy az Anyunak milyen kedve van. A nagyobbik fiam jó felfogású, értelmes

gyerek. Ez a tanárai véleménye. A magatartásával egyre több baj van. Nem tanul, és most már hazudik is, szemtelen, követelőző. Semmilyen kötelességnek nem hajlandó eleget tenni figyelmeztetés nélkül. Ugyanakkor úgy várja a dicséretet, a jutalmát, hogy az ember szíve majd megszakad. Nem tudja a konfliktusait megoldani, de én sem a magamét. Ez egy ördögi kör. Mit csináljak, hogy segítsek neki, ha magamnak sem tudok? Néha szinte robbanok.

Kérem, ne írja, hogy forduljak a körzeti orvoshoz. Tisztelem, becsülöm őt, a tudását sem vonom kétségbe. Mentem el már hozzá szilárd elhatározással, hogy elmondok neki mindent, de amikor az ember ott ül a váróban egy-két órát és bekerül a rendelőbe, s talál ott egy nagyon kedves, udvarias, de fáradt orvost, akkor csak annyit mondok, hogy ideges vagyok. És mit tud tenni? A rám jutó 2—5 percben kérdezősködik, majd ír nyugtatót. Becsületesen kiváltom, majd bevágom a többi közé a fiókba. Elindultam már a városi rendelőbe, szakvizsgálatra is egyszer, de ott még sokkal rosszabb a helyzet. Nagyobb a tömeg, és ha ismerőst lát az ember, magyarázkodhat, hogy mit is keres ott.

Sokszor gondoltam már, hogy beveszem azokat a nyugtatókat, de nem szemenként, mert attól még nem lett jobb semmi. Csak félek, hogy valami károsodással túlélem, és az sokkal rosszabb lenne, mint ami most van.

Nem tudom, miért írok Önnek, hisz, nem várok tényleges segítséget. Jobb se lett a kedvem, mert mire ideértem, már remeg a gyomrom, a kezem. Ez egy piszkozat. Lehet, hogy el se küldöm. Ha nem írom át, kérem bocsássa meg. Egyoldalú beszélgetésnek tekintem, amiből annyi minden kimaradt. Köszönöm, hogy elolvasta. Jó egészséget!"

A gyermekei sorsáért aggódó édesanya idegfeszültsége, szorongása az egészséget károsító mértékben fokozódott. A serdülőkorúak nevelése a pedagógusok számára is komoly nehézségeket jelent, bárcsak minden szülőtől megkapnák a szükséges támogatást. A gyermek felelősségérzetét empátiával (beleéléssel, megértéssel) és következetességgel, az osztályfőnökkel és a pedagógusokkal együttműködve kell kialakítani. Szükség esetén a Nevelési Tanácsadóhoz kell fordulni.

„SZORONGÁS"

jeligéjű levelíróm 15 éves lány. „2 éve meghalt az édesapám, akivel nagyon jól megértettük egymást. Jó tanuló vagyok, de előfordult, hogy valami nem sikerült úgy, ahogy szerettem volna, olyankor mindig vigasztalt. Ha jó jegyet kaptam, akkor velem együtt örült. Édesapám halála óta nagyon egyedül érzem magam. Édesanyám a sikert természetesnek veszi, nem dicsér meg, balsiker esetén csúnyán megszid. Lassan gátlásossá váltam, ha felszólít a tanár, a torkomban gombócot érzek, alig tudok megszólalni. Előfordult már, hogy valamit jól megtanultam, és másnap feleltettek, de amikor kiértem a táblához, üresnek éreztem a fejem. Utóbbi időben egyensúlyzavaraim vannak. Minden erőmet össze kell szednem, hogy eljussak az iskoláig. Nincs barátnőm. A velem egykorú lányokat többnyire csak a fiúk érdeklik. Édesanyámat nem merem kérdezni. Mit tanácsol, hogyan nyerhetném vissza a régi akaraterőmet és önbizalmamat?"

Fiatal kis levelíróm egy kritikus időszakban, a serdülőkorban vesztette el a lába alól a talajt. A serdülő-

kor szerencsére nem törvényszerűen, de gyakran megviseli mind a szülőket, mind a gyermekeket. Most egy gyermek aspektusából észlelhetjük ennek a korszaknak a válságát.

A serdülőkor részben testi, részben szellemi, részben lelki, érzelmi fejlődés, amely során a gyermekből a társadalom számára hasznos ifjú majd felnőtt válik. Az érési folyamatot a serdülők körülményei, a vele szemben támasztott követelmények, a családi és az iskolai közösség befolyásolja.

A serdülőkor érzelmi válságára jellemző, hogy s serdülő igényli az önállóságot, ugyanakkor igényli a gondozást, támogatást is. Ha a szülei és a nevelői körében nem talál értelmes és barátságos törődést, akkor a hivatottak körén túl keres magának támaszt, elsősorban a társai közt, ha itt sem, akkor mások elől elzárkózik, elhúzódik.

A serdülők gyakran választanak maguknak példaképet olyan személyek közül, akiket nagyra becsülnek, utánozhatnak. Példaképeik lehetnek a legközelebbi környezetüknek a tagjai (elsősorban a szüleik, tanáraik), de személyesen nem ismert egyének is (pl. tudósok, művészek, történelmi személyiségek). A példakép elvesztése (pl. halál vagy deheroizálás miatt) törést, zavart okoz az érzelmi fejlődésben.

Kétségtelen, hogy levélírómnál szorongásos neurózis alakult ki, amely az ún. serdülőkori krízis egyik súlyos megnyilvánulási formája. A szorongás következménye a figyelmetlenség, az önbizalom elvesztése, az ideges eredetű testi tünetek, az egyensúlyzavar, a tűrőképesség csökkenése, a hangulatzavar depresszióig történő fokozódása.

Levélíróm édesapja halálával nemcsak a lelki támaszát, hanem a biztonságérzetét is elvesztette. Az egészséges lelki fejlődéshez mindkettő hozzátartozik. Sajnos, az édesapját nem pótolhatja senki. Az édesanyjával együtt kellene megkeresni és erősíteni azokat a közös érzelmi pontokat, amelyek összetartják a családot. Az akaraterő és az önbizalom megőrzésében segítséget jelenthet az édesapja emléke, aki azért küzdött, amíg élt, hogy méltó folytatója legyen az ő életének.

A depressziós neurózisban szenvedő gyermek betegsége által kényszerítve nem mindig tud kitörni a kóros körből. A panaszok alapján az iskolaorvos vagy a körzeti orvos adhat beutalót a gyermek-pszichiátriai szakrendelésre.

„SZIVÁRVÁNY"

jeligéjű olvasónk érdeklődik, hogy hogyan lehet észrevenni és megelőzni a nemi betegségeket.

A nemi betegségek nemi érintkezés során, ritkábban a kórokozókkal fertőzött tárgyak közvetítésével terjednek emberről emberre. A klaszszikus értelemben vett nemi betegségek közül a kankó (tripper, gonorrea) ma is gyakori, a szifilisz (vérbaj) ritkább (kb. 400—500 a friss fertőzések száma évente), a lágy fekélyes megbetegedések száma világszerte csökkenőben van, a nyirokcsomókat megbetegítő limfogranuloma inguinále csak a meleg égtájakon fordul elő.

Napjainkban szaporodóban vannak másfajta nemi úton terjedő betegségek is, pl. vírusok, gombák, trichomonász okozta fertőzések. Ezek nemcsak a nemi szervekben okozhatnak betegséget.

A nemi betegségek kezdeti tüneteit mindenkinek ismernie kell, mert ez teszi lehetővé az időben történő gyógyítást, és megelőzi a betegség továbbterjedését. Már a serdülő korúak figyelmét is fel kell hívni a nemi

betegségek veszélyére, amely a kíváncsi és az alkalom csábításának engedő serdülőnél a petefészek- vagy a heregyulladás révén akár meddőséghez is vezethet.

A kankó legtöbbször a húgyutak nyálkahártyájának a gennyes gyulladását váltja ki. A kórokozó baktérium a fertőzött váladékkal (néha törülköző közvetítésével) eljuthat más nyálkahártyákra is (száj, kötőhártya, végbél), ahol szintén fertőzést okozhat.

A kankó első tünete: vizeléskor érzett viszkető, égő fájdalom a húgycsőben. Ezt követi az eleinte híg, savós, majd a sárgászöldes színű, gennyes váladék ürülése. Reggelenként a férfi húgycsőnyílás végén enyhe nyomásra gennycsepp jelenik meg, mintegy rákösönvén az egyénre. Ez a „bon jour" (jó napot) csepp. Ugyanakkor a nők jelentős része nem veszi észre, ha kankóval fertőződött, még a váladékozás is elkerülheti a figyelmüket, mert sokuknak van időszakos vagy állandó fehér folyása. A váladék színének, szagának, mennyiségének változása felhívhatja a figyelmet a fertőzésre.

Leánygyermekek beteg felnőttektől kaphatnak kankót, a fertőzött tárgyak közvetítésével.

A kezeletlen kankó férfiaknál prosztata- és mellékhere-gyulladást, nőknél petefészek-gyulladást okoz, amelynek a következménye a bevezetőben említett meddőség. Ha a gyulladás a petevezetékek heges szűkületét okozza, ismétlődő méhen kívüli terhességet idézhet elő.

A kezeletlen vagy elégtelenül kezelt betegség olyan állapotba is kerülhet, hogy tüneteket nem okoz, de a lappangó betegség gyakran fellobban.

A szakszerűen kezelt beteg antibiotikumok (különösen a penicillin) segítségével gyógyítható. A kórokozó ellenállóképessége növekedett az utóbbi időben, és több antibiotikum szükséges a gyógyuláshoz.

A vérbaj veszélyesebb nemi betegség, mert a kórokozója az egész szervezetet megbetegíti. Kezdetben a fertőzés helyén kemény tapintású, fájdalmatlan fekély keletkezik, majd a fertőzés után 2 hónappal testszerte kiütések keletkeznek. Ezek éppúgy fájdalmatlanok, mint a kemény fekély és az azt kísérő nyirokcsomó-duzzanatok, és nem is viszketnek. Emiatt a beteg megvárja a tünetek visszafejlődését, nem megy orvoshoz, és tovább fertőz, ugyanis a betegség nem került felismerésre. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a betegség meggyógyult, mert sajnos kezelés nélkül a szervezet nem képes legyőzni a szifilisz kórokozóját. Hosszabb tünetmentes állapot után következnek be a súlyos, késői tünetek: a bőrt elcsúfító fekélyek, látó idegsorvadás, hátgerincsorvadás, aorta-tágulat stb.

A szifilisz gyógyításának is gyors hatású gyógyszere a penicillin, amely csak injekcióban és megfelelő adagban hatásos.

A két ismertetett nemi betegséghez hasonló tünetek jelentkezhetnek más nemi úton terjedő betegségek esetén is, ezért minden húgycsőgyulladás, gennyes folyás, a nemi szerveken megjelenő fekély, a lágyékhajlatban megnagyobbodott, tapintható nyirokcsomók, testszerte megjelenő, nem viszkető, fájdalmatlan kiütések esetén fel kell keresni a bőr- és nemibeteggondozó intézetet. Az intézet tapintatosan, de határozottan jár el betegek gyógyításában és felkutatásában. Erre törvény is kötelezi. A kezelés ingyenes, és szigorú orvosi titoktartás mellett történik. A nemi betegségek megfékezése az egész társadalom érdeke.

Mottó: Tiszteld azokat, akik az igazságot keresik, de óvakodj azoktól, akik azt állítják, hogy megtalálták.
(A. Gide)

LEHET-E VEGYSZEREK NÉLKÜL KERTÉSZKEDNI?

Nem sokkal a második világháború befejezése után már itthon megjelent az irodalomban a környezetszennyeződés réme, aminek az okát a háború borzalmainak utóhatásában is kereshetjük. 1961-ben jelent meg egy amerikai újságírónő, Rachel Carlson emlékezetes könyve, a *Néma tavasz*, amelyben tragikus realitással vázolja fel azt a kort, amikor a vegyszerek oktalan használata következtében már nem örülhetünk a madarak dalának, a tücskök ciripelésének; *elnémul körülöttünk a világ*, mert a rovarölő- és gyomirtószerek kipusztítják a természet, a szántóföld, az erdő és a kertek élővilágát.

A kert a család pihenőhelye. Óvakodjunk attól, hogy elszennyezzük a levegőjét, a talaját, a vizét vegyszerekkel

Ahogy múltak az évek, úgy szaporodtak a gondok. Jóllehet egyre több vegyszer teszi könnyebbé az ember életét, de egyre több veszélyezteti a környezetet is. Csak néhány ezek közül: a háztartásokban egyre több mosó, mosdó- és mosogatószert, sampont, krémet, napolajat, stb. használunk. Ezek a csatornákon keresztül az élővizekbe kerülnek, feldúsítják azok foszfortartalmát, aminek következtében *módfelett elszaporodnak a vizekben az algák* és más növényi szervezetek; ezek hatására felborul a vizek természetes egyensúlya és pusztulnak a halak, kivesznek a rákok, a kagylók és más állatok.

A *közlekedés* elsősorban a levegőt *szennyezi* a kipufogógázok által. A benzinben lévő ólom olyannyira felhalmozódik az utak közelében élő növényzet szöveteiben is, hogy mérgezést okozhat a növényeket fogyasztó állatok és az ember szervezetében. Csak másodlagos, de annál sajnálatosabb következménye a közlekedés fejlődésének, hogy *télen sózzák az utakat* és ez az útmenti sorfák pusztulását idézi elő. (Finnországban, ahol sokkal több és tartósabb a hó, legföljebb homokot szórnak ki az utakon, de gondosan takarítják az utakat és az autósok jobban felkészülnek a tél viszontagságai elleni védekezésre.)

Az ipar se kíméli környezetünket. *Se szeri, se száma a nem elég szakszerűen hatástalanított veszélyes hulladékoknak.* A gyárak kéményéből nagy mennyiségű füst, korom, por, pernye, továbbá az egészségre ártalmas gázok kerülnek a levegőbe. Az utóbbi években a levegőszennyezés következtében sok tízezer hektáron pusztultak ki az erdők a nyugat-európai országokban és a fák károsodása már nálunk is megfigyelhető!

Nem bűntelen ebben a kérdésben a *mezőgazdaság sem.* A talajra ki-

Nyugat-Európa országaiban tömegesen pusztulnak az erdők fái

szórt nagy mennyiségű műtrágyát a növények sem képesek maradéktalanul felvenni és hasznosítani: a feloldott műtrágya hatóanyagának egy része a csatornák, patakok vizébe szivárog. Még nagyobb veszéllyel jár az, hogy a nitrát vegyületek a talajvízbe kerülnek és *megfertőzik a kutak vizét* olyannyira, hogy az a csecsemők számára mérgezővé válik. A rovarölőszerek méregmaradványai olykor veszélyes mennyiségben vannak jelen a kereskedelemben és a piacra kerülő terményekben. *A gombaölőszerek nem eléggé szakszerű használata* következtében a vegyszerekkel szemben rezisztens baktérium, gomba és vírustörzsek alakulnak ki. A gyomirtószerek használatának is vannak hátrányai.

Sokasodnak a gondok az állattenyésztés területén is. Az USA-ban néhány évvel ezelőtt *be kellett tiltani a hízóállatok nyugtatóval való kezelését.* Ezek a szerek ugyanis jelentékenyen fokozták az állatok hízékonyságát és csökkentették a hízlalás idejét, valamint költségeit, de zavarokat okoztak a húst fogyasztók szervezetében (például impotenciát okoztak). Egyes országokban a tehenek tejtermelését ivari hormonok adagolásával igyekeztek fokozni; az ilyen tej tartós fogyasztása a kislányok korai menstruációját indította meg.

A vegyszerhasználat következtében előálló gondok idővel nálunk is fokozódtak; a környezetszennyezés olyan „látványos" jelenségeket produkált, mint a *meg-megismétlődő balatoni halpusztulások, az ivóvizek szennyeződése*, jellegzetes, *védett növények kipusztulása*, madarak, békák, denevérek, pillangófajok teljes kiveszése. A környezetszennyezésért természetesen nem szabad a vegyszereket hibáztatni, hanem a vegy-

A keszthelyi víztisztító megszabadítja a csatornák vizét a szennyeződésektől

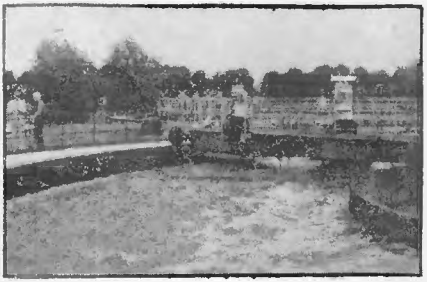

szereket alkalmazók tudatlanságát, sokszor felelőtlenségét, felületességét.

Mezőgazdasági nagyüzemeinkben — ahol képzett szakemberek foglalkoznak a kemizálással — *viszonylag ritkán fordulnak elő mérgezések.* Itt a növényvédőszereket a megfelelő gépekkel permetezik ki, ehhez a dolgozók védőöltözéket viselnek, a csomagolóeszközöket szakszerűen kezelik és a vegyszerezett területeket lezárják az arra közlekedők elől.

Nem így van ez a kiskertekben és a kistermelőknél, akik nem rendelkeznek a kellő szakismeretekkel, sok esetben a szükséges védőfelszerelésekkel sem. A kevéssé tájékozott kertészkedő egyszerűen nem hiszi el, hogy a korszerű, *házikerti használatra is engedélyezett szerek között is akadnak erős mérgek,* amelyek súlyos, olykor halálos mérgezést okoznak. *Sokan a megengedettnél jóval nagyobb töménységű permetlevet szórnak ki,* mondván: hogy: biztos, ami biztos! Nem tartják be a kötelező munkaegészségügyi várakozási időket és a kertben tartózkodnak közvetlenül a kezelés elvégzése után is.

Nem tartják tiszteletben az élelmezésegészségügyi követelményeket, amelyek megtiltják a kezelt termények fogyasztását mindaddig, amíg a vegyszermaradékok lebomlanak.

A csodálatos komposzt

Amikor a föld kincseiről beszélünk, akkor a legtöbben a kőszénre, az ércekre és az olajra gondolnak. Pedig ezeknél jóval jelentékenyebb a *termőtalajokban lévő humusz,* az a szerves anyag, amely lehetővé teszi, hogy a növények a földben lévő, vagy mesterségesen oda juttatott tápanyagokat felvehessék. Az emberiség — viszonylag rövid — történelme folyamán *fejlett civilizációk pusztultak el annak következtében, hogy nem őrizték meg talajaik humuszkincsét.* Asszíriában és Babiloniában például a túlhajtott öntözés vize mosta ki a talajból a humuszt, amely ennek következtében terméketlenné vált. Észak-Amerikában a pionírok felégették az erdőket, hogy szántóföldekhez jussanak és úgy vélték, hogy a fák hamujából annyi tápanyag jut a földbe, ami az idők végezetéig elegendő lesz a bőséges termések beérleléséhez Nem így lett! A rablógazdálkodás következményei rövidesen jelentkeztek és az eleinte oly termékeny szántóföldek néhány évtized múltán csupán gyér füvet termő prérikké szegényedtek.

A huszadik század egyik nagy felfedezése a műtrágya. Sokáig az volt a szakemberek véleménye, hogy a műtrágyával korlátlanul lehet a termésátlagokat fokozni és ezek a szerek alkalmasak a talaj termékenységének fenntartására is. Azután fokozatosan rá kellett jönniük arra, hogy a *műtrágyák is csak a megfelelő arányú humusz jelenlétében fejtik ki jótékony hatásukat.* Humusz hiányában az — egyébként igen gazdaságosan beszerezhető, kezelhető — műtrágyák hatása is lecsökken, sőt túlzott alkalmazásuk a talaj leromlását, a talajvizek tartós és veszélyes szennyezését okozza.

Ezért vált ismét szükségessé az állatok trágyájának — az istállótrágyának — használata. Ez, a humuszt és tápanyagokat harmonikusan tartalmazó trágyaszer azonban korántsem áll korlátlan mennyiségben rendelkezésre. Különös hiányt szenvednek belőle a kiskertek. Ezért kell *minden fellelhető szerves hulladékból humuszt szolgáltató komposzt készíteni.*

A komposzt alapanyagaként felhasználható a falomb (a dió és a vadgesztenyefa lombja kivételével!), a lekaszált fű, a kikapált vagy kiszedett gyomok, az évelőnövények levágott szára, a gyümölcsfák és a szőlőtőkék nyesedéke, zöldhajtásai, a zöldségfélék szára, a szőlőtörköly, a fatüzelésű kályhák hamuja, a konyhai hulladék, stb. Inkább azt sorolnám fel, hogy *mi nem kerülhet a komposztba: a kövek, a fémhulladékok, az üvegek és a műanyagok, amelyek nem korhadnak el.*

A folyamatosan összegyűlő szerves hulladékokat *másfél méter széles és ugyanilyen magas kazalba rakjuk össze.* Időközben megszórjuk — a talaj jellegének megfelelően — egy kevés nitrogéntartalmú műtrágyával (pétisó, amoniumnitrát, Pretrix, Volldünger), vagy szaruforgácscsal, vérliszttel, illetve csontliszttel és esetleg prtlittel, vagy zeolittel hogy

Olcsó deszkaanyagból készített komposztároló

a szerves anyagok elbomlását meggyorsítsuk, szerkezetét megjavítsuk. Még jobb megoldás az, ha a komposzt érleléséhez olcsó faanyagból (széldeszka, bőrdeszka) egy tárolót készítünk, mert így a komposzttelep a kertben rendezettebb képet mutat.

Nem szabad a szerves anyagokat gödörben érlelni, mert akkor a korhadás helyett rothadni kezdenek, ami a bennük levő tápanyagok szétesését idézi elő.

Az összerakott szervesanyagokat időnként meg kell taposni és *tartósan száraz idő esetén meg is kell öntözni,* hogy a mikroorganizmusok elszaporodásához szükséges nedvesség rendelkezésre álljon. A kazal felületét egy réteg földdel, vagy fóliatakaróval fedve védhetjük meg a párolgástól.

A szervesanyagok bomlását elősegíti, ha felaprítjuk őket. *A 3—5 mm-es darabokra vágott, tépett szerves hulladékhoz ugyanis a baktériumok, gombák és sugárgombák jobban hozzáférnek.* A felaprított szervesanyagok nyáron *6—8 hét alatt „megérnek"* és belőlük sötétbarna színű, szagtalan, morzsalékos, könnyen kiszórható, földszerű anyag származik, mely fölöttébb alkalmas talajaink termőképességének fokozására.

Az érett komposzt javítja a talaj szerkezetét és — többnyire közömbös kémhatású lévén — *egyensúlyban tartja mind a meszes-lúgos, mind a savanyú talajok kémhatását.* Rendkívül nagy szerepe van a komposztnak a talajélet serkentésében. A komposzt ugyanis tömény tenyészete a talajban élő mikroszervezeteknek, továbbá ázalékállatoknak és gilisztáknak, amelyek állandóan bontják a talaj állományát és összekeverik a különböző mélységben fekvő talajrészecskéket. Végül *tartalmaz a komposzt tápanyagokat is,* bár ezek mennyisége rendszerint

kiegészítésre szorul műtrágyákkal. Az viszont tudományosan is bizonyított tény, hogy a komposzt nagymértékben segíti elő a hozzáadott műtrágyák érvényesülését, hasznosulását.

Az érett komposztot rendszerint *ősszel szórjuk ki a talaj felszínére és ásással, vagy ásóvillával forgatjuk a talaj felső rétegébe.* Átlagos talajviszonyok mellett négyzetméterenként 2—4 kg komposzt használata ajánlatos.

Újabban előszeretettel használják a kertészek *a friss komposztot a talaj felszínének takarására.* Ez segít megőrizni a talajban lévő nedvességet; a takarás alatt a talajmorzsák jobban beérnek, a tápanyagok jobban érvényesülnek. A zöldség- és virágpalánták a takarás védelmében gyorsabban és erőteljesebben fejlődnek, mert a *korhadás következtében széndioxid szabadul fel,* amit csak jól szellőzött talajra ajánlatos kiszórni.

Kedvező hatású a talajtakarás a gyümölcsfákra is. Ha a törzs körüli másfél-két méteres körben arasznyi vastagságban friss komposztot terítünk el, akkor ez megjavítja a fák vízháztartását és a gyökértevékenység serkentése útján elősegíti a fiatal fák gyorsabb termőrefordulását, illetve fokozza az idősebb fák termőképességét. Számottevő előnye a talajtakarásnak az is, hogy *alatta a gyomnövények nehezen kelnek ki;* ezért a talajtakarás egyúttal a gyomosodás elleni küzdelem egyik módszere is.

A fiatal őszibarackfa köré terített széna megakadályozza a talaj nedvességének elpárolgását

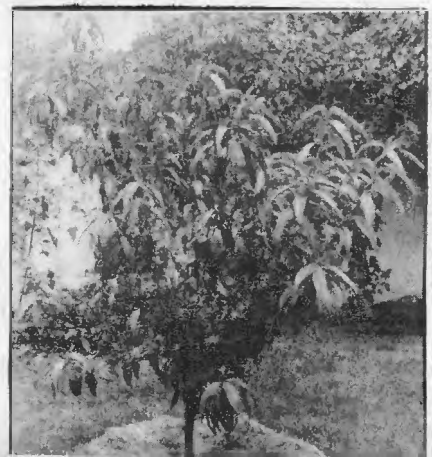

Vegyszerrel és ...

Még alig egy évszázad telt el azóta, hogy *Millardet,* bordeaux-i vegyész rájött arra, hogyha rézgálicoldatot mésztejjel vegyít és ezt a levet a szőlőtőkére permetezi, akkor ez a bevonat *nemcsak a jogtalan szüretelőket, de a peronoszpórát is távol tartja a fürtöktől.* Így lett a *bordói lé* az első, általánosan használt permetezőszer. Ezt megelőzően jószerivel csak a kénpor, a hamu, a mésztej, a korom és a vizelet szolgált a kártevők és a kórokozók elleni védelemre.

A vegyipar roppant gyors fejlődése tette lehetővé, hogy rövid száz év alatt a kártevők, a betegségek és a gyomok ellen a vegyszerek ezreit állítsák elő és hozzák forgalomba. *Magyarországon jelenleg több, mint 400 növényvédőszert használnak és ezek közül mintegy 200 használatát engedélyezték a kistermelőknek is.*

Mielőtt a növényvédőszerek forgalomba kerülnek — akár hazai előállításúak, akár importból származnak — igen szigorú és hosszadalmas vizsgálaton mennek keresztül. Ennek során megállapítják hatásosságukat, de azt is, hogy milyen hatással vannak a környezetre és nem okoznak-e a növényeken, az állatokon vagy az emberen káros elváltozásokat? A *világszerte elismerten szigorú magyar vizsgálatok nagy biztonsággal szűrik ki a veszélyeztető tényezőket.* Vannak azonban sajnálatosan rossz tapasztalatok ezen a

téren. Gondoljunk csak a negyvenes-ötvenes években világszerte ismert és széleskörűen alkalmazott DDT készítményekre (Gesarol, Matador), amelyek látványosan irtották ki a kártevőket, de néhány év alatt bebizonyult róluk, hogy korántsem olyan ártalmatlanok az emberi szervezetre, mint ahogy gyártóik vélték és tartós használatuk súlyos, olykor halálos betegségeket okoz. *Magyarországon az elsők között tiltották be a DDT és HCH jellegű szerek használatát.*

Van a növényvédőszerek használatának egy másik hátránya is. A vegyipari világcégek hirdetései szerint az agrokémia világa: zavartalan idill. *Hoechst* szerint: *a kémia a paraszt hű cselédje.* A másik vegyipari nagyhatalom, a BSF azt állítja, hogy: *a permetezés igazi egészségvédelem.* A hirdetési tamtam végkövetkeztetése: A vegyszerek hatása teljesen biztos, a vegyszerek emelik a parasztok jövedelmét és totálisan veszélytelenek.

A valóság azonban sokkal kevésbé rózsás! *A vegyszerek használata következtében új betegségek terjednek el;* a nagy költséggel kikutatott és előállított gombaölőszerek néhány év múlva hatástalannak bizonyulnak, a károkat okozó baktériumok, gombák és vírusok összeroppantják az újonnan kinemesített növények ellenállóképességét. A kártevők néhány év alatt rezisztenciát szereznek, ezért a szereket folyamatosan változtatni szükséges... Nagy gondot okoz, hogy a rovarölőszerek nem csupán a kártevőket pusztítják el, hanem a közömbös és a hasznos rovarokat sem kímélik, és emiatt megszakad a természetben kialakult tápláléklánc, felborul a természeti egyensúly.

Jó példa erre az almafák vértetűjének esete. Ez a kártevő a 30-as években sok gondot okozott a termelőknek, mert az akkori vegyszerek hatástalanok voltak vele szemben. Ekkor betelepítették hazánkba a vértetű fürkészdarazsat, amely a tojásait a vértetű testébe tojta és a kikelő lárva belülről felfalta a vértetűt. A fürkészdarázs elterjedése olyannyira visszaszorította néhány év alatt a vértetűfertőzést, hogy szinte még a rovarászok számára is gondot okozott egy-egy vértetűtelep felkutatása. És ekkor megjelentek a nagyhatású rovarölőszerek, amelyek még az irmagját is kipusztították a vértetűnek, de vele együtt kiirtották a nehezen meghonosodott fürkészdarazsat — ezeket a szorgalmas ingyen-napszámosokat is. Ennek következtében azonban — minthogy időközben egyes vértetű törzsek rezisztenciát szereztek a rovarölő szerekkel szemben — ismét elszaporodtak a vértetvek, amelyek jelenleg is az egyik legnehezebben leküzdhető ellenségei az almaültetvényeknek.

Voltaképpen külön lenne érdemes foglalkozni a gyomirtószerekkel, a növényvédelem e legfiatalabb ármádiájával. *Az utóbbi 15—20 évben rendkívül sokféle gyomirtószert fejlesztettek ki a gyárak* és ezeket a mezőgazdaság igen nagy területeken alkalmazza. Ezeknél is találkozunk azzal a jelenséggel, hogy a vegyszerek kiirtják ugyan a megcélzott gyomokat, de *azok helyébe más, eddig kevésbé szapora, kevésbé veszélyes gyomok lépnek* és végül is a gazda ugyanott tart a gyomirtószerekkel való kezelés után, mint annak előtte: kapálógéppel kell féken tartani a kultúrnövények fejlődését fenyegető, a tőlük életteret, vizet, tápanyagot, napfényt elrabló gyomokat.

A gyomirtó szereknek is van kevésbé látványos hatása: nemcsak a

talaj felszínén élő, közismert gyomokat pusztítják el, de *kiirtják a talajban élő mikroszervezeteket*, a gombákat, a baktériumokat is és ezzel a talajban zajló biológiai folyamatokat akadályozzák meg, vagyis végső soron a talaj termékenységét csökkentik.

A kisparcellákon különlegesen nagy a gyomirtószerek veszélye azért, mert a nagyobb esők kimoshatják a talajba jutott spec. hatású vegyszert, ami óhatatlanul eljut a szomszédos parcellákra is, ahol a növényállományban súlyos károkat okozhat. Egyáltalán nem törvényszerű, de bizonyított tény, hogy egy elég veszélytelennek tűnő gyomirtószer — a Grammoxone — a véletlen és az akaratlagos mérgezések egyik leggyakoribb eszközévé vált az utóbbi években.

A hétvégi kiskertekben, a kistermelők parcelláin igen sok visszaélés történik a növényvédőszerekkel, amelyek ilymódon valóban méreggé válnak. E hibák közül a felsorolásban elsőnek kívánkozik az, hogy a *kistermelők* — biztonsági okokból — *derűre-borúra permetez-nek*. Ha hétvégén idejük van rá és az időjárás is kedvező hozzá, akkor nekilátnak a permetezésnek még akkor is, ha betegséget vagy kártevőt nem látnak! Pedig *permetezni csak akkor szabadna, ha a saját tapasztalat vagy a hivatalos előrejelzés szerint arra szükség van*. Ez alól kivételt képeznek azok a gombabetegségek, pl. a szőlő peronoszpórája, amely ellen megelőző módon szükséges védekezni.)

Gyakran számolnak be a kistermelők arról, hogy a megengedettnél nagyobb vegyszertöménységet használnak. Olykor ijesztő látványban van a szemlélőnek része: csöpögő, rossz permetezőgéppel juttatják ki a veszélyes szereket, miközben a kötelező védőöltözékről szó sincs, sőt a munkát végző — nyári hőségben — rendszerint félmeztelenül, klottgatyában látja el feladatát. Nem csoda, ha ennek súlyos mérgezés a következménye!

Sajnálatos dolog az is, hogy a kistermelők egy része úgy véli, a számukra engedélyezett vegyszerek nem elég hatékonyak, ezért *illegális úton igyekeznek a nagyüzemekben használt és csak ott engedélyezett vegyszerekhez hozzájutni*. Igen ám, de a nagyüzemi szerek felhasználásához speciális védőöltözék (gázálarc!) szükséges és ezek a veszélyes mérgek csak az emberektől elzárt területen permetezhetők ki. A kiskertben viszont a permetező nagypapa mellett ott áll a kisunoka és beszívja a mérgeket, leszedi az éppen félórával korábban megpermetezett gyümölcsöt és jóízűen elfogyasztja azt. Az eredményről a kórházak mérgezési osztályainak orvosai tudnak szemléletes beszámolót tartani.

És még valami, ami nagyon kézenfekvőnek látszik és mégsem szívlelik meg: *a vegyszerek használata közbeni és az azt követő magatartás*. Minden permetezési útmutatóban benne szerepel, hogy munka közben tilos dohányozni, enni és inni. Úgy látszik ennek ellenére a sörital a legkívánatosabb éppen a permetezőgép megtöltése közben! És milyen kevesen tartják be azt az egyszerű előírást is, hogy a permetezés befejeztével le kell vetni a szennyezett védőruhát és meg kell alaposan mosakodni!

... és vegyszer nélkül

Elkényelmesedtünk. A növényvédőszerek hosszú ideig olcsók voltak és ez rászoktatta a kertészkedőket arra, hogy inkább permetezzék le a gazos talajt gyomirtószerrel,

minthogy hozzálássanak a fárasztó, derékfájást okozó és nem is nagyon szórakoztató kapáláshoz. És ezen a szemléleten nagyon nehéz változtatni. Pedig *egész sor növényvédelmi módszert alkalmaztak régen* — a vegyszerek elterjedése előtti időszakban — mégpedig *igen jó eredménnyel.* Ezek közül most csak a legfontosabbakra hívom fel a figyelmet abban a reményben, hogy miután megismertük a vegyszeres növényvédelem árnyoldalait is, hátha újra „divatba lehet hozni" őket.

1. *Minden növénynek sajátos igényei vannak a környezetével szemben.* Az egyik a meleget és a napsütést, a másik a hűvös, árnyékos helyet kedveli. Vannak sok öntözést igénylő és a szárazságot is jól tűrő kerti növények. Az egyik a meszes-lúgos, a másik a savanyú talajt kedveli és a másik számára kedvező körülmények között nem is él meg.

Ha a termelni szándékolt növény számára a kertünk természeti körülményei jól megfelelnek, akkor gyorsan, lendületesen fejlődik, virágzik és bőséges, ízes, színes termést érlel. Ilyen körülmények között a kártevők és a kórokozók se tudnak rajta elszaporodni; ahogy mondani szokták: *kinő a kártevők foga alól.* Ezzel szemben a *kedvezőtlen körülmények közé kényszerített növény csak sínylődik,* vontatottan nő, keveset és silány minőségű gyümölcsöt terem, és minden ellensége szinte tobzódik rajta.

Ezért kell a *kertünkbe is lehetőleg olyan növényeket ültetni, amelyek a fejlődésükhöz szükséges körülményeket megtalálják.*

Ezt a követelményt a termelők már régen felismerték, amikor kialakították a termőtájakat. Ezeken a területeken a talaj- és éghajlati viszonyok lehetővé tették, hogy a speciális igényű növényeket koncentráltan termeljék meg. Így jött létre a szegedi és a kalocsai fűszerpaprikát, a makói vöröshagymát, a ceglédi, nagykőrösi, kecskeméti kajszibarackot, a diósdi, érdi, mecseki őszibarackot termő táj — hogy csak a legjellegzetesebbeket említsem. És így alakultak ki évszázadok alatt a történelmi, valamint jóval később az alföldi borvidékek is jellegzetes szőlőfajtáikkal és borászati technológiájukkal.

2. Nagy lehetőséget kínál a betegségek és a kártevők elleni küzdelemben az *ellenálló növények termelése.* A növénynemesítők — a genetika eredményeit hasznosítva — egyre több betegségellenálló növényfaj vetőmagját, gumóját, oltványát kínálják a kertészkedőknek, akik ezek telepítésével mentesülnek a vegyi növényvédelemtől.

3. *Valamikor nagy jelentőséget tulajdonítottak a különböző vetésforgó rendszereknek.* Az utóbbi években egyszerűbbnek látszott a zöldséges ágyások, az ültetőgödrök talaját egy erre a célra szolgáló vegyszerrel fertőtleníteni, mint ügyelni arra, hogy például a paradicsom, a paprika, az uborka ne kerüljön két évben egymás után ugyanarra a helyre. A monokultúra ugyanis nemcsak azzal a következménnyel jár, hogy a megismétlődő növénykultúrák mindig ugyanazokat a tápanyagokat fogyasztják a talajból, de lehetősé-

Ha elegendő helyük van, akkor jól fejlődnek a salátafejek

get teremt a kártevő szervezeteknek arra is, hogy módfelett elszaporodhassanak. A termőhely állandó változtatásával tehát féken tarthatjuk a kártevők szaporodását is.

4. *Sokféle növényvédelmi lehetőséget kínál az agrotechnika.* A szakszerű talajmunkával, a gyomokat is irtó kapálással serkentjük a növényeink fejlődését és ugyanakkor rontjuk a kártevők és a betegségek életfeltételeit. Ilyen hatású — többek között — az *egyelés*, amivel minden megmaradó egyednek elegendő helyet biztosítunk és ezzel lehetővé tesszük, hogy erőteljesebben fejlődve a betegségek, a kártevők ne hatalmasodhassanak el rajtuk.

Nagyon ígéretes megelőzési eljárás — különösen a veteményeskertekben — a *növények vegyes vetése, illetve ültetése.* Ennek előnye, hogy vegyes állományban a kártevő szervezetek nem képesek tömegesen elszaporodni; a vegyesen álló növények a talajban lévő tápanyagokat egyenletesebben veszik fel, illetve nem választanak ki életük folyamán olyan nagy mennyiségű gátlóanyagot, mint az egyöntetű állományban tartott, ún. monokultúrák.

Vegyes termelés. Egész veteményeskert tenyészik a növényoszlopon

A vegyes termelés másik előnyét a kutatók még csak most kezdik feltárni, de azt máris tudjuk, hogy a *növények között éppen úgy lehetséges szimpátia és antipátia, mint az emberek között.* Egyes növények kedvelik a mások társaságát, míg mások nem viselik el a szomszédaikat. *Vannak növények, amelyek életük viteléhez kifejezetten rászorulnak a másik jelenlétére.* Gondoljunk csak az *aranka*ra, erre a sárga színű élősködő növényre, amely — klorofillja nem lévén — meg sem tud élni a gazdanövénye nélkül, amelynek az áthonosított tápnedveit szívja el. Vagy közismert dolog az is, hogy a *fagyöngy és a fakin* (az előző a fehér az utóbbi a sárga bogyójú) a fák nedveiből táplálkozik.

Másrészt viszont vannak olyan „házasságok", amelyek mindkét fél számára kifejezetten előnyösek. Ilyen például a moszatok és a gombák együttéléséből létrejött *zuzmók*, továbbá ugyancsak régen ismert együttélés a *bükköny és a zab közötti.* A zabosbükköny egyike a legértékesebb tavaszi takarmányoknak; itt a zab támasztékot ad a bükköny henye szárának, a bükköny pedig a gyökerein élő nitrogéngyűjtő baktériumok segítségével tápanyagot ad át a zabnövénynek.

Ma már tudjuk azt is, hogy vannak növények, amelyeknek az illata kifejezetten távoltartja a szomszédja bizonyos kártevőit.

5. Fáradságos, de annál eredményesebb módja a növényvédelemnek a mechanikai védekezés. Amikor *megkaparjuk és lekeféljük a gyümölcsfák törzsét*, akkor a kéregpikkelyek alatt áttelelő milliónyi gombaspóra és kártevő-tojás pusztulását okozzuk. A *gyümölcsfák koronájának megritkítása* után szellős, lég- és napfényjárta zónát alakítunk ki, amely-

ben a kártevők és betegségek nem találnak kedvező búvóhelyre.

Rendkívül hatásos művelet a fákon található *moniliás gyümölcsmúmiák, a hernyófészkek és tojáscsomók leszedése* és elégetése. A téli araszolóhernyók ellen a hernyóenyves, az almamolyok ellen hullámpapír övek alkalmazása jár eredménnyel. Az is célszerű dolog, ha valaki a cseresznyefája hajtásvégein látott levéltetvek elpusztítása céljából nem mindjárt a permetezőgépet keresi elő, hanem a metszőollóért nyúl és lemetszi a fertőzött hajtásvégeket.

Nagyon hasznosak az ún. szexcsapdák. Ezeket eredetileg a molylepkék rajzási idejének meghatározására használták, de a kiskertekben valódi védekezési eszköznek bizonyultak. Használatuk azon alapszik, hogy a rovaroknak — mint minden állatnak — speciális, nemükre jellemző illatanyagaik vannak; a két nembeli rovarok ennek segítségével találják meg egymást a rajzás idején. A szex-csapdában egy fiolában mesterségesen előállított, nőivarú állatokra jellemző illatanyagot (feromont) helyezünk el. Ezt a hímivarú lepkék tömegesen keresik fel és a csapda ragadós anyaggal bevont felületére ragadnak. Ilymódon a *nőstény lepkék megtermékenyítetlenül maradnak*, tojásokat nem raknak, tehát nem szaporodnak tovább. Tapasztalatom szerint, ha a kiskertben minden második-harmadik fára kifüggesztünk egy szexcsapdát, akkor az annyi kártevőt fog össze, hogy ezzel a veszélyes elszaporodásukat megelőzzük.

6. A biológiai védekezés — a kártevők és betegségek parazitáinak tudatos elszaporítása — eddig is nagy szerepet játszott a kertek növényvédelmében, de nem mondhatjuk azt, hogy ezt a lehetőséget már

A szex-csapda a molylepkék százait fogdossa össze

kiaknáztuk volna! Igaz, az énekes madarak száma az utóbbi években örvendetesen gyarapodott, mert az emberek szívesen látják a környezetükben ezeket a kedves, vidám állatokat és ezért etetik, védik őket. Azt azonban még mindig nem eléggé ismerték fel, hogy ezek a kedves segítőtársaink rengeteg rovart, hernyót, lárvát, pondrót pusztítanak el — ha rászorulnak. Ha viszont állandóan etetjük őket, akkor hozzászoknak a kényelmesebb életmódhoz, a terített asztalhoz és nem igyekeznek öntevékenyen megszerezni a saját és fiókáik táplálékát. Ezért *csak késő ősztől kora tavaszig etessük a madarakat* és mihelyt megjön a tavasz, hagyjuk abba az etetők feltöltését.

A kártevő rovarok ellenségei is nagy segítségünkre vannak a növény védelemben. A katicabogarak és lárváik, az aranyos bábrabló, a fátyolka a levéltetveket pusztítja — még pedig tömegesen. Ezzel szemben *téves megfigyelésen alapszik az a feltevés, hogy a hangyák is a levéltetvekkel táplálkoznak!* Éppen az ellenkezője az igaz! A hangyák mindig ott jelennek meg, ahol a levéltetvek

szívogatják a növények nedveit és ők a levéltetvek édes váladékát, a mézharmatot nyalogatják, sőt egyenesen „megfejik" a levéltetveket, hogy minél több mézharmatot válasszanak ki. Ezért ahol a fák törzsén hangyákat látunk le-föl korzózni, ott levéltetvek is vannak és szükséges lehet a permetezés ellenük.

A biológiai növényvédelemnek egyéb lehetőségei is kínálkoznak. Egyes gombabetegségek ellen például baktériumtenyészetek kipermetezésével lehet védekezni; hasonlóan, mint ahogy két évtizede védekezünk a mezei egerek elszaporodása ellen baktériumtenyészetekkel.

Vissza a természethez

A kertészkedők, kertbarátok álma a szépen rendezett, ápolt, gyomoktól mentes kert. Nem biztos azonban, hogy a természet igényeinek is éppen ez felel meg a legjobban! Sőt, azt kell mondanom, hogy *minél kevesebb növényfaj díszlik az élettérben, annál sérülékenyebb a növényállomány,* a külső behatások (pl. a talajvíz csökkenése, a levegő elszennyeződése, a talaj telítődése nitrátokkal stb.) annál végzetesebbek lehetnek a számára.

Nézzük meg ezt egy példa segítségével!

Valamikor négyszáz évvel ezelőtt az angolok kitalálták a hetenkint kaszált (később géppel nyírt) gyepet a kertekben és a parkokban. Ezt két körülmény indokolta: egyrészt Angliában a csapadékos, párás, hűvös időjárás kedvez a rövidre nyírt gyepnek, másrészt *az angolok játéktérként használták a pázsitot;* itt teniszeztek, golfoztak, kriketteztek és füves pályán folytak a labdarúgó mérkőzések is.

A rendszeresen nyírt angol gyep, a „pleasure ground" divatját átvették a „kontinens" országai és eljutott hozzánk is. Nálunk viszont a nyári meleg, a sok napsütés és a levegő alacsony páratartalma miatt csak akkor marad meg tartósan a smaragdzöld gyep, ha arra a kertészek és a kertbarátok állandó figyelmet sok munkát és fáradságot fordítanak. Arról pedig szó se lehet, hogy a pázsiton gyerekek játsszanak, labdázzanak, felnőttek sportoljanak. Nálunk általános — és sajnos szükséges a tábla, hogy: *A fűre lépni tilos!*

Mi lenne, ha — legalább a nagyobb kertekbe — visszahoznánk az egykori virágos rétet? — kérdezték a környezet védelme iránt is fogékony kertészek néhány évvel ezelőtt. A gondolatból egyre több helyen valóság válik és visszatér a kertekbe, a pázsit helyére a rét.

Ennek számos előnye derült ki néhány év alatt. A magasabb, dúsabb növényállomány többet leköt a levegőben szállongó füstből, koromból, porból; mérsékli a zajokat; kiegyenlíti a környezet hőmérsékletét, mert nappal hűti, éjjel melegíti a felette lévő levegőréteget. *A virágos réten búvó és fészkelőhelyet valamint élelmet talál számos már-már kiveszésre ítélt állatfaj:* madarak, sündisznók, békák, éticsigák, lepkék, Igaz megtelepednek itt a kert növényállományára nézve káros állatok is (darazsak, levéltetvek, hernyók, vakondok), de ezek *kölcsönösen sakkban tartják egymást* és megakadályozzák bármelyik állatfaj túlságos elszaporodását. Mert — amint azt már Darwin is megfigyelte — *a szabad természetben egyensúlyi állapot áll fenn* és ezt az egyensúlyt csak valamilyen külső hatás billentheti fel. *Az egyensúlyzavar azonban csak ideig óráig tart* és a ter-

A virágos gyep fészkelőhelyet és táplálékot nyújt a kert számos apró élőlényének

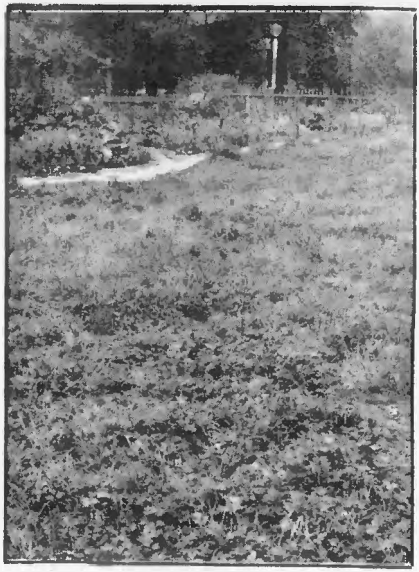

mészet önszabályozása következtében az egyensúly ismét helyreáll.

Ezt a szabályt igazolja a madarak helyzete is. Amikor kezdtek elterjedni a növényvédő- és különösen a gyomirtó szerek, akkor az énekes madarak állománya rohamosan csökkent. A nagyüzemi táblák kialakítása se hatott kedvezően a madarak szaporodására, mert megszűntek a szőlők szárazon rakott kőfalai, a szabályozatlan patakmedrek, a mocsarak és a nádasok, az erdősávok és a csalitok, amelyek fészkelőhelyet adtak a madaraknak. Az egyre szaporodó utak, a robogó, pöfögő járművek, a légvezetékek egyre több zavart okoztak a madarak életében és sokan azt hitték, hogy legkedvesebb madaraink, a rigók, a cinkék, a pacsirták, a fülemülék, a gólyák — amelyek nemcsak környezetünknek voltak megszokott elemei, hanem a kultúránknak is részeivé váltak — elvándoroltak, kevesebbet költenek és végül kipusztulnak.

Ez szerencsére nem következett be! A hasznos, szép és kedves énekes madarak száma ismét nő, mert a szántóföldeken, a réteken, az erdőkben és a kertekben *kevesebb vegyszer-hatóanyagot szórnak ki és számos veszélyes szert hatósági úton kivontak a forgalomból.*

Az aktív madárvédelemnek azonban még csak a kezdetén vagyunk. Pedig ez nemcsak etikai és ökológiai, de ökonómiai szempontból is fontos feladat. Jól megfigyelhetjük a kertben üldögélve és szemlélődve, hogy például a csalitban fészkelő cinkék mennyi lárvát, hernyót, bábot szednek össze. Igen serény rovarevők, főként a költés és a fiókanevelés idején, amikor nekik maguknak és fiókáiknak is sok fehérjében gazdag táplálékra van szükségük.

A madarak védelmét nemcsak azzal szolgáljuk, ha kivesszük a légpuskákat az illetéktelen kezekből. Nemcsak azzal támogatjuk hasznos segítőtársainkat,,,ingyen napszámosainkat", hogy télen etetjük őket és fészekodúkat rakunk ki a kertbe, hanem azzal is, ha természetesen fészkelő- és búvóhelyeiket tiszteletben tartjuk. *Legyenek a kertnek olyan zugai, ahol zavartalanul* élhetnek; nem baj, ha a bokrok alján van egy kis giz-gaz, ágak, ottmaradt, lehullott lomb, mert itt a madakar otthon érzik magukat.

Nem helyes az se, ha tűzzel vassal írtjuk a számunkra kellemetlen külsejű, vagy károsnak vélt állatokat. *Sokan irtóznak például a pókoktól, pedig ezek hasznos állatok,* mert sok legyet és más káros rovart fognak össze. Csípésük nem veszélyes, legföljebb kellemetlen, de csak ak-

kor marnak, ha veszélyben levőnek érzik magukat.

A gusztustalannak tartott *földi giliszták* pedig *egyenesen a leghasznosabb állatok közé tartoznak*, mert eleven ekeként át, meg átfurkálják a talajt, belekeverik a szerves hulladékokat (falevelet, elhullott rovarokat stb.) és ezzel javítják, fokozzák talajaink termőképességét.

Összefoglalva

A növényvédelem számos módszerét alkalmazhatjuk és *ezek közül csak egy* — igaz, hogy a leghatásosabb — a vegyszeres növényvédelem. Nem szabad lebecsülnünk és munkaigényesebb volta miatt háttérbe szorítanunk a régebben eredményesen alkalmazott módszereket, a mechanikai, az agrotechnikai és a biológiai védekezést.

Ha azonban ezek alkalmazásával se tudunk megbírkózni a termésünket fenyegető veszedelmekkel, akkor mégis csak *elő kell venni a permetezőgépet* és növényvédőszereket. Ezeket azonban a szakmai előírások szigorú betartásával, csak az előírt töménységben, csak a megfelelő időpontban permetezzük vagy porozzuk ki, hogy a *viszonylag kevés szer felhasználásával érjük el a kívánt eredményt.*

És amikor növényvédőszert használunk, ne feledkezzünk meg arról, hogy ezek nem csupán a kártevőkre és kórokozókra nézve mérgezőek, de *veszélyt jelentenek a munkát végző* (és magára kellően nem vigyázó) *emberre, a környezetében élő gyerekekre, felnőttekre, idősekre, a szomszédokra* és az esetleges vegyszermaradványokat tartalmazó terményeket elfogyasztó személyekre is.

Ne mondjunk le tehát a vegyszerek alkalmazásáról, a vegyészet és a vegyipar nyújtotta előnyökről, de használjuk a szereket figyelmesen, gondosan, hogy abból nekünk magunknak és az egész társadalomnak és környezetünknek — ne kárunk, bosszúságunk és bánatunk, hanem — hasznunk és örömünk származzék.

dr. Bálint György

Ha másként nem birunk a kártevőkkel és betegségekkel, akkor mégis csak elő kell venni a permetezőgépet

TOLNAI ERZSÉBET

MAGÁNÜGYBEN

„Valami kezdődik...?" jeligére

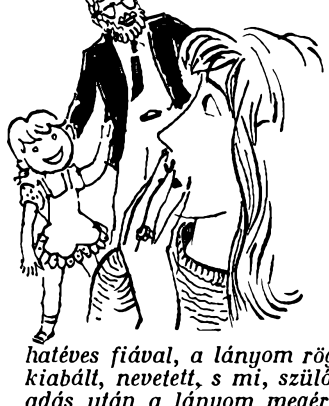

„Két évig kölcsönösen imádtuk egymást. Tizennyolc évesen, már terhesen mentem feleségül az akkor húszesztendős fiúhoz. A kislányunk, Ildi most első osztályos, és mi közel három éve elváltunk. Megértettem: túl fiatalon kötötte magát hozzám, katonáskodása színhelyén beleszeretett egy csajba. Megegyezéssel váltunk, nem volt vita a láthatás körül. De boldogtalan és magányos voltam. Ildi nem bocsátotta meg apjának, hogy elment. Idegenkedett az új asszonytól, s ha kéthetenként eljöttek érte, csak az én könyörgésemre volt hajlandó lemenni a kocsihoz. Egy éve ott megszületett a kisfiú. Azóta nyaggat, hogy neki mindennapra való apu kell, szerezzek egyet. Őszszel a bábszínházban ifjú apa ült mellettünk, öthatéves fiával, a lányom rögtön barátkozni kezdett. A kisfiúval együtt tapsolt, kiabált, nevetett, s mi, szülők is váltottunk néhány szót a gyerekekről. Az előadás után a lányom megérdeklődte: „bácsi, van neked feleséged?". Majd elsüllyedtem, elrángattam a csemetémet és kioktattam senkit nem kell olyanról faggatni, ami csak az ő dolga. Nem szólt semmit. — Az iskola igazgatója lelkes, modern pedagógus. A szülői munkaközösségi értekezleteken jelen szokott lenni. Minden gyereket ismer, találó véleménye van róluk és szívesen szakít időt a szülők megismerésére is. Hozzánk is jött családlátogatásra. Meglepetésemre rögtön kérte Ildit, keresse meg a ragasztásra szoruló dolgokat. Ildi szaladt a szobájába. Ő addig gyorsan elmondta, hogy a kislány gyakran keresi meg, beszélgetni akar. Elpanaszolta neki hogy az új babájának leesik a haja, azt is, hogy apu nem velünk él, minket nem szeret. Megtudakolta, van-e családja az igazgató bácsinak, aztán megkérte számunkra (szabályszerűen) a kezét. Ildi kihozta a babáját és a táskájából elővett ragasztóval az igazgató bácsi megragasztotta a parókát. Aztán a lányomnak egy képeskönyve is eszébe jutott és ismét elvonult. Távollétében még megtudtam, hogy az igazgatóbácsi menyasszonya máshoz ment feleségül, és ő ezt a csalódást nehezen heveri ki. Vagyis hát hasonló cipőben járunk. Ez volt köztünk minden személyes beszélgetés. Ildi már ott téblábolt, nézte a képeskönyv megújulását, marasztalta is a vendéget, de annak tovább kellett mennie. Ennek csaknem egy hete, azóta nem jelentkezett. Miért is jelentkezne, megvolt a szívélyes családlátogatás, ez minden. És mégis, sokat gondolok rá, csak a gyerek észre ne vegye, mert mindent elmond neki. Lehet: még mindig a volt menyasszonya miatt szomorkodik, vagy csak félszeg? Semmi alapom nincs rá, mégis úgy éreztem, tetszem neki. Ön szerint mit kellene tennem?

Tanácsolhatnám, hogy némi furfanggal keressen ürügyet „pedagógiai tanácskérésre Ildi miatt" — vagy legyen nagyon csinos a legközelebbi szülői értekezleten. Azt is mondhatnám, várja türelemmel, hogy ő kezdeményezzen, ha fontos neki, jelentkezni fog és talán nem is szereti a rámenős nőket. De semmit sem tanácsolok, bár ettől függetlenül kipróbálhatja az egész fegyvertárát. Nem is hiszem, hogy szüksége lenne a tanácsra. Bízzunk a jövőben is, amely olykor összehozza a szülőket az iskolaigazgatóval. De főleg bízzunk Ildiben, ő majd továbbra is „intézkedik". Sok szerencsét.

„Fogoly" jeligére

„A szüleim házassága mindig szerencsétlen volt. Nem illettek össze. Apám kötekedő, örökké hibát kereső zsarnok. Anya állandóan alkalmazkodott, a parancsait teljesítette. A három gyermekéért tűrt, amíg csak bírta. Kiszolgáltatottsága az évek múlásával egyre elviselhetetlenebb lett, kezdett visszaszólni és sűrűsödtek a viták, veszekedések. Talán csak mi, a gyerekek tartottuk őket össze és mire felnőttünk, már csak az örökös gyűlölködés. Negyvenöt éves házasok és most is állandóan marják egymást. Mint gyerek, csak annyit értettem: nálunk valami szégyellnivaló rendellenesség van, ne tudjanak róla mások. Kerültem mindenféle ismeretséget, nehogy bárki belelásson az életünkbe. A szüleinkhez sem jött senki, de azt, hogy nekem nincsenek ismerőseim, kizárólag az én „zárkózott, különc természetem" rovására írták. A testvéreim kilenc és tizenegy évvel idősebbek nálam, és amint megtehették, elmentek otthonról. Akkor jönnek, ha kell valami: a beteg gyereket, unokát velünk ápoltatják, mert nekik más dolguk van, minden iskolai szünetre nekünk hozzák el őket. Mostanában anyám gyengélkedik, de az csak rám tartozik . . . Apa nyugdíja kevés, ez sem az ő gondjuk, hiszen szerencsére normálisan keresek, el is látom, ápolom is az öregeket. Testvéreim már serdülőkoromban vénlányságra szántak: úgysem tudnék boldoggá tenni senkit — mondták —, és egy ideig el is hittem. Túlhaladtam a harmincat. Semmim nincs, csak kötelezettségeim. Időm sincs, nyugtom sincs otthon. Gyerekkoromtól gyenge szervezetű vagyok, sokszor voltam beteg. Jó orvosok, anyám rendbehoztak, megmaradtam. De már végleg kikészülök. Tönkremennek az idegeim, évek óta súlyosodnak a szívpanaszaim. Az állásom is igénybe vesz, orvosi rendelőkbe járni, órákat várni, nincs időm és idegem. Életmódot kellene változtatnom, saját társ és család kellene, némi boldogság. Mivel „nekem úgyis csak magamra van gondom", a testvérek teljesen magamra hagynak. Tudják: szüleinket nem bízom sorsukra, s ezt csak kihasználják."

Közismert érvelés: „Nekünk családunk van, könnyű neked, se kutyád, se macskád. Annyit legalább megtehetsz, hogy leveszed rólunk az öregeink iránti kötelezettségeket." Úgy válaszolhatna: „Soha nem volt magánéletem, erőm, időm sem a boldogságkeresésre, ti az én rovásomra építgethettétek saját nyugodt fészketeket. *Nektek* könnyű, de mi lesz velem?" Nos, harminc és negyven között nyilván nehezebb a soha nem próbált kapcsolatteremtés az emberekkel, de a lehetőség mégsem veszett el véglegesen. Nem javasolnék drámai jeleneteket a családban, csak menjen el végre orvoshoz, mondja el a ba-

jait és hogy fogytán az ereje. A testvérek tudják meg, hogy beteg. Gondolom, önös érdekükben rádöbbennek, hogy ha nem könnyítenek *most* magán, hamarosan az egész teher rájuk szakad. Az orvos valószínűleg kérés nélkül beutalja kivizsgálásra, kezelést, komoly pihenést parancsol. A testvérek meg szokjanak hozzá, hogy felváltva törődnek szüleikkel, akikért *mindhárman egyformán* felelősök, esetleg még a bíróság előtt is. Maga pedig a pihenést használja fel új ismerősök, barátok keresésére, s ha megerősödve hazakerül, ragaszkodjék a közös teherviseléshez, a megbetegedése fenyegetését ne felejtsék el a testvérei. Egészségesebb, önállóbb életet kell kezdenie. Mind a családi élet, mind az egyedüllét gondokkal *is* jár. Bizonyos körülmények között az egyedüllétnek *is* lehetnek előnyei, persze nem ez az ideális életforma. De állandó marakodásoktól körülkerítve, elzárva lenni mind a társas, mind pedig a magánélet örömeitől is, ez se nem családi élet, se nem magánélet. Ezt az embertelen életmódot nem folytathatja tovább.

„Családi perpatvar" jeligére

„Férfi létemre hűséges olvasójuk vagyok, és remélem én is számíthatok a tanácsára. Nejemmel jó negyvenkét évig felhőtlen boldogságban éltünk. Egy nyugdíjas kiránduláson összebarátkoztunk egy nálunk fiatalabb házaspárral. Később többször ellátogattak hozzánk. Sajnos, az asszony rámenős, én meg engedtem a csábításnak . . . A látogatásokat viszonoztuk, a nő mindig teremtett alkalmat. Higgye el, nem különb, csak tizenöt évvel fiatalabb a feleségemnél. Szegénykém mit sem sejtve összebarátkozott a szeretőmmel, eszébe sem jutott, hogy feltételezzen valamit és én nagyot vétettem; segítettem becsapni. Szó se róla, hogy az asszonyomat már ne szeretném vagy lemondanék róla, de ez a nő teljesen felkavart. Ha egy percre kettesben vagyunk, már elkezdi, s a feleségem így kapott rajta, éppen csókolództunk. Ezután megutálta a nőt és kitiltotta tőlünk. Fogadkoztam: rajta kívül többé senki nem kell már nekem, hiszen eddig is szépen éltünk, felneveltük gyerekeinket, három unokánk is van, maradjunk együtt, szeressük továbbra is egymást. Nagy hiba volt, hogy azt is kértem: barátkozzunk tovább a házaspárral és engedje meg nekem a nőt is. Most már a lányom is hiába kérleli, itt akar hagyni. Holott azóta már rájöttem, milyen ócska, közönséges némber ez a nő, már a fiammal is kikezd. Mindenki jó neki, csak a férje nem. Mit tegyek, kérem, öreg napjaimra el ne veszítsem a kedves feleségem, a családom?'

Mit mondhatok egy érett korú embernek, aki félrevezeti a feleségét, s ha véletlenül kiderül az igazság, beleegyezést kunyerál, hogy megtarthassa a szeretőjét? A cédaság akkor botránkoztatja meg, ha az a „némber" *nem csak* az ő kedvéért céda. A férjjel akkor érez együtt, amikor sorstársa lesz a megcsalatásban. Még leírni is bonyolult: a férjet vele megcsaló saját szeretője a saját fiával mindkettőjüket megcsalja. Legszívesebben a feleségének segítenék. Ha ismerném, azt mondanám neki: igaza van, a nő piszokul viselkedett, kedves férje nemkülönben. Igaza van, ha megrendült a bizalma, de (amennyiben a férje *nekünk* véletlenül nem hazudott), egy hosszú életen

át maguk felhőtlen boldogságban éltek. Tulajdonítsa férje megváltozott magatartását a korának. Közel a hetvenhez hiúságból esik bele fiatalabb nőkbe. S az olcsó diadal elveszi a már amúgy is fogyatékos ítélőképességét. A nő máris cserben hagyta egy megbízhatóbb férfiasságú, fiatalabb férfi miatt. S ő két szék között a földre pottyan. Nem mintha sajnálnám, ő éppen eléggé sajnálja önmagát. De a gyerekek, unokák alighanem ragaszkodnak hozzá — ne vesse ki a családból. Megalázó tapasztalataiból feltehetően tanult valamit. Most minden oldalról jól megkapta a magáét, megleckéztették mint az óvódást, aki a családi otthon közepére illetlenkedett. Nem érdemes ebből további drámát csinálni, térjen napirendre az öreg óvódás fölött. Kívánom, hogy a szép, szelíd, közös emlékeik elfeledtessék ezt a rövid, sok piszkot felkavaró vihart . . .

„Régi levelező" jeligére

„Évekkel ezelőtt írtam Önnek egy barátnőm problémájáról. Szerette a férjét és a gyerekeit, de volt egy nagy szerelme is, szintén családos. Egyikük sem akart válni, ragaszkodtak a párjukhoz is. A barátnőm már szakított volna, annyira terhére volt a sok bonyodalom, de a férfi sem róla, sem a családjáról nem akart lemondani, azt is mondta, hogy öngyilkos lesz, ha a barátnőm elhagyja. Akkor közöltem Önnel, hogy a két családot fenyegető problémát végül megoldotta az élet, illetve a halál. Barátnőm szerelme közúti baleset áldozata lett, meghalt. A hivatalos kivizsgálás tisztázta a baleset körülményeit, okait, de barátnőm ragaszkodott a lelkifurdalásához, a férfi »miatta lett öngyilkos«. Megnyugtatására öntől is kaptam tanácsokat. Az elmúlt évek alatt egyre világosabban látom, ennek az asszonynak segíteni nem lehet, bár kitűnő adottságai vannak. Mégis egyre inkább panaszkodik most már a rendes férjére. Kevesli a jövedelmüket, a férj állítólag nem eléggé ügyeskedik. Szerintem igen jól állnak. A ház körül megterem az egész évi élelem, zöldségféle, krumpli, gyümölcs, állatokat is tartanak. Állásuk is van, ketten legalább tíz-tizenkétezer forintot keresnek, és az élelemre már alig kell költeniük. Így még két gyerekkel sem nehéz a megélhetés. Kell-e mindig sírni és a férjet nyúzni mindenért? Én nagyon sajnálom a barátnőmet a tragikus szerelmi históriáért, talán ettől ilyen bolond most. De erről a férje nem tehet, nem is tudott semmit. Ő soha más nővel nem foglalkozott. Hogyan szedjem rendbe az életüket?"

A barátnője, az első magaokozta válság után most újabb válságot termel maga körül. Ezúttal nem önváddal kínozza magát, hanem a férjet kínozza alaptalan váddal. Panaszaival, sérelmeivel addig foglalkoztatja őt, nyilván a gyerekek előtt, továbbá a barátait, amíg a legfontosabb emberi kapcsolatait is elnyűvi, és végképp magára marad. Önnel együtt én is úgy vélem, indokolatlanok az „anyagi gondjai". De persze nem tudom, nem sandít-e a folyton mások külföldi cuccaira, divatos autójára, cifra kerítésére és más státuszszimbólumokra, és mennyire függ attól a lelki egyensúlya, hogy a társaságában ő legyen a leg-leg-leg-leg-versenyképesebb. Csak az ön leveléből

ismerem ezt az asszonyt, az ön szemével látom a helyzetet. Úgy tűnik, a saját képzelgésein kívül senkire és semmire nincs tekintettel. aminek azonban súlyos következményeit kénytelen lesz majd viselni. Tönkreteheti a barátságukat is, ha maga őszintén reagál a panaszaira, de a családi életét is. Figyelmeztesse, hogy szétesik a család, ha a siránkozó anya csak az öncsinálta bajait, a saját képzelt gondjait dédelgeti. S az ilyen ember elmagányosodik.

„Furesa háromszög" jeligére

„Harminckét éves, régen elvált férfi vagyok. Válásomról csak annyit: nem egyedül a feleségem hibájából váltunk. Most nehéz szituációban vagyok. Néhány hónapja megismertem egy nálam 16 évvel fiatalabb, aranyos pesti kislányt. Elhunyt apja szüleinél, itt vidéken töltötte az egész nyarat. Anyja külkereskedő és vállalata két hónapra nyugatra küldte. Nagyszülei és az én rokonaim jó viszonyban vannak, így találkoztunk, így kezdődött Ágival a barátság. Könyvekkel láttam el, múzeumba, kiállításokra vittem, mintha rám bízott kishúgom lenne. Felelősséget éreztem érte, és bár észleltem, hogy köztünk másfajta érzelmek is ébredeznek, nem beszéltem vele szerelemről. Reméltem, ha két év múlva leérettségizik, s ha hozzá illőbb fiúk konkurrenciája nem húzza át a reményeimet, majd elvehetem feleségül. A kislány nagy örömére, Katalin, az édesanyja még augusztus 20-a előtt hazaérkezett. A szépsége rögtön mellbevágott. Ági teljes virágzásban levő változata. Bemutatkozásomat szívélyes köszönnyel fogadta. Tartózkodásában valami izgalmas elfojtott feszültséget éreztem. Mint a család barátja, majdnem naponta jelentkeztem. Általában hármasban beszélgettünk, értelmesnek, tájékozottnak, kulturáltnak találtam. Bármennyire vonzott is, feszélyezett, hogy Ági egyre lehangoltabb, majd durcás és agresszív lett. Egy délután a megyeszékhelyre készültek vásárolni, felajánlottam, hogy beviszem őket. Kati már beült a kocsiba, amikor Ági kijelentette: ő nem megy, és máris otthagyott minket. Az asszony kiszállt és utánasietett a házba. Valami történhetett köztük, bizonyára őszintén beszélgettek. Másnap délután útrakész bőröndökkel találtam őket, várták a rendelt taxit. Katalin zavartan hazudta, hogy vállalata sürgősen Pestre hívja és így a tervezettnél hamarabb kell utazniuk. A nagyanyját Ági összepuszilta, hozzám udvarias, „társasági" volt. A nagyapa elkísérte őket a pályaudvarra, engem nem hívtak. A taxiból kiabáltak ki barátságos viszlátot. De hogy hol és mikor, arról nem esett szó, pedig tudják, hogy a Ladával egy óra alatt Pesten vagyok . . . Nem is tudom, melyiküket nélkülözöm jobban, és gondolkodom, hogyan fogadnának, ha meglepném őket . . ."

Szerintem ezen ne törje a fejét. Most még nem késő abbahagyni, ami igazában el sem kezdődött. Ha alaposan végiggondolja, nem is az az érdekes, hogy a „rajtaütése", kit és mennyire bűvölne el, inkább az, hogy a továbbiakban mi történne. Attól tartok, semmi jó. Azt hiszem, jobb mindkét nőtől végleg elválnia, mintha anya és lánya válnának el maga miatt. Van úgy, hogy egy kapcsolatot *megelőző* válás a legszebb megoldás. Életreszóló emlék és a lelkében örökké visszhangzó, befejezetlen szimfónia. Azt biztosan maga tudja jobban, hogy a Lada egy óra alatt Pestre ér. Én viszont gyanítom, hogy kár a benzinért.

„Utál a menyem" jeligére

„Férjem korai halála miatt egyedül neveltem a fiam. Komoly, szorgalmas, zárkózott férfi lett, ma már belgyógyász főorvos. Sokáig együtt járt egy intézeti árva kislánnyal, akinek csak vidéken volt egy dédije. Amikor észrevettem, hogy terhes, a hatóságnál már egy hónapja be volt jelentve a házassági szándékuk és a következő hétre kitűzve az esküvő. Azért nem szóltak előbb — mondta a fiam —, mert nem akartak hagyományos cécót. Nekem nagy csalódás volt ez a titkolódzás előttem, és az egész esküvő. Rajtam kívül csak a fiam által felhozott beteg dédi volt jelen, egy-két fiatal barátjuk, a tanúk. Nem volt szertartás, szép beszéd. Emsi, a menyasszony, kosztümben volt, igaz a fehér ruha és a fátyol már nem illett. A másik csalódásom az volt, hogy a mi háromszobás, kényelmes házunk helyett vidékre költöztek a dédihez, mert az már öreg és beteg. „Te olyan szép és fiatal vagy, hogy még férjhez is mehetsz" — vigasztalt a fiam. Az idős dédit ápolni kellett és kiszolgálni, pedig nemsokára Emsi is segítségre szorult a kisbabájával. Amint elengedték őket a szülészetről, én jártam le a HÉV-vel, főztem, mostam rájuk, míg Emese udvariasan szólt: „ne fáradjon Anna néni, Mihállyal mindent megoldunk". A fiam kezelte a mosógépet, ápolta a beteg dédit, kímélte a feleségét, engem nem hagyott segíteni. Fájt az is, miért nem szólít anyunak a menyem, hisz az igazi anyját nem is imerte. A kisbabát is csak a dédi halála után őrizhettem néha. Bizony, sokat sírtam, hogy ennyire „mellékes" lettem. De a nagy ünnepeket mindig együtt töltöttük, így házasságuk ötödik karácsonyát is. Bejelentettem ajándékomat: mivel Emsi ismét terhes, nem maradhatnak tovább ebben az apró lakásban. Átadom kényelmes, zuglói kertes házunkat, úgyis Mihály öröksége lesz. Én meg jól megleszek a dédi komfortosított kis lakásában. Akkor derült ki, hogy őszre főorvosi állást kapott a fiam, tágas szolgálati lakással a Dunántúlon, tehát tőlem még távolabb. Vigasztalgattak, hogy a távolság kocsival semmi, gyakran hozzák majd a gyerekeket, én is sokszor alszom majd náluk, és a családi ünnepeket mindig együtt töltjük. Emsi szavaira kicsúszott a számon: „Te persze örülsz, hogy nagyobb lesz köztünk a távolság, mindig utáltál." Ettől megfagyott a hangulat, és hazafelé a kocsiban a fiam a szememre vetette, hogy igazságtalan vagyok, és örökös sérelmeimmel, lelkizésemmel én rontom el a kapcsolatot. Látja: az anya kiteheti a lelkét, akkor is anyós marad és a fia is elpártol tőle . . ."

Sajnálom, de nem adhatok teljesen igazat. Éppen az érzékeny embereknek kell tudniuk, hogy más is lehet érzékeny, még a menye is. Kár az életet művi konfliktusokkal még nehezebbé tenni. Nem irányult Ön ellen és nem is Emsi szeretetlenségét bizonyítja, hogy a fiatalok a saját ízlésük és talán pénztárcájuk szerint puritán esküvőt akartak. Igazuk volt, amikor saját kényelmüket is feláldozva azt vették figyelembe, hogy a dédinek nagyobb szüksége van rájuk, mint Önnek. Önt, a nagymamát is kímélni akarták, és így csak egymásra támaszkodtak a gyermek gondozásában is. A javukra írom, hogy feladataikkal felnőtt módon, egyedül akartak birkózni, és a csábító lakáscsere ajánlatában azt is figyelembe vették, hogy Önt szokott környezetétől, kényelmétől fosztanák meg. Törődnek az anyával, az anyóssal, de a maguk módján építik tovább az életüket. Asszonyom, semmi nem vall arra, hogy a menye „utálja". De kérem, vigyázzon rá, nehogy sértődései, ingerült megjegyzései elidegenítsék legközelebbi családtagjait.

„Pesten tanultam, szüleim már tíz éve költöztek a fővárosba. De bennem megmaradt a nosztalgia régi falum iránt. Diplomaosztás előtt meghalt öreg doktorbácsink, aki az én világrajöttemben is segédkezett. Megpályáztam a betöltetlen állást, meg is kaptam. A tanács modernizált rendelővel és tágas szolgálati lakással várt rám. Majdan falumba látogató szüleimnek, testvéreimnek is lesz helyük, amikor kedvük szottyan ideruccanni. Itt úgyszólván minden családot ismerek. A korombeliekkel együtt jártam iskolába. Úgy érzem, az idősebbek is meg vannak elégedve a munkámmal. Nem az a hang divatos köztünk, hogy: „kérem a következőt" — hanem az, hogy: „csókolom Zsófi néni, erre tessék és vigyázzon ám a küszöbre." Hát lássuk, mi is a baj? Mindezzel együtt bevallom, szörnyen egyedül vagyok. Feltűnően csinosnak mondott, szülőfalumban népszerű, munkában sikeres, egyetemi diplomával díszelgő, harminc éves buta liba vagyok, és vénségemre érzelegve várok az Igazira. Akár egy 15 éves csitri. Az eggetemen még voltak kis flörtjeim, de hamar elmúltak. A nagyra pedig ráfáztam. Csalódással, bánattal végződött, erről nem is akarok többet írni. Ezért is jöttem el oly szívesen Pestről. De itt alig van választék. A régi haverok elszéledtek, megnősültek, a falu pedig árgus szemekkel ellenőrzi szülötte erkölcseit. Az itteni távolabbi rokonság finoman és általa meghatározott irányba terelgetne: családot alapítani, gyereket szülni. Hát én is erre vágyom, de megfelelő partner is kéne. Nem akarok megint valami hülyeséget csinálni. Lakik itt egy nagyon elszánt kérőm. Innen jár be a megyei bíróságra, ugyanis bíró. Harmincnyolc éves, nőtlen, rendes mackó, biztos jó dolgom volna mellette. De hát a lobogását nem tudom hasonlóval viszonozni. Őszintén beszéltem vele a múltamról, s hogy kiégettnek érzem magam és nem volna becsületes, ha több érzést fogadnék el tőle, mint amennyit én tudnék nyújtani. Azt feleli: egy „üzlet" becsületességét, s hogy egyik fél becsapja-e a másikat, nem egy „orvosnő", hanem majd a „bíró" dönti el. És kinevet, jó humora van. Nagy szavakat hálistennek nem mond, tulajdonképpen meg is felelne, de sajnos szerelmes nem vagyok bele. Maga is mindig hangoztatja: szerelem nélkül nem érdemes házasságot kötni."

Kedves Doktornő, a lelkiismeretes tanácsadás nem lehet sematikus. Laikus létemre hadd próbáljak a maga területéről vett példával magyarázkodni. A köhögés, az — köhögés, ugye? De nem biztos, hogy három köhögős paciensét egyformán irányítja. Az egyiket kanalas orvossággal ágyba dugja, a másiknak szigorúan eltiltja a dohányzást, mert az teszi tönkre a légzőszerveit. A harmadikat meg elküldi a tüdőgondozóba — ugyebár? Én is másképpen foglalkozom a gyermekeitől elhanyagolt beteg öregember magányával, másképp a kislánnyal, aki a „magányát" zokogja, csak mert a barátnője már jár valakivel, ő viszont meg még nem fiúzhat. És más eset a magáé is. Itt pedig semmi okos nem jut az eszembe, viszont esküdni mernék, hogy erre nincs is szüksége. Maga is tudja, hogy a szerelem tizenévesen és harmincévesen nem ugyanazt jelenti. Nem kisebb érték a már megszenvedett bölcsesség birtokában felszítani és ápolni a parazsat, mint serdülőkorban a hirtelen fellobbanó tűz gyors kihunytából okulni. Azt hiszem, maga tőlem csupán kis bátorítást, erősítést kíván az újrakezdéshez. Hát, kérem, tessék: szívből jövő áldásomat küldöm magának és mackójának.

Szőnyi Gyula rajza

„Tessék megmondani, egyes osztálytársak miért utálják azokat a gyerekeket, akik általában normálisan viselkednek? Miért vagyok én „stréber”, ha isten bizony hobbym a történelem, és maszek kíváncsiságból elolvastam egy könyvet a Don kanyarról, meg Anna Frank naplóját is. Páran az osztályból megtudták, és egyik kislány azt mondta, biztos a történelem órán megpróbálok villogni vele, nyalizó vagyok. Pedig ezek rém izgalmas könyvek, elvégre az én nagyapám is a háborúban pusztult el. A szüleim akkor két-három évesek voltak, nincsenek elmesélhető élményeik. Egyszer faggattam a nagyit, szinte rosszul lett, és a szüleim leállítottak, hagyjam békén szegényt, elég neki amin átmentek, ne beszéljünk többé róla. A felnőttek is leállítják az érdeklődésemet, a gyerekek egy része pedig lenéz miatta. Ők csak a nagypofájúakat hallgatják az osztályban, akik szüleik beosztásával és összeköttetéseivel imponálnak. A farmerjük zsebébe gyűrt papírpénzek beleszakadnak a cipzárakba. A párhuzamos osztályba jár Zoli a haverom, akivel mindent megbeszélek. Az osztályban nem beszél róla, hogy otthon apjával elektronikus szerkentyűkről társalog. Azt mondja, apját a kollégák közül néhányan szívesen kiebrudalnák a kutatóintézetből, mert túlságosan sok az ötlete és érdekli a szakmája. Az én szüleim szerint is a felnőttek között nem egy az irigy, és a tehetségeseket megfúrják. Miért van ez így? Jobb, ha az ember közepes és közönyös?”

A legtöbb jóérzésű átlagember már diák korában sem kedveli az olcsó sikerekkel hangoskodó, magabiztos vagányokat, de szembeszállni velük kényelmetlen. Lassanként, akaratlanul is odafigyel rájuk és a saját balsikerei vígasztalására is kezd egyetérteni azzal, hogy minek az ár ellen úszni, minek szívóskodni a nagy erőfeszítést követelő, sokszor anyagiakkal sem hamar kecsegtető „mániákus” céljai mellett? A tehetséggel, erőfeszítéssel kiizzadt, már elért eredményeknek *utólag* mindenki behódol, de aki még csak becsületesen törekszik felfelé a kapaszkodón, azt könnyen elgáncsolják, még történőnek is bélyegzik. „Ne komplikáljuk” az életet, nem a különleges teljesítmény, hanem az ügyeskedés és a nagyszájúság gyümölcsözik” — gondolják végül. Néha maguk is csatlakoznak a gyanakvókhoz: „Miért X. kap kitüntetést, az én munkámra bezzeg nem is figyeltek!” Ha aztán a közelben néhány manipuláns működik, még a jóindulatú, jóképességű átlagember is a hatása alá kerül. De akit olyan nagyon érdekel valami, mint például titeket a történelem és az elektronika, akiket szülői megértés is támogat, — fütyüljön a felületes, mindent lejáratő, gyűlölködő hangadókra, sőt a tétován az uszályukba kerülő gyengébb átlagra is. Tudom: ezt könnyebb tanácsolni, mint megtenni. De már igen sokan *megtették* — és általuk megy tovább az élet. A mi világunk létkérdése, hogy mindinkább csak az új utakat kereső komoly munka biztosítsa az egyéni sikert is, nem pedig a nagyszájúság. Sok küzdelem árán, de adva van, nyitva áll előttetek minden lehetőség. Erika, Zoli, bátorság! Próbáljátok meg!

Jogász szemmel a házasságról, a válás viszontagságairól

KEDVEZŐTLEN JELENSÉGEKRŐL szólván, divat azokat a gyorsan változó kor „nyakába varrni." A válások száma nő világszerte. Sajnos, nálunk is. És csökken a kedv új párkapcsolat létesítésére, újraházasodásra. De talán nem is a kedv csökken, hanem a képesség. Lelki sérülés nélkül nem igen úszza meg a válást senki. Aki nem új szerelem vonzásában válik, az bizony túlérzékennyé, visszahúzódóvá válhat, s nehezen létesít tartalmas, új kapcsolatot. Bár vannak, akik újra és újra megpróbálják. Hogy igen sok magányos ember kész lenne új szerelemre, új házasságra, bizonyítja a házassági hirdetések nagy száma, meg a gombamód szaporodó társkereső-közvetítő irodák léte.

Az ember nem nélkülözheti — ha nélkülözi, biztosan megsínyli —, hogy tartozzék valakihez. Nem nélkülözheti a „van akiben bízhatok" biztonságát, a „vannak, akik bízhatnak bennem" felelősségét. Bármily gyorsan változik a világ, s benne az ember, belátható időn belül annyira nem változunk meg, s ne is változzunk, hogy a teljes élethez ne lenne szükségünk társra. Férfi és nő eltér egymástól lelki és fizikai adottságaiban. Sok tekintetben más a gondolatvilágúk is. De így egészítik ki egymást! Így vannak egymásra utalva! Másságukkal gazdagítják egymást kölcsönösen!

E MÁSSÁG ELISMERÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE hiányzik sokak gondolatvilágából. A tolerálása. Ez az idegen szó lassan teljes jogú magyar szóvá lesz, hisz nem egyszerűen türelmet jelent. Több ennél, jól fejezi ki, amit másképpen csak bőbeszédűbben és pontatlanabbul tudunk kifejezni. Azt, hogy **ne csak tűrjük** házastársunk számunkra idegen és érthetetlen szokásait, szenvedélyeit, pl. rajongását a moziért vagy a futballért, szenvedélyes érdeklődését „unalmas" könyvek iránt, képeslapok, tőrök, szerszámok és más „kacatok" gyűjtését (melyből egy szép napon házi múzeum, kultúrtörténeti érdekesség is lehet), de próbáljunk meg kissé érdeklődni is iránta. E „gyengéjét" nyugtázzuk szeretettel. Vagy legalább ismerjük el azt a jogát, hogy joga van más iránt érdeklődni, mint ami minket érdekel. Hogy joga van a mi megítélésünk szerint teljesen érdektelen és fölösleges dolgokra időt, energiát, pénzt áldozni. A toleranciának azonban **kölcsönösnek kell lennie.** A valamely szenvedélynek hódoló se követelje meg, hogy házastársának ugyanaz legyen a szenvedélye mint neki, hogy ugyanúgy legyen hajlandó pénzt, időt, energiát áldozni e szenvedélyre, mint teszi ő. A másiknak legyen joga **más** szenvedélyhez vagy ahhoz, hogy nincs semmiféle szenvedélye.

Minden emberi együttélés alkalmazkodást kíván, hogyne kívánna a legszorosabb emberi együttélés, a házasság. Családjogi törvényünk a szó szoros értelmében szép jogszabály. Közérthetően, szép magyarsággal megfogal-

mazott rendelkezései védik a házasság intézményét, a gyermekek jogait, előírják a házastársak személyiségének egyenjogúságát, a kölcsönös segítés kötelezettségét. De a házasság harmóniáját a legjobb jogszabály sem tudja biztosítani, azt csakis a házastársak tudják megteremteni és megőrizni. Ehhez azonban szükségük lehet segítségre. Érzelmi válságaik leküzdéséhez ma nem kapnak segítséget sehol. (Illetve csak egyéni kezdeményezésről tudunk, amilyen például Pécsett, a Nevelési központban van.) A Családjogi törvény vagy azt kiegészítő más jogszabály ma még nem ad konkrét segítséget házastársi konfliktusok okainak feltárásához, megszüntetéséhez, az élet nehézségeinek leküzdéséhez.

MÁRPEDIG EGY ILYEN CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLAT megszervezése és jó működtetése nem várhat soká. Talán az 1984 nyarán a Hazafias Népfront mellett megalakult Családvédelmi Tanács elősegíti majd ezt.

Ma, ha valaki azzal megy orvoshoz, hogy idegkimerülése van és sírógörcsei, meg nem tud aludni, mert házastársa kötekedő lett, sőt, iszákos, holott korábban igazán nem volt az, az orvos, ahelyett hogy azt mondaná, azt mondhatná, „meg kell keresnünk az okot, **házastársa miért változott meg,** elküldöm a családsegítő szolgálathoz", azt mondja, „nem írom ki betegállományba, az úgy sem segít, rendezze az életét". Magyarán, váljon el. Meg sem kísérli megmenteni egy nagy valószínűséggel még megmenthető kis közösség életét, ehelyett szétverésére ösztönöz. Ráadásul meg van győződve arról, hogy helyesen járt el, holott csak lerázott egy beteget, akinek nyakába zúdította egy válás összes következményeit, de bizton remélheti, hogy betegétől nem szabadult meg, viszontlátja, más, neurotizálódó családtagokkal együtt.

Az orvos a hibás? Még a válásokért is ő a felelős? Korántsem. De — a munkatársak mellett — legkorábban az orvos tapasztalja, hogy valaki veszélyben van és segítségre szorul. Ilyenkor kellene belépnie, mégpedig igen-igen tapintatosan, a pszichológusokból, jogászokból és a laikus, ámde mélyen humánus, segítőkész emberekből álló hivatásos családsegítő szolgálatnak.

Sajnos, sokan nem tudják, hogy a konfliktusok az emberi együttélés, életünk velejárói. És sokan nem ismerik leküzdésüknek a módszereit.

A BONTÓKERESETEK EGYHÁRMADÁBÓL NEM LESZ VÁLÁS, a békéltető tárgyalás után, a tulajdonképpeni bontókeresetet az ügyek egyharmadában már be sem adják, egyszerűen távolmaradnak a bíróságtól. Ennyien adják be meggondolatlanul a bontópert? Akkor, amikor még korántsem távolodtak el teljesen a párjuktól? Avagy csak „ijesztgetik" a válással társukat? Netán így akarják rávenni valamilyen magatartásra vagy valaminek az abbahagyására?

Veszélyes fegyver, elsülhet rosszul is, elindíthat egy nem is szándékolt, visszafordíthatatlan folyamatot. Vagy csupán kétségbeesett lépés sokszor? Csodavárás a bírósági békéltetéstől? Bizonyíték arra, hogy semmiféle komoly, hivatott fórum nincs, amelyhez az állampolgár legbensőbb ügyének megoldásához segítséget kérhetne? Minden bizonnyal ez is, az is.

DE LEHET-E EGYÁLTALÁN HÁZASTÁRSI KONFLIKTUSOKBA beleszólni, bárkit válásról le avagy válásra rábeszélni? Valóban kényes dolog, s nagy felelősség. A bíróság semmiesetre sem alkalmas fórum erre. A sérelmek felszínre kerülésének, a sebek fölfakadásának és kitisztulásának csak más fórum lehet megfelelő színtere. A mai szabályozás szerint: **„A házasságot bármelyik házastárs kérelmére — a házassági bontóper lefolytatása**

után — fel kell bontani, ha a házasélet közöttük teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. Erre utal különösen a házastársaknak a házasság felbontására irányuló végleges elhatározáson alapuló, befolyásmentes, egyező akaratnyilvánítása, feltéve, hogy a házastársak a közös gyermek elhelyezése és tartása, a szülő és a gyermek közötti érintkezés, továbbá a házastársi tartás, valamint a közös lakás használata kérdésében megegyeztek, egyességüket a bíróság jóváhagyta, illetőleg e kérdésekben a bíróság a házasság felbontásával együtt — kérelmükre — dönt. A házasság felbontásánál a közös kiskorú gyermek érdekét is figyelembe kell venni." Csak egyetlen § a Családjogi törvényből, de szinte minden szava külön-külön is elemezhető. Az ebben foglalt rendelkezést a köznyelv közös megegyezéses válásnak nevezi. Kívánatos lenne, ha a bontópert megelőzően, kötelezően foglalkozna családvédelmi bizottság pszichológus és jogász tagja a házastársakkal, elemezve a bontáshoz vezető okokat, s keresve a kapcsolat helyreállításának lehetőségeit. S csak akkor lehetne bontást kezdeményezni, ha a házasság fenntartását e bizottság nem látja a felek és a gyemekek érdekében valónak. Ilyenkor elősegíthetnék a többé-kevésbé mindenki számára elfogadható megoldást. Legjobb megoldás egyébként nincs, veszteséggel — nemcsak érzelmi, hanem anyagi veszteséggel is — mindkét házasfélnek számolnia kell.

Ez még a nagyon nehéz. Az osztozás. Ilyenkor múlik el végleg az érzelem, hűl ki a szív, s tűnik a mélybe — mintha soha nem lett volna — az is, ami a kapcsolatban szép volt. Az elmúlt években sok támadás érte a nőket; hogy könnyen válnak, mert arra számítanak, úgyis nekik ítéli a bíróság a gyermekeket és vele a lakást. A lakást, ami bizony ma nagyon meghatározza egy ember sorsát, boldogulási lehetőségeit. Korábban, ha a lakás megosztható volt, meg kellett osztani a használatot, s csak egészen kivételesen kötelezték távozásra az egyik házasfelet. Ördögi módszer volt. Hisz ha házastársakként nem tudtak együtt élni, elváltként még kevésbé tudnak. A másik jelenléte feltétlenül irritáló és neurótizáló, egészség- és életromboló. Lehetetlenné teszi a megnyugvást, a gyógyulást, de lehetetlenné teszi vagy legalábbis megnehezíti új kapcsolat létesítését, az újrakezdést. A volt családi fészekben ezt legfeljebb a személyiséget romboló módon lehet megvalósítani. Akkor is csak félig-meddig. Ma már a tanácsi bérlakásba nem költöztethető oda és nem jelenthető be az új házastárs vagy élettárs a másik bérlőtárs beleegyezése nélkül. Aki mégis megteszi, kockáztatja, hogy bérlőtársi jogát megszüntetik, s rosszhiszemű, jogcímnélküli lakóként ismétlődő bírságokkal késztetik kiköltözésre avagy kilakoltatják. De amíg eddig eljutnak! . . . Arról nem is szólva, hogy a bírságot hiába szabják ki, be sem hajtható, ha az illető keresete két gyermek tartására le van tiltva. Személyi tulajdonú lakásban, házban más a helyzet. Ott semmiféle akadálya nincs, hogy új társát bármelyik volt házasfél odaköltöztesse. De látogatóként tanácsi bérlakásban is fogadhatja. Nos, az ilyen szituáció pokollá változtathatja a hajdani családi otthont, s aligha erősíti az új pár személyiségének jó vonásait. A gyermekek majdnem biztosan idegbeteg felnőtté válnak, esetleg alkoholistává lesznek.

JOBB ESETBEN az egyik hajlandó elmenni anyagi kárpótlásért. Megfelelő anyagi kárpótlásra azonban az átlagkeresetű ember nemigen képes. Hisz rendszerint a gyermeket nevelő anya marad a lakásban, s a nők közül még kevésnek magas a jövedelme. Ugyanakkor — mitagadás — eléggé kilátástalan helyzetbe kerül a férfi is, ha nincs szülője, rokona, akihez odaköltözhet, hanem albérletbe kényszerül. Ha tartásdíjat is fizet, új férjnek sem igen jó parti. Gyakori megoldási mód, hogy a volt házasfelek kisebbre cserélik a lakást, s a különbözetet azt kapja, aki lakás nélkül marad. Ez a megoldás akkor szokásos, ha az illetőnek van hová költöznie, vagy épít-

kezésbe kezd az összeggel. Már csak olyan cserepartnert kell találni, aki megfelelő cserelakást és megfelelő anyagi kárpótlást is ad. Nyilvánvaló, hogy a korábbinál jóval szerényebb otthonnal kell a cserélőnek megelégedni, s a különbözet se elég új otthon teremtéséhez. Ha ketté cserélik a lakást, jelentős összeget kell ráfizetniök, vagy a korábbi — esetleg jó és nagy — lakás helyett csak jóval szerényebb és kisebb hajlékkal kell megelégedniök. És akkor ott a vitalehetőség, a ráfizetésből ki mennyit vállaljon, s melyik lakás kié legyen. Lakásvásárláshoz már ad kölcsönt az OTP, magas kamatra, de ad, cseréhez azonban csak igen szerény összegű személyi hitelt, nem szerény kamatra.

A cserétől elzárkózó vagy minden felajánlott lakást kifogásoló volt házastársat ma már lehet bírói úton **cserére kényszeríteni.** Erről kevesen tudnak, holott a Nők Lapjában már közöltünk erről tájékoztató jogi tanácsot. Ha megvan a két megfelelőnek látszó cserelakással bíró cserepartner, aki kész kívárni egy pert is, kérni kell a bíróságon a cserétől elzárkózó volt házastárs bérlőtársi jogának megszüntetését, megjelölve a két cserelakást. Ha a cserelakások megfelelők, a bíróság dönti el, melyik cserelakásba melyik volt házastárs költözik. Ilyen esetben a költözéstől elzárkózónak a lakáscsere szerződést aláírnia nem kell, aláírását a bírói ítélet pótolja, s karhatalommal is beköltöztethető a neki ítélt lakásba. Hogy milyen lakás számít megfelelőnek, a jogszabály így határozza meg: **„Bérlőtársi jogviszony megszűnése esetén a jóhiszemű volt bérlőtárs olyan másik lakásra tarthat igényt, amely ugyanabban a városban (községben) van, mint a kiürítendő lakás, a lakásigénye mértékének alsó határát kielégíti, de a kiürítendő lakásnál nem nagyobb szobaszámú, továbbá legfeljebb eggyel alacsonyabb komfortfokozatú, mint a kiürített lakás, legalább azonban komfort nélküli."** E rendelkezésnél érdemes kissé elidőznünk. Tételezzük föl, hogy egy kétgyermekes házaspár kétszobás lakásban lakik. A lakást a bíróság — bérlőtársi joguk érintetlenül hagyásával — használatra köztük megosztotta. A két gyermeket a bíróság az anya gondjaira bízta. Bár egy szobát lakik a gyermekekkel, cserélni nem akar, hisz szükségük lenne a két szobára, s azt szorgalmazza, volt férje egyszerűen költözzék el. Az azonban gyenge egészségű, s tudja, hogy a saját erejéből soha nem fog tudni lakást szerezni, ezért ragaszkodik a cseréhez. Talál is cserepartnert, aki az ő számára felajánl egy komfort nélküli szoba-konyhát és a volt feleség számára egy másfél szobást. Három személynél a lakásigény mértéke másfél-két és félszoba. Az asszonynak a bírói ítélet alapján el kell fogadnia a másfél szobát. (De megkaphatna kétszobásat is, két és félszobásat azonban nem, holott lakásigénye mértékének felső határa két és félszoba. Ha netán akad ilyen kedvező cserelehetőség, ajánlatos per nélkül cserélni, akkor a csere jóváhagyásának nincs akadálya, ha viszont perre mennek, már nem kaphatja meg.)

A SAJÁT TULAJDONÚ LAKÁSOK, családi házak sorsa, a közös vagyon megosztása se éppen problémamentes. Ha az ingatlan megosztható, megosztják a használatot, tulajdonost csak a legeslegritkább esetben köteleznek távozásra. Annyira, hogy kissé furcsa helyzet is előállhat. **A közös tulajdon megszüntetésekor is csak akkor kell elköltöznie a tulajdonostárs volt házastársnak, ha vállalja az elköltözést,** különben zsebre rakja a pénzt tulajdonjogának megváltásáért, — és ott marad, a lakásbérlet szabályai szerint lakhat ott továbbra is. Ez a tény nem eléggé ismert, s valljuk be, nem is igazságos. Aki kifizeti volt házastársa részét, abban a meggyőződésben teszi, hogy tulajdonában a továbbiakban nyugodtan élhet, anélkül, akivel a közös élet végül is rossznak bizonyult. Természetesen valóban botrányos és tűrhetetlen magatartás esetén távozásra is kötelezhetik a tulajdonost, de ez igen ritkán történik. A leghelyesebb, ha a közös tulajdonú lakást, házat, a volt

házastársak eladják, a pénzen pedig megosztoznak, s ki-ki vásárol magának másikat, kisebbet. Fizetőképes kereslet hiányára hivatkozni nem lehet, hisz a Takarékpénztárak ma már mindenütt vásárolnak házat, lakást, s másik megvásárlásához is jelentős kölcsönt adnak. (Bár a kamatot illetően nem szégyenlősek.) De adnak kölcsönt a másik tulajdoni részének megváltásához is. Talán könnyebb az osztozás, ha nem csak öröklakás van, hanem nyaraló is, meg kocsi, s értékesebb ingóságok, technikai cikkek. Bár ilyenkor egyszerre értékesebb lesz minden mindkét fél számára, s rendszerint mindketten szeretnének mindent megtartani, ám ez nemigen lehetséges. Mindenesetre **minden körülmények között a per nélküli osztozást** ajánljuk, a pereskedés nem sok jót ígér egyik félnek sem, viszont a perköltség igen magas, s költségek nélkül az sem igen ússza meg, aki maga békésen osztozott volna. Az illetékfeljegyzési jog, az, hogy **a per megindításakor nem muszáj bélyegilletéket leróni, ne tévesszen meg senkit**, utólag meg kell azt fizetni. Általában a pervesztes fizet, például aki következetesen elzárkózott a per nélküli osztozástól, vagy ajánlatai teljesen komolytalanok voltak, de a költségviselésről a per körülményeitől függően úgy is ítélkezhet a bíróság, hogy ki-ki viseli a saját költségeit, vagy csak költségeinek egy részét téríttetik meg a másikkal. A perköltség a perérték hat százaléka, a tanúk, a szakértők költségei, az ügyvédek honoráriumai, bizony, aki bérből és fizetésből él, lehetőség szerint tartózkodjék a vagyoni pertől. Ha biztos nyerők vagyunk (s ki meri ezt előre állítani), akkor sem árt tudni, hogy a vesztestől először a perköltségeket és az ügyvédi honoráriumokat hajtják be, s az eredeti tartozást csak ezt követően. Aki viszont semmit nem akar fizetni, az jó, ha tudja, ma már nem ritka az árverés sem. Az árvereztető olyan vevőket kér, akik tudnak cserelakást felajánlani, s ha elkelt a lakás, a vonakodó tulajdonostársat a felajánlott lakásba karhatalommal is be lehet költöztetni. A legcélszerűbb peren kívül megegyezni, s a megállapodást a közjegyzőnél jegyzőkönyvbe foglaltatni. Ingóságok megosztásához az írásbeli megállapodás nem szükséges, de ingatlanok megosztásához feltétlenül kell. A bíróságon kötött egyezség drágább, ott az illeték az érték hat százaléka, a közjegyzőnél azonban az eljárási illeték mindössze két százalék. A közjegyzői határozatnak ugyanolyan ereje van, mint a bírói ítéletnek vagy mint a bíróság előtt kötött egyezségnek. Jó tudni, hogy **nem kell tulajdonátruházási illetéket fizetnie a volt házastársnak**, ha úgy jut ingatlan tulajdonjogához, hogy a másik fél ingóságokból kapja meg a közös vagyonból őt illető részt. Ha például a közös nyaraló az egyiké marad, a másik lakberendezési cikkekkel, a közös kocsival nyer kielégítést, akié a nyaraló lesz, nem fizet illetéket.) A nyaraló illetéke ma is magas, az érték húsz százaléka, s megfizetésére nem adnak részletfizetési kedvezményt sem.) Ha viszont a tulajdonjogról egyszerűen lemond valaki volt házastársa vagy akár a közös gyermekek javára, a tulajdonszerzési illetéket meg kell fizetni. S akkor is, ha a tulajdonjog átruházása például gyermektartásdíj beszámítása fejében történik.

A válás viszontagságainak ecsetelésével nem kívánunk a válásról mindenkit lebeszélni. Különösen nem azzal az indokkal, hogy aki válik, szegényebb lesz, maradjanak csak együtt az emberek a megszerzett vagyon miatt akkor is, ha már teljesen rossz a kapcsolatuk. Erről szó sincs. Bizonyos esetekben a válás kifejezetten hasznos mind a felek, mind a közös gyermekek számára. De a meggondolatlan válástól igenis óvunk mindenkit. Legfőképpen pedig attól óvjuk az asszonyokat, hogy valamiféle túlhajtott egyenjogúságból megfosszák magukat a családi élet előnyeitől, gyermekeiket a teljes családban nevelődés jellemformáló értékeitől.

Szerelempártiak vagyunk és családpártiak. És felelősségpártiak. Akinek gyermekei vannak, nem dobhatja le magáról az értük való felelősséget semmilyen új szerelem örömeiért.

SOKSZOR NEM A »MIT« HANEM
A »HOGYAN« A FONTOS!

A KULTURÁLT AJÁNDÉKOZÁS TITKA:
A SZÉP DÍSZCSOMAGOLÓ PAPÍR
Forgalomba hozza: a
PIÉRT
ALAPÍTVA 1949

A vonzó külső,
a jó megjelenés
titka:
az ügyes választás
Így a szép nő is
lehet még szebb

DIVATCSARNOK

Centrum Áruház

FÉSZEKRAKÓKNAK

a szociálpolitikai kedvezményről

AZ OTTHONTEREMTÉS, AZ OTTHONHOZ JUTÁS sokak gondja. Elsősorban a fiataloké, de a szülőké is. Hiszen szülői segítség nélkül csak a nagyon egészséges, nagyon munkabíró és vállalkozószellemű fiatalok tudnak megbirkózni a lakásépítés, lakásszerzés feladataival. Azok sem könnyen. A szociálpolitikai kedvezmény jelentős segítség a gyermekes lakásépítőknek, lakásvásárlóknak. Különösen, hogy 1983. január elseje óta az egyedi családiház építőket is megilleti e kedvezmény. *Egyedi családi ház az egy-két-háromlakásos lakóház.* A telepszerű, többszintes és a legalább négylakásos, legalább kétszintes társasházat, sorházat, láncházat építő magánépítők eddig is megkapták a kedvezményt, az egyedi családi házat építők azonban nem, holott legtöbben ilyet építettek, s különösen vidéken, ma is ez az uralkodó építési forma. Mint kiderült, ez biztosítja legjobban a civilizált életmód kényelmét és némi gazdálkodási, kertészkedési lehetőséget, állatok tartását. *Szociálpolitikai kedvezmény tehát az előírt feltételek megléte esetén azoknak jár, akik tanácsi beruházásban értékesítés céljára épített, továbbá más gazdálkodó szerv által értékesítés céljára, építtetett lakást vásárolnak, mégpedig általában elsőízbeni értékesítésnél, valamint a magánlakásépítőknek.*

A SZOCIÁLPOLITIKAI KEDVEZMÉNY összege 1984 elejétől *gyermekenként* 40 000 Ft, *más eltartottakra* 30 000 Ft. Kit kell, illetve kit lehet figyelembe venni e kedvezmény szempontjából? Megilleti a lakásvásárlót -építtetőt a kedvezmény *a vele közös háztartásban élő vérszerinti és örökbefogadott gyermeke után, a mostoha és a nevelt gyermeke után, ha az 16. életévét még nem töltötte be.* A 16. életévét betöltött, de 25. életévét el nem ért gyermek, ha oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, ugyancsak jogosult a kedvezményre. Kivéve, ha katonai középiskolán, katonai főiskolán vagy más, *teljes ellátást biztosító* intézetben tanul. Egyéb tanulmányokat folytató gyermeket az építtetővel közös háztartásban élőnek kell tekinteni akkor is, ha tanulmányai miatt nem lakik az építtetővel együtt, s az ilyen gyermekre is jár a szociálpolitikai kedvezmény. Remélhetően nem sokakat érint, de megemlítjük, jár arra a gyermekre is, aki 16. életévét betöltötte ugyan, de testi vagy szellemi fogyatékossága avagy betegsége miatt munkaképességét legalább 67 százalékban elvesztette, és ez az állapota legalább egy éve tart vagy egy év alatt előreláthatóan nem szűnik meg.

MÁS ELTARTOTT CSALÁDTAGNAK KI MINŐSÜL, kire jár személyenként a 30 ezer forintos kedvezmény? Jogosult erre a kedvezményre a vásárló, építtető *kereső tevékenységet nem folytató* házastársa, élettársa, ha az munkaképességét legalább 67 százalékban elvesztette, vagy pedig egészséges ugyan, de a háztartáson belül gondoz legalább két, *kora miatt* családi pótlékra jogosult gyermeket. Vagy egy gyermeket gondoz, de az állandó ápolásra szorul. De nemcsak gyermeket gondozó házastársra, élettársra jár a szociálpolitikai kedvezmény, hanem jár akkor is, ha az

a saját vagy az építtető szülőjét, nagyszülőjét, testvérét gondozza, olyat, aki betöltötte a nyugdíjkorhatárt vagy fiatalabb ugyan, de munkaképességét legalább 67 százalékban elvesztette, az építtetővel legalább egy esztendeje közös háztartásban él, nyugdíja, más rendszeres havi keresete nem haladja meg a mindenkori legkisebb nyugdíj összegét és az építtetővel, vásárlóval együtt költözik be az új lakásba is. Ha e szülők, nagyszülők házastársak, s nyugdíja csak egyiküknek van, s e nyugdíj meghaladja a mindenkori legkisebb nyugdíj kétszeresét, egyikükre sem jár kedvezmény. A felsorolt esetekben az építtető házastársára, élettársára jár a 30 ezer Ft kedvezmény és jár a feltételeknek megfelelő más eltartottakra is. A gyesen levő nőre azonban nem jár. Az adatokat személyi igazolvánnyal, iskolalátogatási és orvosi igazolással kell igazolni az OTP-nél, más adatokra büntetőjogi felelősséggel tett Nyilatkozatot kívánnak meg. Nyilatkozni kell például arra, hogy akire a szociálpolitikai kedvezményt kérik, arra kedvezményt még senki nem kapott, hogy a „más eltartottak" jövedelme nem haladja meg a mindenkori legkisebb nyugdíj összegét, hogy az építtetővel együtt költöznek majd be, stb. Arra tehát nincs lehetőség, hogy az idős, ellátatlan szülők, nagyszülők „végig lakják" gyermekeiket vagy unokáikat, s valamennyiüknek biztosítsák a kedvezményt. (Ha az építtető nyilatkozata olyan valótlan adatot tartalmaz, amelynek alapján kedvezményt kapott, a kedvezményt a mindenkor érvényes bankkölcsön-kamattal köteles visszafizetni.)

A szociálpolitikai kedvezményt az OTP *hitelként* nyújtja, összegét lakásvásárlásnál, -építésnél leszámítják az eladási árból, a várható építési költségből, s ezt követően számítják ki, mennyi a saját rész. (Lakásvásárlásnál, építésnél a saját rész az eladási ár, építési ár legalább 30 százaléka, családiház építésnél az építési költség 40 százaléka. Megjegyezzük, állami telek tartós használatba vételénél építési költségnek minősül a telekért ténylegesen kifizetett használatbavételi díj is. Ez többek között azért fontos, mert így előbb kaphatja az építési kölcsönt az építtető, másrészt, mivel a szociálpolitikai kedvezmény *legfeljebb* az építési kölcsön 45 százalékáig terjedhet, ha több szociálpolitikai kedvezményre jogosult, s több *más eltartott* van, a telekre kifizetett használatbavételi díj beszámítása miatt a kedvezmény is magasabb összegig terjedhet. Ez igen komoly segítség a nagycsaládosoknál. Jó tudni ugyanakkor, hogy a garázs, műhely, üzlethelyiség, a nem lakás céljára szolgáló helyiségek építési költsége *nem számítható be* építési költségként a szociálpolitikai kedvezmény elbírálásánál.

FIATAL HÁZASOKNAK — azok minősülnek, akiknél az építési kölcsön-szerződés aláírásakor, a lakásvásárlási szerződés megkötésekor egyik házastárs se töltötte be 35. életévét — két gyermekig *megelőlegezik* a szociálpolitikai kedvezményt. (Ha a fiatal házaspárnak egy gyermeke már van, további egy gyermekre kérheti a megelőlegezést.) „Teljesítési határidő" egy gyermek vállalásánál három év, két gyermek vállalása esetén hat év. *A határidők kezdő időpontja* lakásvásárlásnál *az adásvételi szerződés aláírásának időpontja*, építésnél *a használatbavételi engedély kiadásának időpontja*. Érdemes e határidők számításánál kissé elidőzni. Az építkezés idő- és energiaigényes, izgalmakkal, bosszankodással is együtt jár. Akár négy évig is elhúzódhat. *A szociálpolitikai kedvezmény kérése, megelőlegezése az építési kölcsönszerződés előtt, illetve azzal egyidejűen történik.* A vállalt gyermekek megszületésének három-hat éves határideje viszont ennél jóval később, az építés jelentős előrehaladása után, a lakhatási engedély kiadásakor kezdődik, tehát a terhesség kihordása már az új otthon falai között történhet.

A megelőlegezés időtartama alatt e hitelt törleszteni nem kell, utána

kamatot fölszámítani nem lehet. Ha a gyermek megszületését igazolják, az OTP az összeget végleg törli. Legkésőbb a határidő leteltét követő 30 napon belül kell a születést igazolni. Ha ezideig a gyermek nem születik meg, de a terhességet igazolják, a határidő meghosszabbítását kell kérni. Teljesítésként nemcsak szülést, hanem gyermek örökbefogadást is el kell fogadni. A vállalás teljesítésének minősül az is, ha e határidőben az építtető vérszerinti gyermeke kerül hatósági határozattal az építtető háztartásába, feltéve persze, hogy korábban még senki nem kapott a gyermekekre szociálpolitikai kedvezményt. Teljesítésnek minősül, ha a lakást vásárló vagy építtető házastársak elválnak, s a lakásban maradó volt házastárs új házasságában szüli meg a gyermeket az eredetileg vállalt határidőben.

Ha a fiatal házaspár a gyermekek megszületését, örökbe fogadását nem igazolja, *a megelőlegezett összeg után az adásvételi szerződés megkötésének napjától a bankkölcsönre érvényes* kamatot kell megállapítani. A bankkölcsön kamata terhesebb, nagyobb, mint akár a lakás törlesztőrészleteinek, akár az építési kölcsönnek a kamata. A lakásvásárlóknak annyit, amennyit gyermek vállalása nélkül még be kellett volna az adásvételi szerződés aláírásakor fizetniök, készpénzben kell megfizetniök, az ezt meghaladó részt és a kamatokat legfeljebb tíz év alatt fizethetik meg. Némely esetben azonban indokolatlan és méltánytalan lenne utólag a magas kamat kivetése. Ilyen eset például, ha a vállalt gyermek az egyik házastárs halála miatt nem születhetett meg, vagy az első gyermek testi vagy szellemi fogyatékossággal született, és emiatt nem vállalják a második gyermeket. Számos más, különös méltánylást érdemlő eset is van, elbírálása az OTP joga. *Ilyen esetben a megelőlegezett kedvezmény teljes összege kedvezményes kamatozású hosszú lejáratú hitellé alakítható át.* (A megelőlegezés időtartamára ez esetben is, visszamenően, háromszázalékos kamatot kell megállapítani.)

HA A TULAJDONOS A LAKÁST ÉRTÉKESÍTI a megelőlegezett és még le nem járt szociálpolitikai kedvezményt *kamataival együtt egy összegben, készpénzben kell megfizetni.* Ha fiatal házaspár adja el a lakást, s másik lakást (házat) épít vagy vásárol, a megelőlegezett és még le nem járt kedvezmény kamatfelszámítás nélküli visszafizetése után a kedvezmény *az eredetileg megállapított határidőig az új lakásra ismét megelőlegezhető.* Ha cserével szerzik meg a másik lakás tulajdonjogát, *az eredeti megelőlegezés határidejéig* a kedvezmény a cserével megszerzett lakásra is följegyezhető.

HA A LAKÁSVÁSÁRLÓK, -ÉPÍTŐK EGYIKE már betöltötte 35. életévét, a megelőlegezést tehát nem kérhetik, a vásárlás, építési kölcsönszerződés időpontjában nincs gyermekük, de később születnek gyermekeik, elesnek-e a kedvezménytől? Nem, mégpedig azok nem, akik 1971. július 1. után vásárolták a lakást többszintes épületben, s azok is kérhetik a kedvezményt utólag született gyermekeikre, akik 1981. január 1. után vettek részt csoportos lakásépítésben és azok is, akik családi ház építéséhez 1983. január 1. után kértek építési kölcsönt. Ez a kedvezmény szűkebb, *csak az utólag született gyermekekre jár*, más eltartottakra nem, és nem is feltétlenül 40—40 ezer forint, hanem *csak az abban az időpontban meglevő kölcsöntartozás összegéig adható.* (Ebbe nemcsak az OTP-kölcsönt, hanem az esetleges munkáltatói kölcsönt is be kell számítani, s elsősorban a magasabb kamatozású kölcsön összegéből kell jóváírni.)

A kedvezmény a tanácsok, más gazdálkodó szervek által eladásra épített lakásokra jár az elsőizbeni értékesítésnél, de a Takarékpénztár az általa *újraértékesített* lakásokra és az általa használtan megvásárolt és értékesített családi házakra is adhat szociálpolitikai kedvezményt.

Még számos tudnivaló volna a fészekrakók számára, terünk azonban csak ennyire volt. Reméljük, hasznát veszik.

15 000 FORINTOS REJTVÉNY-PÁLYÁZAT

Ebben a rejtvénysorozatban egyik nagy költőnk ismert versének négy sorát találja meg az, aki az egyes megfejtéseket összeolvassa. Az a kérdés: **ki a költő és mi a vers címe?** Ezt írjuk fel egy **postai levelezőlapra,** s azt a szót, hogy: **ÉVKÖNYV,** továbbá ragasszuk rá a mellékelt pályázati szelvényt. (Levélben érkezett megfejtéseket technikai okokból nem vehetünk figyelembe!) Címünk a következő: **NŐK LAPJA szerkesztősége, Budapest, 1961.** A megfejtések beérkezésének határideje: 1985. február 15. A helyes megfejtést és a nyertesek névsorát utolsó márciusi számunkban közöljük.

DÍJAK

1. díj:	5000	forintos vásárlási utalvány
2. díj:	3000	
3. díj:	2000	
4. díj:	1000	
5. díj:	600	
6. díj:	500	
7. díj:	400	
8. díj:	400	
9. díj:	300	
10. díj:	300	
11—20. díj:	150	

REJTVÉNYSZELVÉNY

NŐK LAPJA ÉVKÖNYVE

1985

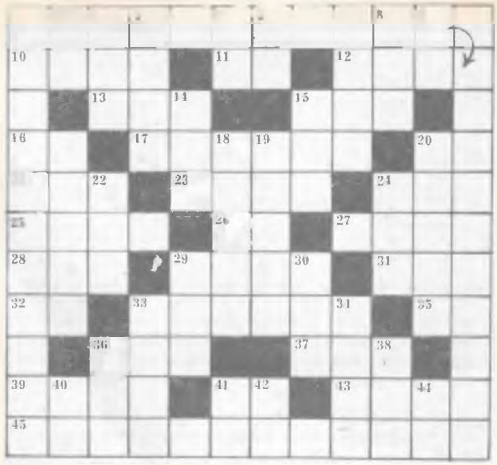

Vízszintes: 1. Az első, idézett verssor. 10. Izmos. 11. Keleti hosszmérték. 12. . . . háza, alföldi város. 13. Zizegés. 15. Kisgyerekek második otthona. 16. Se ni, se ti. 17. Japán város. 20. 3,14. 21. Ital. 23. Rokon nép a Baltikumban. 24. Ez is kerülhet a tésztára. 25. A gyümölcs és a gabona kifejlődésének folyamata. 26. Francia „u". 27. Brazíliai állam. 28. Dölyf. 29. Hal lesz belőle. 31. Magyarország közepe (!). 32. Az étel egyik sajátossága. 33. Lengyel kisváros. 35. Náci alakulat volt. 36. . . . Silvia, Romulus és Remus anyja. 37. Becézett férfinév. 39. Fordított női név. 41. Kutya. 43. Becézett női név. 45. Egy nagyhercegség lakói.

Függőleges: 1. Ének, Erdély középső tájain. 2. Az argon vegyjele. 3. Forró vízpára. 4. A beszéd eleme. 5. Tova. 6. Te meg én. 7. Közkedveltté vált tévé-doktor. 8. Házi „cirkusz". 9. Állóvíz. 14. Kiejtett kettősbetű. 15. Kiváltója. 18. Becézett női név. 19. M-mel az elején: lengyel tavak. 20. Kettős. 22. Hajdan. 24. Harap az állat. 29. Id. női név. 30. Szlovák helyeslés. 33. Összekötözött gabona-nyaláb. 34. Kevéssé. 36. Latin király. 38. Ilonka. 40. Fél ruha (!) 41. . . . ura fakó! 42. Bánat. 44. Kicsinyítő képző.

2. BETŰ ÉS KÉP

Ez a betű- és képrejtvény újabb két szót ad az idézethez.

[redacted]. LÓUGRÁS

Kiindulva a csillaggal jelölt kockából, ismét két szót kapunk.

A	O	T	A'	A
O	T	R		
B*	F	T	G	L

4. FÜGGŐLEGESEN

Az egyes szavak középső betűit — melyek a kockákba kerülnek — kell felülről lefelé haladva összeolvasni.

1. Határfolyónk.
2. Kényszermunka.
3. Nagy település.
4. Régi katona-föveg.
5. Emberi otthon.
6. Mesterséges halom.
7. Állítmány is „jár" hozzá.
8. Hegység a Duna-kanyarban.
9. Üveges fedett hintó.
10. Alkohol.
11. Furunkulus.
12. Fövetlen.

[redacted]

Ezt a rejtvényt kívülről befelé haladva fejtjük meg, minden szó utolsó betűje a középpontban lévő „A." Megfejtés után a külső, számokkal jelölt körszeletekbe került betűket összeolvassuk.

1. Tengeri emlős. 2. Drótrugós matracfajta. 3. Húsvéti eledel. 4. A néma levente hősnője. 5. . . . . búzakalász 6. Lassú mozgású. 7. Sertésnél, marhánál a lapocka feletti hús. 8. Sic itur ad . . . . . 9. Folyó, a Finnöbölbe ömlik. 10. Garcia Lorca drámája. 11. Szép növény és női név. 12. Spanyol költő, drámaíró évszázadunkban. 13. Elbeszélő költészet.

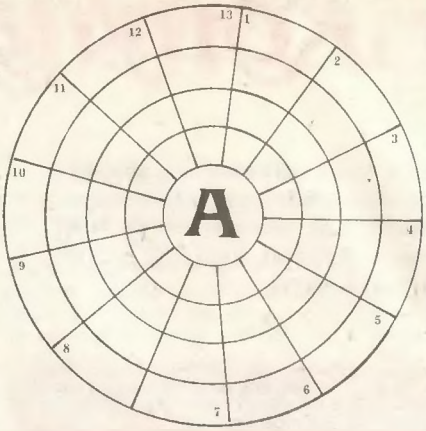

6. [illegible]RAJZ

Öt földrajzi meghatározást kell megfejtenünk, mindenik ötbetűs. Az első betűket olvassuk össze.

A magyar őstörténetből is ismert szibériai hegység.
Erdélyi város (Ady és Wesselényi!)
A dalai láma „országa".
Földrész.
Szovjet folyó, a Finn-öbölbe ömlik.

7. BETŰREJTVÉNY

Megfejtése: egy szó.

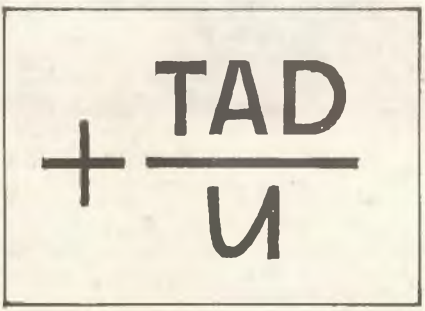

8. ELSŐ BETŰK...

Ha összeolvassuk az első kockákba jutó betűket, kiegészül a kérdéses vers-idézet.

1. Szlovákiai város, hajdani diákjainak életéről zenés színmű és film is készült. 2. A közel-keleti hírekben gyakran szereplő övezet névadó városa. 3. Híres amerikai egyetem. 4. Az elektromos feszültség mértékegysége. 5. Nevezetes országgyűlés színhelye volt (Rákóczi!) 6. Város — mai neve Levice. 7. Messze földön híres egykori orosz fegyverkovácsok városa — itteni különlegesség volt a .....-ezüst.

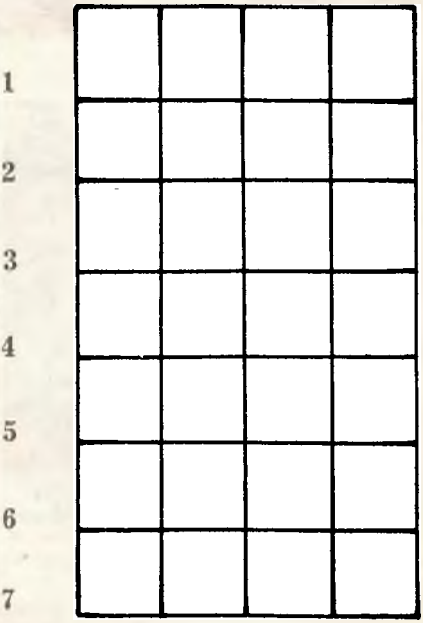

Képes konyhai

Mint fürdak tálca, mint nyúson, más kerül az asztalra a zöldségben, gyümölcsben gazdag évszban, mint télvíz idején. Ehhez igazodik konyha-kalmatárisaunk, tálapakkal, receptekkel és főleg sok képpel, hogy a recept elvesésekor el tudjuk képzelni, milyen lesz, amikor majd elkészítjük.

JANUÁR

Délben: Lebbenesleves, sült zeller salátával vagy göngyölt vagdalt hús paradicsommártással, belőtt
Vacsorára: Sajt-tortlett teával

SÜLT ZELLER

Hozzávalók: 2 nagy zellergumó, 25 dkg gépsonka vagy vékonyan felszeletelt főtt füstölt hús, 2 tojás, 1 citrom leve, só; a panírozáshoz liszt, tojás, zsemlemorzsa; a sütéshez bőven olaj.

Megbámozzuk, ujjnyi vastagon felszeleteljük a zellert, és sós vízben, amelyet a citromlével savanyítottunk, megfőzzük, majd a főzővízben hagyjuk kihűlni. Ezután leszűrjük, szétterítve hagyjuk egy kicsit megszikkadni és a sintére kevert tojásban megmártva, két sonkaszelet közé fektetjük. Lisztben, tojásban, zsemlemorzsában megmártjuk és bő, forró olajban szép pirosra sütjük.

GÖNGYÖLT VAGDALTHÚS

Hozzávalók: 40 dkg darált sertéshús, 15 dkg puha sajt, 2 zsemle, az ázlatásához tej, 2 tojás, 1 kis fej reszelt vöröshagyma, só, őrölt bors, késhegynyi pirospaprika; a folia kikenéséhez azir, a tetejére 1 csokor petrezselyemzöld.

Összegyúrjuk a darált húst a tejben áztatott, kinyomkodott, összemorzsolt zsemlékkel, a hagymával, a tojásokkal, sóval, őrölt borssal meg a pirospaprikával és ujjnyi vastagon, téglalap alakban kizsírozott alufólia lapra nyújtjuk. Beborítjuk a vékonyra szelt sajttal, és a fólia segítségével összegöngyöljük, a fóliába csomagoljuk. Tepsire vagy tűzálló tálra fektetve, a forró sütőben kb. 40 percig sütjük. Tálalás előtt a fóliából kibontjuk, felszeleteljük, és forró tálra fektetve, meghintjük finomra vagdalt petrezselyemmel.

SAJT-TORTLETT

Hozzávalók: a tésztához 20 dkg finomliszt, 10 dkg Rama margarin, 1 tojássárga, csipetnyi só, egy kevés tejföl; a töltelékhez 2 tojás, 2 dl tej, 2,5 evőkanál rétesliszt, 10 dkg reszelt sajt (jó, ha a fele füstölt sajt), 4 dkg vaj, csipetnyi só.

A tésztához valókat összegyúrjuk, hűvös helyen egy óráig pihentetjük, majd vékonyra nyújtjuk, és — lehetőleg cakkos — nagy kerek szaggatóval, illetve pohár szájával korongokat szúrunk ki belőle. Mindegyikkel egy-egy tortlett-formát (kis kerek alufólia formát) bélelünk ki, illetve — ha van — a mélyedésekkel ellátott tepsi üregeibe terítjük. Közben simára keverjük a tojássárgákat a tejjel, a liszttel, csipetnyi sóval meg a reszelt sajt felével, és gőzön, kevergetve, sűrű krémmé főzzük. A gőzről levéve, belekeverjük a vajat, és ha az is elolvadt, a sajt maradékát, végül a habbá vert tojásfehérjét. Ezzel a sajtkrémmel töltjük a tésztával bélelt mélyedéseket, és a forró sütőben szép pirosra sütjük. (Előre is elkészíthető, mert tálalás előtt fel lehet melegíteni, olyan, mintha akkor sütöttük volna.)

FEBRUÁR

Ebédre: Paradicsomleves, mustáros vese, dalkedli
Vacsorára: Pórélepény

MUSTÁROS VESE

Hozzávalók: 75 dkg sertésvese, 2 közepes fej vöröshagyma, 3 evőkanál olaj, 2 evőkanál mustár, 1 púpos evőkanál liszt, 1 dl tejföl, só, 1 csokor petrezselyemzöld (1 fiola kapribogyó).

Az olajon, fedő alatt aranysárgára sütjük a nagyon apróra vágott vagy reszelt vöröshagymát. Közben hosszában kettévágjuk a veséket

és minden fehér részüket kiszedjük, húsúkat félujjnyi vastag csíkokra vágjuk. A hagymába téve, élénk tűzön, kevergetve, öt percig sütjük, majd a mustárral ízesítve, saját levében, illetve egy kevés vízzel puhára pároljuk. Végül a liszttel simára kevert tejföllel besűrítjük, és közvetlenül tálalás előtt sózzuk. (Kitűnő, ha a levébe leszűrt kapribogyót is keverünk.) A tálon meghintjük a finomra összevágott petrezselyemmel, és főtt burgonyával vagy rizzsel körítve adjuk asztalra.

TALKEDLI
(cseh fánk)

Hozzávalók: 30 dkg rétesliszt, 3 dl tej, 1 dkg élesztő, 3 dkg cukor, 2—3 tojás, csipet só; a sütéshez bőven olaj.

Egy deci cukorral édesített tejben megfuttatjuk az élesztőt, majd összedolgozzuk a liszttel, csipetnyi sóval, a tojások sárgájával meg még kb. 2 dl tejjel, hogy könnyű, a farsangi fánknál kicsit lágyabb tésztát kapjunk. Végül beledolgozzuk a tojások kemény habbá vert fehérjét is. Ha van tükörtojás sütőnk, a mélyedésekbe 1—1 kiskanál olajat öntünk, megforrósítjuk és félig megtöltjük az üregeket a tésztával. Ha az alsó felük megsült, lapáttal óvatosan megfordítjuk, hogy mindkét felük szépen megpiruljon. Ha nincs tükörtojás-sütőnk, egy vastagfalú serpenyőben sok olajat forrósítunk, és az ujjnyi vastagra nyújtott fánkszaggatóval kiszúrt tésztát ebben sütjük meg. Nagyon szép, ha nemcsak tömör fánkokat, de gyűrűket, csillagokat is formálunk a tésztából, úgy sütjük. A tálon porcukorral meghintjük, és forró, esetleg rummal ízesített barackízt kínálunk hozzá.

PÓRÉLEPÉNY

Hozzávalók: a tésztához 20 dkg finomliszt, 3 dkg vaj, 3 dkg zsír, só; a töltelékhez 1 kg póréhagyma, 5 dkg füstölt szalonna, 1 evőkanál olaj, 2 tojás, 1 dl tejföl, só, őrölt bors; a tetejére 5 dkg reszelt sajt.

Összegyúrjuk a tésztához valókat annyi hideg vízzel, hogy rugalmas masszát kapjunk, és egy óráig hűvös helyen pihentetjük. Vékony kerek lappá nyújtjuk, és úgy bélelünk ki vele egy tortaformát, hogy magas pereme is legyen. Közben

az olajon kisütjük az apró kockákra vágott szalonnát; egy másik edényben sós vízben megfőzzük a megtisztított, egycentis darabokra vágott póréhagymát, majd leszűrjük, és a szalonnás olajba forgatjuk. Langyosra hűtjük, elkeverjük a tejföllel, a tojások sárgájával, megsózzuk, megborsozzuk, végül óvatosan, nehogy összetörjön, beletesszük a tojások kemény habbá vert fehérjét is. Ezt a hagymás tölteléket a félig megsült a tésztával bélelt formába öntjük, és a forró sütőben megsütjük. Végül a tetejére hintjük a reszelt sajtot, és még öt percre visszatoljuk a sütőbe. Tálalásnál a tortakarimát lehúzzuk róla, és a tortalappal együtt csúsztatjuk tálra. Úgy szeleteljük, mint a tortát. (Tehetünk bele több tojást is, akkor még könnyebbé válik a pórélepény tölteléke.)

MÁRCIUS

Ebédre: Sárgaborsópüré-leves, parajfelfújt sajtmártással vagy gombás spagetti, csokoládétorta
Vacsorára: Töltött sült burgonya

PARAJFELFÚJT

Hozzávalók: 6 dkg vaj, 4 tojás, 1 csomag mirelit parajkrém, 2 zsemle, az áztatásához tej, só, csipetnyi reszelt szerecsendió, őrölt bors; a forma kikenéséhez zsír, a tetejére 5 dkg vaj és 5 dkg reszelt sajt vagy sajtmártás.

A tejben megáztatjuk, majd kinyomkodjuk, átdaráljuk vagy szétturmixoljuk a zsemléket. Simára keverjük a puha vajat a tojások sárgájával, belekeverjük a felengedett, alaposan kinyomkodott parajt, a zsemléket, sót, csipet reszelt szerecsendiót, végül a tojások kemény habbá vert fehérjét. Alaposan kizsírozott, formába vagy tűzálló tálba töltjük, és a forró sütőbe, meleg vízzel teli tepsibe állítjuk. Kb. 45 percig gőzöljük, ha a teteje idő előtt pirulna, egy papírlappal letakarjuk. Akkor jó, ha a beleszúrt tűre már nem tapad ragacsos massza. Ha formában sütöttük, forró tálra borítjuk, ha tűzálló tálban, akkor abban

adjuk az asztalra, de mindenképpen meglocsoljuk forró vajjal, meghintjük reszelt sajttal, illetve sajtmártással nyakonöntve kínáljuk. Csak frissen jó, melegíteni nem lehet, mert összeesik.

GOMBÁS SPAGETTI

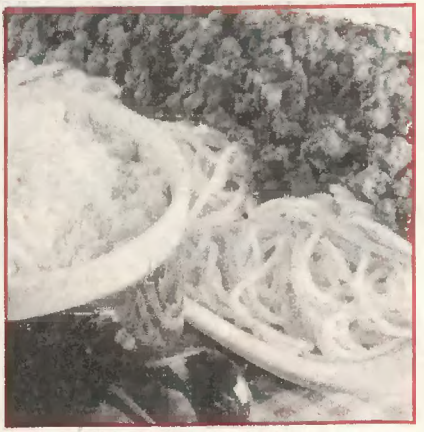

Hozzávalók: 50 dkg gomba, 1 nagy fej vöröshagyma, 2 evőkanál olaj, 20 dkg spagetti, só, őrölt bors, 1 evőkanál pirospaprika, késhegynyi majoranna, 1—1 kiskanál fokhagymapor (vagy 2 gerezd tört fokhagyma) és rozmaring; 20 dkg reszelt parmezán ízű sajt.

Az olajon fedő alatt aranysárgára sütjük a reszelt vagy nagyon finomra vágott vöröshagymát, meghintjük a pirospaprikával és beleteszszük a megtisztított, nagyon apró kockákra vágott gombát. Az ízesítőkkel fűszerezzük és addig pároljuk, amíg saját levét el nem főtte. Közben sós vízben megfőzzük, leszűrjük, majd forró vízzel leöblítve, ismét lecsepegtetjük a spagettit, és forró tálba öntjük. Tetejére púpozzuk a párolt gombát, és reszelt sajt kíséretében kínáljuk.

CSOKOLÁDÉTORTA

Hozzávalók: a tésztához 20 dkg cukor, 5 dkg kakaó, 5 tojás, 15 dkg Rama margarin, 15 dkg rétesliszt; a töltéséhez baracklekvár; a tetejére 1 szelet keserű (főző) csokoládé.

Alaposan kikeverjük a tojások sárgáját a cukorral, hozzáadjuk a kakaót, beleszitáljuk a lisztet, és elkeverjük a tojások kemény habbá vert fehérjével meg az olvasztott, de csak langyos margarinnal. Papírral bélelt püspökkenyér formában vagy nagy tepsiben tűpróbáig sütjük, és deszkára borítva, a papírt lehúzva hűtjük ki. Ha püspökkenyér formában sütöttük, három lapba vágjuk, ha nagy tepsiben, akkor úgy vágjuk fel, hogy három egyforma lapot kapjunk és egymásra fektetjük, majd megtöltjük, bevonjuk a lekvárral. Tetejére gyaluljuk a csokoládét. Egy napra jégbehűtjük tálalás előtt.

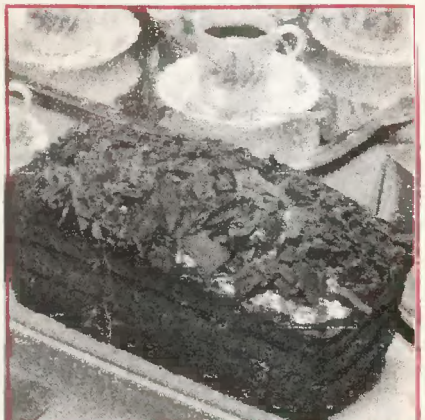

ÁPRILIS

Ebédre: Karalábéleves, gombás szelet, citromos kosárka
Vacsorára: Tojástészek salátával

TOJÁSFÉSZEK

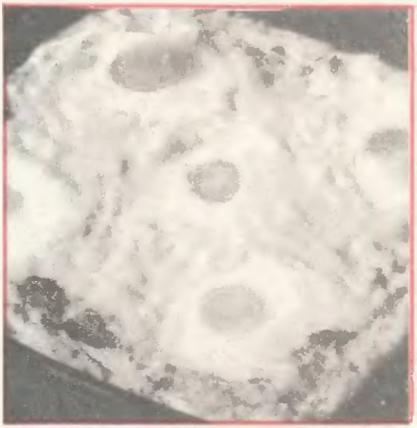

Hozzávalók: 75 dkg burgonya, kb. 5 dl tej, 5 dkg vaj, 4 nagy vagy 8 kicsi tojás, 1 dl tejföl, só, őrölt fehérbors, csipetnyi reszelt szerecsendió.

Meghámozzuk, nagy kockákra vágjuk a burgonyát és sós vízben puhára főzzük, majd leszűrjük, áttörjük. Habverővel simára keverjük a tejjel meg négy deka vajjal, és a borssal meg a reszelt szerecsendióval ízesítjük. Egy deka vajjal kikenünk egy nagy tűzálló tálat, beleterítjük a burgonyapürét, és vizes kanállal mélyedéseket nyomunk bele. Mindegyikbe egy kevés tejfölt cseppentünk, és úgy ütünk bele egy tojást, hogy a sárgája egyben maradjon. Ha maradt a tejfölből, meglocsoljuk vele a szabadon maradt burgonyát. A forró sütőben addig sütjük, amíg a tojások fehérje meg nem kocsonyásodott, de a sárgájuk lágy maradjon. Fejessaláta illik hozzá.

GOMBÁS SZELET

Hozzávalók: 4 nagy szelet kicsontozott sertéskotlet, 25 dkg gomba, 5 dkg vaj, 2 dl tejföl, 1/4 citrom leve, só, őrölt bors, késhegynyi kakukkfű.

Egy kissé kiverjük a hússzeleteket, és a vajon átsütjük, majd tűzálló tálra félig egymásra fektetjük. A visszamaradt vajba keverjük a felszeletelt gombát, a fűszereket meg a citromlevet és a húsra öntve, a sütőben kb. egy fél óráig sütjük. Kitűnően illik hozzá a zöldborsós rizs, de adhatjuk vajas galuskával is asztalra.

CITROMKOSÁRKÁK

Hozzávalók: 1 csomag mirelit levelestészta, 1 csomag citrom ízű pudingpor, 1 citrom, 2 dl tejszín, 5 dl tej, 10 dkg porcukor.

Egy óráig szobahőmérsékleten tartjuk a fagyott leveles tésztát,

majd késfok vastagságúra nyújtjuk és kerek lapokat szúrunk ki belőle. Mindegyikkel kibélelünk 1—1 kis kerek formát (nagyon jó hozzá az alufólia kosárka) és forró sütőben, nagy lángnál aranysárgára sütjük, majd kihűtjük. Közben egy csapott evőkanál porcukrot egy deci tejszínnel habbá verünk, ez lesz a díszítés. A többi cukrot simára keverjük a tejjel, a pudingporral, a reszelt citromhéjjal meg a kifacsart citromlével, és a tejjel felengedve, kevergetve, sűrűre főzzük. Ha kihűlt, belekeverjük a másik deci habbá vert tejszínt. Ezzel töltjük a kis tésztakosarakat és az édes tejszínhabbal koronázzuk.

MÁJUS

RAKOTT KARALÁBÉ

Hozzávalók: 2 csomó karalábé, 2 paradicsom, 20 dkg darált sertéshús, 1 csomó újhagyma, 5 dkg vaj, 1 evőkanál olaj, só.

Apróra vágjuk a megtisztított újhagymát és az olajon aranysárgára sütjük. Beleforgatjuk a darált húst, megsózzuk, és nagyon kevés vízzel puhára pároljuk, majd zsírjára sütjük. Közben egy másik lábasban a vajon, sóval ízesítve puhára pároljuk a meghámozott, laskára vágott karalábét. Felét egy mély tűzálló tál aljára terítjük, erre kerül a párolt darált hús, majd tetejére a maradék karalábé, illetve a meghámozott, cikkekre vágott paradicsom. A sütőben addig sütjük, amíg a paradicsom meg nem puhult. Burgonyapüré vagy párolt rizs illik hozzá, de adhatjuk pirított kenyérrel is.

GOMBÁS SPÁRGA

Hozzávalók: 60 dkg spárga, 30 dkg gomba, 4 tojás, 5 dkg vaj, 1 púpos evőkanál liszt, 2 dl tej, 1 dl tejföl, só, őrölt bors, 1 csokor petrezselyem, 1 kiskanál cukor.

Megtisztítjuk a spárgát és sós, cuk-

ros vízben puhára főzzük, majd leszűrve forró tálra fektetjük. (A főzőlevéből kitűnő krémleves készülhet.) Közben a vaj felén sóval, borssal addig pároljuk a felszeletelt gombát, amíg saját levét el nem főtte, majd a liszttel meghintjük, és a hideg tejjel felengedjük. Kevergetve sűrű mártássá főzzük, majd a tűzről levéve, elkeverjük a tejföllel. Most már nem forraljuk fel, csak megmelegítjük. A tálon levő spárgára öntjük, és tetejére csúsztatunk négy tükörtojást, amelyet a maradék 2,5 deka vajon készítettünk. Azon frissiben kínáljuk.

EPERFÁNK

Hozzávalók: a tésztához 10 dkg Rama margarin, 3 dl víz, 15 dkg rétesliszt, 5 tojás, csipetnyi só; a tepsi kikenéséhez zsír; a töltelékhez 2 dl tejszín, 1 evőkanál porcukor, 30 dkg eper, (1 kiskanál zselatin).

A vizet a margarinnal együtt felforraljuk, és csipet sóval ízesítjük. Ezután kevergetve beleszitáljuk a lisztet és a tűzön tovább addig verjük, amíg az edény falától el nem válik. Kihűtjük, majd egyenként beledolgozzuk az egész tojásokat. Kizsírozott tepsire egymástól távol, mert sülés közben megnőnek, kis gömböket rakunk ebből a masszából, és a jól bemelegített sütőbe toljuk. Öt percig sütjük, majd anélkül, hogy kinyitnánk a sütőajtót, a lángot takarékra állítjuk. Így sütjük még öt percig, csak akkor nézzük meg, hogy megsült-e. Kívül aranysárga, ropogós fánkokat kell kapnunk. Ha kihűltek, félbevágjuk és belsejüket a megmosott, megtisztított eper felével simára vert, édes tejszínhabbal töltjük, beletéve a szép, ép eperszemeket is. Azonnal tálaljuk, mert állás során a tészta lucskossá válik, illetve mindig csak annyit töltünk meg, amennyit a tálra rakunk. (A krémet korábban is elkészíthetjük, de akkor egy kiskanálnyi, hideg vízben feloldott, kevergetve néhány percig főzött, leszűrt zselatint is keverünk bele, nehogy összeessen.)

JÚNIUS

Ebédre: Karfiolsaláta, csevabcsicsa, gyümölcskehely
Vacsorára: Tejfölös újburgonya

KARFIOLSALÁTA

Hozzávalók: egy 75 dkg-os karfiol, 30 dkg paradicsom, só, 1—1 késhegynyi őrölt bors és currypor, 1 evőkanál borecet, 5 evőkanál olaj, 1 csokor snidling, 1 kiskanál mustár, 10 szem olajbogyó, 1 csipet cukor.

Rózsáira szedjük, és sós vízben puhára főzzük a karfiolt, majd jól lecsepegtetjük. Összekeverjük a cikkekre vágott paradicsommal meg az olajbogyókkal, és salátás tálba vagy talpas poharakba töltjük. Simára keverjük az apróra vágott snidlinget a borecettel, a mustárral, csipet cukorral, sóval, curryporral, majd apránként közékeverjük az olajat, hogy szép opálos mártást kapjunk. Ezzel locsoljuk meg a salátát, és legalább egy fél napra jégbehűtjük, hogy az ízek jól összeérjenek.

CSEVABCSICSA

Hozzávalók: 40 dkg darált sertéshús, 40 dkg darált marhahús, 1—2 evőkanál olaj, só, őrölt bors, 1 mokkáskanál szódabikarbóna. (Ha szabad tűzön sütjük, egy kis darabka szalonnabőr.)

Összegyúrjuk a kétféle darált húst, és sóval, borssal erősen fűszerezzük, beledolgozzuk a szódabikarbónát. Ujjnyi kolbászkákat formázunk belőle és teflon serpenyőben, kevés olajon megsütjük. (Süthetjük szabad téren, parázs fölött is, akkor a rostot a szalonnabörke zsírosabb felével bedörzsöljük, úgy fektetjük rá a kis kolbászkákat és sütés közben olajjal öntözgetjük.) A csevabcsicsa igazi körete a karikákra vagy nagy kockákra vágott vöröshagyma, amit legalább egy fél nappal tálalás előtt kell összevágni, hogy az ereje elillanjon!, de kínálhatjuk rizzsel, salátával is.

GYÜMÖLCSKEHELY

Hozzávalók: 20 dkg málna, 25 dkg ribiszke, 20 dkg érett egres, 20 dkg feketeribiszke, 15 dkg kristálycukor, 5 dkg porcukor, 3—4 evőkanál rum, 2 dl tejszín.

Megmosuk, megtisztítjuk a gyümölcsöt és talpas poharakba a következő sorrendben rakjuk: alulra egres, erre a fekete ribiszke, rá a piros ribiszke, tetejére a málna kerüljön. A kristálycukrot egy pár csepp vízzel elkeverjük, a tűzön, kevergetve felolvasztjuk, majd a tűzről levéve, a rummal ízesítjük. Meglocsoljuk vele a gyümölcsöt és legalább egy fél napra jégbehűtjük. Tálalás előtt a habbá vert, porcukorral édesített tejszínnel díszítjük.

JÚLIUS

Ebédre: Zöldborsóleves, paprikás fasírt salátával, málnakrém
Vacsorára: Töltött uborka

PAPRIKÁS FASÍRT

Hozzávalók: 40 dkg darált sertéshús, 2 szál újhagyma, 2 zsemle, az áztatásukhoz tej, 2 tojás, 1—2 evőkanál zsemlemorzsa, 2 cső zöldpaprika, 10 dkg edámi sajt, só, őrölt bors, 1 mokkáskanálnyi grillfűszer, egy kevés fokhagymapor; a sütéshez bőven olaj.

Összegyúrjuk a húst a tejben áztatott, kinyomkodott, összemorzsolt zsemlével, a tojásokkal, a hagyma finomra vagdalt fehér részével, az apró kockákra vágott zöldpaprikával meg sajttal és megfűszerezzük. Nyolc pogácsát formázunk belőle, és bő, forró olajban megsütjük. A tálon a hagyma összevagdalt zöldjével hintjük meg.

TÖLTÖTT UBORKA

Hozzávalók: 1 vastag uborka (készülhet zukkiniből is), 1 kg burgonya, 5 dkg vaj, 10 dkg reszelt sajt, egy kevés tej; a töltelékhez 25 dkg főtt füstölt hús, 2 tojás, 5 dkg reszelt sajt, só, őrölt bors.

Meghámozzuk, kockákra vágjuk, és sós vízben puhára főzzük a burgo-

nyát, majd áttörjük és simára keverjük a vajjal, a 10 dkg reszelt sajttal meg egy kevés tejjel. Tűzálló tálba simítjuk. Az uborkát megmossuk és anélkül, hogy meghámoznánk, nyolc darabba vágjuk, közepüket kiszedjük. Az így kapott „gyűrűket" a burgonyapürére fektetjük és megtöltjük a darált főtt füstölt hús, a tojás, az öt deka reszelt sajt sóval, őrölt borssal ízesített keverékével. Ha a hús sós, a tölteléket nem kell sózni, csak borsozni. A tálat a forró sütőbe toljuk, és kb. 20 percig tart, amíg az uborka átsül.

MÁLNAKRÉM

Hozzávalók: 3 dl (egy kis üveg) málnazselé, 20 dkg málna, 1/2 citrom leve, 1 púpos evőkanál zselatin, 4 dl tejszín, 20 dkg porcukor.

Egy púpos kiskanál cukrot félreteszünk, a többit nagyon kevés vízben felolvasztjuk a málnazselével együtt. Egy kevés vízzel simára keverjük a zselatint, majd kevergetve 3—4 percig főzzük, és langyosan a krémre öntjük. Belecsavarjuk a citrom levét, és hozzáadjuk a kemény habbá vert tejszín kétharmad részét. A tálba vagy talpas poharakra alulra málnát osztunk, és erre öntjük a krémet. A félretett porcukorral ízesítjük a tejszínhab maradékát és ezzel díszítjük a málnakrémet. (Meghinthetjük a tetejét még durvára vágott dióval, de anélkül is finom.)

AUGUSZTUS

Vacsorára: Kantoni máj

SZERB BABLEVES

Hozzávalók: 35 dkg kifejtett nyári bab, 30 dkg zöldbab, 30 dkg főtt füstölt tarja, 1 fej vöröshagyma, 2 gerezd fokhagyma, 30 dkg burgonya, 20 dkg paradicsom, 2 dl testes vörös bor, só, 5 szem bors, 1 csokor petrezselyemzöld.

A megtisztított, félujjnyi dara-

bokra vágott zöldbabot a fejtett babbal és a burgonya kivételével valamennyi hozzávalóval másfél liter vízben feltesszük főni, a fűszerekkel ízesítve. Természetesen a hús meg a paradicsom nagyobb darabokra kerül a fazékba, és így 10 percig főzzük. Ekkor tesszük bele a megtisztított, nagy kockákra vágott burgonyát és együtt az egészet puhára főzzük. Tálalás előtt a petrezselyemcsokrot kidobjuk belőle.

KANTONI MÁJ

Hozzávalók: 50 dkg sertésmáj, 4 fej vöröshagyma, 2 cső húsos zöldpaprika, 2 csapott evőkanál liszt, 3 evőkanál szójamártás (Conchita ételízesítő) 1 kupica vodka.

A jól megmosott májat ujjnyi csíkokra vágjuk és a lisztbe megforgatva, az olajon, lehetőleg teflon serpenyőben átsütjük. Megöntözzük a szójamártással, a vodkával és belevágjuk vékony csíkokra a zöldpaprikát meg a megtisztított hagymát. Nagyon kevés vizet aláöntve, időnként megkeverve addig pároljuk, amíg a hagyma meg a paprika félpuha nem lett. A kínai ételek sajátossága, hogy minden zöldség egy kissé ropogós, amikor tálalják.

SZILVÁSKOCKA

Hozzávalók: a tésztához 2 tojás, 10 dkg cukor, 7 dkg liszt, 5 dkg Rama margarin; 50 dkg tehéntúró, 2 dl tejföl, 10 dkg porcukor, 1 citrom, 75 dkg szilva; a tortaforma kikenéséhez zsír.

A tésztához habbá verjük a tojások fehérjét, egyenként belekeverjük a sárgájukat, a cukrot, a lisztet, végül az olvasztott, langyos margarint. Kizsírozott nagy tortaformá-

ban megsütjük. Ha kihűlt, bevonjuk a krémmel, amelyhez az áttört túrót simára kevertük a tejföllel, a reszelt citromhéjjal, a citromlével meg a porcukorral. A tetejét sűrűn kirakjuk kimagozott, félbe vagy négyrét vágott szilvával. Legalább egy napra jégbehűtjük. Végül a széleit késsel meglazítjuk, és a tortakarimát lehúzva róla, a tortalappal együtt csúsztatjuk tálra. (Finom hozzá a habbá vert édes tejszín is.)

SZEPTEMBER

JOGHURTLEVES

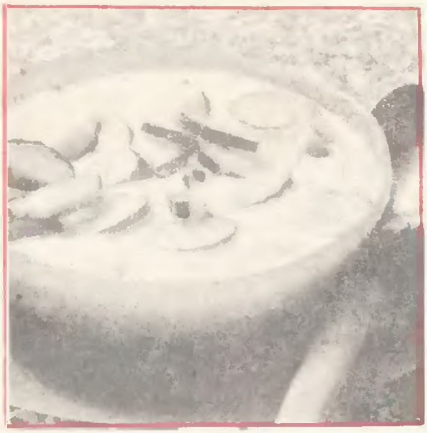

Hozzávalók: 4 pohár joghurt, 1 evőkanál ételízesítő por, 1 piros és 1 zöld paradicsompaprika, 1 kicsi uborka, 2–3 piros retek, 2 szál újhagyma.

A joghurtot tálba öntjük és simára keverjük az ételízesítő porral. Beletesszük a héjastól karikákra vágott uborkát meg retket és a kis kockákra vágott kétféle zöldpaprikát, valamint a zöldjével együtt apróra vágott hagymát. Legalább egy fél napra jégbehűtjük, hogy az ízek jól összeérjenek.

SPANYOL CSUPOR

Hozzávalók: 50 dkg sovány sertéscomb, 2 nagy fej vöröshagyma, 25 dkg sárgarépa, 1 kicsi zukkini, 3 cső piros paradicsompaprika, 30 dkg paradicsom, 2–3 gerezd fokhagyma, 3 evőkanál olaj, só, 1–1 mokkáskanál kakukkfű meg bazsalikom, 1 babérlevél (2 dl testes vörös bor).

Kockákra vágjuk a húst, mintha pörköltet készítenénk, és az olajon fehéredésig sütjük. Leöntjük két deci vízzel (vagy vörös borral), a fűszerekkel ízesítjük, és 30 percig fedő alatt, kis lángon pároljuk. Ezután tesszük bele a többi hozzávalót karikákra vágva (a zukkinit nem hámozzuk meg!), és lefedve az egészet megpuhítjuk. Ha a levét elfőné, egy kevés vízzel pótoljuk. Rizsköret illik hozzá.

SZŐLŐSALÁTA

Hozzávalók: 25 dkg fehér és 25 dkg piros szőlő, 2 őszibarack, egy pici sárgadinnye, 2 citrom leve, 10 dkg porcukor, 1 tasak vaníliás cukor, 4 evőkanál rum.

Leszemezzük a megmosott szőlőt és összekeverjük a meghámozott, kimagvalt, kockákra vágott őszibarackkal meg dinnyével. Megszórjuk a vaníliás cukorral összekevert porcukorral, meglocsoljuk a citromlével meg a rummal. Legalább egy napig a hűtőszekrényben érleljük, közben időnként megkeverjük.

OKTÓBER

SÜLT ALMA

Hozzávalók: 8 közepes nagyságú alma, 2 púpos evőkanál ribiszkedzsem vagy áfonyadzsem, 5 dkg mazsola, 5 dkg mandula, 5 dkg vaj; a mártáshoz 5 dl tej, 2 tojás, 1 kiskanál liszt, 10 dkg cukor, 1 tasak vaníliás cukor.

Megmossuk az almákat, és magházukat karalábékifúróval kiszedjük. Az üregbe alulra mazsolát, erre valamilyen pikáns dzsemet töltünk, és a tetejére meghámozott, vékonyan felszeletelt mandulát fektetünk. Kivajazott, tűzálló tálba egymás mellé ültetjük az almákat és tetejükre is vajdarabkákat szórunk. A forró sütőben – az alma minőségétől függően – 20–30 percig sütjük. Közben simára keverjük a mártáshoz az egész tojásokat a cukorral, a vaníliás cukorral, a liszttel meg a tejjel, és gőz fölött, kevergetve sűrű krémmé főzzük. A tányéron ezzel a mártással öntözzük majd meg a sült almát.

RAKOTT KARFIOL

Hozzávalók: 1 kg-os karfiolfej, 3 tojás, 5 dkg vaj, 3 csapott evőkanál liszt 3 dl tej, 10 dkg reszelt sajt, 1 dl tejföl, só, csipetnyi reszelt szerecsendió.

Sós vízben puhára főzzük a rózsáira szedett karfiolt, majd lecsurgatjuk. Felét két deka vajjal kikent tűzálló tálba terítjük. Simára keverjük a lisztet a tejjel, beledobjuk a vajat és kevergetve sűrű mártássá főzzük. Ha kihűlt, elkeverjük a tejföllel meg a tojások sárgájával, végül beletesszük a tojások kemény habbá vert fehérjét. Sóval, csipetnyi reszelt szerecsendióval ízesítjük, és felét a tálba rakott karfiolra simítjuk. Erre sorba rakjuk a karfiol másik felét és bevonjuk a maradék mártással. A sütőben addig sütjük, amíg a teteje szépen meg nem pirult. (Tej helyett karfiol főzővízzel is főzhetjük a besamellmártást.)

OLASZ ROSTÉLYOS

Hozzávalók: 4 szelet (80 dkg) rostélyos, 4 paradicsom, 2 karalábé, egy 25 dkg-os karfiol, 2 evőkanál olaj, 1—1 mokkáskanál kakukkfű meg bazsalikom, késhegynyi őrölt bors, fokhagymasó.

Kissé kiverjük a kicsontozott rostélyosszeleteket és az olajon átsütjük. Egy kevés vízzel puhára pároljuk, a fűszerekkel ízesítve. Ezután kivesszük, félretesszük, és a levében puhára pároljuk a megtisztított, kockákra vágott karalábét, a rózsáira szedett karfiolt meg a meghámozott, kockákra vágott paradicsomot. Tűzálló tálra fektetjük a hússzeleteket, és beborítjuk a vegyes párolt zöldséggel. A sütőben éppen csak átmelegítjük, de nem pirítjuk meg.

NOVEMBER

GOMBÁS KOSÁRKA

Hozzávalók: 1 csomag mirelit levelestészta, 50 dkg gomba, 5 dkg vaj, 2 dl tejszín, 1 csapott evőkanál liszt, só, 1 csokor petrezselyem; a díszítésre 2 paradicsom.

Egy óráig szobahőmérsékleten

tartjuk a mélyhűtött tésztát, majd 3—4 mm vastagra nyújtjuk. Kerek lapokat szúrunk ki belőle, és minden másodiknak a közepét egy kisebb pogácsaszaggatóval kiszúrjuk, hogy gyűrű formájú tésztát kapjunk. Egy teljes korongra egy gyűrűt fektetünk, és sütőlemezre ültetjük, mellé téve a gyűrű közepéből kivágott kisebb lapot. Ezt és a gyűrű szélét tojással megkenjük és a forró sütőben szép pirosra sütjük.

Közben megtisztítjuk a gombát és aszerint, hogy mekkora, egészben hagyjuk, illetve félbe vagy négy cikkbe vágjuk. A vajon a finomra vágott petrezselyemmel meg sóval ízesítve megpároljuk, és a liszttel simára kevert tejszínnel besűrítjük. Ezzel a gombaraguval töltjük a tészták üregét, rátéve a kicsi korongot és vékony cikkekre vágott paradicsommal díszítjük. A maradék ragut kis tálkában kínáljuk hozzá, hogy ki-ki ízlésének megfelelő mennyiséggel locsolhassa meg a gombás kosárkát.

KAPROS KOTLETT

Hozzávalók: 8 szelet kicsontozott rövidkaraj, 3—4 evőkanál szójamártás (CONCHITA ételízesítő), 5 dkg vaj, 2 dl tej, 1 evőkanál liszt, 1 nagy csokor kapor, 1 dl tejföl, só, pár csepp citromlé.

Kiverjük a hússzeleteket és a szójamártással bedörzsölve egy óráig állni hagyjuk, majd a vajon, lehetőleg teflon serpenyőben megsütjük. Forró tálra tesszük, melegen tartjuk. A visszamaradt levét zsírjára sütjük, meghintjük a liszttel és a tejjel felengedvén mártássá forraljuk. Beletesszük a finomra vágott kaprot, a citromlével ízesítjük, még 2—3 percig hagyjuk a tűzön, végül elkeverjük a tejföllel, de ezzel már nem főzzük tovább, csak felmelegítjük, ha kell, utánasózzuk. Ezzel a mártással locsoljuk meg a húst, és burgonyapüré kíséretében adjuk asztalra.

FEHÉR PÜSPÖKKENYÉR
(tojásfehérjéből)

Hozzávalók: 6 tojásfehérje, 20 dkg porcukor, 11 dkg rétesliszt, 10 dkg mazsola, 5 dkg csokoládé, 5 dkg dió, 5 dkg birsalmasajt vagy cukro-

zott gyümölcs, illetve lecsepegtetett, ún aszalt szilva vörös borban; a forma kikenéséhez zsír; a tetejére porcukor vagy citrommáz.

Nagyon kemény habbá verjük a tojásfehérjéket és óvatosan, nehogy összetőrjön, belekeverjük a lisztet meg a többi hozzávalót, a csokoládét meg a cukrozott gyümölcsöt kis kockára vágva, a diót durvára törve. A zsírrai kikent püspökkenyér formába öntjük, és forró sütőbe toljuk, de a tüzet sütés közben mérsékeljük. Akkor jó, ha a beleszúrt tűre már nem tapad ragacsos masszsa. Deszkára borítva hűtjük ki, és vagy meghintjük porcukorral vagy bevonjuk citrommázzal.

DECEMBER

Ebédre: Borleves, sajtos pulykamell almapürével, őzgerinc
Vacsorára: Csirkemájjal töltött hagyma

CSIRKEMÁJJAL TÖLTÖTT HAGYMA

Hozzávalók: 4 csirkemáj (vagy 2 pulykamáj, illetve 20 dkg sertésmáj), 8 közepes nagyságú vöröshagyma 2 evőkanál olaj, 4 vékony szelet húsos füstölt szalonna, 1 húsleveskocka, 1 csapott evőkanál liszt, só, őrölt bors.

A hagymák tetejéről egy lapot levágunk, és ezt meg a kiszedett belsejüket apró kockákra vágjuk. Az olajon üvegesre fonnyasztjuk, majd egyharmad részét egy másik lábasba áttesszük, és átsütjük rajta az apróra vagdalt májat. Megsózzuk, megborsozzuk és ezzel töltjük meg a hagymák üregét. A hagyma maradék, kétharmad részét egy kevés vízzel, a húsleveskockával ízesítve, fedő alatt egy fél óráig pároljuk, amíg pépessé nem válik. Beletesszük a töltött hagymákat és mindegyikre egy fél szelet szalonnát borítunk. A sütőben kb. egy fél óráig sütjük, ha a levét elfőné, egy kevés vizet öntünk alá, mert nem szabad lesülni, csak a szalonna piruljon meg a tetején, amire a hagyma megpuhul.

SAJTOS PULYKAMELL

Hozzávalók: egy közepes nagyságú (kb. 1,20 kg-os) pulykamell, 4 tojás, 10 dkg reszelt sajt, 5 evőkanál liszt, 10 dkg zsemlemorzsa, só; a sütéshez bőven olaj, tálaláshoz citrom.

Lebőrözzük, kicsontozzuk a pulykamellet és húsát felszeleteljük, rostjaira merőlegesen bevagdossuk, vagy egy kissé kiverjük. Megsózzuk, majd lisztben megforgatjuk. Simára keverjük a tojásokat a reszelt sajttal és másodjára ebben mártjuk meg a hússzeleteket, végül a zsemlemorzsába forgatjuk. Bő, forró olajban szép pirosra sütjük. Citromszeletekkel díszítjük, aminek a levét a tányéron rá is csavarjuk.

ŐZGERINC

Hozzávalók: 5 tojás, 15 dkg cukor, 12 dkg Rama margarin, 4 evőkanál kakaó, 7 dkg rétesliszt, egy fél narancs (vagy citrom) reszelt héja; a forma kikenéséhez zsír és liszt; a tetejére 2 evőkanál kakaó, 2 evőkanál cukor, 2 dkg vaj; díszítésre 10 dkg mandula.

Habosra keverjük a tésztához a tojások sárgáját a cukorral meg az olvasztott, de hideg margarinnal és hozzáadjuk a kakaót, a reszelt narancs (vagy citrom) héját, a lisztet, végül a tojások kemény habbá vert fehérjét. Kizsírozott őzgerinc formába öntjük és a forró sütőbe toljuk, de sütés közben a tüzet takarékra állítjuk. Akkor jó, ha a beleszúrt tűre már nem tapad ragacsos masszsza. Deszkára borítva hűtjük ki, majd bevonjuk csokoládémázzal, amelyhez a kakaót simára kevertük a cukorral meg egy kevés vízzel, és sűrűre főztük, végül a tűzről levéve, belekeverjük a vajat. A tésztára öntve, néhány óra múlva megszikkad, ekkor sűrűn megszurkáljuk lehéjazott, tüskésre vágott mandulával. Csak másnap szeleteljük.

F. Nagy Angéla

A HÁZTARTÁSÁBÓL NEM HIÁNYOZHATNAK A GABONAIPAR

változatos, egészséges, a korszerű táplálkozást segítő,
a konyhai munkát megkönnyítő

TERMÉKEI,

az étkezési búzakorpa és búzacsíra,
a szójaliszt, a rizsliszt, a sárgaborsóliszt,
a kukoricaliszt és a kukoricadara,
a hántolt árpa (árpagyöngy),
az Unikorn termékcsaládja: a tejbegrízpor, a panírozópor,
a daragaluskapor, a fánkpor,
az Alba Regia száraztésztacsalád
és a hántolt és pörkölt napraforgóból készült Napgyöngye.
A termékek állandóan kaphatók az ország élelmiszerboltjaiban,
csemegeáruházaiban és

A MALOMIPARI SZAKÜZLETEKBEN,

Budapesten: IX., Ipar u. 2. (a Soroksári út sarok),
II., Mártírok útja 71.,
vidéken: Balassagyarmaton, Békésen, Békéscsabán, Berettyóújfalun,
Cegléden, Gyöngyösön, Győrött, Kecskeméten, Miskolcon,
Nyíregyházán, Orosházán, Pécsett, Szécsényben, Szegeden,
Székesfehérvárott, Szombathelyen, Tatabányán és Zalaegerszegen.
Szaküzleteinkben, termékeinkkel együtt, kérje
a Diétás ételek című receptkönyvet.

ÚJ PARTNER
ÚJ
HANGULAT
PACK
250 g
őrölt
pótkávékeverék
Fogy.ár:8.20 Ft

TAPÉTÁK

APISZ

NAGY VÁLASZTÉKBAN,
EGÉSZ ÉVBEN AZ ÁPISZNÁL:

III., Korvin Ottó u. 27. Telefon: 886-148.
V., Fehérhajó u. 12—14. Telefon: 173-793.
VII., Kertész u. 38. Telefon: 225-289.
VIII., József krt. 68. Telefon: 341-974.
X., Új-hegyi sétány 2. Telefon: 580-069.
XI., Andor u. 2. Telefon: 869-473.
XIII., Szt. István park 20. Telefon: 403-351.
XIV., Sugár Üzletközpont. Telefon: 830-394.
XV., Erdőkerülő u. 27. Telefon: 833-954.
XIX., Eötvös u. 5. Telefon: 570-680.
XXI., Áruház tér 2. Telefon: 479-574.

NINCS MINDEN A KIRAKATBAN...

érdemes bejönnie szaküzleteinkbe! Tekintse meg árukínálatunkat, válasszon ízlésének megfelelőt a divatos modellekből.

SZAKÜZLETEINK:

MODELLHÁZ
V., Felszabadulás tér 4.

JÚLIA
V., Tanács körút 12.

ÉVA SZŐRMESZALON
V., Váci utca 57.

ABBÁZIA
VI., Lenin krt. 70.

AIDA
VII., Rákóczi út 28.

METROPOL
VII., Rákóczi út 62.

ÉVA
VIII., Rákóczi út 13.

RUHÁZATI BOLT
RB
VÁLLALAT

Gyerekeknek

MÁKSZEM KALANDJAI

Élt a világon egy kisfiú. Apró termete miatt mindenki csak Mákszemnek hívta. Pöttömnyi volt, de nagyon bátor.

Egyszer Mákszem így szólt az anyjához:

– Elmegyek, meglátogatom a nagymamát, és hozok neked mogyorót!

— Már hogy mennél el! — mondta az anyja csodálkozva. — Hiszen a nagymama messze a hegyek között él. Felfalnak az úton a vadállatok!

— Én senkitől és semmitől nem félek — felelte Mákszem, s már szaladt is apró lábain.

Egykettőre felért a hegyek közé. Hirtelen egy medve jött vele szemben. Amikor Mákszem meglátta, remegni kezdett.

„Elfussak, ne fussak — gondolta Mákszem. — Úgyis utolér, olyan rövidek a lábaim!" Amikor találkoztak, a medve így dörmögött:

— Na, Mákszem, én most megeszlek téged. De előbb mondd meg, hová indultál?

— A nagymamához, hogy meglátogassam — felelte Mákszem. — Meg mogyorót szedni az édesanyámnak. De most, hogy megláttalak téged, arra gondoltam, szólok a nagymamának, vágjon le egy bikát, a húsát majd elhozom neked!

— Menj csak a nagymamádhoz és gyere vissza gyorsan — mondta a medve, de magában ezt gondolta: „Megeszem Mákszemet is meg a húst is!"

Mákszem szaladt tovább apró lábain. Egyszer csak egy farkas került az útjába. Megijedt a fiú, de nem látta értelmét, hogy elszaladjon.

A farkas száját nyalogatva elébe állt.

— Na, Mákszem, most aztán véged van. Rögtön felfallak szőröstül-bőröstül. De előbb mondd meg, hová sietsz ennyire?

Mit feleljen a farkasnak, nem tudta. Gondolkodott, gondolkodott, majd rávágta:

— A nagymamámhoz megyek látogatni, és mogyorót akarok szedni az édesanyámnak. De ahogy megláttalak téged, elhatároztam, megkérem a nagymamát, vágjon le egy bárányt, a húsát majd elhozom neked!

— Fuss a nagymamádhoz, gyorsan — mondta a farkas, de magában ezt gondolta: „Ha visszajön, megeszem őt is meg a bárányhúst is!"

Mákszem nemsokára a nagymamánál volt. A kertben szedett egy kosár mogyorót az édesanyjának. Estefelé ideje volt hazaindulni. Úgy ám, de az úton várta a medve meg a farkas, hogy felfalja. „Mit tegyek?" — töprengett Mákszem. Addig-addig törte a fejét, míg végül kitalálta.

A nagymama kertjében nőtt egy hatalmas tök. Mákszem letépte a száráról és késsel lyukat vágott bele. Aztán bemászott a tökbe, s onnan kiáltott ki a nagymamának:

— Nagymama, lökd meg ezt a tököt. Legurul a hegyről, és mindjárt otthon leszek!

A nagymama úgy tett, ahogy Mákszem kérte. A tök sebesen gurult lefelé a hegyoldalon. Amikor a farkas meglátta, megállította a lábával.

— Hé, te tök, nem találkoztál Mákszemmel?

— Találkoztam én. Jön már, hozza a bárányhúst neked. Engedj tovább, kérlek, és lökj meg jó erősen, hadd guruljak lefelé — mondta a tök.

Azaz hogy Mákszem, de hát a farkas ezt nem tudta.

Gurult, gurult a tök sebesen, ám ahogy a medvéhez ért, az is megállította:

— Hé, te tök, nem láttad véletlenül Mákszemet? — kérdezte.

— Dehogynem! Láttam én. Jön lefelé a hegyről, hozza a húst neked. Kérlek, lódíts rajtam egyet, hadd guruljak tovább! — mondta a tök.

Azaz hogy Mákszem, de ezt a medve sem tudta.

Gurult a tök szélsebesen, begurult Mákszemék házának udvarába. Mákszem fogta a kosár mogyorót, kimászott, s a házba vitte.

— Jó estét, édesanyám! — köszönt vidáman. — Meghoztam a mogyorót. S hoztam egy nagy tököt is, kint van az udvaron.

Amikor Mákszem anyja meglátta a tököt, nem tudott hová lenni a csodálkozástól.

— Mákszem, hogy hoztad te el ezt a tököt? — kérdezte. — Hiszen sokkal nagyobb nálad!

És Mákszem sorjában elmesélt mindent, amit ti már tudtok.

KOVÁCS SÁNDOR FORDÍTÁSA

Weöres Sándor

ALUDJ, LENGE MADÁR

Aludj, lenge madár,
holnap a fa sűrűje vár —

Aludj, tengeri hal,
vánkosod a kusza korall —

Aludj, medve, te vén,
rengetegen, a hegy ölén —

Aludj, kékhajú lány,
csillagokig emel a szárny!

Weöres Sándor

A BŰVÉSZ

(részlet)

Itt látható a nagyhírű bűvész!
A lábával karikázik,
A kezével citerázik,
Az orrával orgonázik,
A fülével figurázik,
A szájával vacsorázik!

OSVÁT ERZSÉBET

SZELLŐ SZÁLLÁST KERES

A nap lenyugodni készült.

Óriási piros labdává változott. Lekukucskált a gyerekekre, s aztán úgy magára húzta égszín takaróját, hogy először csak a kerek feje búbja látszott ki belőle, aztán az sem — elaludt.

Egyszerre minden és mindenki elálmosodott:

A gyerekek az udvaron.

A rózsák, szegfűk, tátogók, nefelejcsek a kertben.

Elszenderedett a csipkebokor.

Álom szállt az eperfára.

Elbóbiskolt a sok szép tarka pillangó.

Csak a virgonc Szellőnek nem volt aludhatnékja. Tekergett erre, tekergett arra, kifutott a rétre. Hű de pompás mulatságra talált ott! A pitypangok bóbitáját fújta, repítette messzire, messzire, egészen az erdő szélire.

De csakhamar ő is elálmosodott.

Hova hajtsa le fáradt fejecskéjét?

Hova bújjék?

Hol aludjék?

Gondolt egyet, beszaladt az erdőbe Szajkóhoz.

— Adj egy éjszakára szállást — kérte Szajkót.

— Adnék én szívesen — mondta Szajkó —, de láthatod, milyen szűken vagyunk.

Akkor Szellő felfutott egy magas fenyőfára és a pici Királyka fészkén kopogtatott

— Adj egy éjszakára szállást — kérte Királykát.

— Adnék jó szívvel — felelte a csepp madár —, de nézd, hogy tele van a fészkem, nagy az én családom.

Egyszercsak Szellő megpillantott az egyik fán egy gyönyörűséges madárpalotát. Szarkáé volt. Szellő bekandikált, látta, jó tágas és kevés fióka van benne.

Szávay Lajtl rajzai

Megörült Szellő. Hátha itt szerencséje lesz.

Illendően bekopogott. Szarka mérgesen ráripakodott:

— Adta csavargója, hogy merészelsz idejönni?

Szellő szépen kérte, adna neki szállást csak egy éjszakára.

— Aztán aranygyűrűd van-e fizetségnek? — kérdezte Szarka. — mert ha nincs, fel is út, le is út, mehetsz, amerre a szemed lát!

Elszomorodott Szellő. Honnan vegyen ő aranygyűrűt?

Most mit tegyen? Hova legyen?

Egyszer csak szárnysuhogást hall.

Ki lehet az? Mi lehet az?

Hát megpillant egy baglyot. Éppen a feje fölött repült el.

— Hiszen Bagoly éjszaka vadászni jár — örült meg az álmos kis Szellő. — Juj de jó! Juj de jó! Üres az odúja!

Olyan jókedve kerekedett, hogy még bukfencet is vetett.

Huss, besurrant Bagoly hajlékába, egy vénséges vén fa odvába.

Menten elszundított.

Arra ébredt, hogy hármat rikkantott egy fürge feketerigó.

— lú-fiú-iú!

Megvirradt. Úgy ám!

Ki is szökött Szellő, de máris az odúból, nehogy Bagoly ott találja.

TUDOD-E,

hogy az ázsiai elefánt 3,10 méternyire is megnő és a súlya elérheti az 5 tonnát. Egy afrikai elefánt még nagyobb; 4 méter hosszú és 7 tonna súlyú is lehet;

hogy milyen jeles családi napok vannak az évben, a hivatalos és egyházi ünnepeken kívül? (Nemzetközi Nőnap március 8-án; Anyák napja = május első vasárnapján; Nemzetközi Gyermeknap = május utolsó vasárnapján);

hányadik évfordulója lesz idén hazánk felszabadulásának? (a negyvenedik);

hány óra eltérés van a mi időnkhöz képest New Yorkban? (—6); Dániában (0); Japánban (+8); Kínában (keleti rész) (+7); Moszkvában (+2); Kelet-Szibériában (+9);

hogy mit jelentenek ezek a rövidítések? MTI (Magyar Távirati Iroda); APN (Szovjet Hírügynökség, oroszul: Agensztvo Pecsati Novosztyi); UP (United Press = USA Hírszolgálati Iroda); MTA? (Magyar Tudományos Akadémia)

melyik pápa nevéhez fűződik mai naptárunk? (XIII. Gergely);

Ki mondta azt, hogy; „És mégis mozog a Föld" (Galilei)

Hogy hívják a világ első női űrhajósát? (Valentyina Tyereskova)

Ki volt a világ első női költője? (Sappho)

Kinek a nevéhez fűződik a leghíresebb békegalamb-ábrázolás? (Pablo Picasso)

BENEDEK ELEK

MELYIK ÉR TÖBBET?

Arra, arra lefelé, egy kicsit felfelé, Tiszán túl, Dunán túl, hol a kurta farkú tarka malac túr, volt egyszer egy király s annak három fia. Mikor mind a három fiú annyira felcseperedett, hogy serkedezett a bajuszuk, azt mondta nekik a király:

— No, édes fiaim, most már menjetek, lássatok országot-világot!

Elindult a három királyfi három szép paripán s mentek hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön keresztül, hol lefelé, hol felfelé, de mindegyre csak elfelé.

Addig mentek, mendegéltek, míg egyszer csak egy rengeteg nagy városba értek. Kérdik a város végén egy fiútól:

— Hé, fiú, miféle város ez a falu?

Feleli a fiú:

— Ez a fehér király városa.

Megörültek a királyfiak, hogy király városába értek, mentek egyenest a királyi palotába, ott is a király elé, s elmondták, hogy kik s mik ők.

Örvendett a fehér király a fiúknak, mert erős barátságban volt az apjukkal. De hát még a királyfiak örültek csak igazán, amikor meglátták a fehér király leányát. Sok szép leányt láttak a hazájukban, de ilyen szépet nem. Bezzeg, közrefogták mind a hárman, kellették magukat, s ahogy a vacsorának vége volt, mind a három bement a király szobájába s megkérték a leányát mind a hárman.

— Hát én most melyiknek adjam? — tépelődött a király. — Hej, hej, csak volna még két leányom!

Mit csináljon? Egyiket sem akarta magára haragítani, hát azt mondta:

— Halljátok fiúk, én most egyiknek sem adom a leányomat, hanem menjetek tovább, s amelyik mához esztendőre a leghasznosabb dologgal tér vissza, azé lesz a leányom. Itt a kezem, nem disznóláb

A fiúk kezet csaptak, s még hajnalban útra kerekedtek. Együtt mentek, amíg egy nagy rengetegbe nem értek; itt az út háromfelé ágazott, megegyeztek hát, hogy hárman háromfelé mennek s majd egy esztendő múlva találkoznak ezen a helyen.

Elváltak békességgel s ment ki-ki az útjára. Sok országot bejárt mind a három fiú, mindent jól megnéztek, vizsgáltak, egy s más dolgot megvettek, aztán ismét eldobták, mert még többet érőre akadtak. Hanem telt, múlt az idő, vissza is kellett már fordulni, egy-egy dologban mégis csak megállapodtak mind a hárman, s mire az esztendő letelt, visszakerültek abba a rengeteg erdőbe, ahol egymástól elszakadtak.

Bezzeg, hogy mindjárt azt nézték, melyik mit hozott. A legidősebb azt mondta:

— Nézzétek, én egy olyan messzelátó üveget vettem, hogy a világ végére lehet vele látni.

A középső azt mondta:

— Én egy olyan köpenyeget vettem, hogy csak bele kell bújni, s odarepít egy szempillantásra, ahová parancsolod.

A harmadik azt mondta:

— Én meg egy olyan narancsot vettem, hogy a halottnak, ha még nem telt el huszonnégy óra a halála után, csak az orra alá kell tartani s egyszerre fölébred.

Ahogy ezt mondják egymásnak, a legidősebb belenéz a messzelátóba s hát csak kiejti a kezéből ijedtében.

— Talán bizony valami rosszat láttál? — kérdezték a testvérei.

— Jaj, ne is kérdjétek, halva fekszik a királykisasszony!

Belenéz a másik kettő is a messzelátóba s hát csakugyan igaz; halva feküdt a szép királykisasszony.

— Hamar, hamar — kiáltott a középső királyfi —, bújjatok a köpenyegembe, egyszeribe ott leszünk s hátha még fel lehet támasztani . . .

Belebújtak a köpenyegbe, s hopp! már ott is voltak a király palotájában. A legkisebb királyfi előveszi a narancsot, a királykisasszony orra alá tartja s lám, egyszeribe felpattan a szeme, mosolyog a szája!

No, volt nagy öröm. Volt ám, de nem sokáig. Mert a királyfiak összevesztek a leányon. A legidősebb azt mondja:

— Engem illet, mert én láttam meg, hogy meg van halva.

A középső azt mondja:

— Azt bizony megláthattad volna, mert ha nincs az én köpenyegem, még most is az erdőben volnánk. Engem illet a leány.

— Úgy? — mondta a legkisebb. — Hát aztán mit értünk volna azzal, hogy az egyik meglátta, a másik ideröpített, ha nincs az én narancsom?!

Nem tudott igazságot tenni a király köztük, össze kellett, hogy hívassa az ország bölcs embereit, hadd tegyenek azok igazságot. Ezek aztán összeültek, hét nap, hét éjjel tanakodtak, az egyik erre beszélt, a másik arra. míg a hetedik éjjel mégis megegyeztek, hogy a legkisebb királyfit illeti meg a királykisasszony.

Ebbe megnyugodtak az idősebb fiúk is, s úgy járták a kállai kettőst az öccsük lakodalmán, hogy döngött belé a palota földje. Egyszerre csak a nagy vigasság közben előveszi a legidősebb fiú a messzelátóját s beléje kukkant.

— Gyere csak, gyere — mondja a köpenyeges öccsének —, nézz bele, s mit látsz?

— Látok, — mondja az — két szép leányt, olyan szépek, mint két ragyogó csillag.

— No, ha látsz, bújjunk a köpenyegbe, s nézzük meg őket közelebbről.

Még meg sem gondolták jól, már ott is voltak. Azám, a szomszéd király leánya volt az a két lány. Megkérték a kezüket; adták, vitték a köpenyegben. Meg sem álltak hazáig. Hazaért akkorra az öccsük is a feleségével.

Még csak most volt a víg lakodalom. A sánták is rúgták a port, ahogy tudták. Tál, tányér elég volt, étel, ital kevés volt, mégis minden jól volt.

Szávay Edit rajza

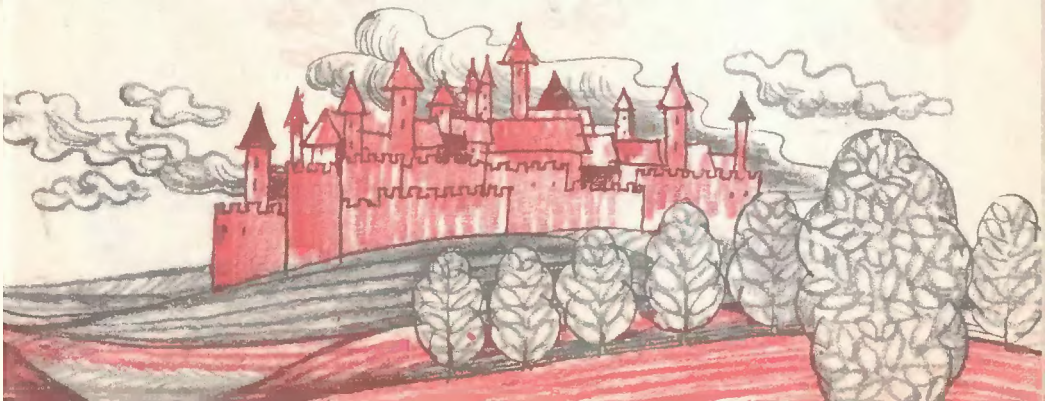

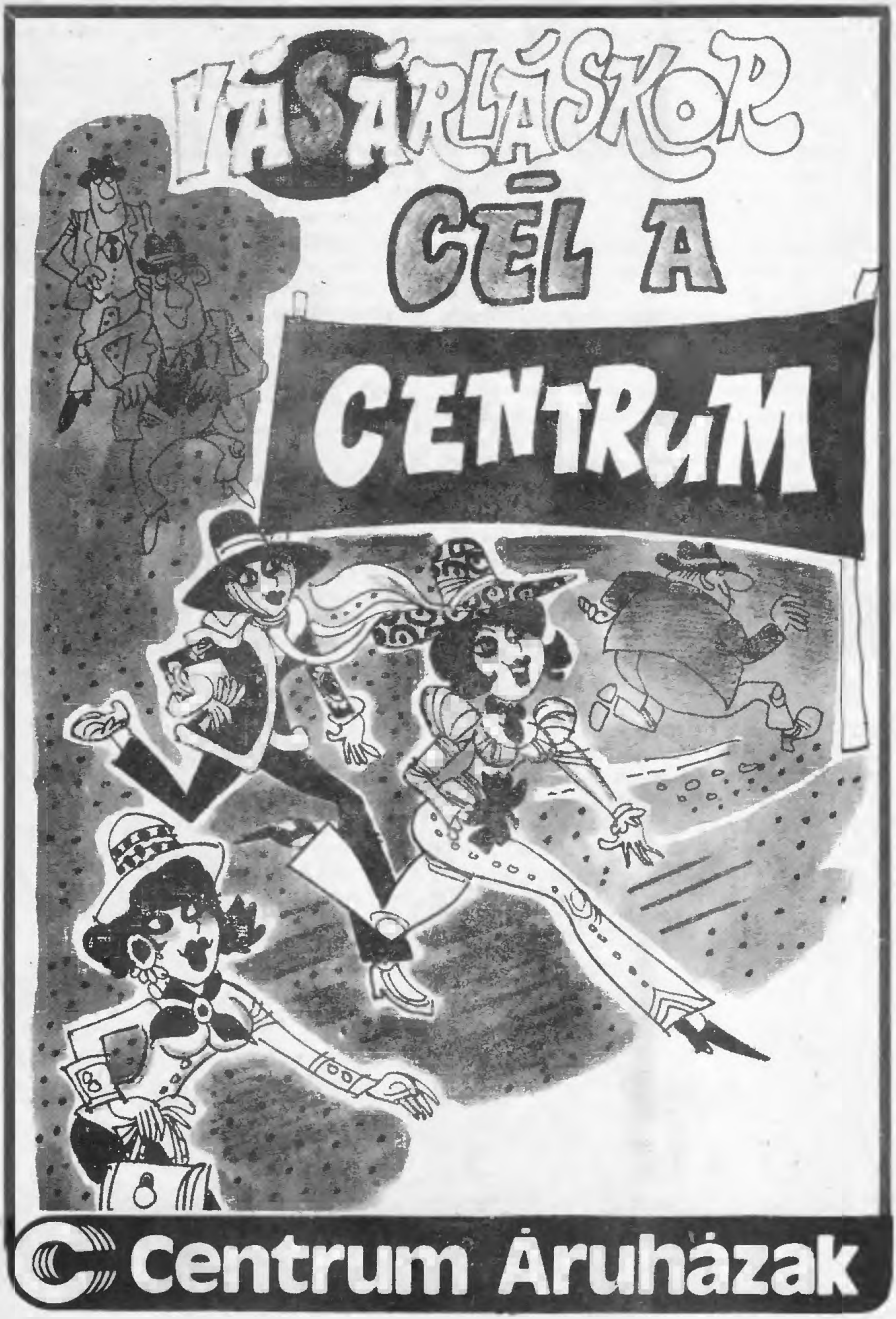
VÁSÁRLÁSKOR
CÉL A
CENTRUM
Centrum Áruházak

A GYÓGYNÖVÉNYEK ÉVSZÁZADOK ÓTA SZOLGÁLJÁK AZ EGÉSZSÉGET, A SZÉPSÉGET

A Herbária szaküzleteiben Ön is megvásárolhatja a korszerű technikával feldolgozott gyógynövényeket.

GYÓGYKOZMETIKUMOK

A már jól ismert, hajhullást csökkentő és hajnövekedést serkentő
BÁNFI HAJSZESZ
az azonos hatóanyagokat tartalmazó
BÁNFI SAMPON
A fejbőr korpásodása, a haj zsírosodása esetére ajánljuk a
BOJTORJÁN SAMPONT,
két hajmosás között használható
BOJTORJÁN KIVONATOT,
valamint a
VEBOR HAJSZESZT
Fogágybetegségek enyhítésére:
CSERSZÖMÖRCÉS SZÁJVÍZ
Reumatikus és érbetegségek esetén kiváló a vadgesztenyét és kamillavirágot tartalmazó
GYÓGYNÖVÉNY HABFÜRDŐ
Kellemes közérzetet teremt az illatos
FENYŐ HABFÜRDŐ

Arcápolásra kiváló a
BŐRÁPOLÓ ARCSZESZ
KÓSTOLJA MEG
A HERBÁRIA GYÓGYSZÖRPÖKET!
Magas C-vitamintartalmú a
CSIPKESZÖRP
Magas vérnyomás, érelmeszesedés, érszűkület esetében kiváló hatású a
VIROMA SZÖRP
A felsorolt betegségekben és cukorbetegségben szenvedők gyógyitala a
DIVIROMA SZÖRP
Kesernyés ízű, emésztést segítő, gyógynövényekből készült kiváló ital a
MORELLA SZÖRP

ÚJDONSÁG
a kiváló hatású
REUMAZSELÉ

Ezenkívül még 200-féle gyógynövény- és teakeverék, filteres teák, kiváló magyar fűszerek, ginzengkészítmények és más gyógynövénykészítmények közül választhat.

HERBÁRIA-SZAKÜZLETEK

Budapesten:

VIII. Rákóczi út 49. Tel.: 134-402
II. Mártírok útja 42. Tel.: 151-105
V. Tolbuhin krt. 4. Tel.: 373-404
V. Bajcsy-Zsilinszky út 58. Tel.: 320-573
IV. Árpád út 45. Tel.: 694-987
XI. Bartók Béla út 45. Tel.: 654-805
VI. Bajcsy-Zsilinszky út 3. Tel.: 226-003

Vidéken:

Debrecen, Csapó u. 23. Tel.: (52) 13-858
Szeged, Lenin krt. 57. Tel.: (62) 11-338
Pécs, Bajcsy-Zsilinszky u. 2. Tel.: (72) 12-083
Győr, Arany János u. 11. Tel.: (96) 24-512
Miskolc, Arany János u. 9. Tel.: (46) 38-218
Veszprém, Vásárcsarnok. Tel.: (80) 13-986
Sopron, Lenin krt. 85. Tel.: (99) 11-537
Zalaegerszeg, Dísz tér 5. Tel.: (92) 14-463
Szekszárd, Széchenyi u. 19. Tel.: (74) 15-448
Baja, Béke tér 7. Tel.: 11-037
Nagykanizsa, Ady Endre u. 3. Tel.: (93) 11-184
Ózd, Vörös Hadsereg útja 15-29. Tel.: (47) 11-816

Udvarias, szakszerű kiszolgálással várjuk kedves vásárlóinkat!

A KIS FÓKA

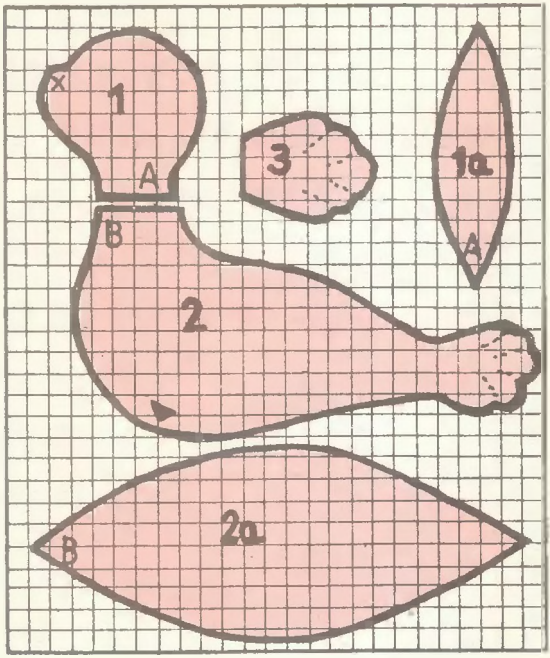

tetszés szerinti nagyságban készülhet. Kockás lapra (füzetlapra) másoljuk a szabásmintát, majd kivágva ráheyezzük a darabokat a fóka elkészítéséhez szánt anyagmaradékra. Ez lehet vászon, bársony — mindenesetre nem gyűrődő, jó tartású anyagra van szükségünk. (Pl. 2×2 cm-es kockás lap segítségével egy csinos, kb. 40 cm hosszú kis fókát barkácsolhatunk tűvel-cérnával.) A papírból kivágott szabásmintadarabokat az anyagra helyezzük, és mindegyiket 2× (tehát 2 példányban) kivágjuk úgy, hogy az anyagból elvarrásra is hozzáadunk, (az éleken túl mintegy hajtásnyit). A rajzunkon látható jelzést is vigyük át jól láthatóan az anyagra — ez megkönnyíti a részek összeállítását.

Összevarrás: Az *1*-jelű fejrész 2 lapját úgy varrjuk össze, hogy közé illesztjük az 1a jelű darabot, éspedig A jelnél kezdve. Csak a nyaknyílást nem varrjuk egyelőre össze.

A *2*-jelű test két kivágott darabját (hasonlóan élet hagyva a vágásnál az összevarráshoz) B-nél kezdve varrjuk össze oly módon, hogy az azonos B-jelnél illesztjük a két rész közé a *2a* jelzésű kiegészítő darabot. A nyaknyílás egyelőre itt is nyitva marad.

A fejet és a testet gondosan, egyenletesen kitömjük (vattával, habszivacsdarabkákkal, stb.), majd apró öltésekkel egymáshoz varrjuk a kitömött fejet és testet (előbb egyik, majd másik oldalon — azaz körben). Az uszonyokat a *3*-jelű minta szerint vágjuk ki, négyszer. Kettő-kettőnként összevarrjuk, az egyenes (függőleges) élnél nyitva hagyjuk, kitömjük, majd (a nem túl vastagon kitömött) az uszonyokat a test (2) alsó részén látható fekete háromszögnél odavarrjuk a has aljához. Végül 2 nagy fekete vagy barna gombot varrunk fel szemnek a fóka fejére, az *X*-jel szerinti helyen pedig fekete pamutból az orrát kihímezzük.

A fóka részei tehát a következők:

1 = fej, kivágandó kétszer

1a = közbülső rész a fej két lapjához, kivágandó egyszer;

2 = test, kivágandó kétszer

2a = közbülső rész, egyszer vágjuk ki, a test két lapja közé illesztjük

3 = uszony, négyszer kell kivágni, kettőnként összevarrni, majd a test mindkét oldalán a hashoz hozzávarrni.

SZÁNTÓ ERNA

AZ ÚTITÁRS

Amint baktattam lefelé a lejtőn, átsurrant előttem egy kicsinyke erdei mókus. Azt gondoltam, gyorsan felszökdécsel a magas fára, hogy elszaladjon előlem. De nem így történt. A kis mókus megállt és megvárta, amíg egészen a közelébe érek. Ekkor én is megálltam, s egy ideig farkasszemet néztünk egymással. Majd a kismókus makogott egy párat és körülszökdécselt. Mintha csak üdvözölni akart volna. Mintha csak azt mondta volna: — Szervusz barátom, de jó, hogy végre találkoztunk!

Azután cikcakkban kezdett előttem ugrándozni, mutatva az utat. Mintha tudta volna, hogy én pontosan arra akarok menni. Előttem szökellt ez a kicsi mókus végig lefelé a lejtőn, majd befordult arra az útra, amelyen hazafelé kellett mennem. Egy kutyának is becsületére válna ilyen pontosan mutatni az utat! De a mókuska csak szökdécselt tovább: — Cikk — cakk, Mikk — makk.

Nem messze volt egy pad. Még oda sem értem, amikor a kismókus már ügyesen felkapaszkodott az ülésre és ott várt. Szép óvatosan leültem melléje. Utam közben szedtem egy pár kis tobozt, és most előhalásztam egyet, s letettem kis útitársam mellé a padra. A kis mókus először csak nézte, nézte a tobozt, fejecskéjét jobbrabalra ingatva, majd ugrott egy nagyot, és körbeszökdécselte a tobozt is ott a padon, mellettem.

— Mikk-makk — szólt ezután, és rágcsálni kezdte a tobozt. Köszönete jeléül tette. Nagyon jól nevelt kis mókus volt! Olyan jóízűen ropogtatta a fenyőtobozt, hogy elővettem elemózsiámat és én is enni kezdtem. Lakmározásunk után pedig tovább kísért utamon. Amikor azonban hazaérkeztem, a mókuska szomorúan nézett rám, még egyszer körbeugrándozott, megállt előttem, s így szólt: — Mikk-makk. Mikk-makk.

Szemében láttam a bánatot, mert el kell válnunk egymástól. Egy kis ideig még így állt előttem mozdulatlanul, majd uccu neki! — eltűnt az erdő alkonyában. Azóta is minden erdei sétámon keresem ezt a kedves kis mókust, de még nem láttam viszont.

Talán utolsó útját tette meg velem? Én azért még tovább reménykedem!

KERESZTREJTVÉNY

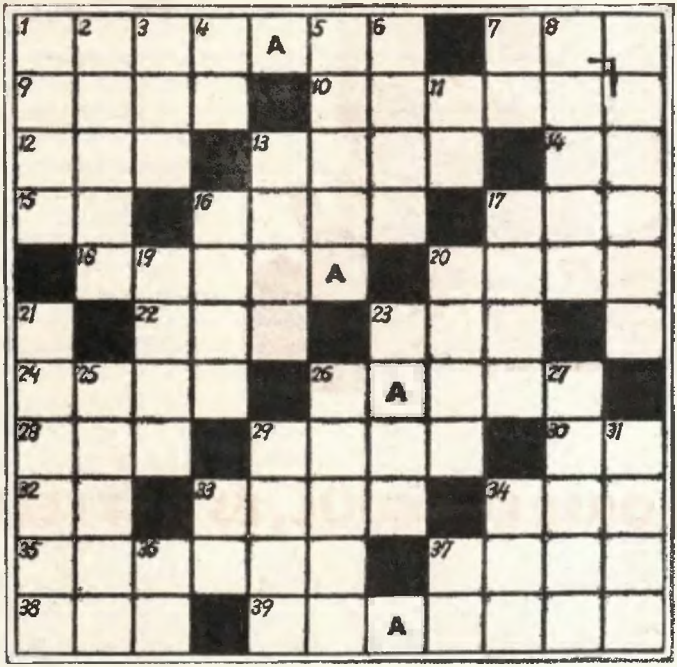

Vízszintes: 1: Az Amerikai Egyesült Államok egyike. 7: A múlt év elején elhunyt vezető szovjet államférfi. 9: A mai napon. 10: Férfinév. 12: Elutazáshoz való csomag. 13: Mértani alakzat. 14: Menj! — angolul. 15: Görög betű. 16: Egyéniségem. 17: Lisztes-vizes keverék (híg táplálék csecsemőknek, betegeknek, stb.). 18: Német női név (egy klasszikus német dráma hősnőjének neve is. . . . von Barnhelm). 20: Aldo . . . a „Vörösgárdisták" — nevű terrorszervezet áldozatául esett haladó olasz politikus. 22: Angolok, oroszok mindennapi itala — nálunk is közkedvelt. 23: Eső után keletkező, cipőmarasztaló massza. 24: A szájnyílás két része (alsó és felső . . .). 26: . . . Lajos, forradalmár író, színműíró, költő; az 1919-es Tanácsköztársaság leverése után emigrációba kényszerült. 28: Jó — németül. 29: A Kis Szunda-szigetek csoportjába tartozó sziget, Jávától keletre. 30: Felkiáltó szó. 32: A 15. vízszintes megfordítva. 33: Kis nép a Szovjetunióban (a litvánokkal együtt az indo-európai néptörzs balti-ágából származik). 34: Nem magán — összekevert betűkkel. 35: Velence legfontosabb hídja. 37: Ritka férfinév. 38: Nem nappali (Arany János „Családi kör" c. elbeszélő költeményében is előfordul). 39: A sémi nyelvek északi ágához tartozó nyelvcsalád.

Függőleges: 1: Kelet-Ázsia nagy folyója a Szovjetunióban. 2: Szememmel érzékelem. 3: Barát — franciául. 4: Helyhatározó rag. 5: Görög mitológiai nőalak, antik drámák szörnyeteg hősnője. 6: Állat-fekhely az istállóban (anyaga szalma, falomb, törek stb.). 7: Arthur Miller. 8: Feketebőrű embertársunk. 11: Mássalhangzó fonetikusan. 13: Szomjazik. 16: Dal. 17: Kikötő, idegen nyelven. 19: Állat szomját oltja. 20: Mária, Marika — népiesen. 21: Rabindranath, hazánkban is járt híres hindu költő (Balatonfüreden egyik sétány a nevét viseli). 23: A legfontosabb külpolitikai téma — leegyszerűsített szabad-fordításban = Szovjet—amerikai leszerelési tárgyalás. 25: Orosz férfinév, a vízszintes 7. neve is. 26: Ulan . . ., Mongólia fővárosa. 27: Francia eredetű magyar királyi család, fonetikusan. 29: Görög betű (ékezet-hiányos). 31: Nem buta. 33: Két azonos mássalhangzó. 34: Jeles magyar színművész vezetékneve. 36: Aida — félig. 37: Lám — másképp.

(Rejtvényünk nem minden esetben jelzi a különbséget hosszú, és rövid magánhangzók között.)

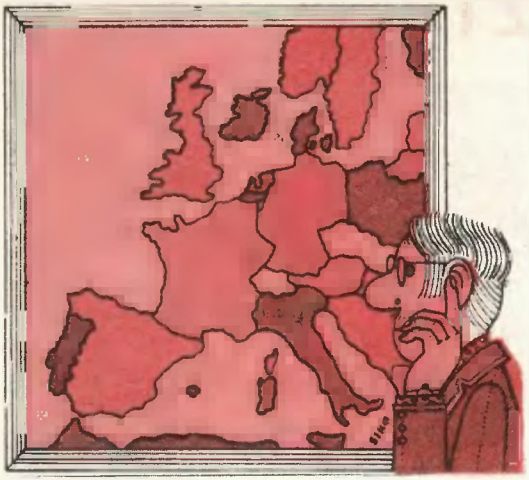

EURÓPA TÉRKÉPÉN

(Megfejtés: Írország a valóságban Angliának nem a belső, jobboldali partjainál terül el, hanem fordítva, a külső partnál. Az olasz „csizma" pedig a valóságban nem úgy helyezkedik el a tengerben, mint a képen, hanem ellenkezőleg — a csizma orra hegyével Spanyolország irányába.)

két komoly hibát követett el a rajzoló, míg az ábrát elkészítette. Melyek azok?

AEROBIC EGYEDÜL, ÉS KETTESBEN

1. A gyakorlat a rég ismert ugrókötéllel történik. Egy kislány vagy kettő együtt is átugrálhat a meghajtott kötél felett — ez már csak ügyesség és gyakorlat dolga.

2. A hulahopp karika ugyancsak ismert, valaha felnőttek körében is kedvelt, játékos torna volt. Ilyen karikát ma is árulnak a sportszerüzletekben. Eleinte csak egy karikával próbáld — kettővel ráérsz később.

3. Páros-guggolós; ez úgy történik, hogy barátnővel, vagy jópajtással úgy kulcsoljuk össze kezeinket, hogy közben cipőnk orrahegye összeérjen. Ezután a balról álló leguggol, a jobbfelőli játékos állva marad. Majd helycsere. Csak akkor sikerül, ha a kezeket nem eresztjük el közben.

4. Egyensúlygyakorlat luftbalonnal. Ülve, a rövid zsinórra fogott lufit lábunk nagyujja-hegyére rögzítve irányítjuk, ill. követjük a léggömb ide-oda mozgását; kezeinkkel közben a talajra támaszkodunk.

A tiszta, fehér pamuttextil-hulladékért, kilogrammonként 20 Ft-ot, a tiszta, színes pamuttextil-hulladékért, kilogrammonként 10 Ft-ot, a szennyes, fehér pamuttextil-hulladékért, kilogrammonként 10 Ft-ot, a textilkabátokért, kilogrammonként 0,80 Ft-ot.
A lakosságtól

felemelt áron vásároljuk meg a vegyes textilhulladékot

MÉH **vállalatok**

telepein és átvevőhelyein.
A vegyes textilhulladék mindenféle elhasznált ruhaneműt tartalmazhat, kivéve kabátokat, szabászati hulladékot, korhadt, gumírozott, impregnált, olajos anyagokat.
Az új átvételi ár: kilogrammonként 3 Ft.

NEG-ROLLI
AZ ÚJ ABONYI CSEMEGE:
MINDEN FALAT ÉLMÉNY!

AZ ÓRA TITKA

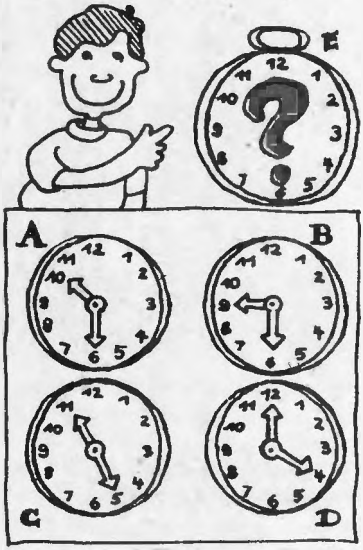

voltaképpen egyszerű, csak egy kis kombinációs készséget kíván. Mint látjuk, mindegyik óra más-más időt mutat — mégis van valami közös az óramutatók állásában. Ha eltalálod mi az, könnyen válaszolsz az E-jelzésű óra nagy kérdőjelére, hogy ti. ezen hová kell állítani a mutatókat?

(Megfejtés: a kérdőjel nélküli E-óra ábráján látható. A mutatókat itt egymást fedve kell beállítani a 8-as szám fölébe. Az óra titka az, hogy mindegyik óra a két mutató által jelzett számainak összege = 16. Ezért kell az E-jelű órán a kis és nagymutatónak egymást fedve, a 8-ason állnia, mert így azon is 8+8= =16 lesz a két szám összege.)

Hány macskát látsz ezen az ábrán? Vigyázz, ne csak a szemeket számold, inkább forgasd a képet!

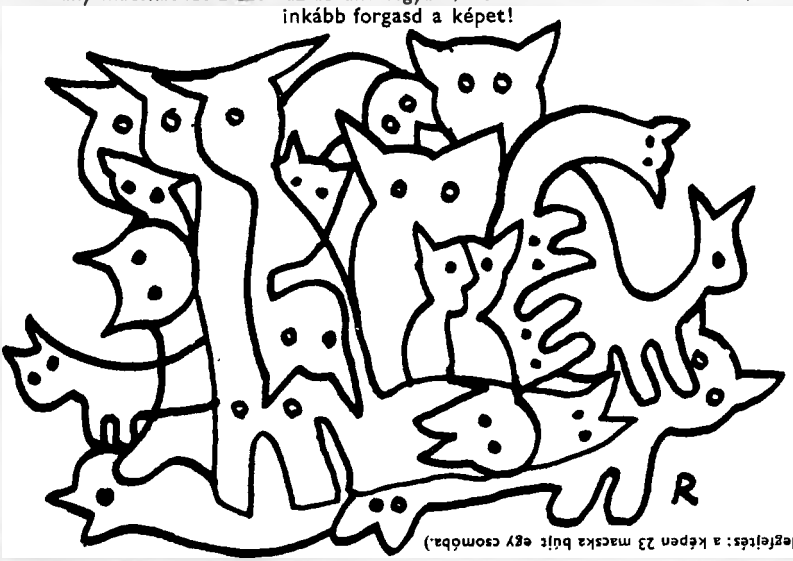

(Megfejtés: a képen 23 macska bújt egy csomóba.)

ÖLBEY IRÉN

A TENGERPART RIGÓJA

Szávay Edit rajza

A tengerparton kopár sziklák halmozódtak egymásra. A tenger sötét vize egyhangú locsogással verte, csapdosta őket. Nem nőtt egyetlen fa sem a sziklás vidéken. A parti köveken, ha rájuk tűzött a nap, csak zöld gyíkok és lusta teknősbékák sütkéreztek. Meg az összetekeredett, mindig mérges Sziszi, a csíkos hátú kígyó leskelődött a kövek alól.

De két szikla között mégiscsak kinőtt egy kis vadrózsabokor. Ha a tavaszi langyos szellő varázssípja fuvolázott, a sötétzöld levelek közül gyönyörű rózsaszínű virágok mosolyogtak bele a nap tűző ragyogásába. S ha a tenger felől az ősz hideg leheletét hozták a szelek s a nap tüze csak aranylott, de nem melegített — vidám kis cinóberpiros bogyókat ringattak az ágak.

Egy bolondos rigó fészket rakott a vadrózsa lombjai között, s nem állt be a csőre, egyre fütyült, egyre énekelt:

— Tililió, szép ez az élet — zengett a rigófütty a kietlen tájban, s ettől a forró vallomástól a kopár vidék szinte megszépült.

Hanem a tengerpart hidegvérű állatait nagyon bosszantotta ez az örökös nótázás. S egyre szidták, csúfolták a kis rigót. No, a kis rigót nem nagyon bántotta a szidalom, csak fújta a nótáját, akárhogy is haragoskodott gyík úrfi meg teknősbéka úr, meg Sziszi, a csíkos hátú kígyó. Csak néha gondolta el a kis rigó fájdalommal, milyen jó lehet azoknak a nagy művészeknek, akiknek műértő nagy hallgatóság tapsol. Őt csak ezek a botfülű hidegvérűek hallgatják. No, meg a szél és a tenger is hallgatja — de ezek legtöbbször túlkiabálják őt.

Egy éjszakára sűrű köd ereszkedett a parti sziklákra. A tengeren vad vihar tombolt. Teknősbékáék meglapultak a kövek között és várták, mikor lesz vége a világnak. Az orkán le akarta tépni a rigófészket... De a vadrózsabokor ág-bogai és a csipkés lombok teljes erejükkel összefogtak és megvédték a kicsi fészket.

A kis rigó akkor is fütyült; olyan hangosan, ahogy csak kifért a torkán.

A tengeren, közel a parthoz eltévedt halászcsónakot dobált a nullám. A halász a csillagokat sem látta; az iránytűjét tengerbe sodorta az ár. A ködben nem tudott tájékozódni. A két evezőlapáttal próbálta a csónakot egyensúlyban tartani, de karja ereje egyre gyengült. A halász nem tudta, hogy közel van a part...

— Jaj, jaj, mi lesz a családommal, ha itt kell meghalnom?! — kiáltotta bele a fergetegbe szörnyű keserűségét.

A kis rigó meghallotta a vergődő kiáltást.

— Erre, erre, tililió, erre, erre, tililió! — sikongott egyre, torkaszakadtából a parton. A viharzúgás pillanatnyi szünetében a halász meghallotta a madárcsivogást. Újult erővel evezett arrafelé, a hang irányába. És partot ért. A halász kiugrott a csónakból, de lélekvesztőjét csak egy kőhöz tudta kikötni. A halász leült a parton, s könnyezve szólt:

— Köszönöm kismadár az énekedet...

S a kismadarat nem bántotta többé sem a gonosz kígyó, Sziszi gúnyolódása, sem a teknősbékák dörmögése.

A kis rigó boldog volt. És hálatelt szívvel zengte: Tilililió! Szép a világ, jó!

BARS SÁRI

BERCI, A LOVAGIAS

Szávay Edit rajzai

A nőstény boxerkutya, Tekla kényelemben és jómódban élt Gazdinál, egy összkomfortos kis budai lakásban. Finom, puha tollpárnán aludt, válogatott ételeket evett, rossz időben kötött kabátot viselt, ha sétálni mentek. Gazdi hivatalnoknő volt; családtalan — Tekla volt a hozzátartozója. Féltette is, óvta s mérhetetlenül büszke volt a kutya előkelő származására. Ismerte a kutya családfáját, tudta, hogy hibátlan vérvonalú, fajtatiszta boxer; felmenői között még véletlenül sem akadt keverék; annál több, versenyeken díjazott jeles kutyaegyéniség. Gazdi nem is engedett más kutyákat Tekla közelébe — így kettesben élték rendezett, ám befelé forduló életüket.

Ez a tisztes, és kalandok nélküli, kissé mélabús élet akkor változott meg, mikor Gazdi nyugalomba vonult, eladta fővárosi lakását és a városhoz közel egy kis tanyát vásárolt; csöpp falusi házzal, kerekes kúttal, nagy, elhanyagolt kerttel. Onnan könnyen beutazott a városba dolgait intézni, barátnőit látogatni, színházba, hangversenyre járni, míg Tekla kutya odahaza őrizte a házat.

A hűséges kutya azonban nem osztotta Gazdi faji és társadalmi előítéleteit és egyszer csak négy, különös kis kutyakölyke született. A pofácskájuk — oldalt keresztbecsíkkal, a sima szőrük, formás testük, ragyogó karbunkulus-szemük tisztára boxer mamájukét utánozta — de a farkuk, a felfelé kunkorodó, lombos farok arra vallott, hogy az apa másféle; talán kuvasz.

Tekla kutya szoptatta, nevelte, tanította kölykeit, mintha tudta volna, hogy nem sokáig lehet együtt velük. Hamarosan betelt rajta az emberek világában annyit emlegetett íratlan törvény —, hogy senki sem halhat meg, amíg boldog nem volt. Tekla, az anyakutya boldog volt kicsinyeivel — aztán meg kellett halnia. Talán megviselte a kölykök világra hozása — hiszen már nem volt egészen fiatal kutya. De az is lehet, hogy véletlenül valami mérges bogyót nyelt le az elhanyagolt kertben — ezt utólag nem lehetett pontosan megállapítani. Csak annyit, hogy panasz és zokszó nélkül, tapintatosan elvonult egy zugba, hogy senkit se zavarjon, s ott csöndben kimúlt. Csak napok múlva találtak rá — hiába keresték.

Bizony, megsiratták. Gazdi elföldelte a kertben, sírhantot is emelt fölébe, azt teleültette árvácskával. Az árván maradt kutyakölykök közül pedig kettőt elajándékozott, a másik két ikert, Morcit, és a legutoljára született, legsatnyábbnak látszó Bercit megtartotta.

A két kiskutya elválhatatlan volt; együtt játszottak, rohangásztak, és segítettek Gazdinak, bármihez fogott. Hiszen fiúkutyák voltak, s úgy illett, hogy Gazdival, a hölggyel különösen gyöngéden bánjanak. Felszólítására odahozták a portörlőruhát; elkísér-

ték Gazdit az utca végén lévő Közértbe. Ott az ajtó előtt várakoztak, míg bevásárolt, és hasznos tevékenységgel töltötték az időt; minden arra járót lelkiismeretesen megugattak. Máskor a rendcsinálásban segédkeztek; eltakarították, azaz elásták a kertben a félretehető jobb falatokat, nélkülözhető velőscsontokat — hogy szűkösebb napokra is legyen. Gazdi legragyogóbb ékesszólása sem tudta őket erről lebeszélni. Egyetlenegyszer történt, hogy a két kis kutyaiker elvált egymástól — de akkor örökre. Morci, a virgonc, az állandóan szimatoló, kíváncsi kiskutya egy óvatlan pillanatban kirohant az országútra — s az autós, akinek a kocsija elé került, már nem tudott idejében fékezni . . .

Berci, a csenevész, a legsatnyább a kutyatestvérek közül — egyedül maradt, s egyedül látta el Gazdi védelmét. Nemsokára alkalma is nyílt rá, hogy fényes tanúbizonyságot tegyen rettenthetetlen bátorságáról, lovagiasságáról és arról, hogy keverék létére nemes és előkelő, hűséges kutyaszív dobog testében.

Egyszer, sötétedés után, mikor Berci szokása szerint pár percre elkószált a kerteken át, körbejárni a környéket — felpattant a ház ajtaja. Nyílásában egy torzonborz csavargóféle állt, akit még sohasem láttak erre. De azt bizonyára kifigyelte, hogy magányos hölgy a házikó új lakója — tán nyaraló —, gondolta; azt nem sejtette, hogy kutya is tartozik a házhoz.

— Ide a pénzt, hölgyem! — kiáltotta, s valami kisbaltafélét húzott elő a kabátja alól.

— Jaj, menjen innen, nincs nekem pénzem! — nyögte elsápadva Gazdi. A csavargó közelebb lépett:

— Jobb lesz, ha szót fogad, amíg szépen mondom!

Gazdi a falig hátrált és kétségbeesetten sikoltozott:

— Berci! Berci, segíts!

És a kis vakarcs a rohanástól lihegve és

a felháborodástól vicsorogva, hátulról rávetette magát a baltás emberre. Az megperdült és feléje sújtott — s míg a kutya az ütés elől félreugrott, kirohant az ajtón. Berci utána; elkapta a nadrágszárát. A támadó csak cafattá tépett nadrággal és megmart lábikrával tudott nagy nehezen elmenekülni.

Gazdi barátai, mióta ezt a történetet hallották, egy melléknévvel ruházták fel a csíkos, boxerpofájú, kuvaszfarkú házőrzőt. Soha senki egy világért ki nem ejtené előtte — de még a háta mögött sem — ezt a szót: keverék, vagy netán: korcs. Hanem tisztelettel így beszélnek róla: Berci, a lovagias; Berci, az életmentő.

MELYIK ÚTON

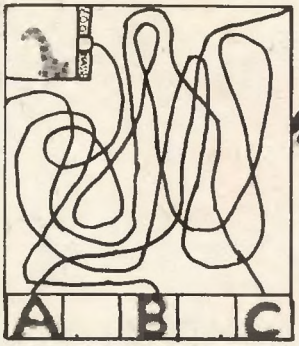

jut el Rita és Ági az Állatkertbe, hosszú tévedezés nélkül? Nézd meg jól a rajzot és döntsd el, honnan kell elindulniok?

(Megfejtés: Ha B-ből indulnak, biztosan célba érnek.)

TÜRELEMJÁTÉK

Egyetlen vonallal próbáld meg lemásolni külön-külön ezeket az ábrákat, úgy, hogy közben irónodat ne emeld fel a papírról. Ha töröd a fejedet, megtalálod a legegyszerűbb módot, a vonalak ismétlése nélkül.

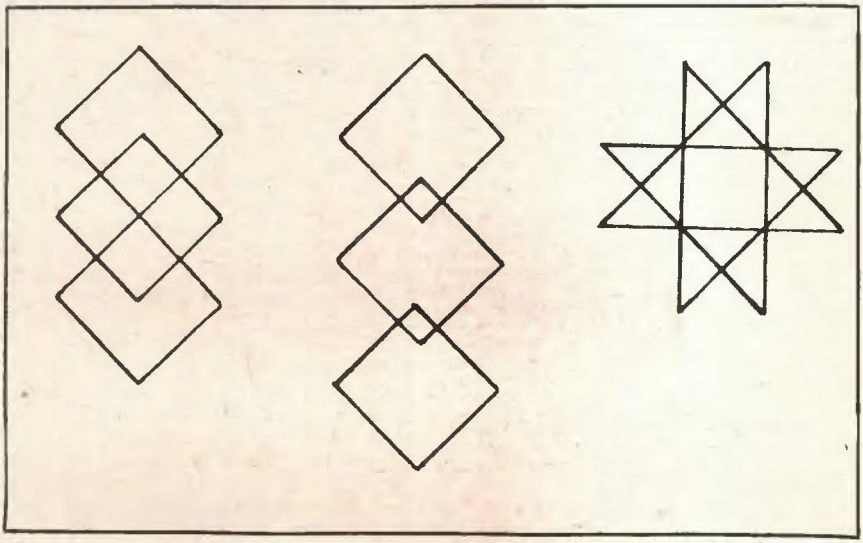

A MESTER-DETEKTÍV

megtalálta a pisztolyt, amellyel a bűnös tettet elkövették, s közben maga is öt ujjlenyomatot hagyott rajta. A hatodik ujjlenyomat a bűnözőé. De melyik az?

(Megfejtés: az alsó folt balról. Ezen a vonalak eltérőek a többitől, középen körkörösen haladnak.)

A CSODÁLATOS KIS EGÉR

kilenc állat jegyeit viseli magán — a rajzoló jóvoltából. Milyen kilenc állatról van szó?

(Megfejtés: A fej = egér; feldísz = szarvas; nyak = zsiráf; teste = pudostéve; az írha = párducfoltos; tőgye = tehén; farok = disznó; első lábak = kakas; hátsó lábak = lópata.)

Nemes Nagy Ágnes

SZORGALOM

Mi kopog?
Mi kopog?
— Harkály vagyok, kopogok.
Nem is tudom, mióta
Vár rám ez a diófa.

Mi ragyog?
Mi ragyog?
— Hát nem tudod, ki vagyok?
Béka vagyok, leveli,
Ki a fiát neveli.

Tordai Jolán

JÁTSZIK AZ ŐSZ

Játszik az Ősz, s jókedvében
bokrot, lombot festeget.
Palettáján százféle szín,
csak a zöldet nem leled.

Zöld falevél átváltozik:
aranybarnán integet,
mint a napfény,
sárgán ragyog,
pirosan is rád nevet . . .

Irigy a Szél, és az Ősztől
ellop minden levelet.

A reggeli fogmosás és szájöblítés elterjedtebb, mint az esti, holott a fogakat eredményesebben óvja az esti, utolsó étkezés utáni alapos fogmosás. A fogápolószerek rendszeres használatát elsősorban a fogszuvasodás rendkívüli elterjedése indokolja. A caries (szúvasodás) olyan gyakori, hogy a teljesen egészséges fogazat ritkaságszámba megy. Keletkezésének oka az, hogy az ételmaradékokat, elsősorban a szénhidrátokat a szájban élő baktériumok tejsavvá erjesztik, és ez megtámadja a fog rendkívül kemény zománcállományát.

Az illatszerboltokban kiváló fogkrémek közül választhatunk. Finom, dörzsölő poranyagaik a fogzománcot fehérítik, csiszolják, de nem karcolják. Meggátolják a fogkőképződést. Fertőtlenítő hatásúak, védik a szájüreget a fertőzésektől. Dús habjuk a szájüreg előterének legrejtettebb részeiből is eltávolítja a bomló anyagokat. A kapható fogkrémek mindegyike teljesíti a fenti feladatokat, ám a különböző fogkrémeknek különböző sajátos tulajdonságaik is vannak.

Az Amodent speciális hatóanyagával eltávolítja a fogakról a dohányzástól származó sárgás lepedéket is. Kiváló áru.

A Pomorin használata révén megelőzhető az ínyvérzés, gyulladás, gennyesedés, sorvadás, foglazulás.

Az Óceán ásványi sókat tartalmaz, fluorsót is. Eltávolítja a foglepedéket, rendszeres használata esetén csökken a fogínyvérzés.

A Pepsodent nemzetközileg ismert és elismert fogkrém, fluortartalma védi a fogazatot a fogszuvasodástól.

Hasonlóan kiváló a Blendax Kariomed.

A hazai készítmények között állja a versenyt és népszerűségnek örvend az Odol 3 (Odol Werke, Wien engedélyével gyártja a Caola). Tisztító anyagai és fluorsó tartalma mellett visszaadja a fog természetes színét. Növényi kivonatok is növelik értékét; ezek a fogínyt ápolják.

Egészen kicsi gyerekek részére is készülnek különböző jó ízű, szépen színezett fogkrémek. Többnyire ezek is fluortartalmúak. A fluorsók — különösen gyermekkorban — beépülnek a fogazatba és keményebbé, ellenállóbbá teszik a fogzománcot.

Néhány fogorvos egybehangzó véleménye szerint ideálisnak ítélhető, ha többféle, megkedvelt fogkrémet felváltva használunk, vagyis különböző márkákat váltogatunk a fürdőszoba polcán. Így erhetjük el, hogy az egyes fogkrémek speciális hatásai mind érvényesüljenek.

A fogállomány megóvását belső hatásokkal is támogatni kell. Lényeges, hogy naponta rágjunk nyers gyümölcsöket, répát, uborkát, paprikát, héjas kenyeret. Ezzel a szervezet ásványisó

és vitaminszükséglete kielégül, a rágás mechanizmusa egészségesen dörzsöli a fogakat és masszírozza a fogínyt, javítja mindkettő élettani állapotát.

Vízben oldott illatok

A szájvizek a fogkrémek kiegészítői. Használatuk kifejezetten ajánlott. A szájvizeket a száj öblítésére és gargalizálásra használjuk reggel és este a fogmosás után és lehetőség szerint napközben étkezések után.

A szájöblítések célja a pangó nyál, a levált felhámsejtek, a bomló ételmaradékok eltávolítása, a lehelet frissítése. A szájüregbe baktériumok tömege kerül a bevitt táplálékkal és a beszívott levegővel. A szájvizek fertőtlenítik és felüdítik a száj és a torok rejtettebb zugait is. Oda is behatolnak, ahová a fogkrém, fogkefe már nem juthat el.

A kapható szájvizek legtöbbje alkoholos koncentrátum, amelyből általában 15—20 cseppet kell egy kisebb pohár langyos vízben oldani. Az alkalmanként frissen hígított szájvizet kell a fogak között erőteljesen többször átpréselni és gargalizálni.

Igen közkedvelt az Odol szájvíz. Megbízható márka, minden igényt kielégít. (Odol Werke, Wien licenc alapján gyártja Caola.) Minden megkívánható jó tulajdonsággal rendelkezik. Hasonló hatású az Ovenall és a Vademecum szájöblítő.

A fogszuvasodást fluorsótartalmával gátolja a Fluorita szájvíz. Tartalmaz még azulént — ez az anyag növényi nyugtató, hámvédő, gyulladásgátló hatású és hamameliszt, amely szintén növényi eredetű, de összehúzó frissítő hatású. Ebből a habzó szájvízből csak 5 csepp szükséges egy pohár langyos vízhez. Ínygyulladás vagy fogínyvérzés esetén megelőző, illetve gyógyító hatású a Cserszömörcés szájvíz. Hatóanyaga természetes növényi kivonat. Ha a gyulladás már kialakult, ajánlatos az oldott szájvizet néhány másodpercig a szájüregben tartani.

Az ínyvérzésre hajlamosak sok C-vitamint fogyasszanak. Étrendjükben naponta szerepeljenek gyümölcsök, főzelékfélék, salátafélék vagy hordóskáposzta. A C-vitamint a szervezet nem tudja tárolni, mindennap magunkhoz kell venni. A szájvizek elejét veszik a baktériumos bomlásnak; védelmezik a fogakat, frissítik a leheletet.

Tisztában kell lennünk azonban azzal, hogy a száj mikroflóráját teljesen megszüntetni nem lehet, és nem is volna célszerű, mert a hasznos baktériumok is elpusztulnának. Ha a gondos szájápolás mellett sem maradna üde a lehelet, akkor az orrmelléküreg betegségére, vagy más belső rendellenességre lehet gondolni és orvoshoz kell fordulni.

Reményi Gabi

Fabulissimo

FABULON FELSŐFOKON

Új fejezet a szépségápolás történetében

Hasonlóan a nagy külföldi gyógyszergyárakhoz, a Kőbányai Gyógyszerárugyár is foglalkozik korszerű kozmetikai készítmények kutatásával és előállításával, felhasználva a több mint 60 éves gyógyszergyártási tapasztalatait. Kozmetikai készítményei, mind a kutatás, mind a termelés, mind a klinikai vizsgálatokat illetően, a gyógyszereknél megszokott alapossággal készülnek, s ez biztosíték arra, hogy kozmetikumai is átlagon felülliek.

Az elmúlt 15 évben a Fabulon termékesalád — amely ma már több mint 30 készítményből áll — nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is népszerű lett.

A hagyományos Fabulon kozmetikumok fejlesztésén kívül — figyelembe véve a kozmetikai tudomány fejlődését és a fogyasztók igényeit —, a gyár kutatói új utakat is keresnek: új anyagokat, új összetételeket, újfajta csomagolást.

Az új sorozat, amely mintegy „fokozza" a Fabulont és felsőfokra emeli: a Fabulissimo.

A Fabulissimo sorozat minden tagja — a hidroaktív- és a vitalizáló-ampulla, a hidroaktív- és a vitalizáló-krém — kiváló ránctalanító, regeneráló, fiatalító, frissítő, a bőr élettani folyamatait serkentő hatású, ezt a klinikai vizsgálatok is igazolják.

A készítményeket már húszéves kortól érdemes használni, a bőr öregedése, a hervadás megelőzésére. Később, 30 és 40 éves kor között, majd a klimaxhoz közeledve, amikor a bőr is megváltozik, még nagyobb a Fabulissimo sorozat jelentősége. Új megoldás az ampullaforma, annak érdekében, hogy a hatóanyagok mind koncentráltabban, vivőanyag nélkül kerülhessenek a bőrbe.

A hidroaktív kúrát (elsősorban a zsíros és a normál bőrűeknek) a vízhiányos, rugalmasságát vesztett bőr intenzív kezelésére ajánljuk. A hat ampulla nagy értékű természetes hatóanyagai gyorsan és tartósan növelik a bőr nedvességtartalmát, megújítják és erősítik a hám- és a kötőszövetet. A kúra után feszes, egészséges és fiatalos lesz a bőr, visszakapja természetes frissességét.

A legfontosabb hatóanyaga, a hidratálókomplex, a hidratáció valamennyi természetes alkotóelemét tartalmazza, amelyek más hatóanyagok felszívódását is elősegítik. A vízoldható kollagén a kötőszövet vízmegkötő képességének növelésén kívül hámszövet-regeneráló és anyagcsere-fokozó hatást is kifejt. Az allantoin meggyorsítja a hámszövet regenerálódását s fokozottan védi a bőrt. A kamillakivonat nyugtató, regeneráló, enyhén fertőtlenítő hatású.

Az ugyanesak hat ampullából álló vitalizáló kúrát (a száraz és a normál bőrűeknek) a zsírszegény, fáradt, ráncosodásra hajlamos, fénytelen bőr kezelésére ajánljuk. A nagy értékű természetes hatóanyagokat tartalmazó készítmény pótolja a bőr zsírhiányát, fokozza vérellátását, javítja a sejtek élettani működését. Elsimítja a ráncokat és bársonyossá teszi a bőrt.

A legfontosabb hatóanyaga, a regenerálókomplex mellett, a külföldön is újdonságnak számító jojobaolaj. A tudományosan Simondsia chinensisnek nevezett növény örökzöld, bokros cserje, amelynek élettartama 100—120 esztendő. A diószerű gyümölcséből nyert olaj különleges összetételű zsírsavakat tartalmaz, amelyek molekuláris felépítésüknél fogva, rendkívül gyorsan felszívódnak és elősegítik a többi hatóanyag felszívódását is. A kamillaolaj jótékony hatású az érzékeny, enyhén gyulladt bőrre.

A Fabulissimo hidroaktív krémet a vízszegény, rugalmasságát vesztett, zsíros vagy normál bőr mindennapi ápolására ajánljuk. Kizárólag természetes hatóanyagai, a klinikai vizsgálatok szerint, gyorsan és tartósan növelik a bőr nedvességtartalmát, megújítják a hámszövetet és visszaadják a bőr eredeti rugalmasságát. Hatóanyagai a hidratáló- és a regeneráló komplex, a jojobaolaj, a kollagén és az allantoin. A rendszeres használata — reggel és este — fiatalossá, üdévé, bársonyossá teszi a bőrt.

A Fabulissimo vitalizáló krémet a víz- és zsírszegény, fáradt, száraz vagy normál bőrre ajánljuk. Nagy értékű hatóanyagai, a regeneráló- és a hidratálókomplex, a jojobaolaj és a kollagén, kivétel nélkül természetes eredetűek. Klinikai vizsgálatok igazolják, hogy fokozza a bőr vérkeringését, a szövetek anyagcseréjét és pótolja a bőr víz- és zsírveszteségét. Ránctalanítja és bársonyossá teszi a fáradt, kimerült, érzékeny bőrt, késlelteti öregedését.

A rendszeres, reggeli és esti használata hatásos szépségkúra.

A Fabulissimo sorozat használata az előnytelen bőrt széppé, a szépet még szebbé teszi.

...FEHÉREN: FEKETE, VAGY
...FEKETÉN: FEHÉR
A divat klasszikus
kontrasztja
a Skála Budapest
Nagyáruház
új fekete-fehér
shopjában

24,— Ft

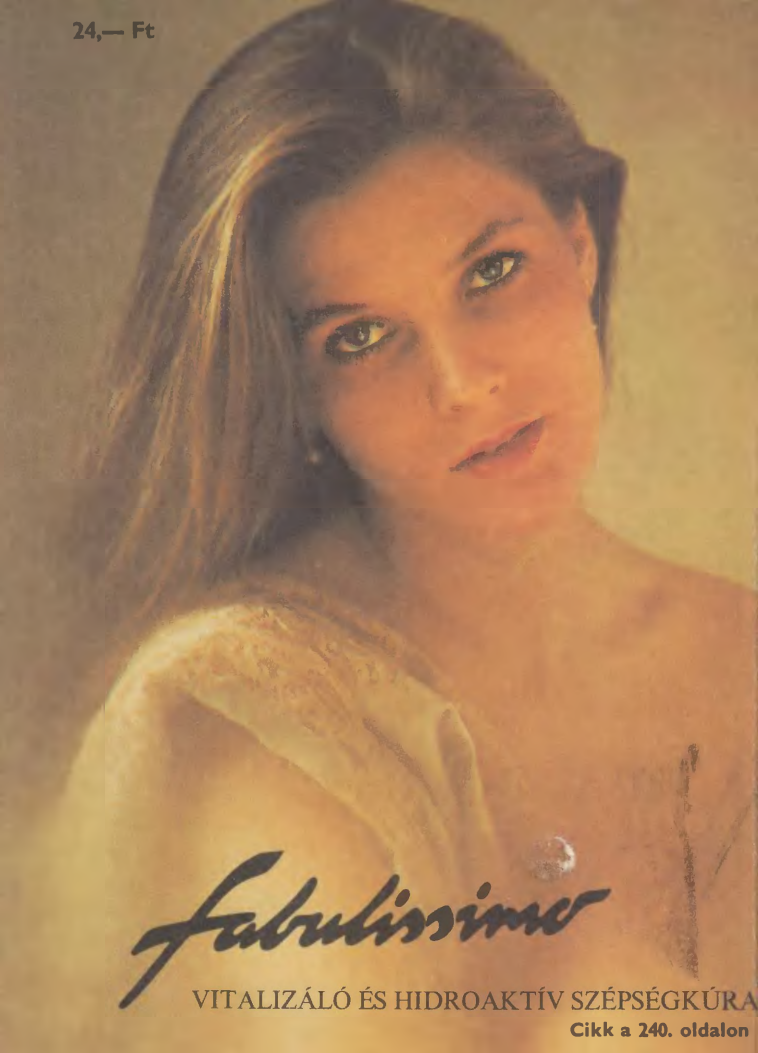

VITALIZÁLÓ ÉS HIDROAKTÍV SZÉPSÉGKÚRA

Cikk a 240. oldalon